ČVIČEBNICE JAZYKA ŘECKÉHO

SPN

Úvodní poznámky

Cvičebnice řeckého jazyka vyšla poprvé v r. 1950, tedy před 18 lety. Protože se od školního roku 1968/69 zavádí pokusné vyučování řečtině jako volitelnému povinnému předmětu na střední všeobecně vzdělávací škole, byla tato cvičebnice k tomuto účelu urychleně vydána jako fotokopie, která připustila jen nejnutnější úpravy.

Cvičebnice obsahuje učivo, rozdělené do jednotlivých cvičení tak, aby si studující mohli osvojit ve dvou letech základy mluvnice řeckého jazyka a určitou zásobu slov a získat průpravu pro četbu souvislých textů. Ze 112 cvičení 92 podává na procvičování nové mluvnické látky věty, které byly ve značné míře, zvláště v pozdějších cvičeních, vybírány (někdy s nutnými úpravami) z děl řeckých spisovatelů. Po těchto cvičeních následuje 20 autentických textů. S ohledem na určení je volena také úprava obou částí. U cvičení jsou podávány potřebné mluvnické výklady souvislejší formou. Po větách následují slovíčka sestavená v tom pořadí, jak se ve cvičeních vyskytují. Po probrání většího mluvnického celku je vloženo opakovací cvičení, nebo souvislý článeček. V části textové se začíná uvedením do četby a za článkem se postupně zařazují mluvnické a věcné vysvětlivky. Slovíčka si studující vyhledají již sami v řecko-českém slovníčku, který zahrnuje celou slovní zásobu učebnice, celkem asi na 2000 výrazů. Rozvržení látky je dáno osnovami jazyka řeckého.

Soustavně se probírají a vykládají jen nejdůležitější jevy řeckého tvarosloví. K významu pádů se přihlíží jen příležitostně, jak se ve cvičeních vyskytnou jednotlivé případy. Rychlý postup vyžaduje, aby jevy syntaktické, už se zřetelem k volnější povaze řecké skladby vůbec, nebyly probírány v samostatných cvičeních, nýbrž rovněž příležitostně; všude jsou ovšem odkazy na příslušné paragrafy mluvnice. Aby však přesto studující nabyli ucelenějších vědomostí o stavbě řecké věty, jsou hlavní věci ze skladby shrnuty na konci knihy v instruktivním přehledu.

Podrobnější poučení najdou studující v Mluvnici řeckého jazyka, na kterou se cvičebnice stále odvolává a která je jejím nezbytným doplňkem. Paragrafy mluvnice uváděné v textu učebnice se vztahují na 15. vydání Mluvnice řeckého jazyka (autoři J. Niederle, Fr. Groh, V. Niederle) z r. 1946, která je dávno rozebrána. V r. 1956 vyšla tato mluvnice v úpravě L. Varcla, ale ani toto vydání není již na knižním trhu. Protože se bude pravděpodobně používat obou těchto poválečných vydání Mluvnice, podle toho, jak bude možno si je opatřit, rozhodli jsme se ponechat v titulcích a mluvnických poznámkách cvičení číslování paragrafů podle vydání z r. 1946 (úprava při fototypickém vydání by byla velmi nesnadná), odkazy na Mluvnici z r. 1956 jsou však uvedeny v Obsahu v titulcích v závorkách za původními paragrafy mluvnice z r. 1946; tam jsou také připojeny pod titulky odkazy na mluvnici z gramatických poznámek cvičení, a to tak, že předchází citace paragrafů podle 15. vydání z r. 1946 a následuje citace podle vydání z r. 1956.

Náročnější opravy a doplňky v textu samém bylo možno z technických důvodů při vydání fototypickém provádět jen v nejnutnějších případech. Proto některé připomínky neproveditelné v původním textu byly přesunuty do poznámek na konci knihy. Tytéž technické nesnáze nedovolily upravit v textu důsledně všude pravopis cvičebnice podle nových Pravidel českého pravopisu z r. 1957; v textu bylo možno korigovat jen délky a drobné odchylky; opravy náročnější na změnu sazby nebylo možno realizovat.

Zvláštní oddíl, připojený téměř ke každému cvičení a článku, nadepsaný „Srovnejte", upozorňuje na odborné termíny i na zdomácnělá slova, pocházející z řečtiny. Jsou to jen příklady, které mají daleko do úplnosti, i když by tu bylo dnes snad vítanější jiné uspořádání i jiný výběr. Obtíže, které jsme připomněli, umožnily jen nejnutnější změny a doplňky. Je proto na učitelích, aby sami příležitostně na podobná slova upozorňovali a vedli žáky k tomu, aby si jich všímali a hleděli si je sami vysvětlit podle získaných lexikálních znalostí. Vedle praktického zřetele šlo tu i o cíl didaktický: porozumění těmto slovům a jejich vzniku usnadňuje i zapamatování původních řeckých výrazů. Je proto žádoucí upozorňovat žáky zvláště na kompozita a na význam jednotlivých složek při tvoření nových slov (jako např. složenin s makro- nebo mikro-: makrokosmos, makrometoda, makromolekula, mikrokosmos, mikroskop, mikrometr, mikrometeorit, ale i mikropovídka, mikrofejeton, mikropauza atd.), a to nejen z důvodů věcných a terminologických, nýbrž i z hlediska jazykové kultury. Studium řeckého jazyka je dobrou průpravou pro zvládnutí odborné terminologie různých oborů, zvláště lékařství, farmacie, jazykovědy, filosofie i přírodních věd.

Studium řeckého jazyka přispívá i k tříbení jazykového citu a je užitečné jako příprava pro jazykové studium vůbec. Znalost řečtiny je žádoucí pro studium jazyka staroslověnského a jazyků slovanských vůbec. Také pro studium byzantologie a tím pro studium dějin slovanských národů má znalost řečtiny velkou důležitost. Znalost staré řečtiny usnadňuje také osvojení jazyka novořeckého.

Pokud hlavní cíl mluvnického výcviku dovoloval, přihlíží Cvičebnice i k tomu, aby obsahová stránka vět a článků podporovala zároveň vždy mravní a společenskou i citovou výchovu studujících. Bude proto vhodné upozorňovat na takové sentence a úsloví, která se — často prostřednictvím latiny (Gnóthi seauton — Nosce te ipsum — Poznej sebe sama; Speude bradeós — Festina lente — Pospíchej pomalu atd.) — stala okřídlenými výroky a jsou myšlenkovým odkazem antiky pozdějším věkům. Cvičebnice uvádí i vhodné příklady z řecké historie, politického života, vědy, umění i tělesné kultury a dává příležitost, aby se studující seznámili přímou četbou s nejznámějšími postavami řeckých bájí a s těmi stránkami myšlenkového světa i života starých Řeků, které měly vliv na vývoj evropské kultury.

K prohloubení uvedených kulturně historických cílů slouží i obrazové přílohy, které jsou doprovázeny stručným vysvětlením a snaží se získat zájem o umělecké památky i přírodní krásy Řecka.

1.

Abeceda § 1, **výslovnost** § 2,5, **přízvuk** § 8—14, **přídech** § 3.

A B E Z I K M N O T Y (jako v latince, jen *Z* = dz)
BYZANTION BYZANTIUM Βυζάντιον
Α Γ Δ (= Д) Ε Κ Λ (= Л) Μ Ο Π Ρ Τ Φ Χ (jako v azbuce)
ΔΕΛΦΟΙ DELPHI Δελφοί
Η Θ Ξ Σ Ψ Ω
ΣΑΠΦΩ SAPPHŌ Σαπφώ
ΞΕΡΞΗΣ XERXĒS Ξέρξης

Α α	*Β β*	*Γ γ*	*Δ δ*
Ε ε	*Ζ ζ*	*Η η*	*Θ ϑ*
Ι ι	*Κ κ*	*Λ λ*	*Μ μ*
Ν ν	*Ξ ξ*	*Ο ο*	*Π π*
Ρ ϱ	*Σ σ ς*	*Τ τ*	*Υ υ*
Φ φ	*Χ χ*	*Ψ ψ*	*Ω ω*

Ε ε = ĕ, *Η η* = é, *Ο ο* = ŏ, *Ω ω* = ó,
Ζ ζ = dz, *Θ ϑ* = th, *Ξ ξ* = x (ks), *Ψ ψ* = ps.

ΑΣΙΑ	*ASIA*	*Ἀσία*
ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ	*BYZANTIUM*	*Βυζάντιον*
ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ	*GYMNASIUM*	*Γυμνάσιον*
ΔΕΛΦΟΙ	*DELPHI*	*Δελφοί*
ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ	*EURĪPIDĒS*	*Εὐρῑπίδης*
ΖΕΦΥΡΟΣ	*ZEPHYRUS*	*Ζέφυρος*
ΗΛΕΚΤΡΑ	*ĒLECTRA*	*Ἠλέκτρα*
ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ	*THEMISTOCLĒS*	*Θεμιστοκλῆς*
ΙΘΑΚΗ	*ITHACA*	*Ἰθάκη*
ΚΥΡΟΣ	*CȲRUS*	*Κῦρος*
ΛΑΚΕΔΑΙΜΩΝ	*LACEDAEMŌN*	*Λακεδαίμων*
ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ	*MILTIADĒS*	*Μιλτιάδης*

ΝΑΞΟΣ	*NAXUS*	*Νάξος*
ΞΕΝΟΦΩΝ	*XENOPHŌN*	*Ξενοφῶν*
ΟΡΕΣΤΗΣ	*ORESTĒS*	*Ὀρέστης*
ΠΛΟΥΤΩΝ	*PLŪTŌ*	*Πλούτων*
ΡΟΔΟΣ	*RHODUS*	*Ῥόδος*
ΣΩΚΡΑΤΗΣ	*SŌCRATĒS*	*Σωκράτης*
ΤΑΝΤΑΛΟΣ	*TANTALUS*	*Τάνταλος*
ΥΑΚΙΝΘΟΣ	*HYACINTHUS*	*Ὑάκινθος*
ΦΙΛΙΠΠΟΣ	*PHILIPPUS*	*Φίλιππος*
ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ	*CHERSONĒSUS*	*Χερσόνησος*
ΨΥΧΗ	*PSȳCHĒ*	*Ψῡχή*
ΩΚΕΑΝΟΣ	*ŌCEANUS*	*Ὠκεανός*

Pozorovali jste zajisté, že řecká alfabeta je základem jak latinky tak azbuky, kterýmižto abecedami píše velká většina národů světa.

Výslovnost: *υ* = y, ale za samohláskou čti jako u: *Παυσανίας, Εὐριπίδης*. Naše u se píše *ου*: *Πλούτων*.

Přízvuk: I. ostrý na slabice (krátké nebo dlouhé) od konce slova

1. první *Ὠκεανός, Ψῡχή*
2. druhé *Μιλτιάδης, Πλούτων*
3. třetí *Φίλιππος, Βυζάντιον*

} slovo takto přízvukované sluje: { oxytonon, paroxytonon, proparoxytonon;

II. průtažný na slabice (dlouhé) od konce slova

1. první *Θεμιστοκλῆς*
2. druhé *Κῦρος*

} slovo takto přízvukované { perispómenon, properispómenon.

Přídech má samohláska nebo dvojhláska (u dvojhl. je přídech i přízvuk na samohl. druhé) na počátku slova:

1. jemný (᾽ = 0): *Ἀσία, ἄλφα, Εὐρῑπίδης, εἰρήνη* (mír),
2. ostrý (῾ = h): *῾Υάκινθος, εὑρίσκω* (nacházím).

Srovnejte: byzantský, byzantologie, gymnasium, zefýr, hyacint, filipika (útočná řeč), psychický, psychologie, oceán, Irena, Irenej, irenické snahy (podle pozdější výslovnosti *ει*), heuristika.

Otázky a úkoly.

1. Určete uvedená slova podle přízvuku! — 2. Vyberte slova s přídechem! — 3. Také souhláska ϱ má na začátku slova přídech ostrý. Najděte si příslušný příklad! — 4. Vyložte smysl rčení: „to je alfa a omega všeho"!

2.

II. deklinace: maskulina (paroxytona, oxytona) § 72, 73.1—2.
Člen § 59.

1. *Ὁ ἵππ-ος εὖ τρέχει.*
2. *Ὁ τοῦ φίλ-ου λόγος πιστός ἐστιν.*
3. *Ὁ φίλος πιστεύ-ει τῷ φίλ-ῳ.*
4. *Ὁ φίλος στέργει τὸν φίλ-ον.*
5. *Ὦ φίλ-ε, στέργ-ε τὸν φίλον!*

1. *Οἱ τῶν φίλων λόγοι πιστοί εἰσιν.* 2. *Ὁ ἐμὸς φίλος τοῖς ἐμοῖς λόγοις πιστεύει.* 3. *Ὁ ἐμὸς φίλος τοὺς ἐμοὺς φίλους στέργει.* 4. *Ὦ φίλοι, δεῖ εὖ παιδεύειν!*

ὁ ἵππος, τοῦ ἵππου kůň
τρέχειν běžeti, páditi
εὖ dobře
ὁ φίλος, ου přítel, druh
ὁ λόγος, ου slovo, řeč
πιστός věrný, spolehlivý
ἐστὶ(ν) jest
πιστεύειν důvěřovati
στέργειν milovati, míti rád
εἰσὶ(ν) jsou
ἐμός můj
δεῖ je třeba
παιδεύειν vychovávati

Ὁ ἐμὸς φίλος: oxytona před jiným slovem mění ostrý přízvuk v **těžký.** Ponechávají si však ostrý přízvuk před příklonkami § 9.

Ὁ, οἱ jsou předklonky; nemají přízvuk a přízvuk jiného slova nemění. — Řečtina má (jako na př. němčina, franština, angličina) člen; původem je to zájmeno ukazovací § 20.1; 59.

Ἐστὶ(ν), εἰσὶ(ν) jsou příklonky; značí se ve slovníku tím, že mají těžký přízvuk. Po oxytonech přízvuk ztrácejí § 16—19.

Substantiva si ponechávají přízvuk na té slabice, na které je v nom. sg. (pokud to pravidla přízvuku dovolují). **Paroxytona** II. dekl. zůstávají

ve všech pádech a číslech paroxytony (srov. na větách cvičení!). **Oxytona** (na př. *πιστός*; adj. II. dekl se skloňují jako subst.) se mění v gen. a dat. všech čísel v perispómena: *ὁ πιστὸς φίλος, τοῦ πιστοῦ φίλου* atd. Mají tedy týž přízvuk jako člen.

Přívlastek shodný i neshodný stojí mezi členem a substantivem nebo za subst. s opakovaným členem § 319.1.

ὁ πιστὸς φίλος	(*ὁ*) *φίλος ὁ πιστός*	postavení
ὁ τοῦ φίλου λόγος	(*ὁ*) *λόγος ὁ τοῦ φίλου*	přívlastkové.

Srovnejte: hippický (na př. hippické závody), eurytmie, filolog, filologie, filologický.

Otázky a úkoly.

1. Vyberte člen a koncovky II. deklinace ve všech pádech sg. i pl.! — 2. Najděte slova, v nichž se ostrý přízvuk změnil v těžký! — 3. Obměňte věty v sg. do pl. a naopak (kromě 5. věty cvičné)! — 4. Napište prvé čtyři cvičné věty v plurále!

3.

II. deklinace: maskulina (properispómena) § 72.

Ind., impt., inf. praes. akt. παιδεύ-ω § 185.

	Sg.	Pl.	Os.
Τῷ τοῦ φίλου λόγῳ πιστεύ-	*-ω*	*-ο-μεν*	1.
	-εις	*-ε-τε*	2.
Τὸν ποταμὸν διαβαίν-	*-ει*	*-ουσι(ν)*	3.

Ὦ φίλε, στέργ-ε τὸν σὸν φίλον, μὴ φεῦγ-ε τὸν πόνον!
Ὦ φίλοι, στέργ-ε-τε τοὺς ὑμετέρους φίλους, μὴ φεύγ-ε-τε τοὺς πόνους!

1. *Εὖ παίδευε!* 2. *Τὸν μὲν ἐχθρὸν φεῦγε, τὸν δὲ πόνον μὴ φεῦγε!* 3. *Καὶ τοὺς ὑμετέρους δούλους στέργετε!* 4. *Τοῖς ἐχθροῖς οὐ πιστεύω.* 5. *Εὖ γράφεις.* 6. *Τίς τὸν ποταμὸν διαβαίνει; Ὁ δοῦλος τὸν ποταμὸν διαβαίνει.* 7. *Τῷ δούλῳ πιστεύομεν.* 8. *Μὴ γράφετε! — Οὐ γράφομεν.* 9. *Τοὺς πόνους οὐ φεύγετε.* 10. *Οἱ φίλοι τοῖς ἐχθροῖς οὐ πιστεύουσιν.*

ὁ ποταμός, οῦ řeka
δια-βαίνω překročuji
σός tvůj
ὁ πόνος, ου námaha; práce
μή (záporka u impt. praes.) ne
φεύγω (s ak.) utíkám před, vyhýbám se
τὸν πόνον φεύγειν vyhýbati se námaze
ὑμέτερος váš
μέν — δέ (sice —) ale
ὁ ἐχθρός, οῦ nepřítel (osobní)
καί a, i, také
ὁ δοῦλος, δούλου otrok, sluha
οὐ (záporka u ind.) ne; před jemným přídechem *οὐκ*, před ostrým *οὐχ*
γράφω píši
τίς; (vždy přízvuk ostrý) kdo?

Podle slovesa *παιδεύω* tvoří praesentní tvary většina řeckých sloves. Jsou to všechna slovesa

1. samohlásková nestaž., jež mají před *-ω* dvojhl. nebo samohl. (kromě *α, ε, ο*): *πιστεύω* § 183.1;

2. souhlásková, jež mají před *-ω* souhlásku: *γράφω* (raženou), *διαβαίνω* (plynnou) § 194.1,4; 204.

Přízvuk u sloves se klade co nejdále od konce. Pozor na přízvuk 2. os. sg. impt.! § 180.

Zájmena přivlastňovací mají i význam zvratný § 147.1:

Τὸν ἐμὸν φίλον στέργω. Miluji svého přítele.
Τὸν σὸν φίλον στέργε! Miluj svého přítele!

Οἱ φίλοι γράφουσιν. Na konci některých tvarů a slov přisouvá se libovolně po *-ε* nebo *-ι* přísuvné *ν (νῦ ἐφελκυστικόν)*, před samohláskami vždy § 47. Jest = *ἐστὶ*, jsou = *εἰσὶ*, ale může k nim přistupovat *ν* přísuvné. Srov. cv. 2.!

Properispómena II. dekl. mění se před dlouhou koncovkou v paroxytona: *δοῦλος*, ale *δούλου* atd. V nom. pl. zůstávají properispómeny (*δοῦλοι*), protože koncová dvojhl. *-οι* platí pro přízvuk za krátkou.

(Řecky); = (česky) ?

Srovnejte: hippopotamos (hroch), grafika, grafický, grafologie, agrafie.

Otázky a úkoly.

1. Které záporky znáte a jaký je mezi nimi rozdíl? — 2. Jaký ještě jiný význam mají zájmena přivlastňovací? Přeložte: Věříš svému příteli. — 3. Jaké postavení mají zájmena přivlastňovací? Přeložte: Nevěř svému nepříteli! — 4. Časujte písemně v známých tvarech sloveso φεύγω; napište imperativy 2. os. sg. dosud známých sloves a dejte pozor na přízvuk!

4.

II. deklinace: maskulina (proparoxytona) § 72.

Ind., impt., inf. praes. med., pass. § 186, 187.

Akt.	Pass.
Ὁ δοῦλος ἄγει τὸν ἵππον.	*Ὁ ἵππος ἄγ-ε-ται ὑπὸ τοῦ δούλου.*
Οἱ δοῦλοι ἄγουσι τοὺς ἵππους.	*Οἱ ἵπποι ἄγ-ο-νται ὑπὸ τῶν δούλων.*
Akt.	**Pass.**
Γυμνάζω τὸν φίλον.	*Ὁ φίλος γυμνάζ-ε-ται.*
Cvičím přítele.	Přítel **se** cvičí (sebe). **Med. přímé,** předmětné, **akusativní** § 351.
Ὁ δοῦλος παρασκευάζει σῖτον τῷ ἐμῷ φίλῳ.	*Ὁ δοῦλος παρασκευάζ-ε-ται σῖτον.*
Otrok připravuje pokrm mému příteli.	Otrok **si** připravuje pokrm (pro sebe). **Med. nepřímé,** prospěchové, **dativní** § 352.

Δεῖ Je třeba,

- *τὸν διδάσκαλον εὖ τοὺς νέους παιδεύ-ειν* (inf. akt.) aby učitel dobře mládež vychovával.
- *τοὺς νέους ὑπὸ τοῦ διδασκάλου εὖ παιδεύ-ε-σθαι* (inf. pass.) aby mládež byla od učitele dobře vychovávána.
- *τοὺς νέους εὖ γυμνάζ-ε-σθαι* (inf. med.) aby se mládež dobře cvičila.

Ind. praes. pass.

Τίς παιδεύ-ε-ται;	*Οἱ νέοι παιδεύ-ο-νται,*

Παιδεύ-ο-μαι	*παιδευ-ό-μεθα*[1])
παιδεύ-η (z *-ε-σαι*) n. *-ει*	*παιδεύ-ε-σθε*
παιδεύ-ε-ται	*παιδεύ-ο-νται*[2])

Jsem vychováván, -a, -o atd.[3])
Impt. pass., med.

Εὖ παιδεύ-ου (*z -ε-σο*), *ὦ φίλε!* Dobře buď vychováván,[3]) se vychovávej, příteli!

Εὖ παιδεύ-ε-σθε, ὦ νέοι; Dobře buď vychovávána,[3]) se vychovávej, mládeži!

[1]) Přízvuk nesmí jíti za 3. slabiku od konce.
[2]) Koncové *-αι* platí pro přízvuk za krátké.
[3]) Řecké passivní tvary jsou jednoduché, české složené § 355.

Pozor na slovesný vid!

1. *Τίς καὶ ὑπὸ τῶν νῦν ἀνθρώπων θαυμάζεται; Ὅμηρος καὶ ὑπὸ τῶν νῦν ἀνθρώπων θαυμάζεται.* 2. *Ὅμηρον θαυμάζομεν καὶ στέργομεν.*

ἄγω vedu, přivádím
ὑπό (s gen.) od
γυμνάζω cvičím
παρα-σκευάζω připravuji, chystám
ὁ σῖτος, σίτου pokrm
ὁ διδάσκαλος, διδασκάλου učitel
νέος nový, mladý, čerstvý
οἱ νέοι mladí (lidé), mládež
νῦν nyní; *ὁ νῦν* nynější
ὁ ἄνθρωπος, ἀνθρώπου člověk
θαυμάζω podivuji se, obdivuji
θαυμάζομαι jsem obdivován, docházím obdivu
ὁ Ὅμηρος, Ὁμήρου Homér, nejstarší epický básník evropský

Δεῖ: po neosob. slovesech s inf. jest

1. **předmět infinitivu** vyjádřen pádem, s nímž se sloveso v inf. pojí: *Παιδεύω τοὺς νέους.* — *Δεῖ παιδεύειν τοὺς νέους.* Je třeba vychovávati mládež.

2. **podmět infinitivu** akt., med., pass. vyjádřen akusativem:

a) *Δεῖ τὸν διδάσκαλον εὖ παιδεύειν.* Učitel musí dobře vychovávati.
b) *Δεῖ τοὺς νέους γυμνάζεσθαι.* Mládež se musí cvičiti.
c) *Δεῖ τοὺς νέους παιδεύεσθαι.* Mládež musí být vychovávána.

Řecký člen:

1. substantivisuje; *νέοι* mladí, *οἱ νέοι* mládež;
2. adjektivisuje; *νῦν* nyní, *οἱ νῦν ἄνθρωποι* nynější lidé, dnešní generace § 317, 318.

Proparoxytona II. dekl. mění se v pádech s dlouhými koncovkami v paroxytona.

Srovnejte: gymnastika, anthropologie, anthropomorfismus (*ἡ μορφή* tvar, podoba).

Otázky a úkoly.

1. Srovnejte med. a pass. tvary! Uvědomte si, že jsou tvarově stejné (Řekové měli původně pouze medium)! — 2. Napište ind., impt., inf. praes. pass. sloves γυμνάζω, ἄγω! Pište i český překlad!

5.

II. deklinace: neutra § 72. **Člen** § 59.

Deponentia § 186, 354.

Τὸ τέκνον	*φεύγει.*	Dítě utíká.
Τὰ τέκνα		Děti utíkají.
Τὸ δῶρον	*φέρεται.*	Dar je nesen.
Τὰ δῶρα		Dary jsou neseny.
Τὸ σὸν δῶρον καλόν	*ἐστιν.*	Tvůj dar je krásný.
Τὰ σὰ δῶρα καλά		Tvé dary jsou krásné.

1. *Οὐ μόνον πορευόμεθα, ἀλλὰ καὶ μαχόμεθα.* 2. *Τὸ τέκνον τῷ τέκνῳ ἀπὸ τῶν φίλων καλὰ δῶρα φέρει.* 3. *Μὴ πορεύου, ὦ φίλε, ἀλλὰ μάχου! Μάχου τοῖς πολεμίοις, μὴ φεῦγε!* 4. *Ὁ δοῦλος τῷ ἵππῳ ζυγὸν φέρει.* 5. *Οἱ ἡμέτεροι πολέμιοι πορεύονται, ἀλλ' οὐ μάχονται.* 6. *Τὰ ἡμέτερα τέκνα ὑπὸ τοῦ διδασκάλου εὖ παιδεύεται.*

τὸ τέκνον, ου dítě
τὸ δῶρον, δώρου dar
φέρω nesu
καλός, όν krásný, -é
οὐ μόνον — ἀλλὰ καί nejen — ale i
πορεύομαι táhnu, pochoduji

μάχομαι (s dat.) bojuji proti
ἀπό (s gen.) od
ὁ πολέμιος, πολεμίου nepřítel (válečný)
μάχομαι τοῖς πολεμίοις bojuji proti nepřátelům
τό ζυγόν, οῦ jho, jařmo
ἡμέτερος, ον náš, naše
ἀλλά ale, avšak

Množný podmět neutra má přísudkové sloveso v sg., ale přívlastek a doplněk jsou v pl. § 309.1.

U neuter: člen nom., ak. sg. *τό*, pl. *τά* (přízvučné!). Koncovky nom. sg. *-ον*, nom. pl. *-α*. Jinak se skloňují úplně — člen i subst. — jako maskulina II. dekl. — **Pravidlo bez výjimky:** u všech neuter všech tří dekl. ve všech číslech **ak., vok. = nom.** (Podobně jako v češtině.)

Πορεύομαι, μάχομαι jsou t. zv. slovesa krytočinná (t. j. ve svých mediálních tvarech **skrývají** význam činný: táhnu, bojuji) neboli deponentia (depono = odkládám, t. j. **odkládají** své tvary činné).

Srovnejte: kaligrafie, polemika, polemický.

Otázky a úkoly.

1. Vyberte z vět 1., 5., 6. proparoxytona a vyložte, proč mohou míti přízvuk na 3. slabice od konce! — 2. Vyberte z vět oxytona a pozorujte, kde se ostrý přízvuk změnil v těžký a proč? — 3. Převeďte všecky věty ze sg. do pl. nebo naopak! — 4. Skloňujte písemně τὸ καλὸν δῶρον (pozor na přízvuky)! — 5. Přeložte: Krásné dary jsou od přátel neseny!

6.

Impf. akt. § 185.

I. deklinace: -η, -ης sg. § 63. Člen § 59.

Nesl (nosil, přinášel) jsem svůj dar atd.

Ἔ-φερ-ο-ν τὸ ἐμὸν δῶρον
ἔ-φερ-ε-ς τὸ σὸν δῶρον
ἔ-φερ-ε(ν) τὸ ἑαυτοῦ δῶρον
ἐ-φέρ-ο-μεν τὰ ἡμέτερα δῶρα
ἐ-φέρ-ε-τε τὰ ὑμέτερα δῶρα
ἔ-φερ-ο-ν τὰ ἑαυτῶν δῶρα

ἐ-: „augment", česky „přímnožek".

1. *Ἡ νίκη τιμὴν φέρει.* 2. *Ἐκ τῆς νίκης τιμή ἐστι καὶ τῷ δήμῳ καὶ τῷ στρατηγῷ.* 3. *Ὁ δῆμος τῇ καλῇ νίκῃ ἔχαιρεν.* 4. *Τὴν φίλην εἰρήνην οἱ ἄνθρωποι ἀεὶ ἔστεργον.* 5. *Χαῖρε, ὦ καλὴ νίκη!* 6. *Ὁ φίλος τὸν ἑαυτοῦ ἵππον ἦγεν.* 7. *Τὰ τέκνα καλὴν ᾠδὴν ᾖδεν.*

ἑαυτοῦ mask., *-ῆς* f.	svůj	pro 3. os. sg.
ἑαυτῶν mask., f.		pro 3. os. pl.

ἡ νῑ́κη, ης vítězství
ἡ τῑμή, ῆς čest, pocta
ἐκ, ἐξ (s gen.) z
ὁ δῆμος, δήμου lid (jen svobodní občané, nikoliv otroci)
ὁ στρατηγός, οῦ vojevůdce
χαίρω (s dat.) těším se, raduji se
χαίρω τῇ νίκῃ těším se z vítězství

ἡ εἰρήνη, ης mír
φίλος, φίλη, φίλον milý, -á, -é; drahý, vzácný, vítaný
ἀεί vždy, stále
χαῖρε! buď zdráv! buď vítán!
ἡ ᾠδή, ῆς píseň, zpěv
ᾄδω zpívám
καλός, ή, όν krásný, á, é

Pravopis t. zv. nepravých dvojhlásek: *ᾄδω* (*ι* podepsané, subscriptum); *Ἄιδω* (*ι* připsané, adscriptum) § 5.2b.

Praes. *παι-δεύ-ο-με*	*ἄ-γο-μεν.*
Impf. *ἐ-παι-δεύ-ο-μεν*	*ἦ-γο-μεν.*
augment slabičný	augment časový

Před **počáteční souhláskou** přibude ve vedlejších časech (impf., aor., plpf.) slabika *ἐ-*, (po níž se *ῥ* zdvojí: *ῥῑ́πτω* házím — *ἔρρῑπτον* házel jsem), **počáteční samohl. n. dvojhl.** se dlouží, na př. *ἄγω* — *ἦγον*, *ᾄδω* — *ἦδον*, *ἐθέλω* chci — *ἤθελον*, *ὀνομάζω* jmenuji — *ὠνόμαζον*, *αὐξάνω* množím — *ηὔξανον* atp. § 170, 171.1—2.

Srovnejte: olympionik, timokracie, demokracie, demokrat, demokratický (*κρατέω* vládnu, mám moc), stratég, strategický, óda.

Otázky a úkoly.

1. Napište přípony imperfekta aktivního! — 2. Přeložte: Mládež zpívala krásnou píseň. — 3. Skloňujte písemně: ἡ καλὴ ᾠδή (srovnávejte přízvuky u členu, adjektiva a substantiva)!

I. deklinace: α pūrum sg., pl. § 62, 64, 65. Člen § 59.

Impf. med. § 186, **pass.** § 187.

Ὑπὸ τοῦ	ἐμοῦ σοῦ ἑαυτοῦ ἡμετέρου ὑμετέρου ἑαυτῶν	διδασκάλου	ἐ-παιδευ-ό-μην ἐ-παιδεύ-ου (-ε-σο) ἐ-παιδεύ-ε-το ἐ-παιδευ-ό-μεθα ἐ-παιδεύ-ε-σθε ἐ-παιδεύ-ο-ντο

Byl jsem vychováván svým učitelem atd.
Medium má stejné tvary.

1. **Medium přímé,** předmětné, akusativní.
   Οἱ νέοι ἐγυμνάζοντο. Mládež se cvičila (sebe).

2. **Medium nepřímé,** prospěchové, dativní.
   Ὁ δοῦλος σῖτον παρ-ε-σκευάζετο . . . si připravoval (pro sebe).

1. *Σελήνη σφαῖρά ἐστιν.* 2. *Σελήνη καὶ ἥλιος σφαῖραί εἰσιν.* 3. *Τὸ Ἀθηνᾶς τῆς θεᾶς ἱερὸν καλόν ἐστιν.* 4. *Οἱ Ἀθηναῖοι Ἀθηνᾷ τῇ θεᾷ ἐπίστευον.* 5. *Τὴν ὑμετέραν χώραν στέργετε, ὦ φίλοι!* 6. *Ὁ δῆμος ταῖς νίκαις χαίρει.* 7. *Οἱ Ἀθηναῖοι περὶ τῶν μαχῶν καλὰς ᾠδὰς ᾖδον.* 8. *Σῴζε, ὦ Ἀθηνᾶ, σῷζε τὰς ἡμετέρας οἰκίας!*

ἡ σελήνη, ης měsíc (luna)	*Ἀθηνᾶ ἡ θεά* bohyně Athéna
ἡ σφαῖρα, σφαίρας koule	*οἱ Ἀθηναῖοι, Ἀθηναίων* Athéňané
ὁ ἥλιος, ἡλίου slunce	*ἡ χώρᾱ, ας* země
τὸ ἱερόν, οῦ svatyně	*περί* (s gen.) o
ἡ θεά, ᾶς bohyně	*ἡ μάχη, ης* boj, bitva
ἡ Ἀθηνᾶ (z *Ἀθηνάᾱ*), *ᾶς* Athéna, bohyně moudrosti (viz cv. 34)	*σῴζω* chráním, ochraňuji *ἡ οἰκίᾱ, ας* dům, příbytek

Pozorujte u sloves, složených s předložkami (§ 176.1):

1. postavení augmentu:
προσ-βάλλω naproti házím — *προσ-έ-βαλλον*;

2. případné změny předložky (předpony):

a) *ἐμ-βάλλω* vhazuji — *ἐν-έ-βαλλον*
ἐκ-βάλλω vyhazuji — *ἐξ-έ-βαλλον*

b) *ἀπο-βάλλω* odhazuji — *ἀπ-έ-βαλλον*
δια-βάλλω osočuji — *δι-έ-βαλλον*, ale
περι-βάλλω obhazuji — *περι-έ-βαλλον*
προ-βάλλω předhazuji — *προ-έ-βαλλον* n. *προὔβαλλον*.

Odvoďte si z vět plurál členu f. a koncovky pl. I. dekl.

Všimněte si:

1) po *ε* (*θεά*), *ι* (*οἰκία*), *ρ* (*χώρα*) zůstává *α* ve všech pádech sg.. t. zv. *α* **pūrum** (čisté);

2) gen. pl. *α*-km. je u substantiv **vždy** perispómenon; vznikl stažením: **μαχά-σων* > *μαχά-ων* > *μαχῶν*.

Σελήνη, ἥλιος: obecná jména, blížící se významem jménům vlastním, bývají bez členu § 316.1b.

Σελήνη σφαῖρά ἐστιν. Doplněk je bez členu § 316.2. Properispómena dostávají od příklonky ostrý přízvuk na první slabiku od konce § 18.4. Dvojslabičná příklonka si ponechává přízvuk jen po paroxytonech § 19.1. (Jednoslabičná ani tehdy ne § 18.3.)

Srovnejte: selenit, sféra (latinsky sphaera), sférický, heliocentrismus, heliocentrický, hierarchie, hierarchický.

Otázky a úkoly.

1. Srovnejte přípony vedlejšího času (impf.) s příponami času hlavního (praes.)! Napište je vedle sebe! — 2. Převeďte do impf. věty cv. 5 (kromě věty 3.)!

8.

Adjektiva -ος, -η (-ᾱ), -ον § 75.1.2.

Adverbia -ως § 141.

Ὁ ἀνδρεῖος στρατηγός	*ἡ ἀνδρεία στρατιά*
οἱ ἀνδρεῖοι στρατηγοί	*αἱ ἀνδρεῖαι στρατιαί*
τῶν ἀνδρείων στρατηγῶν	*τῶν ἀνδρείων στρατιῶν*

ὁ τίμιος ἄνθρωπος	*ἡ τιμία νίκη*
οἱ τίμιοι ἄνθρωποι	*αἱ τίμιαι νῖκαι*
τῶν τιμίων ἀνθρώπων	*τῶν τιμίων νικῶν.*

Ἡ στρατιὰ ἀνδρείως ἐμάχετο. Vojsko statečně bojovalo.

1. *Ὁ ἀνδρεῖος στρατηγὸς ἀεὶ τίμιος ἦν.* 2. *Ἡ ἀνδρεία στρατιὰ ἀεὶ τιμία ἦν.* 3. *Αἱ ἀνδρεῖαι στρατιαὶ ἀεὶ τίμιαι ἦσαν.* 4. *Οἱ ἄνθρωποι τὸν θάνατον μακρὸν ὕπνον ὀνομάζουσιν.* 5. *Ἡ τῶν πολεμίων φυγὴ ἦν ἀρχὴ τῆς ἡμετέρας ἐλευθερίας.* 6. *Οἱ ἀνδρεῖοι Ἀθηναῖοι τοῖς πολεμίοις ἀνδρείως ἐμάχοντο.* 7. *Ἡ τῶν ἀνδρείων Ἀθηναίων νίκη καὶ ὑπὸ τῶν πολεμίων ἐθαυμάζετο καὶ καλὴ ὠνομάζετο.* 8. *Οἱ σοφοὶ ἄνθρωποι ἀεὶ τίμιοι ἦσαν.* 9. *Τὸ Ἥρας τῆς θεᾶς ἱερὸν καλὸν ἦν.* 10. *Καὶ οἱ ἀνδρεῖοι στρατηγοὶ τὴν ἀγαθὴν εἰρήνην ἔστεργον.* 11. *Ἴδετε καλῶς, ὦ νέοι, τὰς καλὰς ᾠδάς!*

ἀνδρεῖος, εἰᾱ, εῖον mužný, statečný, smělý	*μᾱκρός, ᾱ́, όν* veliký, dlouhý
ἡ στρατιᾱ́, ᾶς vojsko	*ὁ ὕπνος, ου* spánek
τῑ́μιος, λᾱ, ιον drahocenný, vzácný, vážený	*ὀνομάζω* jmenuji, nazývám
τῑ́μιός ἐστιν je ctěn, je vážen, je ve vážnosti	*ἡ φυγή, ῆς* útěk
ἦν byl, a, o	*ἡ ἀρχή, ῆς* 1. počátek, 2. vláda, úřad, říše
ἦσαν byli, y, a	*ἡ ἐλευθερίᾱ, ᾶς* svoboda
ὁ θάνατος, θανάτου smrt	*σοφός, ή, όν* moudrý
	ἡ Ἥρᾱ, ᾶς Héra, manželka Diova
	ἀγαθός, ή, όν dobrý

Adjektiva trojvýchodná *-ος, -η (-ᾱ), -ον* se skloňují v mask. a neutru podle II. dekl., ve femin. podle I. dekl. V dalších cvičeních (a ve slovnících vůbec) značeno číslicí 3, na př. *καλός* 3 (= *καλός, καλή, καλόν*). Feminina mají 1. v celém sg. *-η*: *καλή* (jako *ἡ τιμή*), 2. v celém sg. dlouhé *ᾱ* purum po *ε, ι, ρ*: *ἀνδρείᾱ* (jako *ἡ οἰκίᾱ*). — Přízvuková pravidla jako u subst., ale přízvuk feminin v nom. a gen. pl. se řídí přízvukem maskulin.

Adverbia tvořená od adj. mají *-ως*. Poznáte je snadno; pamatujte: adj. gen. pl. *-ων*, adv. má *-ως*. Přízvuk zůstane jako v gen. pl.

Na př.	*καλῶν* krásných	*καλῶς* krásně
	ἀνδρείων statečných	*ἀνδρείως* statečně

Ale: *ἀγαθός* = dobrý, *εὖ* = dobře.

Srovnejte: euthanasie, hypnotický, hypnotismus, hypnosa, makrodoma (tvar krystalu).

Otázky a úkoly.

1. Tvořte adverbia od známých adjektiv! — 2. Určete ve větě 4. předmět a doplněk, ve větě 7. podmět a doplněk! — 3. Napište nom. a gen. pl. od adjektiv tohoto cvičení (všechny tři rody)!

9.

I. deklinace: kmenové *α* přechází v sg. v *η* § 63, 64.2.

Ind. fut. akt. sloves samohl. nestažených § 183, 1.2; 185.

1. *Ἡ τοῦ κακοῦ ἀνθρώπου γλῶττα πολλάκις δεινή ἐστιν.* 2. *Καλοὶ εἰσιν οἱ τῆς σοφῆς γλώττης λόγοι.* 3. *Τῇ ἡμετέρᾳ γλώττῃ, ὦ νέοι, ἀεὶ καλῶς λέγετε καὶ γράφετε!* 4. *Φεῦγε ἀεὶ τὴν τῶν κακῶν γλῶτταν!* 5. *Ἴσθι μετρία, ὦ γλῶττα!* 6. *Τῷ δικαίῳ ἀνθρώπῳ πιστεύω καὶ ἀεὶ πιστεύσω.* 7. *Εἰ καλῶς παιδεύῃ, καὶ καλῶς παιδεύσεις.* 8. *Ὁ φίλος ἔλεγεν, ὅτι εὖ παιδεύσει τοὺς νέους.* 9. *Τῇ τοῦ ἀνδρείου στρατηγοῦ λαμπρᾷ δόξῃ πιστεύομεν καὶ πιστεύσομεν.* 10. *Παιδεύετε καὶ παιδεύσετε τοὺς νέους.* 11. *Οἱ διδάσκαλοι τοὺς ἡμετέρους νέους παιδεύσουσιν.* 12. *Οἱ τῆς θαλάττης κίνδυνοι πολλάκις δεινοὶ εἰσιν.* 13. *Ἡ στρατιὰ ἔχαιρε καὶ ἔλεγεν· „Θάλαττα, θάλαττα."*

κακός 3 zlý, špatný
ἡ γλῶττᾰ (*γλῶσσα*), *γλώττης* jazyk (v ústech), nářečí, řeč
πολλάκις často
δεινός 3 hrozný, strašný
λέγω říkám, mluvím
καλῶς krásně, správně
ἴσθι (impt.)! buď!
μέτριος 3 mírný, skromný
δίκαιος 3 spravedlivý
εἰ (spojka podm.) jestliže, -li
ὅτι že § 414.1.
λαμπρός 3 skvělý
ἡ δόξᾰ, ης sláva
ἡ θάλαττᾰ (*-σσα*), *θαλάττης* moře
ὁ κίνδῡνος, κινδῡ́νου nebezpečenství
ὁ τῆς θαλάττης κίνδυνος nebezpečenství na moři

Pokud nestojí *α* za *ε, ι, ρ*, přechází v gen. a dat. sg. v *η*: *δόξα, δόξης, δόξῃ, δόξαν, δόξα.* Všimni si, že v nom., ak. a vok. sg. je *ᾰ*!

Ind. fut. akt. u sloves samohl. nestaž. má 1. os. sg. *-σω.* Časuje se jako praesens: *παιδεύσω, παιδεύσεις* atd. budu vychovávat, vychovám.

Spojka podmínková *εἰ* s ind. = jestliže, -li (t. zv. forma skutečnosti, reální) § 383, 384.1.

Předvětí (věta vedl.): *εἰ* (*εἰ μή*) s ind.; **závětí:** ind. n. impt.
Εἰ καλῶς ᾄδετε, θαυμάζεσθε.
(Řecky) · = (česky) : nebo ;

Srovnejte: kakofonie (*ἡ φωνή* hlas), kalokagathie, glossa, glossář.

Otázky a úkoly.

1. Skloňujte v celém singuláru γλῶττα, δόξα, θάλαττα! — 2. Písemně časujte — i česky — ind. fut. sloves παιδεύω, πιστεύω! — 3. Přeložte: Kdo krásně zpíval? Jestliže krásně zpíval, docházel obdivu.

10.

I. deklinace: maskulina § 66, 67.

II. deklinace: feminina § 56.1; 74.

Ind. fut. med. § 183.1.3; 186.

1. *Ὁ ἀγαθὸς νεανίας στέργεται ὑπὸ τῶν φίλων.* 2. *Οἱ τοῦ ἀγαθοῦ νεανίου λόγοι δίκαιοί εἰσιν.* 3. *Τῷ νεανίᾳ, εἰ ἀγαθός ἐστιν, ἀεὶ πιστεύομεν καὶ πιστεύσομεν.* 4. *Μὴ φεῦγε τὸν ἀγαθὸν νεανίαν, ὦ φίλε!* 5. *Ὦ νεανία, ἀεὶ ἴσθι δίκαιος!* 6. *Ὁ Ἀτρείδης στρατηγὸς ἀνδρεῖος ἦν.* 7. *Ἡ Ἀτρείδου στρατιὰ ἀνδρεία ἦν.* 8. *Ἡ στρατιὰ τῷ Ἀτρείδῃ ἐπίστευεν.* 9. *Τὸν ἀνδρεῖον Ἀτρείδην Ὅμηρος ᾔδεν.* 10. *Λέγουσιν, ὅτι Ὅμηρος ὁ ποιητὴς τυφλὸς ἦν.* 11. *Αἱ Ὁμήρου τοῦ ποιητοῦ ᾠδαὶ καλαί εἰσιν.* 12. *Ὦ ποιητά, ἡ σὴ δόξα θνητὴ οὐκ ἦν!* 13. *Ἡ μὲν μακρὰ ὁδὸς πολλάκις οὐκ ἦν ῥᾳδία, ἀλλ' ὀρθή, ἡ δὲ μικρὰ ἦν ῥᾳδία, ἀλλ' οὐκ ὀρθή.* 14. *Ἡ Αἴγυπτος ἦν πλουσία.* 15. *Αἱ τῶν Ἀτρειδῶν στρατιαὶ ἀνδρείως πορεύονται.* 16. *Αἱ τῶν νεανιῶν ᾠδαὶ καλαί εἰσιν.* 17. *Τῇ ἡμετέρᾳ στρατιᾷ πιστεύομεν· ἀνδρείως πορεύσεται.*

ὁ νεᾱνίᾱς, νεᾱνίου mladík
ὁ Ἀτρείδης, ου Atreovec, obyč. syn Atreův, t. j. Agamemnón nebo Menelaos
ὁ ποιητής, οῦ básník
τυφλός 3 slepý
θνητός 3 smrtelný, pomíjející
ἡ ὁδός, οῦ cesta
ῥᾴδιος 3 snadný, lehký
ὀρθός 3 přímý, správný
μῑκρός 3 malý, krátký
οὐκ — viz cv. 3!
ἡ Αἴγυπτος, Αἰγύπτου Egypt
πλούσιος 3 bohatý

Fut. -σομαι mívá zpravidla význam mediální, a to obou vidů (*παιδεύσομαι* budu se vychovávati, budu si vychovávati; vychovám se, si). Časuje se stejně jako praesens (srov. s fut. akt.). — Právě tak slovesa deponentní (*πορεύομαι* táhnu, *πορεύσομαι* budu pochodovat, potáhnu).

Maskulina I. dekl. se skloňují jako feminina. Odchylky: nom. sg. má *-ς*, gen. sg. *-ου* (přechází do II. dekl. Srov. naše starosta, ale dat. sg. starostovi). — Maskulina mají v sg. buď všude ᾱ (*νεανίᾱς*) nebo všude η (*Ἀτρείδης*). Pouze subst. *-της* a jména příslušníků národů *-ης* mají ve vok. sg. *-ᾰ* (*ποιητής — ὦ ποιητᾰ́*).

Některá subst. **II. dekl.** jsou **feminina.** Zde máme dvě: *ἡ Αἴγυπτος, ἡ ὁδός.*

Srovnejte: poeta, poetika, poetický, mikrofon, mikroskop (*σκοπέω* pozoruji), orthografie, orthografický, orthoped, orthopedie.

Otázky a úkoly.

1. Převeďte písemně do pl. věty 1.—4., 6.—9.! — 2. Skloňujte ἡ ῥᾳδία ὁδός! — 3. Časujte ind. fut. πορεύσομαι ve všech osobách!

11.

Opakování I.

Περὶ ἐλαίας στεφάνου.

Μετὰ τὴν ἐν Θερμοπύλαις μάχην ἤγοντο πρὸς Ξέρξην ἄνθρωποι ἀπ' Ἀρκαδίας καὶ ἔλεγον, ὅτι οἱ τῶν Περσῶν πολέμιοι Ὀλύμπια μὲν ἄγουσιν, μισθὸς δέ, περὶ οὗ μάχονται, ἐλαίας στέφανός ἐστιν. Τοὺς οὖν πολεμίους, οἳ οὐ περὶ χρυσοῦ, ἀλλὰ περὶ δόξης ἐμάχοντο, ἐθαύμαζον οἱ ἀμφὶ Ξέρξην ἐπ' ἀρετῇ.

ἡ ἐλαία, ας oliva
ὁ στέφανος, στεφάνου věnec
ἐλαίας στέφανος olivový věnec
μετά (s ak.) po
ἐν (s dat.) u, v
αἱ Θερμοπύλαι, ῶν Thermopyly, průsmyk v stř. Řecku
πρός (s ak.) k
ὁ Ξέρξης, ου Xerxes, perský král
ἀπό (s gen.) od, z (s)
ἡ Ἀρκαδίᾱ, ας Arkádie, krajina na Peloponnesu
οἱ Πέρσαι, ῶν Peršané (sg. *ὁ Πέρσης, ὦ Πέρσα*)
τὰ Ὀλύμπια, Ὀλυμπίων olympijské hry
Ὀλύμπια ἄγειν konati olympijské hry

ὁ μισθός, οῦ mzda, odměna
περὶ οὗ (vzt. zájm.) o kterou (t. odměnu)
οὖν tedy, proto
οἵ (vzt. zájm.) kteří
ὁ χρῡσός, οῦ zlato
ἀμφί (s ak.) okolo
οἱ ἀμφὶ Ξέρξην družina Xerxova
ἐπί (s dat.) za, pro
ἡ ἀρετή, ῆς statečnost, ctnost, ušlechtilost

Srovnejte: arkadský (líbezný, klidný, idylický), olympiáda, amfitheátr.

Otázky a úkoly.

1. Skloňujte substantiva I. a II. dekl., pokud jsou v článku! — 2. Časujte slovesa v článku v praes. a impf.! — 3. Utvořte gen. pl. od všech substantiv článku! — 4. Utvořte 2. os. sg. a pl. impt. akt. a med. od sloves v článku!

12.

Konj. praes. akt., med. a pass. § 185—187; **adj. dvojvých.** § 76, **nebo trojvých.** § 77; **vztaž. zájm. ὅς, ἥ, ὅ** § 156.

Konjunktiv se vyznačuje dlouhou samohl. *ω, η*.

Akt.: sg. 1. *παιδεύ-ω* ať vychovávám — pl. 1. *παιδεύ-ω-μεν*
2. *παιδεύ-ῃς* — 2. *παιδεύ-η-τε*
3. *παιδεύ-ῃ* — 3. *παιδεύ-ω-σι(ν)*

Med. a pass.: ať si (se) vychovávám; ať jsem vychováván.

sg. 1. *παιδεύ-ω-μαι* — pl. 1. *παιδευ-ώ-μεθα*
2. *παιδεύ-ῃ* — 2. *παιδεύ-η-σθε*
3. *παιδεύ-η-ται* — 3. *παιδεύ-ω-νται*

1. *Μὴ φεύγωμεν, ὦ φίλοι, ἀλλ' ἀνδρείως μαχώμεθα!* 2. *Πρὸ μὲν τοῦ ἔργου βουλευώμεθα, ἔπειτα δὲ πράττωμεν!* 3. *Μήποτε μέλλωμεν πράττειν τὰ ἀγαθά!* 4. *Αἱ ὁδοὶ πολλάκις ἄβατοί εἰσιν.* 5. *Οἱ Πέρσαι λέγουσι γλώττῃ βαρβάρῳ.* 6. *Οἱ τῶν φρονίμων καὶ ἐμπείρων ἀνθρώπων λόγοι βέβαιοί εἰσιν.* 7. *Μάχαιρα, ἣν ἔχει ὁ ἀνδρεῖος, ἰσχυρά ἐστιν.* 8. *Ἃ ἔχεις, τῷ σῷ πόνῳ ἔχεις.*

πρό (s gen.) před
τὸ ἔργον, -ου čin, dílo
βουλεύομαι radím se
ἔπειτα potom
πρᾶττω konám, jednám
οὔποτε, *μήποτε* (při zákazu) } nikdy
μέλλω chci, hodlám, váhám
ἄβατος 2 neschůdný
βάρβαρος 2 cizí, barbarský, nevzdělaný
φρόνιμος 2 rozumný
ἔμπειρος 2 zkušený, znalý
βέβαιος 3. 2 pevný
ἡ μάχαιρα, ας nůž, meč
ἔχω mám
ἰσχῡρός 3 silný, mocný

Některá adj. II. dekl. jsou **dvojvýchodná;** mají stejný tvar pro rod mužský a ženský (na př. *βάρβαρος* m + f, *βάρβαρον* n.); ve slovníku jsou označena: *βάρβαρος* 2. Pravidelně bývají složená, na př. *ἄθεος* 2 (*ἀ-θεος*) — bezbožný (srov. atheista).

Některá mohou být **buď trojvých. nebo dvojvých.** na př. *βέβαιος, -αία, -ον*, nebo *βέβαιος, -ον*; označují se *βέβαιος* 3. 2.

Rozkaz v 1. os. pl. vyjadřujeme t. zv. **konjunktivem vybízecím** (coni. adhortativus); záporka je *μή* (viz § 371):

γράφωμεν — pišme! *μὴ γράφωμεν* — nepišme!

Zájmeno určitě vztažné *ὅς, ἥ, ὅ* = který, jenž, kdo, co se skloňuje jako člen, ale má přízvuk ve všech pádech a ostrý přídech. Z něho je příslovce *ὡς* (= jako), které je i spojkou aby, že, ježto, když.

Srovnejte: erg,energie, -ický, energetický, barbar, -ský, empirie, -ický.

Otázky a úkoly.

1. Dejte 1. větu do 2. os. sg.! — 2. Dejte 2. větu do 2. os. pl.! — 3. Skloňujte písemně: ἡ βάρβαρος γλῶττα. — 4. Dejte 7. větu do plurálu! — 5. Vyjádřete 8. větu v 2. os. plurálu!

13.

Opt. praes. akt., med., pass. § 185—187; **opt. fut. akt. a med.** § 185—186; **věty účelové** § 378.

Opt. praes.: známkou optativu je *-ι-* (jindy *-ιη-*), které s kmenovým *o* tvoří *οι*; koncovka *-οι* je u opt. pro přízvuk dlouhá.

Akt. sg.:	1. *παιδεύ-οι-μι* kéž vychovávám	pl.	1. *παιδεύ-οι-μεν*
	2. *παιδεύ-οι-ς*		2. *παιδεύ-οι-τε*
	3. *παιδεύ-οι*		3. *παιδεύ-οι-εν*

Med. a pass.: kéž si, (se) vychovávám; kéž jsem vychováván.

sg.	1. *παιδευ-οί-μην*	pl.	1. *παιδευ-οί-μεθα*
	2. *παιδεύ-οι-ο*		2. *παιδεύ-οι-σθε*
	3. *παιδεύ-οι-το*		3. *παιδεύ-οι-ντο*

Opt. fut. se tvoří podobně jako opt. praes.

Akt.: (že) vychovám: *παιδεύ-σοι-μι, -σοι-ς, -σοι . . .*

Med.: (že) si, (se) vychovám: *παιδευ-σοί-μην, -σοι-ο, -σοι-το . . . .*

1. *Εἴθε οἱ νέοι εὖ παιδεύοιντο!* 2. *Μὴ φεύγοιτε τοὺς πόνους, ἀλλ' ἄσμενοι ὑπομένοιτε!* 3. *Εἴθε οἱ πολῖται τοὺς νόμους φυλάττοιεν!* 4. *Ἀποτρέποιτε, ὦ θεοί, τὸν πόλεμον ἀπὸ τῆς ἡμετέρας χώρας!* 5. *Μὴ κρίνωμεν, ἵνα μὴ κρινώμεθα.* 6. *Εὖ, ὦ νεανία, ὑπὸ τῶν διδασκάλων ἐπαιδεύου, ἵνα ἀγαθὸς γίγνοιο.* 7. *Οἱ νέοι ἐγυμνάζοντο, ὅπως τοὺς τοῦ πολέμου πόνους φέροιεν.* 8. *Πυθία Κροίσῳ ἐμαντεύετο, ὅτι ἰσχυρὰν ἀρχὴν καταλύσοι.*

εἴθε kéž	*κρίνω* soudím
ἄσμενος 3 rád	*γίγνομαι* stávám se, vznikám
ὑπο-μένω podstupuji	*φέρω* nesu, snáším, trpím
ὁ πολῖτης, ου občan	*ἡ Πῡθίᾱ, ας* Pýthie, jméno kněžky v Delfách
ὁ νόμος, ου zákon	*ὁ Κροῖσος, ου* Kroisos, král lydský
φυλάττω střežím, hlídám	*μαντεύομαι* věštím
ἀπο-τρέπω odvracím	*κατα-λύω* ruším, ničím
ὁ πόλεμος, ου válka, boj	

Optativ přací (optativus) § 372.1: vyjadřuje přání splnitelné, mívá částici *εἴθε* — kéž; záporka je *μή*:

εἴθε λέγοις kéž říkáš — *εἴθε μὴ λέγοις* kéž neříkáš

Optativ možnosti (potentialis) § 370.1: vyjadřuje děj možný, má vždy částici *ἄν*; záporka je *οὐ*:

λέγοις ἄν říkal bys — *οὐκ ἄν λέγοις* neříkal bys

Optativ střídný (obliquus) § 375. II. 4.: jmenuje se tak proto, že vystřídává ve vedlejší větě indikativ nebo konjunktiv, je-li v řídící větě čas vedlejší.

Věty účelové: spojky *ἵνα, ὡς, ὅπως* — aby, (*ἵνα, ὡς, ὅπως*) *μή* — aby ne. Mají po čase hlavním konjunktiv, po vedlejším optativ.

Γράφω τῷ φίλῳ, ἵνα χαίρῃ.
Ἔγραφον τῷ φίλῳ, ἵνα χαίροι.

Srovnejte: kritika, kritik, -ický, kriticismus, kritisovati, kritérium, krise, pythická řeč, pythický výrok, mantika, katalysa, katalysátor.

Otázky a úkoly.

1. Vyjádřete 3. větu v passivu! — 2. Řekněte 6. větu v praesentu! — 3. Přeložte: Nepřátelé utíkali, aby se zachraňovali. — 4. Vyjádřete 7. větu v praesentu!

14.

Infinitiv žádací § 395, 397—399.

Infinitiv nahrazuje větu smyslem žádací (inf. žádací, záporka *μή*), překládá se obyčejně spojkou aby; vyjadřuje účel, účinek, vztah, přání nebo rozkaz. Ve větě je:

1. **podmětem** (§ 397), na př. *δεῖ* + inf. = je třeba, aby (viz cv. 4);
2. **předmětem** (§ 398), na př. *συμβουλεύω* + inf. = radím, aby;
3. **příslověč. určením** (§ 399), na př. *διαπράττομαι* + inf. = dosahuji (toho), že.

Δεῖ φυλάττεσθαι τὴν ἐλευθερίαν.
Συμβουλεύω τῷ στρατηγῷ μὴ πιστεύειν τῷ πολεμίῳ.
Διαπράττομαι τὸν φίλον μὴ φεύγειν τοὺς πόνους.

1. *Χαλεπόν ἐστιν ἐν μικρῷ χρόνῳ ἀπολύεσθαι τῶν διαβολῶν.* 2. *Ὁ στρατηγὸς παρεκελεύετο τοῖς στρατιώταις ἀνδρείως μάχεσθαι.* 3. *Συμβουλεύω τῷ ἀδελφῷ τοὺς κακοὺς μὴ νομίζειν φίλους.* 4. *Ὁ νόμος ἀπηγόρευε μὴ φονεύειν τοὺς δούλους.* 5. *Οἱ Σπαρτιᾶται ἔλεγον μὴ πείθεσθαι τοῖς τῶν πολεμίων λόγοις.* 6. *Οἱ νέοι μανθάνουσιν ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι.* 7. *Ὁ ἀγαθὸς μάχεσθαι ὑπὸ τῶν πολιτῶν στέργεται.* 8. *Οἱ παλαιοὶ τὴν χώραν, τὰς οἰκίας, τὰ ἱερὰ ἐπέτρεπον τοῖς θεοῖς σῴζειν.*

χαλεπός 3 obtížný, nesnadný
ὁ χρόνος, ου čas
ἀπο-λύομαι (s gen.) zbavuji se
ἡ διαβολή, ῆς pomluva
παρα-κελεύομαι (s dat.) vybízím
ὁ στρατιώτης, ου voják
συμ-βουλεύω (s dat.) radím
ὁ ἀδελφός, οῦ bratr
νομίζω považuji
ἀπ-αγορεύω zakazuji
φονεύω zabíjím
οἱ Σπαρτιᾶται, ῶν Sparťané
πείθω (s ak.) přemlouvám
πείθομαι (s dat.) poslouchám, věřím
μανθάνω (s ak.) učím se něčemu
ἄρχω vládnu
ἀγαθὸς μάχεσθαι dobrý, statečný v boji
οἱ παλαιοί, ῶν staří, dávní
ἐπι-τρέπω svěřuji

Srovnejte: ďábel, chronický, chronometr, chronologie, kronika, kronikář, paleografie, symbuleutický.

Otázky a úkoly.

1. Přeložte: Přátelé, nevěřte řečem nepřátel! — 2. Vyjádřete 2. větu přímo!

15.

Infinitiv úsudkový § 398.1.

Po slovesech myšlení a projevování je v řečtině spojka *ὅτι* = že (§ 414), nebo t. zv. infinitiv úsudkový:

Λέγω, ὅτι ὁ ἀγαθὸς πολίτης πείθεται τοῖς νόμοις =
Λέγω τὸν ἀγαθὸν πολίτην πείθεσθαι τοῖς νόμοις.

Podmět úsudkového infinitivu je vyjádřen jen tehdy, je-li jiný než podmět řídícího slovesa, a je v akusativu (§ 394.2; 415.1)

Λέγομεν τοὺς πολίτας ὑπὸ τῶν νόμων παιδεύεσθαι.
Ale: *Λέγομεν εὖ παιδεύεσθαι ὑπὸ τῶν νόμων.* — Říkáme, že (my) . . ..

U passivních sloves je podmět v nominativu (§ 394.1; 415.2):
Οἱ πολῖται ὑπὸ τῶν νόμων παιδεύεσθαι λέγονται. — Říká se, že . . ..

1. *Νομίζομεν τὸν κακὸν βλάπτειν καὶ τοὺς φίλους.* 2. *Ὑπολαμβάνομεν σελήνην καὶ περὶ τὸν ἥλιον στρέφεσθαι.* 3. *Ὁ ἄγγελος ἀγγέλλει τὸν πολέμιον παρασκευάζεσθαι πρὸς τὸν πόλεμον.* 4. *Ἠγγέλλετο ἡ στρατιὰ ἰσχυρῶς μάχεσθαι καὶ νίκη προσέρχεσθαι.* 5. *Νομίζομεν τοὺς*

συμμάχους ἐν πολέμῳ συμπράττειν τῷ δήμῳ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ. 6. *Λέγομεν τὴν γλῶτταν πολλάκις μᾶλλον βλάπτειν ἢ τὸν σίδηρον.* 7. *Ἀεὶ ἐνομίζομεν τὴν εἰρήνην ὑπὸ τῶν φίλων καὶ τῶν συμμάχων σῴζεσθαι.*

νομίζω domnívám se
βλάπτω (s ak.) škodím
ὑπο-λαμβάνω domnívám se
περί (s ak.) okolo
στρέφω otáčím
ὁ ἄγγελος, ου posel
ἀγγέλλω oznamuji, zvěstuji
προσ-έρχομαι přicházím, blížím se
ὁ σύμμαχος, ου spojenec
ὁ πόλεμος, ου válka
συμ-πράττω (s dat.) pomáhám
μᾶλλον — ἤ více — než
ὁ σίδηρος, ου železo

Po slovesech dobrého a zlého činění (slovem nebo skutkem) je předmět v akusativu (§ 325.1): *βλάπτω τὸν ἐχθρόν.*

Slovesa *λέγουσι, λέγεται, λέγονται* můžeme někdy přeložiti slovem „prý" (§ 415, pozn.):

Ὁ πολέμιος προσέρχεσθαι λέγεται — prý se blíží.
Οἱ πολέμιοι φεύγειν λέγονται — prý prchají.

Srovnejte: strofa, anděl, evangelium (*εὐ-αγγέλιον* — dobré poselství), siderit.

Otázky a úkoly.

1. Přeložte: Měsíc prý se otáčí kolem slunce. — 2. Dejte 3. větu do passiva! — 3. Přeložte podle 6. věty: Domníval bych se, že jazyk často škodí více než železo.

16.

III. dekl.: kmeny hrdelné a retné § 90—91; **fut. kmenů hrdel. a retných** § 194—196.1, 197.1.

V III. deklinaci jsou tyto přípony:

	Singulár.		Plurál.	
	m. + f.	n.	m. + f.	n.
1.	-ς nebo kmen	θ	-ες	-α
2.	-ος		-ων	
3.	-ῐ		-σῐ(ν)	
4.	-α nebo -ν	θ	-ᾰς, (ν)ς	-α
5.	= 1. nebo kmen	θ	= 1.	

Kmeny hrdelné: κ, γ, χ + ς (v nom. sg.) = ξ
+ σι(ν) (v dat. pl.) = ξι(ν)
Kmeny retné: π, β, φ + ς (v nom. sg.) = ψ
+ σι(ν) (v dat. pl.) = ψι(ν)

Slovesa, jejichž kmen je zakončen souhláskou hrdelnou, končí v praes. -κω, -γω, -χω, -ττω = σσω (*φυλακjω — φυλάττω). Futurum tvoří -σω, při tom: κ, γ, χ + σ = ξ:

λέγω	λεγ-σω	fut. λέξω
φυλάττω	φυλακ-σω	φυλάξω

Slovesa, jejichž kmen je zakončen souhl. retnou, tvoří fut. rovněž -σω, při tom: π, β, φ + σ = ψ:

γράφω	γραφ-σω	fut. γράψω
βλάπτω	βλαβ-σω	βλάψω

1. *Οἱ ἀγαθοὶ πολῖται τῶν νόμων φύλακες πιστοί εἰσιν.* 2. *Οἱ Ἀθηναῖοι ἀνδρείως ἐμάχοντο ταῖς τῶν βαρβάρων φάλαγξιν.* 3. *Κόλαξ κόλακι φίλος, γὺψ γυπί.* 4. *Τοῖς νεανίαις πολλάκις μακραὶ τρίχες εἰσίν.* 5. *Ὁ νόμος ἀεὶ ἄρξει τῶν πολιτῶν καὶ φυλάξει τὸν δῆμον.* 6. *Οὐκ ἀπολείψω τὴν φάλαγγα οὐδ' ἐκ μάχης φεύξομαι.* 7. *Οἱ τῶν κολάκων λόγοι τοὺς ἀνθρώπους πολλάκις βλάψουσιν.* 8. *Ὁ φρόνιμος στρατηγὸς πρώτους τάξει τοὺς ἀνδρείους.* 9. *Γύναι, γυναιξὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει.* 10. *Μετὰ τὴν μάχην οἱ στρατιῶται τὸν πολέμιον διώξονται*

ὁ *φύλαξ, κος* strážce
ὁ *βάρβαρος, ου* barbar, cizinec, Nořek (zvl. o Peršanech)
ἡ *φάλαγξ, γος* šik
ὁ *κόλαξ, κος* pochlebník
ὁ *γῦψ, γῡπός* sup
ἡ *θρίξ, τριχός* vlas
(dat. pl. *θριξί*)
ἄρχω (s gen.) vládnu někomu, nad
ἀπο-λείπω opouštím
οὐδέ ani
πρῶτος, πρώτη, πρῶτον první
τάττω řadím
ἡ *γυνή, γυναικός* žena
(vok. sg. *γύναι*)
ἡ *σιγή, ῆς* mlčení
ὁ *κόσμος, ου* ozdoba
διώκω (fut. *διώξομαι*) pronásleduji

Jednoslabičná substantiva III. dekl. mají v gen. a dat. sg., du. i pl. přízvuk na poslední slabice, a to ostrý, je-li krátká, nebo průtažný, je-li dlouhá.

Začínají-li ve slově dvě slabiky po sobě jdoucí souhláskou aspirovanou (*θ, φ χ*), ztrácí obyčejně první z nich aspiraci (dissimilace aspirát), na př.

km. *θριχ-* gen. **θριχ-ός* > *τριχ-ός* (ale *θρίξ, θριξίν*).

Srovnejte: falanga, falangista, anarchie, -ista, protista, taktika, taktik, -ický, gynekolog, -ie, -ický, kosmetika, -ický.

Otázky a úkoly.

1. Převeďte 3. větu do plurálu! — 2. Vyjádřete 5. větu v plurálu! — 3. Ve větě 6. a 10. je futurum mediální; jak zní praesens? — 4. Skloňujte písemně: ἡ ἀνδρεία φάλαγξ.

17.

III. dekl.: kmeny zubné prosté § 92—93; **fut. kmenů zubných** § 194—196.1; 197.

Kmeny zubné prosté u jmen jsou zakončeny *-τ, -δ, -θ*.

1. V nom. sg. se zubná souhl. před *ς* vysouvá, právě tak i v dat. pl. před *-σι(ν)*:

ὁ γυμνής	km. *γυμνητ-*	3. pl. *γυμνῆσι(ν)*
ἡ ἐλπίς	*ἐλπιδ-*	*ἐλπίσι(ν)*

2. Neutra mají v nom. sg. pouhý kmen bez zubné souhlásky:

τὸ σῶμα	km. *σωματ-*	3. pl. *σώμασι(ν)*

Slovesa, jejichž kmen je zakončen souhl. zubnou, bývají v praes. zakončena *-ζω* (*δ* + j = *ζ*), na př. *ἐλπίζω* (*ἐλπιδ-jω*). Ve fut. se zubná před *-σω* vysouvá:

πείθω	km. *πειθ-*	fut. *πείσω.*

1. *Ἐν τῇ μάχῃ πρὸ τῶν φαλάγγων οἱ γυμνῆτες ἐμάχοντο.* 2. *Ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ πολλάκις ταῖς ἐλπίσι τρέφεται.* 3. *Τὰ τῶν στρατιωτῶν σώματα ταῖς ἀσπίσι σῴζεται.* 4. *Οἱ ἀγαθοὶ πολῖται τοῖς τῆς πατρίδος νόμοις πείσονται.* 5. *Ἀεὶ ἐθαυμάζομεν καὶ θαυμασόμεθα τὰ τοῦ Ὁμήρου ποιήματα.* 6. *Οἱ ποιηταὶ ᾄσονται καλὰς ᾠδὰς περὶ τῆς πατρίδος. Ἀκουσόμεθα.* 7. *Ὦ νεανία, ἐν χαλεποῖς πράγμασιν ἴσθι ἀνδρεῖος!* 8. *Τίς σώσει τὴν πατρίδα; Νόμοι, πολῖται, εἰρήνη.*

ὁ γυμνής, ῆτος lehkooděnec
ἡ ψῡχή, ῆς duše
ἡ ἐλπίς, ίδος naděje
τρέφω živím
τὸ σῶμα, ατος tělo
ἡ ἀσπίς, ίδος štít
ἡ πατρίς, ίδος vlast
τὸ ποίημα, ατος báseň
ἀκούω (fut. *ἀκούσομαι*) slyším, poslouchám
τὸ πρᾶγμα, ατος skutek, čin, věc
τὰ χαλεπὰ πράγματα obtížné poměry, obtížné postavení.

Srovnejte: psychický, psycholog, -ie, psychiatr, -ie (*ὁ ἰατρός* lékař), somatologie, -ický, akustika, -ický, pragmatika, -ický, -ismus.

Otázky a úkoly.

1. Skloňujte písemně: τὸ ἰσχυρὸν σῶμα! — 2. Která slovesa v uvedených větách mají k aktivnímu praesentu futurum jen mediální?

18.

III. dekl.: kmeny zubné, pokračování § 93.3; **paroxytona -ις, -υς** § 93.4.

Paroxytona *-ις, -υς* mají ak. sg. *-ιν, -υν*, vok. sg. *-ι, -υ* podle kmenů samohláskových (§ 114), na př.

ἡ χάρις	gen. *χάριτος*	ak. *χάριν*
ἡ κόρυς	*κόρυθος*	*κόρυν*

1. *Ὦ παῖ, δεῖ τοὺς παῖδας γυμνάζεσθαι!* 2. *Τοῖς μὲν ποσὶ βαίνομεν, τοῖς δ' ὠσὶν ἀκούομεν.* 3. *Οἱ στρατιῶται πολλάκις καὶ νυκτὸς ἐπορεύοντο.* 4. *Τὰ τέκνα γάλακτι τρέφεται.* 5. *Σελήνη Ἀρτέμιδι φίλη ἦν.* 6. *Ὁ στρατιώτης πρὸ τῆς μάχης τὴν ἀσπίδα, τὴν κόρυν, τὸ δόρυ παρεσκευάζετο.* 7. *Χάρις χάριν, ἔρις ἔριν τίκτει.* 8. *Μὴ παιδὶ μάχαιραν!* 9. *Οἱ ἄνθρωποι τῇ τῶν ὀρνίθων ᾠδῇ χαίρουσιν.* 10. *Ὕδωρ καὶ γάλα πίνομεν.*

ὁ (ἡ) παῖς, παιδός chlapec (dívka)
ὁ πούς, ποδός noha
βαίνω kráčím, jdu
τὸ οὖς, ὠτός ucho
ἡ νύξ, νυκτός noc
νυκτός (gen. času) v noci
τὸ γάλα, ακτος mléko
ἡ Ἄρτεμις, ιδος Artemis, bohyně lovu
ἡ κόρυς, θος přilba
τὸ δόρυ, δόρατος kopí, dřevce
ἡ χάρις, χάριτος vděk
ἡ ἔρις, ἔριδος svár
τίκτω plodím, rodím
ὁ (ἡ) ὄρνις, ὄρνιθος pták
τὸ ὕδωρ, ὕδατος voda
πίνω piji

Substantiva ὁ (ἡ) *παῖς, τὸ οὖς* mají v gen. pl. přízvuk na kmenové slabice (§ 100.3): *παίδων, ὤτων.*

Srovnejte: pedagog, -ika, -ický, charita, -tivní, eucharistie, -ický, galaktit, galaktosa, ornitholog, -ie, hydrant, hydraulika, -ický, hydroxyd, hydrogenium.

Otázky a úkoly.

1. Skloňujte písemně: ὁ ἀγαθὸς παῖς. — 2. Řekněte 7. větu v plurálu! — 3. Vyhledejte substantiva -ις, -υς a skloňujte je v singuláru! — 4. Které řecké názvy částí lidského těla již znáte?

19.

III. dekl.: kmeny zubné ντ § 96—98.

1. Vok. sg. je kmen bez τ:

Ὦ γέρον, συμβούλευε τοῖς νέοις!

2. V dat. pl. se vysouvá -ντ, ale za to se dlouží ᾰ v ᾱ (*γίγᾱσι*), ο v ου (*γέρουσι*).

Τοῖς γίγᾱσιν ἦν ἰσχυρὰ σώματα.
Πιστεύομεν τοῖς σοφοῖς γέρουσιν.

1. *Οἱ γέροντες καὶ τοὺς τῶν παίδων παῖδας στέργουσιν.* 2. *Οἱ τῶν σοφῶν γερόντων λόγοι φρόνιμοί εἰσιν.* 3. *Οἱ θεοὶ τοῖς Γίγασιν ἐμάχοντο.* 4. *Παροιμία ἐστίν· „Ἔργα νέων, βουλαὶ δὲ γερόντων."* 5. *Τοῖς λέουσιν ἰσχυροὶ ὀδόντες εἰσίν.* 6. *Παντὸς ἔργου ἀρχὴ χαλεπή (ἐστιν).* 7. *Πάσης γυναικός ἐστι τὴν οἰκίαν σῴζειν.* 8. *Μὴ πίστευε πᾶσιν!* 9. *Πάντων τῶν ἀγαθῶν ὁ πόνος τοῖς ἀνθρώποις αἴτιός ἐστιν.* 10. *Τὰ τοῦ Ὁμήρου ποιήματα ὑπὸ πάντων τῶν ἀνθρώπων θαυμάζεται.* 11. *Πάντα πᾶσιν οὐ χρήσιμά ἐστιν.*

ὁ γέρων, οντος stařec
ὁ γίγᾱς, αντος obr
ὁ Γίγᾱς, αντος Gigant
ὁ θεός, οῦ bůh
ἡ παροιμία, ας přísloví
ἡ βουλή, ῆς rada
ὁ λέων, οντος lev
ὁ ὀδούς, όντος zub
πᾶς, πᾶσα, πᾶν všechen, celý
τῆς γυναικός ἐστιν ženě náleží, je povinností ženy
τὸ ἀγαθόν, οῦ dobro, pl. dobré věci
αἴτιος 3 vinný; původce, příčina
χρήσιμος 3.2 užitečný, prospěšný

Pamatujte: *πᾶς ἄνθρωπος* — každý člověk
πᾶς ὁ ἄνθρωπος — celý člověk
πάντες οἱ ἄνθρωποι — všichni lidé; gen. pl. *πάντων*.

Srovnejte: gigant, -ický, apotheosa, kalodont, mastodont, pantheismus, panslavismus, pansofie a pod., aitiologie, -ický.

Otázky a úkoly.

1. Skloňujte písemně: πᾶς ὁ ἄνθρωπος. — 2. Užijte v 5. větě slovesa ἔχω! — 3. Vyjádřete 7. větu v plurálu! — 4. Vysvětlete vok. sg. ὦ γίγαν, ὦ γέρον!

20.

Part. praes. akt., med., pass.; part. fut. akt. a med. § 185—187.

1. Participium praesentis:

akt.: *παιδεύ-ων, παιδεύ-ουσα, παιδεῦ-ον* 1. vychovávaje, 2. vychovávající;

med. a pass.: *παιδευ-ό-μενος, παιδευ-ο-μένη, παιδευ-ό-μενον* 1. vychovávaje si, se, 2. jsa vychováván, 3. vychovávaný.

2. Participium futuri:

akt.: *παιδεύ-σων, παιδεύ-σουσα, παιδεῦ-σον* maje (chtěje) vychovávati (vychovati)

med.: *παιδευ-σό-μενος, -η, -ον* maje (chtěje) si (se) vychovávati (vychovati).

Part. praes. akt. a fut. akt. se skloňují v mask. a neutr. podle kmenů zubných *-ντ*, ale vok. sg. = nom.: *ὦ παιδεύων, ὦ παιδεύσων*. Feminina podle I. dekl., part. med. a pass. podle adj. I. a II. dekl.

1. *Οἱ τοὺς παῖδας διδάσκοντες καὶ παιδεύοντες διδάσκαλοι ὀνομάζονται.* 2. *Φίλους ἔχοντες νομίζετε θησαυρὸν ἔχειν!* 3. *Πιστεύοιμι ἂν τοῖς τὰ ἀγαθὰ συμβουλεύουσιν.* 4. *Ἀλέξανδρος στρατευσόμενος ἐπὶ τοὺς Πέρσας στρατιὰν παρεσκευάζετο.* 5. *Ἄσμενοι ἀκουσόμεθα τῶν ὀρνίθων ᾀδόντων.* 6. *Ἡ στρατιὰ πιστεύουσα καὶ πειθομένη τῷ στρατηγῷ εὖ φυλάξει τὴν πατρίδα.* 7. *Τῶν Περσῶν ἐπὶ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα πορευομένων πάντες οἱ Ἀθηναῖοι ἐπίστευον τῷ Μιλτιάδῃ.* 8. *Τῶν Ἀθηναίων τῷ πολεμίῳ ἤδη μαχομένων οἱ Σπαρτιᾶται ἔτι συνεβουλεύοντο.*

9. *Τῶν γερόντων λεγόντων σιγὴν ἔχετε, ὦ νεανίαι!* 10. *Μετὰ τὴν μάχην ἐδίωκον οἱ στρατιῶται τοὺς πολεμίους φεύγοντας.*

διδάσκω (s ak.) učím někoho
ὁ θησαυρός, οῦ poklad
ὁ Ἀλέξανδρος, ου Alexandros, král makedonský
στρατεύομαι táhnu, podnikám výpravu
ἐπί (s ak.) proti
ἡ Ἑλλάς, άδος Řecko
ὁ Μιλτιάδης, ου Miltiades, ath. vojevůdce, vítěz u Marathónu
ἤδη již
ἔτι ještě
σιγὴν ἔχω mlčím, zachovávám mlčení

Genitiv absolutní (§ 409).

Κύρου βασιλεύοντος οἱ Πέρσαι ἰσχυροὶ ἦσαν. — Když vládl Kyros (Za vlády Kyrovy), byli Peršané mocní.

Má-li part. v gen. svůj podmět rovněž v gen. (jiný než podmět věty řídící), tvoří s ním t. zv. genitiv absolutní. Překládáme jej nejčastěji větou časovou, důvodovou, podmínkovou, připouštěcí anebo pádem předložkovým. Part. praes. vyjadřuje děj současný.

Srovnejte: didaktika, -ický, thesaurace, thesaurovati.

Otázky a úkoly.

1. Vyjádřete 1. a 2. větu v singuláru! — 2. Přeložte: Budu věřiti těm, kteří budou dobře raditi. — 3. Řekněte 7. větu v singuláru! — 4. Kterou větu může zastupovat genitiv absolutní v 9. větě?

21.

III. dekl.: kmeny plynné -λ, -ρ § 107, 108.1—4; **aor. silný (II.)** § 199—200.

Substantiva -ρ mají nom. nesigmatický ve stupni dlouhém (*η* — *ω* § 22c), na př. *ὁ θήρ* zvíře, *ὁ ῥήτωρ* řečník, ostatní pády buď ve stupni plném (*ε* — *ο* § 22a) nebo dlouhém: *ῥήτορος, θηρός.*

Některá slovesa ražená (němá § 194.1) tvoří t. zv. aorist II. (silný) od kmene slabého (§ 22b). Tvary aoristu vyjadřují děj dokonavý (jednodobý):

λείπω — ἔ-λιπ-ον zanechal jsem *φεύγω — ἔ-φυγ-ον* utekl jsem

Pozorujte rozdíl: impf.: *ἔ-λειπ-ον* — opouštěl jsem
aor.: *ἔ-λιπ-ον* — opustil jsem
opt. praes. akt.: *λείπ-οι-μι* — kéž opouštím
opt. aor. akt.: *λίπ-οι-μι* — kéž opustím

Aorist silný má:

1. v ind. koncovky impf., v ostatních způsobech koncovky praesentu.
2. odchylný přízvuk:
   v inf. akt. *λιπεῖν* — zanechati a part. akt. *λιπών* — zanechav
   v inf. med. *λιπέσθαι* — zanechati si, se
   v 2. os. sg. impt. med. *λιποῦ* — zanech si

1. *Ὁ ἅλς τῷ ἀνθρώπῳ πρὸς βίον ἀναγκαῖός ἐστιν.* 2. *Ἔνιοι τῶν θηρῶν τοῖς θηρσὶ μάχονται.* 3. *Εἴθε οἱ ῥήτορες ἀεὶ τῷ δήμῳ χρήσιμα συμβουλεύοιεν!* 4. *Ἡ τοῦ ἦρος ἀρχὴ πᾶσι φίλη ἐστίν.* 5. *Τοῖς μάρτυσιν οὐκ ἂν ἐπιστεύομεν, εἰ μὴ πιστὰ ἔλεγον.* 6. *Οἱ Πέρσαι προσήγαγον ἰσχυρὰν στρατιὰν εἰς τὴν Ἑλλάδα.* 7. *Τῆς μάχης γιγνομένης οἱ πολέμιοι πάντα καταλιπόντες εἰς φυγὴν ἐτράποντο.* 8. *Μὴ καταλίπῃς τὸν φίλον ἐν κινδύνῳ!* 9. *Οἱ πολέμιοι μετὰ τὴν μάχην ἔλεγον· „Ποῖ τραπώμεθα, ποῖ φύγωμεν;“* 10. *Καλόν ἐστι παισὶν ἐλευθερίαν καταλιπέσθαι.*

ὁ ἅλς, ἁλός sůl
ὁ βίος, ου život
ἀναγκαῖος 3 nutný
ἔνιοι 3 někteří
ὁ θήρ, θηρός zvíře
ὁ ῥήτωρ, ορος řečník
τὸ ἦρ, ἦρος, ἦρι jaro
(o přízvuku § 108.4)

ὁ μάρτυς, υρος svědek
προσ-άγω přivádím
εἰς (s ak.) do
κατα-λείπω opouštím, zanechávám
τρέπομαι obracím se
ποῖ; kam?

Souvětí podmínkové neskutečné (irreální) vyjadřuje děj neskutečný (bez zřetele na čas) — § 384. IV.:

v předvětí: *εἰ* (*μή*) = kdyby + ind. histor. času (impf., aor., plpf.),
v závětí: ind. histor. času + *ἄν*.
Εἰ τὸν φίλον ἔλειπες, αἰσχύνην οὐκ ἂν ἔφευγες —
Kdybys (byl) opouštěl přítele, neunikal bys (nebyl bys unikal) hanbě.
Εἰ τὸν φίλον ἔλιπες, αἰσχύνην οὐκ ἂν ἔφυγες —
Kdybys (byl) opustil přítele, neunikl bys (nebyl bys unikl) hanbě.

Konjunktiv rozvažovací (deliberativus § 373.2): v 1. os. sg. nebo pl.,

ποῖ φεύγω; kam (mám) utíkat?
ποῖ φεύγωμεν; kam (máme) utíkat?
ποῖ φύγωμεν; kam (máme) utéci?

Srovnejte: prvky halové, biolog, -ie, -ický, biograf, -ie, autobiografie, rétorika, -ický, martyrium (*μάρτυς* — později mučedník).

Otázky a úkoly.

1. Skloňujte písemně jen v sg.: τὸ καλὸν ἦρ. — 2. Vyjádřete 9. větu v sg.! — 3. Utvořte 1. osobu futura a aoristu od sloves: λείπω, φεύγω, τρέπομαι, καταλείπω, ἄγω, προσάγω.

22.

III. dekl.: dokončení kmenů plynných -λ, -ρ § 108.5.

Ὁ πατὴρ ὑπὸ τῶν παίδων στέργεται.
Τοῦ πατρὸς βουλὴ ἀγαθή ἐστιν.
Τῷ πατρὶ πείθεσθε, ὦ παῖδες!
Τὸν πατέρα ἀεὶ στέργομεν.
Ὦ πάτερ, σῷζε τοὺς παῖδας! (Všimněte si přízvuku!)

Οἱ πατέρες τοὺς παῖδας παιδεύουσιν.
Ταῖς τῶν πατέρων βουλαῖς πειθόμεθα.
Τοῖς πατράσι πιστεύομεν.
Τοὺς πατέρας δεῖ στέργεσθαι ὑπὸ τῶν παίδων.
Ὦ πατέρες, δεῖ συμβουλεύειν τοῖς νέοις!

1. *Πόνος ἐστίν, ὡς λέγουσιν, εὐκλείας πατήρ.* 2. *Οἱ ἀγαθοὶ παῖδες ἀεὶ χάριν ἔχουσι τοῖς πατράσι καὶ ταῖς μητράσιν.* 3. *Περσεφόνη ἦν Δήμητρος θυγάτηρ.* 4. *Ὦ θύγατερ, πείθου τῇ μητρί!* 5. *Τὴν πατρίδα πάντων τῶν πολιτῶν μητέρα ὀνομάζομεν.* 6. *Χεὶρ χεῖρα νίζει.* 7. *Αἱ μὲν χεῖρες τὴν γαστέρα τρέφουσιν, ἡ δὲ γαστὴρ πᾶν τὸ σῶμα.* 8. *Τῇ γαστρὶ μὴ δούλευε!* 9. *Ἀγαθῶν ἀνδρῶν καὶ ἔργα ἀγαθά.* 10. *Ἦν ποτε πόλεμος ταῖς γυναιξὶ πρὸς τοὺς ἄνδρας.* 11. *Ὦ ἄνδρες, τοὺς συμμάχους ἐν μάχῃ μὴ καταλίπητε!*

ὁ πατήρ, πατρός otec
ἡ εὐκλεια, ας sláva
χάριν ἔχω (s dat.) jsem vděčen, chovám vděčnost
ἡ μήτηρ, μητρός matka
ἡ Περσεφόνη, ης Persefona, manželka Hádova
ἡ Δημήτηρ, Δήμητρος Démétér, bohyně úrody
ἡ θυγάτηρ, θυγατρός dcera
ἡ χείρ, χειρός ruka (dat. pl. *χερσίν*)
νίζω myji
ἡ γαστήρ, γαστρός žaludek
δουλεύω otročím, sloužím
ὁ ἀνήρ, ἀνδρός muž
ποτέ (adv.) kdysi, jednou
πρός (s ak.) proti

Věty rozkazovací § 371.2.3.

1. Rozkaz vyjadřujeme imperativem:

λεῖπε! opouštěj!
λίπε! opusť!
λείπετε! opouštějte!
λίπετε! opusťte!

2. Zákaz: v praesentu *μή* + imperativ (děj nedokonavý).
v aoristu *μή* + konj. zabraňovací (děj dokonavý).

μὴ λεῖπε! neopouštěj!
μὴ λίπῃς! neopusť!
μὴ λείπετε! neopouštějte!
μὴ λίπητε! neopusťte!

Srovnejte: patriarcha, -át, chirurg (*ἔργον*), chiromantie, gastronom, gastrický (-á nemoc).

Otázky a úkoly.

1. Skloňujte: ἡ φίλη μήτηρ. — 2. Převeďte 7. větu do passiva! — 3. Užijte v 11. větě děje nedokonavého! — 4. Vyjádřete 4. a 6. větu v plurálu! — 5. Proč je v 9. větě vynecháno sloveso, a které?

23.

Opakování II.

Περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου ἐγκρατείας.

Ἀλέξανδρος ὅτε σὺν τῇ στρατιᾷ δι' ἀνύδρου χώρας ἐπορεύετο, ἐπιέζετο ὑπὸ δίψης· ἐπιέζοντο δὲ καὶ οἱ στρατιῶται. Ἔνθα δή ἔνιοι τῶν γυμνήτων κόρυν μεστὴν ὕδατος Ἀλεξάνδρῳ προσφέρουσιν. Ὁ δὲ λαμβάνει μὲν τὸ ὕδωρ, μόνος δὲ τοῦ ὕδατος ἀπολαύειν οὐ βούλεται. Ἀνατρέπει οὖν τὴν κόρυν. Πᾶσα δ' ἡ στρατιὰ γιγνώσκει τὴν ἐγκράτειαν τοῦ στρατηγοῦ καὶ

κελεύει ἄγειν· οὔτε γὰρ πόνος οὔτε δίψα οὔτε θάνατος ταράττει τὴν στρατιάν, ἣ ἔχει στρατηγὸν οὕτω σοφόν.

ἡ ἐγκράτεια, ας zdrželivost, střídmost
ὅτε když
σύν (s dat.) s, se
διά (s gen.) skrze
ἄνυδρος 2 bez vody
στενόω tísním, soužím
ἡ δίψα, ης žízeň
ἔνθα δή tu tedy
μεστός 3 plný
προσ-φέρω přinášim
ὁ δέ ten pak, a on
λαμβάνω beru, přijímám
μόνος 3 jediný, samotný
ἀπο-λαύω (s gen.) okouším, požívám
βούλομαι (2. sg. *βούλει*) chci
ἀνα-τρέπω obracím, převracím
γιγνώσκω poznávám
οὔτε — οὔτε ani — ani
κελεύω poroučím, vybízím
ταράττω znepokojuji, děsím
οὕτω(ς) tak

Srovnejte: monarchie, monarcha, monografie, monogram, monolog, monismus, monotheismus, monolit (*ὁ λίθος* kámen), diagnosa, gnostika, gnostický, ataraxie.

24.

1. Stupňování adjektiv I. a II. deklinace § 134; 135.1; 136.1.

2. Stupňování adverbií adjektivních § 141; 142.

3. Zájmena ukazovací, zájmeno 3. osoby, ἄλλος § 153, 154, 155, 145, 148 pozn.

1. *Positiv*	*komparativ*	*superlativ*
δίκαιος spravedlivý	*δικαιό-τερος, -τέρα, -τερον* spravedlivější	*δικαιό-τατος, -τάτη, -τατον* nejspravedlivější
ale *νέος* nový	*νεώ-τερος*	*νεώ-τατος*

Někdy se kmenové **ο** vysouvá:

φίλος milý	*φίλ-τερος*	*φίλ-τατος*

2. Stupňování adverbií (o tvoření *positivu* adv. viz cv. 8.)·

Σπουδαίως ἐργαζόμεθα, ἀλλ' ἔτι σπουδαιότερον δεῖ ἐργάζεσθαι· δεῖ ὡς (ὅτι) σπουδαιότατα ἐργάζεσθαι.

Komparativ adv. = akusativu **sg.** komparativu neutra,
superlativ adv. = akusativu **pl.** superlativu neutra.

3. Zájmena ukazovací:

ὅδε, ἥδε, τόδε tento		(o přítomném n. následujícím)
οὗτος, αὕτη, τοῦτο tento, ten		(o předešlém, již řečeném)
ἐκεῖνος, ἐκείνη, ἐκεῖνο onen		(o vzdáleném)

Zájmeno neurčité: *ἄλλος, ἄλλη, ἄλλο* jiný

Ὅδε *ὁ νεανίας σπουδαιότατός ἐστιν·* **οὗτος** *(ὁ νεανίας) ἐπαίνου ἄξιός ἐστιν. Ὁ* **τούτου** *πατὴρ χαίρει.*

Ἥδε *ἡ ὁδὸς καλή ἐστιν·* **ταύτην** *(τὴν ὁδὸν) πορευώμεθα, μηδ'* **ἄλλην.**

Τόδε *τὸ φάρμακον ὠφελιμώτερόν ἐστιν·* **τοῦτο** *(τὸ φάρμακον) πίνειν ἐθέλομεν, οὐκ* **ἐκεῖνο** *(τὸ φάρμακον).*

Zájmeno *αὐτός, αὐτή, αὐτό*:

ὁ ἵππος **αὐτοῦ**	**αὐτὸς ὁ** *πατήρ (ὁ πατὴρ* **αὐτός**)	**ὁ αὐτὸς** *μισθός*
jeho kůň	otec **sám**	**táž** mzda

τοσόσδε, τοσήδε, τοσόνδε		tak veliký (v pl.: tolik)
ὅσος, ὅση, ὅσον		jak veliký (v pl.: kolik, co)

οἱ ἄλλοι, αἱ ἄλλαι, τὰ ἄλλα ostatní

Ἄλλος ἄλλα λέγει. **Každý** mluví **jiné** (věci).

Οἵδε οἱ ἄνδρες καλῶς ἐργάζονται· τὰ ἔργα **αὐτῶν** *βέβαιά ἐστιν, πάντες θαυμάζουσιν* **αὐτά.**

Αὐτὸς ὁ *πόλεμος (ὁ πόλεμος* **αὐτός**) *φοβερώτατός ἐστιν·* **αὐτοὶ** *σὺν* **τοῖς ἄλλοις** *ἀποτρέπωμεν* **αὐτόν!**

Οὐ πᾶσιν **ὁ αὐτὸς** *μισθός ἐστιν·* **ἄλλος ἄλλον** *λαμβάνει. Ἕκαστος* **τοσόνδε, ὅσου** *ἄξιός ἐστιν.*

1. *Οὐκ ἔστιν σοφίας κτῆμα τιμιώτερον.* 2. *Πασῶν τῶν γυναικῶν ἡ μήτηρ τοῖς τέκνοις τιμιωτάτη ἐστίν.* 3. *Ἔργα λόγων χαλεπώτερα.* 4. *Ὦτα ὀφθαλμῶν ἀπιστότερα.* 5. *Ἡ ἀκράτεια βλαβερωτέρα ἐστὶ τῶν ἄλλων κακῶν (ἢ τὰ ἄλλα κακά).* 6. *Ἑκόντες πειθώμεθα ταῖς τῶν ἐμπειροτέρων καὶ σοφωτέρων βουλαῖς.* 7. *Ὦ παῖδες, ἡδονὰς βλαβερὰς ὡς σπουδαιότατα φεύγετε· αὐταὶ γὰρ τὰ κακὰ τίκτουσιν.* 8. *Κῦρος ὁ νεώτερος τῷ ἀδελφῷ ἰσχυρότατα ἐπεβούλευεν· ἔμελλε γὰρ αὐτὸς ἀντ' ἐκείνου τῆς τῶν Περσῶν ἀρχῆς βασιλεύσειν.* 9. *Αὐτὸ τὸ τῶν ἡμετέρων*

προγόνων ὄνομα τοῖς πολεμίοις φόβον ἐνέβαλλεν. 10. *Τούτων αἰτία ἦδε ἡ γυνή.* 11. *Πάντες ταὐτὰ* (= *τὰ αὐτὰ*) *λέγουσιν, ἄλλος ἄλλον τρόπον.* 12. *Τὸ λέγειν καὶ τὸ πράττειν οὐ ταὐτό* (= *τὸ αὐτό*) *ἐστιν.*

Ὁ ἀνὴρ ἐμπειρότερός ἐστι { *τοῦ νεανίου* ... zkušenější mladíka / *ἢ ὁ νεανίας* ... zkušenější než mladík (gen. srovnávací § 335.1)

ὁ ἀνὴρ ἐμπειρότερός ἐστιν 1. je zkušenější 2. je příliš, dosti, nadmíru zkušený

Ἀρετὴ τιμιωτάτη ἐστὶ πάντων τῶν χρημάτων ... je nejvzácnější ze všech statků, nad všechny statky (gen. celkový § 330.7)

ἀρετὴ τιμιωτάτη ἐστίν 1. je nejvzácnější 2. je velmi (velice) vzácná, převzácná

σπουδαῖος 3 horlivý, snaživý
ἐργάζομαι pracuji
ὡς, ὅτι (u superlativu) co
ὅδε, ἥδε, τόδε tento
οὗτος, αὕτη, τοῦτο ten
ἐκεῖνος, ἐκείνη, ἐκεῖνο onen
ὁ ἔπαινος, ου chvála
ἄξιος 3 hodný (něčeho)
μηδέ (před samohl. *μηδ'*) a ne
τὸ φάρμακον, ου lék
ὠφέλιμος 2. 3 prospěšný
ἐθέλω chci
αὐτός, αὐτή, αὐτό sám
ὁ αὐτός, ἡ αὐτή (*αὐτή*), *τὸ αὐτό* (*ταὐτό*) týž
ἄλλος, ἄλλη, ἄλλο jiný
οἱ ἄλλοι, αἱ ἄλλαι, τὰ ἄλλα ostatní
τοσόσδε, τοσήδε, τοσόνδε tak veliký (v pl. tolik)
ὅσος, ὅση, ὅσον jak veliký (v pl. kolik)
φοβερός 3 hrozný, strašný
λαμβάνω dostávám
ἕκαστος 3 každý
ἡ σοφία, ας moudrost
τὸ κτῆμα, ατος statek
ὁ ὀφθαλμός, οῦ oko
ἄπιστος 2 nespolehlivý
ἡ ἀκράτεια, ας nestřídmost
βλαβερός 3 škodlivý
ἤ než
ἑκών, ἑκοῦσα, ἑκόν rád
ἐπι-βουλεύω strojím úklady
ἡ ἡδονή, ῆς rozkoš
ὁ Κῦρος, ου Kýros, perský princ
ἀντί (před samohl. *ἀντ'*) předl. s gen. místo, proti
βασιλεύω (s gen.) kraluji, vládnu
τὸ ὄνομα, ατος jméno
οἱ πρό-γονοι, ων předkové
ὁ φόβος, ου strach
ἐμ-βάλλω φόβον nahánim strach
ὁ τρόπος, ου způsob; *ἄλλον τρόπον* jiným způsobem

Pozn. V. 1. Pozorujte přízvuk: *οὐκ* **ἔστιν***!* — V. 8. Po *μέλλω* obyč. inf. fut. — V. 12. Člen zpodstatňuje infinitiv; překládáme buď infinitivem nebo subst. slovesným.

Srovnejte: farmakologie, farmacie, ofthalmolog, ofthalmologie, automat, autonomie, auto-(mobil), autobiografie, tautologie, antikrist, anti-(fašista), antarktida, antinomie, hédonik, hédonista, hédonismus, anthropofobie, synonymum, patronymikon, tropus, tropy, tropický.

Otázky a úkoly.

1. Které sloveso je vynecháno v 3. a 4. větě, a proč? — 2. Stupňujte adjektiva φρόνιμος, βέβαιος, χαλεπός, ἄπιστος! — 3. Utvořte od nich adverbia a stupňujte je! — 4. Přeložte: „Mladší jsou silnější než starci, tito však jsou zkušenější než oni.“ — 5. Skloňujte písemně: ὅδε ὁ νεανίας, ἥδε ἡ γυνή! — 6. Který je troji význam zájmena αὐτός a jak se pozná?

25.

Zájmena osobní, zvratná, přivlastňovací, vespolné.

§ 143, 144, 146, 147, 148.

Ἐγὼ *πρὸς τὸν φίλον ἔλεγον· „Μετ’* **ἐμοῦ** *ἐργάζου,* **ἐμοὶ** *πίστευε,* **ἐμὲ** *στέργε!“*

*Ἔλεγεν ὁ φίλος πρὸς ἐμέ· „***Σὺ** *μοι φίλος ἴσθι, μετὰ* **σοῦ** *ἐκὼν ἐργάζομαι,* **σοὶ** *πιστεύω,* **σὲ** *στέργω.“*

Dosaďte do obou vět zájmeno 1. a 2. os. pl.:

nom. *ἡμεῖς* my	gen. *ἡμῶν*	dat. *ἡμῖν*	ak. *ἡμᾶς*
ὑμεῖς vy	*ὑμῶν*	*ὑμῖν*	*ὑμᾶς*

Ὁ πατὴρ ἐπιμέλεταί

μου	*ἐγὼ ἐπιμέλομαι ἐμαυτοῦ*	*πιστεύω* { *τῷ ἐμῷ πατρί* / *τῷ ἐμαυτοῦ πατρί*
σου	*σὺ ἐπιμέλῃ σεαυτοῦ (σαυτοῦ)*	*πιστεύεις* { *τῷ σῷ πατρί* / *τῷ σεαυτοῦ πατρί*
τοῦ παιδός	*ὁ παῖς ἐπιμέλεται ἑαυτοῦ (αὐτοῦ)*	*πιστεύει τῷ ἑαυτοῦ πατρί*

ἡμῶν	*ἡμεῖς ἐπιμελόμεθα ἡμῶν αὐτῶν*	*πιστεύομεν*	*τῷ ἡμετέρῳ πατρί* / *τῷ ἡμετέρῳ αὐτῶν πατρί*
ὑμῶν	*ὑμεῖς ἐπιμέλεσθε ὑμῶν αὐτῶν*	*πιστεύετε*	*τῷ ὑμετέρῳ πατρί* / *τῷ ὑμετέρῳ αὐτῶν πατρί*
τῶν παίδων	*οἱ παῖδες ἐπιμέλονται ἑαυτῶν (σφῶν αὐτῶν)*	*πιστεύουσι τῷ ἑαυτῶν πατρί*	

Ἐπιμελώμεθα	*ἀλλήλων*	starejme se o sebe navzájem!
Πιστεύετε	*ἀλλήλοις*	důvěřujte si navzájem!
Οἱ φίλοι στέργουσιν	*ἀλλήλους*	přátelé se navzájem mají rádi.

1. *Ἐγὼ μὲν ὑμᾶς διδάσκω, ὑμεῖς δὲ σπουδαίως μοι πείθεσθε!* 2. *Δεῖ ἡμᾶς μήποτε τοῦ ἡμετέρου αὐτῶν ἀγαθοῦ, ἀλλὰ τοῦ τῆς πατρίδος ἐπιμέλεσθαι.* 3. *Οὐ μόνον ὑμῖν αὐτοῖς, ἀλλὰ τῇ ὑμετέρᾳ πατρίδι μανθάνετε.* 4. *Μὴ ἄγαν πιστεύετε ὑμῖν αὐτοῖς· οἱ γὰρ ἑαυτοῖς (σφίσιν αὐτοῖς) πιστεύοντες πολλάκις σφάλλονται.* 5. *Μὴ βλάπτωμεν ἀλλήλους· βλάπτοντες γὰρ τοὺς ἡμετέρους φίλους βλάπτομεν ἡμᾶς αὐτούς.* 6. *Ἡ μήτηρ πρὸς τὴν θυγατέρα· „Ὦ θύγατερ, ὡς μετριώτατα περὶ σεαυτῆς (σαυτῆς) λέγε, μὴ ἄλλοι σε κακὴν νομίζωσιν.“* 7. *Αἱ μέλιτται ἐνίοτε ἀλλήλαις μάχονται καὶ τοῖς κέντροις ἀλλήλας τιτρώσκουσιν.* 8. *Τῶν μαχῶν αὕτη πικροτάτη ἐστίν, ἐν ᾗ οἱ τῆς αὐτῆς πατρίδος παῖδες ἀλλήλοις μάχονται.*

ἐγώ já
σύ ty
ἡμεῖς my
ὑμεῖς vy
μετά (předl. s gen.) s
ἐπι-μέλομαι (s gen.) starám se, pečuji
ἄγαν příliš
γάρ neboť, totiž
σφάλλω viklám, přivádím do záhuby
gen. *ἀλλήλων* (dat. *-οις*, *-αις*; ak. *-ους*, *-ας*, *-α*) sebe vespolek, navzájem
ἡ μέλιττα, ης včela
ἐνίοτε někdy, občas
τὸ κέντρον, ου bodec, žahadlo
τιτρώσκω zraňuji
πικρός 3 trpký
ὑπέρ (předl. s gen.) za *ὑπὲρ τῆς πατρίδος* za vlast

Srovnejte: paralela, hyperbola (*ὑπέρ* = též „nad“), hypertrofie, hyperkritický, centrum (z *κέντρον* = bod, střed).

Otázky a úkoly.

1. Převeďte do plurálu 6. větu! —2. Převeďte do singuláru 3. a 4. větu! — 3. Časujte: Παρεκελευόμην ἐμαυτῷ! —4. Jak vzniklo zájmeno vespolně? — 5. Časujte písemně ve všech osobách: μάχομαι ὑπὲρ τῆς ἐμῆς πατρίδος! Totéž s důrazem!

26.

III. deklinace: Kmeny nosově § 101, 102, 103, 104, 135.2.

	a) ὁ Ἕλλην	ὁ λειμών	b) ὁ ποιμήν	ὁ γείτων	c) ὁ κύων
	Hellen	louka	pastýř	soused	pes
km.	Ἑλλην-	λειμων-	ποιμεν-	γειτον-	κυν-
gen.	Ἕλλην-ος	λειμῶν-ος	ποιμέν-ος	γείτον-ος	κυν-ός
vok.	Ἕλλην	λειμών	ποιμήν	γεῖτον	κύον

Nom. je nesigmatický; *ποιμήν, γείτων* a *κύων* mají kmenovou samohl. zdlouženu; u *κύων* v ostatních pádech kromě vok. sg. kmenová samohl. zaniká.

Pamatujte: oxytona mají vok. = nom.
ostatní mají vok. = pouhému kmeni
(s přízvukem často zvráceným: *ὦ Ἄπολλον, εὐδαιμον*).

Dat. pl. (bez náhradního dloužení) vlivem ostatních pádů:

Ἕλλησι	λειμῶσι	ποιμέσι	γείτοσι	κυσί

Τάλας τάλανι φίλος. *Τάλανες τάλασι φίλοι.*

Μέλας černý, km. *μελαν-*, komparativ *μελάν-τερος*, superlativ *μελάν-τατος*.

1. Ὁ ἀγαθὸς γείτων τοῖς ἑαυτοῦ γείτοσιν οὔποτε κακὰ συμβουλεύει. 2. Χειμῶνος τὰ τέκνα τῇ χιόνι χαίρει. 3. Ὅμηρος Ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν ὀνομάζει. 4. Ἡ τῶν Ἑλλήνων στρατιὰ ἐπίστευε Ξενοφῶντι, τῷ σώφρονι καὶ τοῦ πολέμου ἐμπείρῳ ἡγεμόνι. 5. Ὦ τάλαν Ἀγάμεμνον, τιμιώτατε τῆς Ἑλλάδος ἡγεμόνων, πικροτάτη ἦν σοι ἡ τοῦ βίου τελευτή! 6. Τοῖς ποιμέσιν οἱ κύνες πιστοί εἰσι φύλακες τῶν ἀγελῶν. 7. Ἐν τῷ τοῦ Ἀπόλλωνος ἱερῷ Πυθία ἐμαντεύετο. 8. Τοῖς Ἕλλησι ἐν τοῖς ἀγῶσι στέφανος ἐλαίας ἦν μισθὸς τῆς νίκης. 9. Ἡ μελαντάτη Ἅιδου οἰκία τοῖς σώφροσι φόβον οὐκ ἐμβάλλει. 10. Πολλάκις ἄνθρωπος βίον μὲν ἔχει εὐδαίμονα, τελευτὴν δὲ τάλαιναν.

ὁ Ἕλλην, ηνος Hellen
ὁ λειμών, ῶνος louka
ὁ ποιμήν, ένος pastýř
ὁ γείτων, γείτονος soused
ὁ, ἡ κύων, κυνός pes
ὁ Ἀπόλλων, ωνος Apollón, bůh věštění a básnictví
εὐ-δαίμων, εὔ-δαιμον blažený
τάλᾱς, τάλαινα, τάλαν ubohý
ὁ χειμών, ῶνος zima; *χειμῶνος* (gen. času) v zimě
ἡ χιών, χιόνος sníh
ὁ Ἀγαμέμνων, ονος Agamemnon, vůdce Řeků před Trójou
ὁ λᾱός, οῦ (i v pl.) lid
ὁ Ξενοφῶν, ῶντος Xenofón, řecký dějepisec
σώ-φρων, σῶ-φρον rozumný
ὁ ἡγεμών, όνος vůdce
ἡ ἀγέλη stádo
ὁ ἀγών, ῶνος zápas
μέλᾱς, μέλαινα, μέλαν černý
ὁ Ἅιδης, ου Hádes, bůh podsvětí
ἡ τελευτή, ῆς konec, smrt

Srovnejte: hellenismus, hellenista, hellenistický, hellenisovati, eudaimonismus, kynický, cynický, cynik, cynismus, agon, agonický, agónie, hegemonie, melancholie (*ἡ χολή* žluč), melancholický.

Otázky a úkoly.

1. Převeďte 1. a 6. větu do opačného čísla! — 2. Skloňujte písemně ὁ σώφρων γέρων! — 3. Skloňujte písemně ὁ μέλας κύων! — 4. Přeložte: „Vyhýbejte se špatným sousedům, abyste netrpěli škody (σφάλλομαι)!“

27.

Aktivní aorist sloves samohláskových a ražených.
§ 185, 195, 196.1.

Aorist slabý sigmatický je zakončen v 1. os. sg. ind. akt. **-σα.**

παιδεύ-ω km. *παιδευ-*

ἐ-παίδευ-σα vychoval jsem	*ἐ-παιδεύ-σα-μεν* vychovali jsme
ἐ-παίδευ-σα-ς	*ἐ-παιδεύ-σα-τε*
ἐ-παίδευ-σε(ν)	*ἐ-παίδευ-σα-ν*

	φυλάττω	*γράφω*	*πείθω*
km.	*φυλαχ-*	*γραφ-*	*πειθ-*
	ἐ-φύλαξα	*ἔ-γραψα*	*ἔ-πεισα*

Ind. aor. je vedl. čas, má augment. Pozorujte koncovky!

Konj. aor. se tvoří obdobně jako v praes. (srov. cv. 12):

παιδεύ-ω ať vychovávám *παιδεύ-σω* ať vychovám

Opt. aor. se tvoří obdobně jako v praes. (α + ι = **αι**; srov. cv. 13):

παιδεύ-οιμι kéž vychovávám *παιδεύ-σαιμι* kéž vychovám
2. os. sg. *παιδεύ-σαις* ale též *παιδεύ-σειας*
3. os. sg. *παιδεύ-σαι* ale též *παιδεύ-σειεν*
3. os. pl. *παιδεύ-σαιεν* ale též *παιδεύ-σειαν*

Koncové **αι** se pokládá v opt. pro přízvuk za *dlouhé*.

Impt. *παίδευ-σον* vychovej!
παιδευ-σάτω atd.

Inf. *παιδεῦ-σαι* vychovati

Part. *παιδεύ-σᾱς, -σαντος* vychovav, vychovavší
παιδεύ-σᾱσα, -σάσης } vychovavši, vychovavší
παιδεῦ-σᾰν, -σαντος }

(Skloněni part. viz § 99!)

1. *Ἐπιμέλεσθε, μὴ οἱ πολέμιοι τὴν ὑμετέραν πατρίδα βλάψωσιν.* 2. *Πιστεύσωμεν τοῖς ἐμπειροτέροις ἡμῶν!* 3. *Ἃ ἐκέλευσας, πάντα ἔπραξα.* 4. *Δαρεῖος μετὰ Καμβύσην τῶν Περσῶν ἐβασίλευσεν.* 5. *Εἴθε πάντες ἀεὶ τοῖς φίλοις εὖ συμβουλεύσαιεν (συμβουλεύσειαν).* 6. *Ἀντιγόνη τὸ νεκρὸν τοῦ ἀδελφοῦ σῶμα κρύφα ἔθαψεν.* 7. *Αἱ κακαὶ βουλαὶ οὐ μόνον τοῖς πιστεύσασιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς βουλεύσασι βλαβερώταταί εἰσιν.* 8. *Χαλεπὸν τὸ πρᾶξαι, τὸ κελεῦσαι ῥᾴδιον.* 9. *Μήτε τὴν ἀλήθειαν στρέψῃς μήτε κρύψῃς· τὸν γὰρ μὴ ἀληθεύσαντα πάντες ἄνθρωποι ἄπιστον ἂν νομίσαιεν (νομίσειαν).* 10. *Κῦρος πορευόμενος διὰ Συρίας τὸν καλὸν παράδεισον ἐξέκοψεν.*

Ind. aor. vyjadřuje zpravidla minulý děj *dokonavý:*
ἐπαίδευσα vychoval jsem.

Označuje však také *děj minulý déle trvající*, z něhož vytýká:

1. **začátek:** aor. *následný (ingressivní): ἐβασίλευσεν* } stal se králem / ujal se vlády / začal panovat
2. **konec:** aor. *končící (effektivní:) ἐβασίλευσεν* dovládl

3. n. **děj shrnuje:** aor. *souborný (komplexivní): ἐβασίλευσεν* pobyl na trůně, kraloval.

Ve větách vzt. a časových se klade o *minulém ději předčasném.*

Konj., opt., impt. a inf. aor. nevyjadřují rozdíly časové, nýbrž **vidové.**

Part. aor. označuje děj dokonavý, *předčasný* ději řídícího slovesa.

Pozn. V. 10.: *ἐξέκοψεν* **dal** vykáceti.

κελεύω (s ak.) rozkazuji (někomu)
ὁ Δαρεῖος, ου Dareios, král perský
ὁ Καμβύσης, ου Kambyses, král perský
ἡ Ἀντιγόνη, ης Antigona, dcera Oidipova
νεκρός 3 mrtvý
κρύφα tajně
θάπτω pohřbívám
ἡ ἀλήθεια, ας pravda
μήτε — μήτε ani — ani
στρέφω otáčím, překrucuji
κρύπτω kryji, tajím, zakrývám
ἀληθεύω pravdu mluvím
ἡ Συρία, ας Sýrie
διά (s gen.) skrze
ὁ παράδεισος, ου obora, sad
ἐκ-κόπτω vysekávám, kácím

Srovnejte: nekrolog, nekromantie, nekrosis (na př. tkáně = odumření), nekrosní, krypta, kryptogamy (v botanice tajnosnubné rostliny; *ὁ γάμος* sňatek), kryptograf, kryptografie, kryptogram.

Otázky a úkoly.

1. Utvořte všechny tvary aor. od slovesa ἀποτρέπω! — 2. Ke kterým jmenným kmenům patří part. aor. a podle kterého vzoru se skloňuje? — 3. Skloňujte: ὁ κελεύσας στρατηγός! — 4. Časujte: οὐκ ἂν βλάψαιμι τὸν φίλον! — 5. Určete tvary a přeložte: πίστευσον, μὴ βλάψῃς, τάξειαν ἄν, φονεύσαντες, ἦσατε! — 6. Převeďte 7. větu do singuláru!

28.

1. Mediální aorist sloves samohláskových a ražených § 186, 195, 196.

2. Zájmeno tázací § 149, 150.

1. Ind.	*ἐ-παιδευ-σά-μην*	vychoval jsem si (se)
Konj.	*παιδεύ-σω-μαι*	ať si (se) vychovám
Opt.	*παιδευ-σαί-μην*	kéž si (se) vychovám
Impt.	*παίδευ-σαι*	vychovej si (se)!
Inf.	*παιδεύ-σα-σθαι*	vychovati si (se)
Part.	*παιδευ-σά-μενος*	vychovav si (se), vychovavší si (se)

Pozor při časování na tyto tvary:

2. os. sg. ind. *ἐ-παιδεύ-σω* (<**ἐ-παιδεύ-σα-σο*)
2. os. sg. opt. *παιδεύ-σαιο* (<* *παιδεύ-σαι-σο*)
2. os. sg. impt. *παίδευ-σαι.*

2. *Τίς;* 1. kdo? *τί;* 1. co?
2. který, která? 2. které?

Τίς ἐστιν ὅδε; Ὁ ἐμὸς φίλος.
Τίνος βουλῇ ὠφελιμωτάτη; Ἡ τοῦ σοφωτάτου.
Τίνι πειθώμεθα μάλιστα; Τῷ νόμῳ.
Τίνα θαυμάζομεν; Τοὺς τὴν πατρίδα ἐκ κινδύνων σώσαντας.

Τί νεώτερον; (Co nového?)
Τίνος ἕνεκα ταῦτα λέγω; Ἵνα ὑμᾶς πείσω.
Τίνι ἡ ψυχὴ τρέφεται; Τοῖς μαθήμασιν.
Τί μανθάνετε; Τὴν Ἑλληνικὴν γλῶτταν.

1. *Ὁ κῆρυξ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἔλεξεν τάδε· „Τίς ἀγορεύειν βούλεται;“* 2. *Μετὰ δὲ τοῦτο οἱ Ἕλληνες τὴν θυσίαν, ἣν ηὔξαντο, παρεσκευάζοντο.* 3. *Ἀκούσωμεν, τί ἕκαστος ἡμῶν λέξει.* 4. *Οἱ Ἀθηναῖοι εἰς Μαραθῶνα ἐπὶ τοὺς Πέρσας ἐστρατεύσαντο.* 5. *Βούλευσαι πρὸ τοῦ ἔργου· τί γὰρ πικρότερον τῆς μετανοίας;* 6. *Ξέρξης καταστρεψόμενος τὴν Ἑλλάδα συνέλεξε τοὺς ἑαυτῷ πιστοτάτους, ἵνα αὐτοῖς συμβουλεύσαιτο.* 7. *Ἡ γλῶττα πολλάκις τοὺς ψευσαμένους ἔβλαψεν.* 8. *Ὦ πολῖτα, λέγε μοι· „Τίς σοι πατὴρ καὶ τίς πατρὸς πατὴρ καὶ τίς μήτηρ καὶ τίς μητρὸς πατήρ;“* 9. *Μὴ τούς σε θρέψαντας ψεύσαιο!* 10. *Κῦρος μεταπεμψάμενος τοὺς στρατηγοὺς πᾶσιν ὁπλίσασθαι καὶ ἀνδρείως πρὸς τοὺς πολεμίους ἀγωνίσασθαι παρεκελεύσατο.*

τίς kdo, který (-á)? *τί* co, které?
μάλιστα nejvíce, nejspíše
ἕνεκα (s gen., obyč. za slovem) pro, kvůli; *τίνος ἕνεκα;* proč?
τρέφω (*θρέψω, ἔθρεψα*) živím, vydržuji, vychovávám
τὸ μάθημα, ατος nauka, věda
Ἑλληνικός 3 hellenský, řecký
ὁ κῆρυξ, υκος hlasatel
ἀγορεύω mluvím (ve shromáždění), řečním
ἡ θυσία, ας oběť
εὔχομαι modlím se, slibuji
ὁ Μαραθών, ῶνος Marathón, krajina v sev.-vých. Attice
ἡ μετά-νοια, ας pozdní poznání, lítost
κατα-στρέφομαι podrobuji si

συλ-λέγω sbírám, shromažďuji, svolávám
ψεύδω klamu
ψεύδομαι lžu
μετα-πέμπομαι obesílám si, povolávám k sobě
ὁπλίζω ozbrojuji
ἀγωνίζομαι (*πρός* s ak.) závodím, zápasím (proti někomu)

Srovnejte: matematika, katastrofa (*ἡ καταστροφή* obrat, záhuba), katastrofismus, katastrofista, pseudonym (*τὸ ὄνομα, ατος* jméno), pseudonymní, pseudotika, agonistika, antagonismus.

Otázky a úkoly.

1. Časujte v indikativu: ἔτρεφόν σε καὶ ἔθρεψα! — 2. Taktéž časujte v indikativu media! — 3. Utvořte indikativ impf. a aor. od těchto sloves: ψεύδομαι a καταστρέφομαι a přeložte! — 4. Časujte písemně: μεταπεμψάμην ἄν! — 5. Rozlište tvary: παιδεῦσαι, παίδευσαι, παιδεύσαι! — 6. Přeložte a časujte: „Dobře jsem se poradil!"

29.

Slovesa stažená -έω: Aktivum praes., impf., fut., aor.

§ 188; 189.2; 193; 30, 31, 32.

Samohlásková slovesa, jejichž km. končí **-ε,** *φιλέ-ω* (miluji), stahují kmenové **ε** s následující samohl. **ε/ο** takto:

ε + ε = **ει**
ε + ο = **ου**
ε před dvojhláskou nebo dlouhou samohl. mizí.

O přízvuku pamatujte:

Má-li ostrý přízvuk **první** samohl., je výsledný přízvuk **průtažný;** má-li ostrý přízvuk **druhá** samohl., je výsledný přízvuk **ostrý.**

Opt. se časuje takto:

φιλοίην (< *φιλε-ο-ιη-ν*)	*φιλοῖμεν* (< *φιλέ-ο-ι-μεν*)
φιλοίης	*φιλοῖτε*
φιλοίη	*φιλοῖεν*

(V sg. je optativní příznak **-ιη**, v pl. — jako u *παιδεύω* — **-ι**.)

V ostatních časech se kmenové **ε** dlouží v **η**:

fut. *φιλή-σω*	(jako *παιδεύσω*)
aor. *ἐ-φίλη-σα*	(jako *ἐ-παίδευσα*).

1. *Ἃ μὲν ἀγαθά ἐστιν, ποιοῦμεν, ἃ δὲ βλαβερά, μὴ ποιῶμεν!* 2. *Μήποτε ποίει σεαυτὸν (σαυτὸν) δοῦλον ἡδονῆς!* 3. *Δεῖ ἕκαστον ἄνδρα τάξαι, ὅπου μάλιστ' ἂν ὠφελοίη.* 4. *Εἴθε πάντες οἱ πολῖται τὴν πατρίδα, τὴν ἑαυτῶν μητέρα, φιλοῖεν!* 5. *Τὸν σώφρονα ἄνδρα πάντες φιλούντων!* 6. *Εἴθε ὁμολογήσειεν ὁ ἀδικήσας, ὅτι ἠδίκησεν.* 7. *Τοὺς προδότας ἐμισοῦμεν καὶ μισοῦμεν καὶ μισήσομεν.* 8. *Καὶ κυβερνήτης ἀγαθὸς ἐνίοτε ναυαγεῖ καὶ ἀνὴρ σπουδαῖος ἀτυχεῖ.* 9. *Εἰ οἱ γείτονες δυστυχοῦντες ἀλλήλους ὠφέλουν, καὶ εὐτυχοῦντες ἀλλήλους φιλῶσιν!* 10. *Ἡμεῖς μὲν ἐβοηθοῦμεν ὑμῖν, ὑμεῖς δ' ἡμῖν οὐκ ἐβοηθεῖτε· ἄλλοι ταῦτα ἐποίουν.* 11. *Διὰ τίνα αἰτίαν οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ βάρβαροι ἐπολέμησαν ἀλλήλοις;*

φιλῶ, φιλεῖν miluji, mám rád
ποιῶ, ποιεῖν činím, dělám
ὅπου kde
ὠφελῶ, εῖν (s ak.) prospívám
ὁμο-λογῶ, εῖν přiznávám
ἀ-δικῶ, εῖν (s ak.) křivdím
ὁ προ-δότης, -δότου zrádce
μισῶ, εῖν nenávidím
ὁ κυβερνήτης, -νήτου kormidelník
ναυ-αγῶ, εῖν ztroskotávám
ἀ-τυχῶ, εῖν / *δυσ-τυχῶ, εῖν* jsem nešťasten, mám nezdar
εὐ-τυχῶ, εῖν jsem šťasten
βοηθῶ, εῖν (s dat.) pomáhám
διά (předl. s ak.) pro
ἡ αἰτία, ας příčina, důvod
πολεμῶ, εῖν (s dat.) válčím s . . .

Srovnejte: filanthrop, slavjanofil, filharmonie, misandra, misandrie, misandrický, misanthrop, misanthropie, misogyn, misogynie, misomus (odpůrce Mus, umění; srov. Blahoslavova Filipika proti misomusům, t. j. odpůrcům vyššího vzdělání v Jednotě bratrské).

Otázky a úkoly.

1. Určete a přeložte: φίλει, φιλεῖ, ἐφίλει! — 2. Kterou platnost a jaké významy má tvar ὠφελεῖτε? — 3. Časujte v ind. praes., fut., impf. a aor. akt.: εὖ ποιῶ! — 4. Převeďte 3. a 10. větu do opačného čísla! — 5. Vyjádřete 2. větu dokonavým slovesem! — 6. Přeložte a časujte v praes. i aor.: „Kéž prospívám své vlasti!"

30.

Slovesa stažená -έω: Medium a passivum praes., impf., fut., aor.

Zájmeno nepřímo tázací. — Věty obavné.

§ 188, 189.2, 193; 149; 380.

		med.	*pass.*
Ind.	*φιλοῦμαι*	miluji se	jsem milován
Konj.	*φιλῶμαι*	ať se miluji	ať jsem milován
Opt.	*φιλοίμην*	kéž se miluji	kéž jsem milován
Inf.	*φιλεῖσθαι*	milovati se	býti milován
Part.	*φιλούμενος*	miluje se	jsa milován

ὅστις 1. kdo 2. který **ἥτις** která **ὅτι (ὅ, τι)** 1. co 2. které

Δεῖ ἐπιμελεῖσθαι

ἑκάστου ἀνδρός, ὅστις
ἑκάστης γυναικός, ἥτις } *νοσεῖ*
ἑκάστου τέκνου, ὅ, τι

πάντων τῶν ἀνδρῶν, οἵτινες
πασῶν τῶν γυναικῶν, αἵτινες } *νοσοῦσιν*
πάντων τῶν τέκνων, ἅτινα (ἄττα) νοσεῖ.

1. *Φιλοῦντες φιλούμεθα, μισοῦντες μισούμεθα.* 2. *Ὅδε ὁ νόμος ἦν τοῖς Λακεδαιμονίοις· πρὸ τῶν μαχῶν τὰς κεφαλὰς ἐκοσμοῦντο.* 3. *Ὦ ἑταῖροι, τοῖς μὲν ἀδικουμένοις βοηθεῖτε, τοὺς δ' ἀδικοῦντας τιμωρεῖσθε!* 4. *Μιμοῦ τὰ σεμνὰ καὶ καλά· αἰσχρὸν μιμεῖσθαι τοὺς κακοὺς τρόπους.* 5. *Τὰ μὲν καλὰ θαυμάζεται, τὰ δὲ πονηρὰ μισεῖται.* 6. *Τοὺς προδότας πάντες ἐσθλοὶ μισήσουσι καὶ τιμωρήσονται.* 7. *Πρὸς ταῦτα ῥᾳδίως ἀπολογούμεθα καὶ ἀπολογησόμεθα.* 8. *Μάλα ἐφοβούμεθα, μὴ οἱ πολέμιοι πάσης τῆς ἡμετέρας χώρας κρατήσειαν.* 9. *Κῦρος ὁ νεώτερος οὐκ ἐδίωκεν τοὺς φεύγοντας, ἀλλ'* (= *ἀλλὰ*) *ἐπεμελεῖτο, ὅ,τι ποιήσει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ.* 10. *Λέγε μοι, ὦ μαθητά, οὕστινας στρατηγοὺς οἱ παλαιοὶ ἀνδρειοτάτους ἡγήσαντο.* 11. *Ἡγοῦ μάλιστα σεαυτῷ πρέπειν αἰσχύνην, δικαιοσύνην, σωφροσύνην!*

ἐπι-μελοῦμαι, εῖσθαι (s gen.) starám se, pečuji, dbám
νοσῶ, εῖν jsem nemocen
οἱ Λακεδαιμόνιοι, ων Lakedaimoňané
κοσμῶ, εῖν zdobím
ἡ κεφαλή, ῆς hlava
ὁ ἑταῖρος, ου druh, přítel
ἀ-δικοῦμαι, εῖσθαι trpím (snáším) křivdu

τιμωροῦμαι, εἴσθαι (s ak.) trestám, mstím se
μιμοῦμαι, εἴσθαι napodobuji
σεμνός 3 vznešený, úctyhodný
αἰσχρός 3 ošklivý, hanebný
ὁ τρόπος, ου mrav, povaha
πονηρός 3 špatný, zlý, podlý
ἐσθλός 3 šlechetný, řádný
ἀπο-λογοῦμαι, εἴσθαι hájím **se**, bráním se
μάλα velmi, velice
φοβοῦμαι, εἴσθαι bojím **se**
κρατῶ, εἶν (s gen.) zmocňuji **se**
ὁ μαθητής, οῦ žák
ἡγοῦμαι, εἴσθαι (s dat.) vedu; (s dvojím ak.) pokládám, uznávám; domnívám se, mám za to
πρέπω sluším
ἡ αἰσχύνη, ης stud
ἡ δικαιοσύνη, ης spravedlnost
ἡ σωφροσύνη, ης rozumnost, uměřenost, skromnost

Φοβοῦμαι, **μή** *σε ἀδικήσω.* Bojím se, } **abych** ti **ne**ukřivdil.
Ἐφοβούμην, **μή** *σε ἀδικήσαιμι.* Bál jsem se, } **že** ti ukřivdím.

Φοβοῦμαι, **μὴ οὐ** *σε ὠφελήσω.* Bojím se, } **že** ti **ne**prospěji. (**abych** ti prospěl).

Věty obavné: 1. spojky **μή** { aby ne / že } **μὴ οὐ** { že ne / (aby) }
2. způsoby jako ve větách účelových.

Srovnejte: mim, mimika, mimik, mimický, mimus, pantomima, mimikry, mimikrový, apologie, apologet, apologetika, apologetický, autokrat, plutokrat.

Otázky a úkoly.

1. Převeďte do passiva 5. a 7. větu z cvičení 29! — 2. Časujte písemně: ἀπολογοίμην ἄν καὶ ἀπολογήσαίμην ἄν! — 3. Kolikerý význam má tvar ἡγοῦ? — 4. Určete tvary: ἡγεῖται, ἡγεῖτο, ἡγῆται, ἡγοῖτο! — 5. Přeložte a časujte: „Ať napodobuji všechno úctyhodné!"

31.

III. deklinace: Kmeny sykavé § 109, 110.1.

Τὸ γένος rod

km.: **γενεσ-**
sg. gen. **γένεσ-ος* > *γένε-ος* > **γένους**
dat. **γένεσ-ι* > *γένε-ι* > **γένει**

pl. nom., ak., vok.	*γένεσ-α	> γένε-α	> γένη
gen.	*γενέσ-ων	> γενέ-ων	> γενῶν
dat.	*γένεσ-σιν	—	> γένεσιν

1. *Κέρδος πονηρὸν ζημίαν ἀεὶ φέρει.* 2. *Μάχεσθαι δεῖ τὸν δῆμον ὑπὲρ τοῦ νόμου ὡς ὑπὲρ τοῦ τείχους.* 3. *Τῷ μὲν ξίφει φθείρεται τὸ σῶμα, τῷ δὲ ψεύδει ἡ ψυχή.* 4. *Ψεῦδος μισεῖ πᾶς σοφὸς καὶ χρήσιμος.* 5. *Ὦ τάλαν γένος Ἀγαμέμνονος, τί τῶν κακῶν σε ἔφυγεν;* 6. *Ἦν ποτε χρόνος, ὅτε θεοὶ μὲν ἦσαν, θνητὰ δὲ γένη οὐκ ἦν.* 7. *Οἱ Ἕλληνες μετὰ τὸν Κύρου θάνατον Ξενοφῶντος βουλεύσαντος διὰ τῶν ὀρῶν πρὸς τὴν θάλατταν ἐπορεύοντο.* 8. *Οἱ ὁπλῖται κράνεσι καὶ θώραξι καὶ κνημῖσι καὶ ἀσπίσι τὰ σώματα ἐφύλαττον, δόρασι δὲ καὶ ξίφεσιν ἐμάχοντο.* 9. *Ἀνταλκίδας τοὺς νέους τείχη τῆς Σπάρτης ὠνόμασεν.* 10. *Τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν ἡ σοφία φάρμακόν ἐστιν.* 11. *Οὐ ψεύδεσιν, ἀλλ' ἀληθείᾳ φρονίμους πείσομεν ἄνδρας.* 12. *Φθείρουσιν ἤθη χρήσθ'* (= *χρηστὰ*) *ὁμιλίαι κακαί.*

τὸ κέρδος, κέρδους zisk
ἡ ζημίᾱ, ας trest
ὡς jako
τὸ τεῖχος, τείχους zeď, hradba
τὸ ξίφος, ους meč
φθείρω hubím, n. čím
τὸ ψεῦδος, ψεύδους lež
ὅτε když, kdy
τὸ γένος, ους rod, pokolení
βουλεύω radím
τὸ ὄρος, ους hora, pohoří
ὁ ὁπλῖτης, ου těžkooděnec
τὸ κράνος, ους přilba
ὁ θώρᾱξ, ᾱκος krunýř
ἡ κνημῖς, ῖδος holeň, holínka, chránítko na holeň
ὁ Ἀνταλκίδας, ου Antalkidas, Sparťan
ἡ Σπάρτη, ης Sparta, ms. v Lakónice
τὸ πάθος, ους utrpení, bolest, choroba, vzrušení
τὸ ἦθος, ἤθους zvyk, obyčej, mrav
χρηστός 3 užitečný, hodný, řádný, poctivý
ἡ ὁμῑλίᾱ, ας společnost, styk, obcování, přátelství

Pozn. V. 12. *χρήσθ'* = *χρηστά*: o přízvuku při odsouvání § 34.3b.

Srovnejte: pathos, pathetik, pathetický, pathetičnost, pathologie, psychopath, psychopathický, psychopathologie, apatie, apatický, sympatie, sympatický, ethika, ethický, ethos (mravní základ, ráz), chrestomatie, homilie (besedy), homiletika (nauka o kazatelském umění), homilet (kazatel), homiletický.

Otázky a úkoly.

1. Převeďte do plurálu 1., 3. a 4. větu! — 2. Skloňujte písemně: τὸ πονηρὸν κέρδος a τὸ σῶφρον ἦθος! *— 3. Převeďte do singuláru 8. a 12. větu! — 4. S kterými slovesy souvisí* τὸ ψεῦδος a τὸ γένος? *— 5. Která byla obranná a útočná zbroj řeckého těžkooděnce podle 8. věty?*

32.

III. deklinace: Maskulina kmenů sykavých a adjektiva.

§ 111, 112, 113.2; 135.3.

Mask. kmenů sykavých jsou **vlastní jména:**
ὁ *Δημοσθένης* Démosthenes, km. **Δημοσθενεσ-.**

V nom. je kmenová samohl. zdloužena.

Ak.: **Δημοσθενεσ-α* > *Δημοσθένε-α* > *Δημοσθένη*. (Ale také *Δημοσθένην* podle ὁ *πολίτης*.)

Vok. = pouhému kmeni s přízvukem co nejdále od konce:
ὦ Δημόσθενες!

Vl. jména **-κλῆς** jsou z pův. **-κλέης** a i kmenové **ε** stahují v 1., 3. a 5. pádě:

Ἡρακλῆς πᾶσι γνώριμός ἐστιν.
Τὰ Ἡρακλέους ἔργα εὐκλεᾶ ἐστιν.
Ἡρακλεῖ Ἥρα ἡ θεὰ ἐχθρὰ ἦν.
Ἡρακλέᾱ οἱ παλαιοὶ μάλα ἐθαύμαζον.
Ὦ τάλαν Ἡράκλεις, ὡς δυστυχὴς ἦν τοῦ σοῦ βίου τελευτή!

Adjektiva sem patřící jsou většinou oxytona:
mask., f. *εὐγενής*, neutr. *εὐγενές* urozený, ušlechtilý; km. **εὐγενεσ-.**

V ak. pl. je *εὐγενεῖς* jako v nom.

Adjektiva mající před **-ης** samohlásku, stahují **-έα** v **ᾱ** (nikoliv v **-ῆ**): *ὑγι-ής* zdravý — *ὑγιᾶ* (z **ὑγιεσα* > *ὑγιέα*).

Stupňování: komparativ: km. + *τερος*; superlativ: km. + *ταῖος*:
εὐγενέσ-τερος *εὐγενέσ-τατος*

Podle *εὐγενής* se stupňují i adjektiva vzoru *εὐδαίμων*:
εὐδαιμον-έσ-τερος *εὐδαιμον-έσ-τατος* (§ 136.2a).

1. *Δημοσθένης ἀληθῶς εὐκλεέστερος ἦν τῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν ῥητόρων.* 2. *Θεμιστοκλέους πείσαντος οἱ Ἀθηναῖοι τὰ μακρὰ τείχη ἐποιήσαντο.* 3. *Δημοσθένει αἱ τοῦ Φιλίππου ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἐπιβουλαὶ σαφέσταται ἦσαν.* 4. *Οἱ Ἀθηναῖοι Περικλέα κεραυνὸν φέρειν ἔλεγον ἐπὶ τῇ γλώττῃ.* 5. *Οἱ φίλοι Σωκράτη (Σωκράτην) μιάλα ἔπειθον· „Ὦ Σώκρατες, φύγε!“ Ἀλλ' ἐκεῖνος οὐκ ἐπείθετο αὐτοῖς.* 6. *Τοῦ εὐτυχοῦς ἀνδρὸς πάντες εἰσὶ συγγενεῖς.* 7. *Τοῖς μὲν ψευδέσι λόγοις οἱ πονηροὶ χαίρουσιν, τοῖς δ' ἀληθέσιν οἱ ἀγαθοί.* 8. *Τὰ μὲν τῶν ἐγκρατῶν σώματα ὑγιᾶ ἐστιν, τὰ δὲ τῶν ἀκρατῶν νοσεῖ.* 9. *Εὐγενοῦς νεανίου ἐστὶν ἀεὶ ἀληθῆ λέγειν.* 10. *Ταῖς ἀτυχίαις οἱ ἄνθρωποι σωφρονέστεροι τῶν ἄλλων γίγνονται.*

ὁ Ἡρακλῆς, -κλέους Hérakles, řecký héros
γνώριμος 3. 2 známý
εὐ-κλεής, ές slavný
ἐχθρός 3 nepřátelský, nepřízniv
ὡς jak (při zvolání)
δυσ-τυχής 2 nešťastný
ὁ Δημοσθένης, -σθένους Démosthenes, nejslavnější řecký řečník
ἀληθής, ές pravdivý
ὁ Θεμιστοκλῆς, -κλέους Themistokles, athénský státník v 5. stol. před n. l.
ὁ Φίλιππος ου Filippos, král makedonský
ἡ ἐπι-βουλη, ῆς úklad
σαφής, σαφές jasný, zřejmý, zřetelný
ὁ Περικλῆς, -κλέους Perikles, athénský státník v 5. stol. před n. l.
ὁ κεραυνός, οῦ hrom, blesk
ἐπί (s dat.) na (na ot. kde?)
ὁ Σωκράτης, ους Sokrates, řecký filosof
εὐ-τυχής, ές šťastný
συγ-γενής, ές příbuzný
ψευδής, ές lživý
ἐγ-κρατής, ές mající moc (v rukou), zdrženlivý, střídmý
ὑγιής, ές zdravý
ἀ-κρατής, ές nemírný, nestřídmý
εὐ-γενής, ές urozený, ušlechtilý
ἡ ἀ-τυχία, ας neštěstí, nehoda

Srovnejte: hygiena, hygienik, hygienický, hygieničnost, **eugenika,** eugenik, eugenický.

Otázky a úkoly.

1. Převeďte do singuláru 7. větu! — 2. Skloňujte: ὁ ψευδὴς λόγος! — 3. Jaký je rozdíl mezi ψευδέσι a ψεύδεσι? — 4. Stupňujte: σώφρων καὶ εὐτυχής! — 5. Utvořte adverbium od ἐγκρατής a stupňujte je! — 6. S kte-

rými substantivy nebo slovesy souvisí adjektiva: ἀληθής, εὐτυχής, συγγενής, ψευδής, ἐγκρατής, ἀκρατής, εὐγενής? — 7. Utvořte vokativy k vlastním jménům: Δημοσθένης, Θεμιστοκλῆς, Περικλῆς!

33.

1. Slovesa stažená -όω: Praes., impf., fut., aor. — 2. Stažená substantiva a dvojvýchodná adjektiva II. deklinace.

§ 188, 189.3, 190, 193; 78, 79, 136,2.b.

1. Slovesa stažená **-όω**, *μισθό-ω* (najímám), stahují kmenové **ο** s následující samohl. **ε/ο** takto:

ο + *ο, ε, ου* = **ου**
ο + *ω, η* = **ω**
ο + *οι, ει, η* = **οι**

O přízvuku platí totéž co u sloves *-έω* (cv. 29). Inf. *μισθοῦν*.

V ostatních časech se kmenové **ο** dlouží v **ω**:

fut. *μισθώ-σω* aor. *ἐ-μίσθω-σα*.

2. U některých substantiv a dvojvýchodných adjektiv II. deklinace dochází k podobnému stahování samohlásek jako u sloves *-όω*:

ὁ νοῦς (rozum) < *νόο-ς*
τὸ ὀστοῦν (kost) < *ὀστέο-ν*
εὔνους, εὔνουν (dobromyslný) < *εὔνοο-ς, εὔνοο-ν*. (Nom. pl. neutra *εὔνοα*.)

Nesložená jména jsou vždy perispómena, složená mají ve všech pádech přízvuk jako v nominativě.

Stupňování: *εὔνους* *εὐνούσ-τερος* *εὐνούσ-τατος*

1. *Οἱ νόμοι οὐ μόνον ζημιοῦσι τοὺς ἀδικοῦντας, ἀλλὰ καὶ ὠφελοῦσι τοὺς δικαίους.* 2. *Κῦρος ὁ νεώτερος στρατευσόμενος ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν ἐμισθώσατο καὶ τοὺς Ἕλληνικοὺς ξένους.* 3. *Ζηλοῖ γείτονα γείτων!* 4. *Ζήλου μάλιστα τούτους, οἳ τῇ πατρίδι εὐνούστατοι ἦσαν.* 5. *Οἱ κακόνοι μισθοῦσι ἑαυτούς, ἐφ' (= ἐπὶ) ἃ ὁ χρηστὸς οὔποτ' ἂν ἑαυτὸν μισθοίη.* 6. *Ὁ νόμος ἦν ποτε· „Ὁ κλέπτης θανάτῳ ζημιούσθω!“* 7. *Ὁ νοῦς κυβερνήτης ἐστὶ τοῦ βίου πλοῦ.* 8. *Νῦν τί σοι ἐν νῷ ἐστι ποιῆσαι;* 9. *Οἱ ἀγαθοὶ πολῖται προσέχουσι νοῦν τῷ κοινῷ ἀγαθῷ.*

10. *Οἱ Φοίνικες ἐπὶ τοὺς πλοῦς ἑαυτοὺς ἐμίσθουν· ἐμπειρότατοι γὰρ τῶν πλῶν ἦσαν, οἱ δὲ πλοῖ αὐτῶν ἐθαυμάζοντο.* 11. *Ἀσθενῆ ἐστι τὰ τῶν τέκνων ὀστᾶ.*

ζημιῶ, οῦν trestám
μισθῶ, οῦν najímám, pronajímám
ὁ ξένος, ου žoldnéř, námezdný voják
ζηλῶ, οῦν horlivě následuji, horlivě napodobuji
εὔ-νους, εὔ-νουν dobromyslný, nakloněný, oddaný
κακό-νους, κακό-νουν zlomyslný, protivný, zlo zamýšlející
ὁ κλέπτης, ου zloděj
ὁ νοῦς, νοῦ rozum
ὁ πλοῦς, πλοῦ plavba
ἐν νῷ μοί ἐστι mám v úmyslu
προσ-έχω νοῦν (s dat.) věnuji pozornost, pozorně si všímám
κοινός 3 společný, obecný
οἱ Φοίνῑκες, νῑ́κων Féničané
ἀ-σθενής, ές slabý
τὸ ὀστοῦν, ὀστοῦ kost

Srovnejte: zélóta, zélotický, zélotismus, kleptomanie, noetika, noetický, asthenie, asthenický, neurasthenie (*τὸ νεῦρον* šňůra, tětiva, šlacha, nerv), neurasthenický, osteolog, osteologie, osteogenese, osteogenní, osteometrie (*μετρῶ, εῖν* měřiti), osteoklast (*κλάω* lámu).

Otázky a úkoly.

1. Tvořte vedle sebe nestažené a stažené tvary všech způsobů v 2. os. sg. praes. a impf. akt. i pass. od slovesa ζημιῶ! — 2. Převeďte do singuláru 1. větu a do plurálu 3. větu! — 3. Časujte písemně: ἠδίκησα, ζημιοῦμαι! — 4. Utvořte od sloves ζημιῶ, μισθῶ, ζηλῶ imperativy á participia praes. akt. i med. (pass.)! — 5. Vysvětlete tvary: ζημιοῖ, ζημιοῖο, ζημιῶται, ζημιῶσι, ζημιοῦσιν! — 6. Skloňujte písemně: ὁ εὐτυχὴς πλοῦς, τὸ ἀσθενὲς ὀστοῦν, ὁ κακόνους κλέπτης!

34.

1. Slovesa stažená -άω: praes., impf., fut., aor. — 2. Stažená substantiva I. deklinace. — 3. Zájmeno neurčité τις, τι.

§ 188, 189.1; 190, 193; 68, 69; 149, 151.

1. Slovesa **-άω**, *τῑμά-ω* (ctím), stahují kmenové **α** s následující samohl. **ε/ο** takto:

$$\alpha + \varepsilon, \eta = \bar{\alpha}$$
$$\alpha + o, \omega, ou = \omega$$

ι, kde následuje **ει, οι, η,** se podepisuje (**ι** subscriptum):

τῑμά-εις = τῑμᾷς.

Inf. *τῑμᾶν* (< **τιμά-εν*).

V ostatních časech se kmenové **α** dlouží v **η**:

fut. *τῑμή-σω* aor. *ἐ-τῑ́μη-σα.*

2. *Ἀθηνᾶ καὶ Ἑρμῆς θεοὶ Ὀλύμπιοι ἦσαν.*
Ἀθηνᾶς καὶ Ἑρμοῦ ἱερὰ ἔνδοξα ἦν ἐν τῇ Ἑλλάδι.
Ἀθηνᾷ καὶ Ἑρμῇ καλὰ δῶρα ἐθύετο.
Ἀθηνᾶν καὶ Ἑρμῆν οἱ πολῖται ἐτίμων εὐχόμενοι·
Ὦ Ἀθηνᾶ, ὦ Ἑρμῆ, σῴζετε τὴν ἡμετέραν πατρίδα!

3. Zájm. neurčité **τις, τι** je *přiklonné* (mimo druhý tvar nom. a ak. pl. neutr. *ἄττα*); skloňuje se jako tázací *τίς, τί*.

1. *Κέρδος μή σε νικάτω!* 2. *Ὑπὸ τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων Ἑρμῆς μάλα ἐτιμᾶτο· ἔλεγον γὰρ Ἑρμῆν τὰς ψυχὰς εἰς Ἅιδου ἄγειν.* 3. *Εἰ ὑπὸ τῶν φίλων ἐθέλεις ἀγαπᾶσθαι, δεῖ σε τοὺς φίλους εὐεργετῆσαι.* 4. *Εἰ ἀληθῶς καὶ τοὺς πατέρας καὶ τὰς μητέρας καὶ τοὺς συγγενεῖς καὶ τὴν πατρίδα καὶ τὸν δῆμον αὐτῆς ἀγαπᾶτε, πάντα τολμήσετε, ἵνα ἡ εἰρήνη ἀεὶ νικᾷ καὶ νικήσῃ.* 5. *Ξέρξης εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ἀνάριθμον στράτευμα ἦγεν, ἀλλ' οἱ Ἕλληνες ἐνίκησαν αὐτό.* 6. *Μὴ ταῦτα πρᾶττε, ἃ τοῖς ἄλλοις πράττουσιν ἂν ἐπιτιμῴης.* 7. *Οἱ Ἀθηναῖοι πασῶν τῶν θεῶν Ἀθηνᾶν μάλιστα ἐτίμων· αἱ γὰρ Ἀθῆναι τῇ Ἀθηνᾷ φίλταται ἦσαν.* 8. *Δικαιοσύνη τοῖς ὑπὲρ τῆς πατρίδος τελευτήσασι σαφῶς δόξαν παρεσκεύασεν.* 9. *Ἐρωτήσατε, ὦ μαθηταί, εἰ ὑμῖν τι ἀσαφές ἐστιν!* 10. *Ἐν ὁδοῖς καὶ ἀγοραῖς οἱ Ἑρμαῖ ἱδρύοντο.*

ὁ Ἑρμῆς, οῦ Hermes, posel bohů
οἱ Ἑρμαῖ, ῶν hermovky, sloupy s poprsím pův. snad Hermovým, pak i jiných bohů i lidí
Ὀλύμπιος 3 olympský (od hory Olympu)
ἔν-δοξος 2 slavný, prosluly
θύω obětuji
νῑκῶ, ᾶν vítězím, přemáhám
τῑμῶ, ᾶν ctím
εἰς Ἅιδου = εἰς Ἅιδου οἰκίαν
ἀγαπῶ, ᾶν rád vidím, miluji, mám rád, vážím si
εὐ-εργετῶ, εῖν (s ak.) prokazuji dobrodiní
τολμῶ, ᾶν odvažuji se (*πάντα* všeho)
ἡ Εὐρώπη, ης Evropa

ἡ γῆ, γῆς (pouze v sg.) země
κατά (předl. s ak.) po
κατὰ γῆν po zemi, po souši
ἀν-άριθμος 2 nesčíslný, nesmírný
τὸ στράτευμα, ατος vojsko
ἐπι-τιμῶ, ᾶν (s dat. os. a ak. věci) vytýkám (někomu něco)
αἱ Ἀθῆναι, ῶν Athény
τελευτῶ, ᾶν končím; (*τὸν βίον*) končím život, umírám, dokonávám
ἐρωτῶ, ᾶν táži se
τις, τι někdo, něco
ἀ-σαφής, ές nejasný, neurčitý
ἡ ἀγορά, ᾶς tržiště, náměstí
ἱδρύω stavím

Srovnejte: herma, hermovka, agapé, agapy (náboženské hody lásky), geolog, geologie, geograf, geografie, geodesie, geometr, geometrie, Nikefor, agora, agorafobie (chorobný strach z velkého prostranství).

Otázky a úkoly.

1. Převeďte do plurálu 1. a 6. větu a do singuláru 9. větu! — 2. Časujte písemně: Ὁν ἀγαπῶ, τοῦτον ζηλῶ! — 3. Skloňujte písemně: ἡ καλὴ γῆ (pouze v sg.), τὸ νικῶν στράτευμα! — 4. Určete tvary: νίκα, νικᾷ, νικώντων, νικῶντος, νικᾶτο, νικᾷο, νικᾴη, νικῶσιν! — 5. Ke kterým slovesům -άω můžete uvésti stejnokmenná substantiva?

35.

1. Stažená slovesa -άω, dloužící kmenové ă v ᾱ.
2. Stažená trojvýchodná adjektiva I. a II. deklinace.

§ 192.1; 80, 81; 136.2b.

1.	*θεᾰ́-ομαι* dívám se	*θεᾱ́-σομαι*	*ἐ-θεᾱ-σάμην*
	ἰᾰ́-ομαι léčím	*ἰᾱ́-σομαι*	*ἰᾱ-σάμην*
	θηρᾰ́-ω lovím	*θηρᾱ́-σω*	*ἐ-θήρᾱ-σα*

Kmenové ᾰ, před nímž předchází hláska ε, ι, ρ, dlouží se v ostatních časech v ᾱ (α *pūrum*! Srov. u α-kmenů *θεᾱ́, οἰκίᾱ, χώρᾱ!*).

2.	mask.	*χρυσοῦς* (< *χρυσέος*) zlatý	pl.	*χρυσοῖ*	(< *χρυσέοι*)
	f.	*χρυσῆ* (< *χρυσέα*) zlatá	pl.	*χρυσαῖ*	(< *χρυσέαι*)
		ἀργυρᾶ (< *ἀργυρέα*) stříbrná			
	neutr.	*χρυσοῦν* (< *χρυσέον*) zlaté	pl.	*χρυσᾶ*	(< *χρυσέα*)
	mask.	*ἁπλοῦς* (< *ἁπλόος*) jednoduchý	pl.	*ἁπλοῖ*	(< *ἁπλόοι*)
	f.	*ἁπλῆ* (< *ἁπλόη*) jednoduchá	pl.	*ἁπλαῖ*	(< *ἁπλόαι*)
	neutr.	*ἁπλοῦν* (< *ἁπλόον*) jednoduché	pl.	*ἁπλᾶ*	(< *ἁπλόα*)

1. *Νόσον μὲν ἰᾶται τὸ φάρμακον, ὀργὴν δ' ὁ λόγος.* 2. *Ὁ Κῦρος πρὸς τοὺς παῖδας τάδε ἔλεγεν· „Ὦ παῖδες, ὡς ἐφλυαροῦμεν, ὅτε τὰ ἐν τῷ παραδείσῳ θηρία ἐθηρῶμεν· τὰ δὲ ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ λειμῶσι θηρία ὡς καλὰ ἐφαίνετο!“* 3. *Ξέρξης πρὶν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατεύσασθαι, πᾶν τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα ἐθεᾶτο.* 4. *Ἐν τῷ ἐν Δελφοῖς ἱερῷ χρυσοῖ καὶ ἀργυροῖ κρατῆρες ἦσαν.* 5. *Τὰ τῶν ὁπλιτῶν κράνη ἦν χαλκᾶ.* 6. *Πρὸς τοῖς νεκρῶν ὀστοῖς ἀργυροῦς στεφάνους καὶ χρυσοῦς κόσμους καὶ σιδηρᾶ ὅπλα εὑρίσκομεν.* 7. *Ἄνοια πολλάκις διπλῆς καὶ τριπλῆς ἀτυχίας αἰτία ἐστίν.* 8. *Τοῖς Λακεδαιμονίοις οὔτε χρυσᾶ οὔτε ἀργυρᾶ, ἀλλὰ σιδηρᾶ νομίσματα ἦν.* 9. *Ἁπλᾶ ἐστι τῆς ἀληθείας ἔπη.* 10. *Ἡ τῶν Λακεδαιμονίων δίαιτα ἦν ἁπλουστάτη.* 11. *Οἱ ἰατροί, ὅταν ἄνθρωποι νοσῶσιν, τότε ἰῶνται αὐτούς.*

ἡ νόσος, ου nemoc
ἰῶμαι, ἰᾶσθαι léčím
ἡ ὀργή, ῆς hněv
φλυᾰρῶ, εῖν hraji si jen, dělám marné věci (vl. tlachám)
τὸ θηρίον, ου zvíře
θηρῶ, ᾶν lovím
φαίνομαι jevím se, zdám se
πρίν dříve než
θεῶμαι, θεᾶσθαι dívám se, přehlížím
οἱ Δελφοί, ῶν Delfy
χρῡσοῦς, χρῡσῆ, χρῡσοῦν zlatý
ἀργυροῦς, ἀργυρᾶ, ἀργυροῦν stříbrný
ὁ κρατήρ, ῆρος měsidlo, nádoba
χαλκοῦς, χαλκῆ, χαλκοῦν kovový, měděný
πρός (s dat.) u
σιδηροῦς, σιδηρᾶ, σιδηροῦν železný
τὸ ὅπλον, ου zbraň
εὑρίσκω nacházím
ἡ ἄ-νοια, ἀνοίας nerozum, pošetilost
δι-πλοῦς, διπλῆ, διπλοῦν dvojitý, dvojnásobný
τρι-πλοῦς, τριπλῆ, τριπλοῦν trojitý, trojnásobný
τὸ νόμισμα, ατος nařízení; peníz, peníze
ἁ-πλοῦς, ἁπλῆ, ἁπλοῦν jednoduchý
τὸ ἔπος, ἔπους slovo, řeč
ἡ δίαιτα, διαίτης život, způsob života, živobytí, strava
ὁ ἰᾰτρός, οῦ lékař
ὅταν (= *ὅτε* + *ἄν*) kdykoliv

Vazba spojky **πρίν** (§ 389):

1. *πρίν* (dříve než) + inf. po *kladné* větě řídící;
2. *πρίν* (dokud ne; až)
   a) + ind. (nejčastěji aor.) o ději skutečném
   b) + konj. očekávací s *ἄν* o ději očekávaném
   } po *záporné* větě řídící.

Ὅταν (**μή**) kdykoliv + konj. praes. n. aor., v závětí ind. praes.: o přítomném ději opětovaném (§ 388.3a).

Pozn. V. 2. *Κῦρος*: zde Kýros Starší jako hošík na dvoře dědově.

Srovnejte: kráter (jícen sopky a j. prohlubina pro podobnost tvaru), chalkografie, numismatika, dieta, dietetický, dietetika, dietní, pediatrie (*παῖς, ἰατρός*), fenomén, nekrolog, heuristika.

Otázky a úkoly.

1. Převeďte do singuláru 5. větu! — 2. Skloňujte písemně: ὁ χρυσοῦς κρατήρ, ἡ σιδηρᾶ μάχαιρα, τὸ ἁπλοῦν ἔπος! — 3. Jaký je rozdíl mezi ἰῶ a ἰῶ? — 4. Časujte písemně: ἐθεώμην, οὐ θεάσομαι! — 5. Znáte εὔνους, κακόνους, ἄνοια; jak je tvořeno a co znamená ἄνους?

36.

Opakování III.

Περὶ Μίδου.

Μίδας, ὃς Φρυγῶν ἐβασίλευεν, Σειληνόν, τὸν Διονύσου τρόφον, λαμπρότατά ποτε δέξασθαι λέγεται. Διόνυσος δὲ Μίδαν μεταπεμψάμενος ἠρώτησε· „Τί ἄν σοι χαρισαίμην;“ Ὁ δὲ Μίδας ἔλεγεν τάδε· „Ποίησόν με πάντα ταῖς ἐμαῖς χερσὶν εἰς χρυσὸν μεταμορφοῦντα!“ Ταῦτ' ἀκούσας ὁ θεὸς μὲν ἐθαύμασε τοῦτο τὸ εὖχος, ἀλλ' ἐποίησεν, ἃ Μίδας ἠῦξατο. Οὗτος πρῶτον μὲν τῷ τιμιωτάτῳ δώρῳ ἔχαιρεν· μετεμόρφου γὰρ πάντα, ὅτων ἅψαιτο, εἰς χρυσόν. Ἀλλ' ὅτε καὶ σῖτον καὶ ὕδωρ καὶ οἶνον χρυσᾶ ἐποίει, ἐνταῦθα λιμῷ καὶ δίψῃ ἰσχυρότατα ἀνιώμενος ἀτυχῶς ἐβόα· „Ὦ φίλτατε Διόνυσε, ἀπάλλαξόν με τοῦ χαλεπωτάτου δώρου τούτου!“ Καὶ ὁ θεὸς εὔνους ἦν.

ὁ Μίδας, ου Midas, mythický král frýžský
ὁ Φρύξ, Φρυγός Frýg, obyvatel Frýgie v M. Asii
ὁ Σειληνός, οῦ Seilenos (Silén), pěstoun Dionýsův
ὁ τρόφος, ου pěstoun, vychovatel
ὁ Διόνῦσος, ου Dionýsos, bůh přírodní vegetace, zvl. dárce vinné révy
δέχομαι (*δέξομαι, ἐδεξάμην*) přijímám

χαρίζομαι (*χαριοῦμαι, ἐχαρισάμην τινί τι*) zavděčuji se (někomu něčím)
μετα-μορφῶ, οῦν (*-μορφώσω*) přeměňuji
τὸ εὖχος, εὔχους přání
εὔχομαι (*εὔξομαι, ηὐξάμην*) přeji si, modlím se
πρῶτον nejprve
ἅπτομαι (*ἅψομαι, ἡψάμην τινός*) dotýkám se (něčeho)
ὁ οἶνος, οἴνου víno
ἐνταῦθα tu, tehdy
ὁ λῑμός, οῦ hlad
ἀνιῶ, ᾶν (*ἀνιάσω, ἠνίᾱσα*) trápím, trýzním, mučím
ἀ-τυχής 2 nešťastný
βοῶ, βοᾶν (*βοήσομαι, ἐβόησα*) volám, křičím
ἀπ-αλλάττω (*-αλλάξω, -ήλλαξά τινά τινος*) zbavuji, zprošťuji (někoho něčeho)

Pozn. ὅτων ἅψαιτο: o jednodobém opětování v minulosti: „čehokoliv se dotkl." § 390.5. — *σῖτον . . . χρυσᾶ*: k několika věcným předmětům různého rodu bývá doplněk v pl. neutra.

Srovnejte: atrofie, metamorfosa, metamorfismus, frygická čapka, frygická tónina.

Otázky a úkoly.

1. Povězte obsah báje a vyložte, jaké z ní plyne mravní naučení! — 2. Vyberte superlativy a vyložte jejich tvoření! — 3. Skloňujte písemně: τοῦτο τὸ εὖχος! — 4. Která jsou v článku slovesa **-άω** *a jak se liší v tvoření ostatních časů? — 5. Vyberte slovesa* **-έω** *a* **-όω**! *Utvořte od nich impf., fut. a aorist! — 6. Která jsou tu slovesa hrdelná, retná a zubná? Určete jejich tvary a vyložte, jak tvoří fut. a aorist!*

37.

III. deklinace: kmeny -ι, -υ § 114, 115.

Ἡ ἡμετέρα πόλι-ς δημοτική ἐστιν.
Ἐκ τῆς πόλεως τοὺς νέους εἰς ὄρη ἔπεμψαν.
Ὁ ἐμὸς φίλος ἐν ἄλλῃ πόλει οἰκεῖ.
Εἰς ἄλλην πόλιν ἐπορεύοντο.

Αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις δημοτικαὶ ἦσαν.
Ἐκ τῶν πόλεων τοὺς νέους εἰς ὄρη ἔπεμψαν.
Οἱ ἐμοὶ φίλοι ἐν ἄλλαις πόλεσιν οἰκοῦσιν.
Εἰς ἄλλας πόλεις ἐπορεύοντο.

Ἡ Ἐρινῦ-ς τὸν Ὀρέστην ἐδίωκεν.
Ἡ τῆς Ἐρινῦ-ος ὄψις ἦν φοβερά.
Τῇ Ἐρινῦ-ι μάχεσθαι χαλεπὸν ἦν.
Τὴν Ἐρινῦ-ν οἱ κακοὶ οὐκ ἔφυγον.

Αἱ Ἐρινῦ-ες τὸν Ὀρέστην ἐδίωκον.
Αἱ τῶν Ἐρινῦ-ων ὄψεις ἦσαν φοβεραί.
Ταῖς Ἐρινύ-σι μάχεσθαι χαλεπὸν ἦν.
Τὰς Ἐρινῦ-ς οἱ κακοὶ οὐκ ἔφυγον.

1. *Ῥήτωρ τις ἔλεγεν, ὅτι οἱ νόμοι εἰσὶ ψυχὴ τῆς πόλεως.* 2. *Οὐ μόνον τὰς χεῖρας δεῖ καθαρὰς ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τὰς ὄψεις.* 3. *Οἱ σοφοὶ κρίνουσιν τοὺς ἀνθρώπους οὐκ ἐκ τῶν λόγων, ἀλλ' ἐκ τῶν πράξεων.* 4. *Πλοῦτος ὕβριν τῶν πολιτῶν τίκτει καὶ στάσεις ἐν ταῖς πόλεσιν.* 5. *Μάτην οἱ φίλοι τὸν Σωκράτη ἐκέλευον φυγεῖν ἐξ ἄστεως.* 6. *Οἱ βάρβαροι καὶ πελέκεσιν ἐμάχοντο.* 7. *Ἦν ποτε χρόνος, ὅτε οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι πολλοὺς ἰχθῦς ἐν ποταμοῖς ἐθήρων.*

ἡ πόλις, εως město, stát
δημοτικός 3 demokratický
πέμπω posílám
οἰκῶ, εῖν bydlím
ἡ Ἐρινύς, ύος Erinye, bohyně pomsty
ἡ ὄψις, εως pohled, zrak
καθαρός 3 čistý, bez viny
κρίνω (ἐκ) posuzuji (podle)
ἡ πρᾶξις, εως skutek, jednání
ὁ πλοῦτος, ου bohatství
ἡ ὕβρις, εως zpupnost
ἡ στάσις, εως rozbroj
μάτην marně
τὸ ἄστυ, εως (podle *πόλις*, pl. *ἄστη*) město
ὁ πέλεκυς, εως (podle *πόλις*) sekera
ὁ ἰχθύς, ύος ryba

Srovnejte: poliklinika, praxe, praktický, autopsie, plutokrat, plutokracie, Kateřina (*Καθαρίνη*), katharse, demotický, demokratický, hybridní (smíšený, zrůdný), hybrid (míšenec, kříženec).

Otázky a úkoly.

1. Skloňujte písemně ἡ καλὴ πρᾶξις! — 2. V kterých pádech substantiv podle vzoru πόλις se vyskytují zvláštní přízvuky? Vysvětlete je! — 3. Převeďte 2. a 3. větu do sg.! — 4. Vyjádřete 1. větu vazbou infinitivní!

38.

Adjektiva III. deklinace -ύς, -εῖα, -ύ § 114, 116; **adverbia** § 141, 142.

Ὁ ταχ-ὺς ἵππος ἀνθρώπῳ χρήσιμός ἐστιν.
Ἡδ-έος λόγου τοῦ φίλου ἑκόντες ἀκούομεν.
Ἐν βραχ-εῖ χρόνῳ πάντα ἐποιήσατε.
Βραδ-ὺν ἵππον ἔχεις.

Οἱ ταχ-εῖς ἵπποι ἀνθρώποις χρήσιμοί εἰσιν.
Ἡδ-έων λόγων τῶν φίλων ἑκόντες ἀκούομεν.
Οἱ βάρβαροι ἐμάχοντο ὀξ-έσι πελέκεσιν.
Βραδ-εῖς ἵππους ἔχετε.

γλυκύς, -εῖα, -ύ	*γλυκύ-τερος, -ᾱ, -ον*	*γλυκύ-τατος, -η, -ον*
sladký	sladší	nejsladší
βραδ-έως	*βραδύ-τερον*	*βραδύ-τατα*
pomalu	pomaleji	nejpomaleji

1. *Μὴ πιστεύετε γλυκέσιν τῶν κολάκων λόγοις.* 2. *Βραχὺς μὲν ὁ βίος, ἡ δὲ τέχνη μακρά.* 3. *Τῶν ἀγαθῶν ἕνεκα δεῖ πράττειν τὰ ἡδέα, ἀλλ' οὐ τῶν ἡδέων ἕνεκα τὰ ἀγαθά.* 4. *Ἀρχὴ ἥμισυ παντός.* 5. *Ἀνάγκη καὶ τοὺς βραδυτάτους ταχέως τρέχειν διδάσκει.* 6. *Γλώττης πληγὴ ὀξυτέρα τῆς τοῦ ξίφους.*

ταχύς, εῖα, ύ rychlý
ἡδύς, εῖα, ύ příjemný
βραχύς, εῖα, ύ krátký
βραδύς, εῖα, ύ pomalý
ὀξύς, εῖα, ύ ostrý

ἡ τέχνη, ης umění
ἥμισυς, εια, υ poloviční
ἡ ἀνάγκη, ης nutnost
ἡ πληγή, ῆς rána

Srovnejte: tachymetr, tachygraf, tachygrafie, brachylogie, oxytonon, oxymoron, technika, technický, technologie, hemisféra.

Otázky a úkoly.

1. Převeďte 1. a 3. větu do sg.! — 2. Utvořte komparativ a superlativ k βραχύς, βραδύς, ὀξύς! — 3. Utvořte od těchto adjektiv adverbium v positivu, komparativu a superlativu! — 4. Které substantivum doplníte k τῆς v 6. větě?

39.

Attické futurum, futurum sloves -ίζω a futurum sloves plynných. § 192.3; 198; 204, 205, 206.

Několik sloves *-έω* neprodlužuje ve fut. kmen. samohlásku *ε* a vysouvá *-σ-*, takže ind. fut. = ind. praes.: *τελῶ, εἷς, εἶ* končím = *τελῶ, εἷς, εἶ* ukončím. (Toto fut. se nazývá attické § 84).

Futurum *-ῶ, εἶν* mají též slovesa:

1. **zubná -ίζω** (jen s kmenem aspoň dvojslabičným):

κομίζω — κομιῶ, εἷς
χαρίζομαι — χαριοῦμαι, ῇ

2. **plynná** (všechna); u těch však přistupuje *-έω* (stahující se v *ῶ*) ke kmeni prostému (základnímu), nikoliv ke kmeni praesentnímu, v němž příponným *-j-* došlo k změnám:

φαίν-ω	—	*	*φαν-jω*	— fut.	*φαν-ῶ, εἷς*
φθείρ-ω	—	*	*φθερ-jω*	— ,,	*φθερ-ῶ, εἷς*
ἀγγέλλ-ω	—	*	*ἀγγελ-jω*	— ,,	*ἀγγελ-ῶ, εἷς*
κρῑ́ν-ω	—	*	*κρῐ̆ν-jω*	— ,,	*κρῐ̆ν-ῶ, εἷς*
ἀμῦ́ν-ω	—	*	*ἀμῦν-jω*	— ,,	*ἀμῦν-ῶ, εἷς*

1. *Λέγοντός τινος, ὅτι πολλοί εἰσιν οἱ πολέμιοι, Σπαρτιάτης τις, „Καλόν," ἔφη, „πολλοὺς γὰρ ἀποκτενοῦμεν."* 2. *Ὁ τῶν Ἀθηναίων ἐφήβων ὅρκος ἦν ὅδε· „Οὐ καταισχυνῶ τὰ ὅπλα, ἀμυνοῦμαι δ' ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ τοῖς νόμοις αὐτῆς πείσομαι."* 3. *Ἀεὶ λέγων τἀληθὲς οὐ σφαλῇ ποτε.* 4. *Χάριν κομιεῖσθε, εἰ τοῖς ἀνθρώποις μὴ μόνον λόγοις, ἀλλὰ καὶ ἔργοις ἀμυνεῖτε.* 5. *Ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ φίλον ἀτυχοῦντα θαρρυνεῖ.*

πολλοί, αί, ά mnozí, četní
ὁ Σπαρτιάτης, ου Sparťan
ἔφη pravil
ἀπο-κτείνω zabíjím
ὁ ὅρκος, ου přísaha
ὁ ἔφηβος, ου jinoch
κατ-αισχῡ́νω zahanbuji, zneucťuji
ἀμῡ́νω s dat. pomáhám
ἀμῡ́νομαι s ak. bráním se komu
ἀμύνομαι ὑπὲρ τῆς πατρίδος bránním vlast
κομίζω nesu, dopravuji
χάριν κομίζομαι získávám vděčnost
θαρρῡ́νω dodávám odvahy, posiluji

Participium bez členu je doplňkové a lze je rozvést ve větu časovou, důvodovou, podmínkovou, přípustkovou a j. (part. doplňkové příslovečné § 408); věta 3. a 5. — *Τἀληθές* = *τὸ ἀληθές*; věta 3.

Srovnejte: eféb.

Otázky a úkoly.

1. Časujte písemně futurum sloves κομίζω a χαρίζομαι! — 2. Vysvětlete gen. λέγοντός τινος v 1. větě! — 3. Co doplníte ke καλόν v 1. větě? — 4. Co je předmětem k πείσομαι v 2. větě? — 5. V jakou větu rozvedete participium λέγων v 3. větě a ἀτυχοῦντα v 5. větě? — 6. Proč je ve 4. větě záporka μή?

40.

III. deklinace: Kmeny -ευ, -αυ, -ου § 117, 118, 119.

Ὁ γον-εὺς πολλὰ ἀγαθὰ ὑμῖν παρέχει.
Παρὰ τοῦ γον-έως οἱ παῖδες πολλὰ ἀγαθὰ ἐδέξαντο.
Τῷ γον-εῖ πειθώμεθα!
Τὸν γον-έᾱ φιλῶμεν!

Οἱ γον-εῖς πολλὰ ἀγαθὰ ὑμῖν παρέχουσιν.
Παρὰ τῶν γον-έων οἱ παῖδες πολλὰ ἀγαθὰ ἐδέξαντο.
Τοῖς γον-εῦσι πειθώμεθα!
Τοὺς γον-έᾱς φιλῶμεν!

Ἥδε ἡ ναῦς κομιεῖ ἡμᾶς εἰς Ἀθήνας.
Οἱ ναῦται ἐκείνης τῆς νεὼς ἡμᾶς ἔσωσαν.
Οἱ λῃσταὶ ἅμα τῇ νηὶ ἔφυγον.
Τὴν τῶν Περσῶν ναῦν οἱ Ἕλληνες εἰς φυγὴν ἐτρέψαντο.

Αἵδε αἱ νῆες κομιοῦσιν ἡμᾶς εἰς Ἀθήνας.
Οἱ ναῦται ἐκείνων τῶν νεῶν ἡμᾶς ἔσωσαν.
Οἱ λῃσταὶ ἅμα ταῖς ναυσὶν ἔφυγον.
Τὰς τῶν Περσῶν ναῦς οἱ Ἕλληνες εἰς φυγὴν ἐτρέψαντο.

1. *Τοῖς γονεῦσιν ἀεὶ χαριούμεθα.* 2. *Παρ' Ὁμήρῳ οἱ βασιλεῖς δικασταί εἰσι καὶ ἱερεῖς.* 3. *Αἱ πόλεις πολλάκις ἀπεικάζονται ταῖς ναυσίν·*

ὡς γὰρ οἱ κυβερνῆται τὰς ναῦς, οὕτως οἱ ἄρχοντες τὰς πόλεις εὐθύνουσιν. 4. *Ταχεῖς ἵπποι ἔσωσαν τοὺς ἱππέας.* 5. *Βόες τοῖς γεωργοῖς χρήσιμοί εἰσιν.*

ὁ γονεύς, έως rodič, otec
παρ-έχω poskytuji
παρά (s gen.) od, (s dat.) u
ἡ ναῦς, νεώς loď
ὁ ναύτης, ου lodník, plavec
ὁ λῃστής, οῦ lupič
ἅμα s dat. zároveň s
εἰς φυγὴν ἐτρεψάμην (*τρέπω*) obrátil jsem na útěk
ὁ βασιλεύς, έως král
ὁ δικαστής, οῦ soudce
ὁ ἱερεύς, έως kněz
ἀπ-εικάζω připodobňuji, přirovnávám
ὁ ἄρχων, οντος představený
εὐθύνω řídím
ὁ ἱππεύς, έως jezdec
ὁ γεωργός, οῦ rolník, zemědělec
ὁ, ἡ βοῦς, βοός býk, kráva

Srovnejte: Vasil, hierarchie, ikona (*ἡ εἰκών, όνος* obraz), bazilišek.

Otázky a úkoly.

1. Skloňujte písemně ὁ ταχὺς ἱππεύς! — 2. Proč je v gen. sg. slova ναῦς přízvuk ostrý? — 3. Najděte ve větách attické futurum (futurum -ῶ, -εῖς)! — 4. U kterých substantiv je v 2. větě člen a u kterých není? Proč?

41.

1. μέγας, μεγάλη, μέγα — πολύς, πολλή, πολύ § 128; 2. komparativ -ίων, superlativ -ιστος § 137.

1. *Ἀλέξανδρος ὁ μέγας νέος ἐτελεύτησεν.*
Ἡ Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου στρατιὰ οὐκ ἦν μεγάλη.
Ἀλεξάνδρῳ τῷ μεγάλῳ οἱ Μακεδόνες προθύμως ἐπείθοντο.
Ἀλέξανδρον τὸν μέγαν οὐχ οἱ πολέμιοι, ἀλλ' αὐτοῦ ἡ ἀκράτεια ἐνίκησεν.

2. Několik adjektiv tvoří komparativ *-ίων, -ίων, -ῖον* a superlativ *-ιστος, -ίστη, -ιστον*; tyto přípony přistupují přímo ke kořeni: *αἰσχ-ρός, αἰσχ-ίων, αἴσχ-ιστος.*

sg.	*μείζ-ων*	*κίνδῡνος*	sg.	*μεῖζ-ον*	*ἀγαθόν*
	— ονος	*—ου*		*— ονος*	*—οῦ*
	— ονι	*—ῳ*		*— ονι*	*—ῷ*
	— ονα (ω)	*—ον*		*— ον*	*—όν*

pl.	— ονες (ους)	—οι	pl.	— ονα (ω)	—ά
	— όνων	—ων		— όνων	—ῶν
	— οσι(ν)	—οις		— οσι(ν)	—οῖς
	— ονας (ους)	—ους		— ονα (ω)	—ά

1. *Ὁ τῶν Περσῶν στρατὸς μέγας ἦν, πολὺ μείζων τοῦ τῶν Ἑλλήνων.* 2. *Οὐκ ἔστι μεῖζον ἀγαθὸν ἀνθρώποις τῆς ὑγιείας· ῥᾴστη δὲ πρὸς ὑγίειαν ὁδὸς ἡ ἐγκράτεια.* 3. *Τοὺς προδότας ἐχθίους καὶ αἰσχίους νομιοῦμεν τῶν λῃστῶν.* 4. *Οἱ ἱππεῖς μᾶλλον τοὺς θάττους ἵππους στέργουσιν ἢ τοὺς βραδεῖς.* 5. *Πλοῦτος πολὺς πολλῶν συμφορῶν αἴτιός ἐστιν.* 6. *Οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι πολὺν χρόνον ἐπολέμησαν ἀλλήλοις.* 7. *Πολλὰ μὲν κακὰ ἡ ὀργή, πλείω δὲ ἔρις, πλεῖστα δὲ κακὰ ὁ πόλεμος φέρει.* 8. *Εἰ σεαυτὸν νικήσεις, ῥᾷον καὶ ἄλλοις λυσιτελήσεις.* 9. *Ἐν ἀνθρώποις τάχιστα γηράσκει ἡ χάρις.*

Po *οὐκ, εἰ, τοῦτ', ἀλλ', καί, ὡς* má *ἔστι* přízvuk na 1. slabice a není příklonkou (§ 15.4.b).

μέγας, μεγάλη, μέγα veliký
πρό-θῡμος 2 nakloněný, ochotný
πολύς, πολλή, πολύ mnohý
ὁ στρατός, οῦ vojsko
ἡ ὑγίεια, ας zdraví
ἡ συμφορά, ᾶς příhoda, pohroma, neštěstí
λῡσιτελῶ, εῖν s dat. prospívám
γηράσκω stárnu
ἐν ἀνθρώποις na světě

Srovnejte: megafon, megalománie, omega, polyhistor, polyp (*πολύπους, -ποδος*), polytechnika, polytheismus, polyglot, polyfonie, pleonasmus.

Otázky a úkoly.

1. Skloňujte ὁ θάττων ἵππος, ἡ καλλίων πρᾶξις! — 2. Kde je v 3. větě předmět, a kde doplněk? — 3. Převeďte 8. větu v podmínkové souvětí irreální! — 4. S kterým pádem se pojí λυσιτελῶ? Která známe slovesa podobného významu a s kterým pádem ta se pojí?

42.

Různokmenné stupňování adjektiv ἀγαθός, κακός, μικρός § 138.

Ἑκάστῃ ἡμέρᾳ βελτίων γίγνου!
Ὑπὸ τοῦ βελτίονος νικᾶσθαι οὐκ αἰσχρόν ἐστιν.
Τῷ βελτίονι πείθεσθαι πρέπει.
Μιμοῦ τὸν βελτίω!

1. *Τοῖς παραδείγμασιν οἱ πλεῖστοι ἄνθρωποι βελτίους ἐγένοντο.* 2. *Τἀληθῆ καὶ τὰ δίκαια κρείττω ἐστὶν τῶν ἐναντίων.* 3. *Τοὺς μὲν ἀρίστους οἱ στρατηγοὶ πρώτους καὶ τελευταίους ἔταξαν, τοὺς δὲ χειρίστους ἐν τῷ μέσῳ.* 4. *Οὐχ ὁμολογεῖς, ὅτι καὶ ἐλαχίστη ὑρὶξ ἀποσκιάζει; Πάνυ γε.* 5. *Ἐν Μαραθῶνι τῷ μὲν πλήθει οἱ Ἕλληνες μείους ἦσαν, τῇ δὲ ἀνδρείᾳ πολὺ ἀμείνους.*

ἡ ἡμέρᾱ, ας den
πρέπει sluší se
τὸ παρά-δειγμα, ατος vzor
ἐναντίος 3 opačný
τελευταῖος 3 poslední
μέσος 3 prostřední
τὸ μέσον, ου střed
ἀπο-σκιάζω stíním, vrhám stín
ὁμο-λογῶ, εἶν souhlasím, uznávám
πάνυ γε docela jistě, ovšem
τὸ πλῆθος, ους množství
ἡ ἀνδρείᾱ, ας mužnost, statečnost
πολύ (u kompar.) mnohem

Srovnejte: paradigma, aristokracie, aristokrat, Mesopotamie, skioptikon, skiagram (*ἡ σκιᾱ́, ᾶς* stín), homonyma, homogenní.

Otázky a úkoly.

1. Převeďte úvodní věty do plurálu! — 2. Určete v 3. větě předmět a doplněk! — 3. Vyjádřete 4. větu vazbou infinitivní! — 4. Přeložte: dobře, lépe, nejlépe; špatně, hůře, nejhůře!

43.

1. III. deklinace: kmeny -οι, -ω § 120, 121.
2. Aorist akt. a med. plynných sloves § 207.
3. Φημὶ § 218, 219.

1. *Σαπφὼ καλὰς ᾠδὰς ἐποίησεν.*
Σαπφοῦς ᾠδαὶ ἐθαυμάζοντο.
Σαπφοῖ καλὴ ἦν οἰκία.
Τὴν Σαπφὼ πολλοὶ ἐθαύμαζον.
Ὦ Σαπφοῖ, αἱ ᾠδαί σου θεῖαί εἰσιν.

2. Plynná slovesa netvoří akt. a med. aorist sigmaticky, nýbrž od zdlouženého kmene prostého (*α — η, ε — ει, ῐ — ῑ, ῠ — ῡ*)

φαίνω	—	*φαν-*	—	*ἔφηνα, ἐφηνάμην*
φθείρω	—	*φθερ-*	—	*ἔφθειρα, ἐφθειράμην*

ἀγγέλλω	—	*ἀγγελ-*	—	*ἤγγειλα,*	*ἠγγειλάμην*
κρῑ́νω	—	*κρῐ̄ν-*	—	*ἔκρῑνα,*	*ἐκρῑνάμην*
ἀμῡ́νω	—	*ἀμῡ̄ν-*	—	*ἤμῡνα,*	*ἠμῡνάμην*

Slovesa *—ιαίνω, —ραίνω* a *κερδαίνω* získávám mají *ᾰ* prodlouženo v *ᾱ* (purum): *μιαίνω* poskvrňuji — *ἐμίᾱνα, εὐφραίνω* potěšuji — *ηὔφρᾱνα, κερδαίνω — ἐκέρδᾱνα.*

Αἴρω zdvihám má v ind. aor. *ἠ,* jinak *ἀ̆*: *ἦρα, ἄ̆ρω, ἄ̆ραιμι, ἄ̆ρον, ἄ̆ραι, ἄ̆ρας.*

3. Sloveso *φημὶ* má v sg. ind. praes. a impf., dále v konj., ve fut. a v aor. kmen *φη-*, jinde má kmen *φᾰ̄-*. Impt. má v 2. os. sg. příponu *-θι,* inf. *-ναι,* 2. os. sg. impf. *—σθα.* V ind. praes. je kromě 2. os. sg. příklonné.

1. *Ἐπὶ Ἀργοῦς τῆς νεὼς πλεῖστοι καὶ ἄριστοι ἥρωες ἔπλεον.* 2. *Οἱ Ῥωμαῖοι ἐνόμιζον ἀπόγονοι εἶναι τῶν Τρώων, οὓς Αἰνείας ἐκ Τροίας εἰς Ἰταλίαν προσήγαγεν.* 3. *Ἀπόκριναί μοι, εἴ σοι δοκῶ καλῶς λέγειν. Φὴς ἢ οὔ; Φημί.* 4. *Οἱ φιλοκερδεῖς πάντα ποιοῦσι τοῦ κερδᾶναί τι ἕνεκα.* 5. *Μίλων ἁράμενος βοῦν ἐν Ὀλυμπίᾳ διὰ τοῦ σταδίου ἔφερεν.* 6. *Κακαὶ ὁμιλίαι χρηστὰ ἤθη ἔφθειραν.* 7. *Πολλῶν ἡμῖν τὴν γνώμην ἀποφηναμένων καὶ σὺ τὴν σὴν ἀπόφηναι!* 8. *Φασίν τινες ῥᾷον εἶναι πάντων τῶν ἄλλων ζῴων κρατεῖν ἢ ἀνθρώπων.* 9. *Οἱ Ἀθηναῖοι οὐκ ἔφασαν Φίλιππον τολμήσειν Ἀθήνας πολιορκεῖν.*

ἡ Σαπφώ, οῦς Sapfó, řecká básnířka
θεῖος 3 božský
ἐπί (s gen.) na
ἡ Ἀργώ, οῦς loď Argó, na níž se Iáson vypravil pro zlaté rouno
ὁ ἥρως, ωος hrdina
ἔ-πλεον (*πλέω*) pluli
οἱ Ῥωμαῖοι, ων Římané
ὁ ἀπό-γονος, ου potomek
ὁ Τρώς, ωός (gen. pl. *Τρώων*) Trójan
ὁ Αἰνείας, ου Aineias, lat. Aeneas, praotec Římanů
ἡ Τροίᾱ, ας Trója
ἡ Ἰταλία, ας Itálie
προσ-άγω přivádím
ἀπο-κρῑ́νομαι odpovídám
εἰ zdali (v nepř. otázkách)
δοκῶ, εἶν zdám se
φημί, φάναι říkám
φιλο-κερδής 2 ziskuchtivý
ὁ Μίλων, ωνος Milón, slavný zápasník z Krotona v Itálii
ἡ Ὀλυμπία, ας Olympie, město na Peloponnésu, nejslavnější místo kultu Diova, dějiště olympijských her
τὸ στάδιον, ου stadión, závodiště
χρηστός 3 dobrý, ušlechtilý
τὸ ἦθος, ους povaha

ἀπο-φαίνομαι τὴν γνώμην projevuji, vyslovuji mínění
τὸ ζῷον, ου živočich
κρατῶ, εῖν s gen. vládnouti, ovládati
πολιορκῶ, εῖν obléhám

Srovnejte: heroismus, heroický (rusky geroj), stadión, gnóma, zoologie, zoologický, olympijské hry.

Otázky a úkoly.

1. Časujte ἔφθειρα a ἀπεκρῑνάμην ve všech způsobech! — 2. Skloňujte písemně Ἄργὼ ἡ ναῦς! — 3. Vyložte genitiv v 7. větě! — 4. Převeďte 3. větu do plurálu!

44.

Aorist passivní slabý (-θην), silný (-ην).

§ 187, 196.4; 197, 201, 202, 203, 211.

Samohlásková slovesa tvoří aor. pass. příponou *-θην* (t. zv. aor. pass. slabý): *ἐπαιδεύθην, ἐτιμήθην, ἐφιλήθην, ἐμισθώθην* byl jsem vychován atd.

U sloves ražených s kmenem **hrdelným** se aor. pass. končí:

a) *-χθην* (aor. pass. slabý) *ἐφυλάχθην, ἐτάχθην*;

b) *-γην* (aor. pass. silný) *ἐσφάγην* (*σφάττω* zabíjím), *ἐλέγην* (*λέγω* sbírám), *ἠλλάγην* (*ἀλλάττω* měním).

U sloves ražených s kmenem **retným** se aor. pass. končí:

a) *-φθην* (aor. pass. slabý) *ἐπέμφθην* (*πέμπω* posílám), *ἐλείφθην* (*λείπω* zanechávám);

b) *-πην, -βην, -φην* (aor. pass. silný) *ἐκόπην* (*κόπτω* biji), *ἐβλάβην* (*βλάπτω* škodím), *ἐγράφην* (*γράφω* píši), *ἐκλάπην* (*κλέπτω* kradu), *ἐστράφην* (*στρέφω* točím), *ἐτάφην* (*θάπτω* pohřbívám — všimněte si dissimilace, viz cv. 16).

U sloves ražených s kmenem **zubným** se tvoří aorist pass. slabý *-σθην*: *ἐπείσθην* (*πείθω* přemlouvám), *ἐκομίσθην* (*κομίζω* dopravuji).

U sloves **plynných** se aor. pass. končí:

a) *-θην* (aor. pass. slabý) *ἠγγέλθην* (*ἀγγέλλω* oznamuji), *ἤρθην* (*αἴρω* zdvihám); někdy od pozměněného kmene *ἐκρῐ́θην* (*κρῑ́νω* soudím,) *ἐκλῐ́θην* (*κλῑ́νω* kloním), jindy od zánikového stupně: *ἐτάθην* (*τείνω* napínám), *τεν-, τη > τα*;

b) *-ην* (aor. pass. silný) *ἐσπάρην* (*σπείρω* seji), *ἐφθάρην* (*φθείρω* hubím), *ἐστάλην* (*στέλλω* posílám), *ἐσφάλην* (*σφάλλω* viklám) – od oslabeného kmene;

φαίνω má aor. pass. slabý *ἐφάνθην* byl jsem objeven, i silný *ἐφάνην* objevil jsem se.

Všimněte si, že aor. pass. 1) má aktivní koncovky; 2) v konj. je průtažný přízvuk, protože vznikl stažením z *θήω, θήῃς*; 3) v opt., 3. os. pl. impt. a v part. je časový příznak *-θη-* zkrácen v *-θε-*; 4) nom. sg. mask. part. *-θείς* vznikl z pův. *-θεντ-ς* náhradným dloužením *-ε* v *-ει* za vypadlé *-ντ-* před *ς*; 5) v 2. os. sg. impt. je původní přípona *-θι* změněna v *-τι* dissimilací (viz cv. 16).

1. *Οἱ Σπαρτιᾶται ἐπαιδεύθησαν ὡς πεισόμενοι τοῖς νόμοις.* 2. *Περικλῆς διὰ τὴν τῶν λόγων δύναμιν Ὀλύμπιος προσαγορευθῆναι λέγεται.* 3. *Εἴθε πάντα τὰ χαλεπὰ πράγματα ταχὺ διαλυθείη.* 4. *Ἀχιλλεὺς ὑπὸ Πάριδος τοξευθεὶς ἐτελεύτησεν.* 5. *Τὰ βέλτιστα συμβουλευθήτω!* 5. *Τὴν τοῦ Κικέρωνος σφαγέντος κεφαλὴν Ἀντώνιος ἐκέλευσε κοπῆναι καὶ εἰς Ῥώμην κομισθῆναι.* 6. *Ὑπ' ἀγαθοῦ ἀνδρὸς τὰ ὅπλα οὔποτ' ἂν ἀποῤῥιφθείη.*

ἡ δύναμις, εως síla, moc
προσ-αγορεύω nazývám
ταχύ ak. sg. n. v platnosti adv. *ταχέως*
δια-λύω luštím, řeším
ὁ Ἀχιλλεύς, έως Achilleus, nejstatečnější řecký hrdina u Tróje
ὁ Πάρις, ιδος Paris, syn trojského krále Priama
τοξεύω střílím (z luku)
ὁ Κικέρων, ωνος Cicero, nejslavnější římský řečník
ὁ Ἀντώνιος, ου Antonius, odpůrce Ciceronův
ἡ Ῥώμη, ης Řím
ἀπο-ῤῥίπτω odhazuji, zahazuji

Srovnejte: dynamo, dynamický, dynamika.

Otázky a úkoly.

1. Napište 3. os. sg. a pl. ind., konj., opt., impt. od ἐγράφην! — 2. Uveďte 4. větu v závislost na λέγουσιν!

45.

Futurum pass. slabé (-θήσομαι) a silné (-ήσομαι) § 187, 201, 202, 211.

Slovesa, která tvoří aor. pass. slabý, mají i fut. pass. slabé, a to od téhož kmene, se zakončením *-θήσομαι*: *παιδευθήσομαι, τιμηθήσομαι, πεμφθήσομαι, κριθήσομαι* budu vychován atd.; slovesa, která tvoří aor. pass.

silný, mají i fut. pass. silné se zakončením *-ήσομαι*, a to od téhož kmene: hrd. *-γήσομαι*, retn. *-πήσομαι*, *-βήσομαι*, *-φήσομαι*.

Fut. pass. se časuje stejně jako fut. mediální.

1. *Ἁρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων εἰς ἅπαντα χρόνον ἀναγραφήσονται εὐεργέται τῆς πόλεως.* 2. *Δημοσθένης ἔλεγεν, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι τάχα ἀναγκασθήσοιντο ποιεῖν, ἃ περ οὐκ ἐθέλουσιν.* 3. *Ἐλπίζω τὴν ἀναιτίαν σου ταχὺ δηλωθήσεσθαι.* 4. *Τὸ ἀδύνατον οὔποτε οὔτε ἐπράχθη οὔτε πραχθήσεται.* 5. *Ὅστις ἂν τῶν στρατιωτῶν ἔξω τῆς τάξεως πορευθείη, κολασθήσεται.* 6. *Τοῦ δήμου ἀμελῶν ὑπὸ πάντων μισηθήσῃ.*

ὁ Ἁρμόδιος, ου a *ὁ Ἀριστογείτων, ονος* Harmodios a Aristogeitón, Athéňané, kteří se pokusili odstranit tyranny Peisistratovce
ἅ-πᾶς 3 veškerý, každý
ἀνα-γράφω zapisuji, zaznamenávám
ὁ εὐ-εργέτης, ου dobrodinec
τάχα brzo
ἀναγκάζω nutím
περ právě
ἐλπίζω doufám
ἡ ἀν-αιτία, ας nevina
δηλῶ, οῦν objevuji, ukazuji
ἀ-δύνατος 2 nemožný
πορεύομαι ἔξω τῆς τάξεως (*ἡ τάξις, εως*) vystupuji (ven) z řady
κολάζω trestám
ἀ-μελῶ, εῖν s gen. nedbám

Zápory se v řečtině neruší, je-li poslední záporka složená (v. 4.).

Srovnejte: taxa, taxametr, adynamie, exoterický, exogamní.

Otázky a úkoly.

1. Vyjádřete 2. větu vazbou infinitivní! — 2. Užijte v 3. větě vazby s ὅτι! — 3. Vysvětlete optativ v 2. větě! — 4. Vysvětlete participium v 6. větě!

46.

1. Εἰμὶ a složeniny § 224, 225.
2. Podmínkové souvětí formy očekávací (futurální) § 384. II.

1. *Τέχνη ἄνευ ἀληθείας οὔτ' ἔστιν οὔτ' ἔσται πώποτε.* 2. *Ἴσθι ἀνδρεῖος, ὦ στρατιῶτα· καλὸν γὰρ ὑπὲρ τῆς πατρίδος πάντα ὑπομεῖναι.* 3. *Ἐὰν φιλομαθέστερος ᾖς, πλειόνων χρημάτων ἐπιστήμων ἔσει.* 4. *Σοφοῖς συνόντες αὐτοὶ σοφοὶ ἔσεσθε.* 5. *Κάλλιστός ἐστιν οὗτος ὁ λόγος·*

ἐὰν δ' ἀπῇ τὰ ἔργα, κενόν τι φανήσεται εἶναι. 6. *Οἱ Σπαρτιᾶται ἐνόμιζον τοὺς νεανίας καρτερῶς χρῆναι γυμνάζεσθαι, ἵνα ὡς κράτιστοι καὶ τάχιστοι εἴησαν.* 7. *Ἔξεστί σοι παρόντι πάντα ὁρᾶν.*

ἄνευ (s gen.) bez
πώποτε někdy; po záporce: nikdy
φιλο-μαθής 2 učelivý, horlivý v učení
τὸ χρῆμα, ατος věc
ἐπι-στήμων 2 znalý
σύν-ειμι, -εἶναι s dat. stýkám se s, obcuji s
ἄπ-ειμι, -εἶναι jsem vzdálen, chybím
κενός 3 prázdný, jalový
καρτερός 3 vytrvalý, usilovný, mocný
χρή, χρῆναι je třeba
ἔξ-εστι(ν) je možno, lze
πάρ-ειμι, -εἶναι jsem přítomen
ὁρῶ, ᾶν vidím

Podmínkové souvětí v budoucnosti se vyjadřuje v předvětí spojkou *εἰ* s ind. fut. (forma skutečnosti, reální, viz cv. 9), ale též, a to častěji, *ἐάν* (= *εἰ* + *ἄν* = *ἤν* = *ᾆν*) s konj. (forma očekávací, futurální):

Ἐὰν γυμναζώμεθα, ἰσχυροὶ ἐσόμεθα.
Budeme-li se cvičit, budeme silní.

Srovnejte: kenotaf, ontologie, palaeontologie, Václav Philomates (český humanista bratrský — všimněte si na tomto příkladě, jak blízká byla antika humanistům).

Otázky a úkoly.

1. Které tvary slovesa εἰμὶ nejsou příklonné? — 2. Srovnejte ind. fut. slovesa εἰμὶ s med. fut. slovesa παιδεύω a vytkněte rozdíly v tvoření! — 3. Kdy není ἐστὶ příklonkou? — 4. Časujte písemně ἄπειμι (pozor na přízvuky)! — 5. Převeďte 2. větu do plurálu! — 6. Převeďte 6. větu do času přítomného! — 7. Rozveďte participia ve 4. větě ve větu podmínkovou!

47.

Číslovky základní § 162, 163.

1. *Χρόνου οὐκ ἔστι μεῖζων βάσανος οὐδενὸς ἔργου.* 2. *Οἱ τῶν Περσῶν παῖδες ἀπὸ πέντε ἐτῶν μέχρι τεττάρων καὶ εἴκοσιν τρία μόνα ἐπαιδεύοντο· τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν καὶ ἀληθεύειν.* 3. *Οὐδεμιᾶς τιμῆς ἄξιος ἔσει, ἐὰν πάντα κέρδους ἕνεκα ποιῇς.* 4. *Οἱ Ἕλληνες ἦτουν Κῦρον*

μισθὸν τριῶν μηνῶν. 5. *Τῶν Ἑλληνικῶν ἐν Σαλαμῖνι νεῶν ἀριθμὸς ἦν ὀκτὼ καὶ ἑβδομήκοντα καὶ τριακόσιαι.* 6. *Τοῦ Κύρου στρατεύματος ἀριθμὸς ἦν τῶν μὲν βαρβάρων δέκα μυριάδες, τῶν δὲ Ἑλλήνων ἀμφὶ τοὺς μυρίους καὶ πεντακισχιλίους.*

ἡ βάσανος, ου zkušební kámen
τὸ ἔτος, ους rok
μέχρι (s gen.) až do
ἀκοντίζω vrhám kopí
οὐδ-είς, -μία, -έν žádný
αἰτῶ, εῖν (*τινά τι*) žádám (někoho o něco)
ὁ μήν, μηνός měsíc
ἡ Σαλαμίς, ῖνος ostrov Salamína
ὁ ἀριθμός, οῦ počet
ἀμφί (s ak.) okolo; u čísl. asi

Pozn. V. 2. *τρία μόνα παιδεύομαι* jsem školen jen ve třech věcech.

Srovnejte: arithmetika, arithmetický, dekagram, kilogram, chiliasmus, chiliastický, kilometr, kilowat, kilocykl, myriametr.

Otázky a úkoly.

1. Které číslovky se skloňují? Skloňujte je! — 2. Skloňujte οὐδεὶς προδότης! — 3. Převeďte 3. větu do plurálu!

48.

1. Číslovky řadové § 162, 164.

2. Forma opětovací § 385.

1. *Τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς ὀγδόης καὶ εἰκοστῆς Ὀλυμπιάδος οἱ Λακεδαιμόνιοι τὴν Μεσσηνίαν κατεστρέψαντο.* 2. *Ἡ ἡμέρα ἐστὶν πέμπτον καὶ ἑξηκοστὸν καὶ τριακοσιοστὸν μέρος τοῦ ἔτους.* 3. *Ἐγὼ τῶν ἡλικιωτῶν πρῶτος μὲν οὐ κρίνομαι οὐδὲ δεύτερος, ἀλλ' οὐδὲ χιλιοστὸς οὐδὲ μυριοστός.* 4. *Ἐάν τις εὖ ἐργάζηται, ἄξιός ἐστιν τὸν μισθὸν λαμβάνειν.* 5. *Εἰ οἱ πολέμιοι πλησιάζοιεν, οἱ ἡμέτεροι εἰς μάχην παρεσκευάζοντο.* 6. *Οὗ ἄν τις ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος ταχθῇ, ἐνταῦθα δεῖ μένοντα κινδυνεύειν μηδὲν ὑπολογιζόμενον μήτε θάνατον μήτε ἄλλο μηδὲν πλὴν τοῦ αἰσχροῦ.* 7. *Ὁπότε ὁ δῆμος προστάξειεν, πάντες ἐπείθοντο.*

Opětovaný (iterativní) děj. (Shrnutí, viz cv. 35, 36.) V předvětí vět podmínkových (jestliže *εἰ*, záporka *μή*) nebo ve větách časových (když

ὅτε, ὁπότε, ἐπεί, ἐπειδή, záporka *μή*) nebo ve větách vztažných se klade o opětovaném ději:

a) v přítomnosti — konj. s *ἄν* (*εἰ ἄν = ἐάν, ἤν, ἄν, ὅτε ἄν = ὅταν, ὁπότε ἄν = ὁπόταν, ἐπεὶ ἄν = ἐπήν, ἐπάν*),

b) v minulosti — optativ:

a) *Ἐάν τις εὖ ἐργάζηται, ἄξιός ἐστι τὸν μισθὸν λαμβάνειν.*

b) *Εἴ τις εὖ ἐργάζοιτο, τὸν μισθὸν ἐλάμβανεν.*

ἡ Ὀλυμπιάς, άδος olympiáda, čtyřletí, podle něhož Řekové od r. 776 počítali pořadí let (1. — 4. rok první, druhé... olympiády) (viz cv. 11 a 43)

ἡ Μεσσηνία, ας Messénie, krajina v jz. části Peloponnésu

τὸ μέρος, ους část, díl

ὁ ἡλικιώτης, ου vrstevník

πλησιάζω blížím se

οὗ kde (vzt.)

ἐνταῦθα tam

μένω zůstávám

κινδῡνεύω podstupuji nebezpečí

οὐδέν, μηδέν v platnosti adv. nijak (§ 327. 4a)

ὑπο-λογίζομαι (s ak.) myslím na

πλήν (s gen.) mimo, kromě

προσ-τάττω nařizuji, přikazuji

Srovnejte: logika, logický.

Otázky a úkoly.

1. Kterého roku si Lakedaimoňané podrobili Messenii? Řekněte to řecky! — 2. Převeďte 5. větu do času přítomného! — 3. Převeďte 7. větu do času přítomného! — 4. Převeďte 6. větu do času minulého! — 5. Napište řecky (slovy) rok svého narození!

49.

Εἰμι a složeniny § 220, 221.

1. *Ἐρωτᾷς με, τί χαίρω. Τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ σὺν τοῖς γονεῦσιν εἰς ἀγροὺς εἶμι.* 2. *Ἐν Σπάρτῃ οἱ ἄνδρες καθ' ἑκάστην ἡμέραν πρὸς κοινὰ συσσίτια συνίασιν.* 3. *Μὴ τὴν ῥᾴστην ὁδὸν ἴωμεν, ἀλλὰ τὴν ἀσφαλεστάτην!* 4. *Ἄπιθι ὡς τάχιστα!* 5. *Δημήτηρ μετὰ λαμπάδων νυκτός τε καὶ ἡμέρας κατὰ πᾶσαν τὴν γῆν περιῄει ζητοῦσα Περσεφόνην τὴν θυγατέρα ὑφ' Ἅιδου ἁρπασθεῖσαν.* 6. *Οἱ ἀνδρεῖοι προθύμως ἂν ἴοιεν εἰς τὸν κίνδυνον.* 7. *Τῶν βαρβάρων κραυγῇ πολλῇ ἐπιόντων οἱ Ἕλληνες σιγῇ προσῇσαν.*

ἔπ-ειμι, -ιέναι přicházím
ἡ ἐπιοῦσα ἡμέρα příští den
ὁ ἀγρός, οῦ pole, venkov
καθ' ἑκάστην ἡμέραν každodenně
τὸ συσ-σῖτιον, ου společný oběd
σύν-ειμι, -ιέναι scházím se
ἀσφαλής 2 bezpečný
ἄπ-ειμι, ιέναι odcházím
μετά (s gen.) s
ἡ λαμπάς, άδος pochodeň
περί-ειμι, -ιέναι obcházím, chodím dokola
ζητῶ, εῖν hledám
ἁρπάζω unáším, loupím
πρόσ-ειμι, -ιέναι blížím se
κραυγῇ (*ἡ κραυγή, ῆς* křik) s křikem
σιγῇ (*ἡ σιγή, ῆς* mlčení) mlčky, potichu

Pamatujte: 1. Ind. praes. *εἶμι* má význam jen budoucí: půjdu, složeniny však mají v ind. praes. význam přítomný i budoucí: *ἄπειμι* odcházím i odejdu. Konj., opt. a impt. mají vždy význam jen přítomný, ale inf. a partic. význam přítomný i budoucí.

2. *νυκτός τε καὶ ἡμέρας*, gen. času (§ 336.2), ve dne v noci.

Srovnejte: lampa, lampión.

Otázky a úkoly.

1. Převeďte 2. větu do času minulého! — 2. Převeďte 4. větu do plurálu! — 3. Vyložte genitiv v 7. větě!

50.

Opakování IV.

Περικλῆς εἰς πολλὰς ναῦς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ὁπλίτας καὶ ἱππέας ἀναβιβασάμενος ἔμελλεν ἀνάγεσθαι μεγάλην ἐλπίδα τοῖς πολίταις καὶ οὐκ ἔλαττον τοῖς πολεμίοις φόβον μέγαν ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοσαύτης οὔσης ἐμβαλεῖν νομίζων. Ἤδη δὴ πληρωθεισῶν τῶν νεῶν τὸν ἥλιον ἐκλιπεῖν φασι καὶ γενέσθαι σκότος, ἐκπλαγῆναι δὲ πάντας ὡς πρὸς μέγα σημεῖον. Ὁρῶν οὖν ὁ Περικλῆς περίφοβον τὸν κυβερνήτην καὶ ἀποροῦντα, ἐξέτεινε τὴν χλαμύδα πρὸ τῆς ὄψεως αὐτοῦ καὶ ἠρώτησε, μή τι δεινὸν ἢ δεινοῦ τινος οἴεται σημεῖον. Ὡς δὲ οὗτος οὐκ ἔφη, ἐκεῖνος, „Τί οὖν," ἔφη, „ἐκεῖνο τούτου διαφέρει, πλὴν ὅτι μεῖζόν τι τῆς χλαμύδος τὴν ἐπισκότησιν ἐποίησεν;"

ἀνα-βιβάζω naloďuji
ἀν-άγομαι pluji na moře
ἡ ἰσχύς, ύος síla vojenská moc
τοσ-οῦτος, -αύτη, -οῦτο(ν) tak veliký
ἤδη δή již tedy
πληρῶ, οῦν naplňuji

ὁ ἥλιος ἐκ-λείπει slunce se zatmívá
τὸ σκότος, ους (= ὁ σκότος, ου) tma
ἐκ-πλήττω děsím
πρός (s ak.) k, pro, vzhledem k
τὸ σημεῖον, ου znamení
περί-φοβος 2 ustrašený
ἀ-πορῶ, εῖν jsem bezradný
ἐκ-τείνω rozpínám, napínám
ἡ χλαμύς, ύδός plášť
οἴομαι (2. os. οἴει) myslím, mám za to, že
μή v ot. zdali snad
δια-φέρω liším se
πλὴν ὅτι leda že
τι (ak. v platn. adv.) trochu
ἡ ἐπι-σκότησις, εως zatmění

Čís. 2. Perikles.

Otázky a úkoly.

1. Vyložte všechna participia! — 2. Zopakujte stupnice všech sloves, která se tu vyskytují, pokud jsou vám známy!

51.

Pf. a plpf. akt. s příznakem -κ- (slabé). Slovesa samohlásková.

§ 173; 174; 185; 193.

Ind. pf. πε-παίδευ-κ-α mám vychováno, vychoval jsem
πε-παίδευ-κ-α-ς
πε-παίδευ-κ-ε(ν)
πε-παιδεύ-κ-α-μεν
πε-παιδεύ-κ-α-τε
πε-παιδεύ-κ-ᾱ-σι(ν)

Inf. pf. πε-παιδευ-κ-έ-ναι míti vychováno, vychovati

Part. pf. πε-παιδευ-κ-ώς(-κότος), πε-παιδευ-κ-υῖα(-κυίας), πε-παιδευ-κ-ός (-κότος) maje vychováno, vychovav

Ind. plpf. *ἐ-πε-παιδεύ-κ-η(ειν)* měl jsem vychováno, byl jsem vychoval
ἐ-πε-παιδεύ-κ-η-ς(εις)
ἐ-πε-παιδεύ-κ-ει

ἐ-πε-παιδεύ-κ-ε-μεν
ἐ-πε-παιδεύ-κ-ε-τε
ἐ-πε-παιδεύ-κ-ε-σαν

Konj. a opt. pf. se tvoří podobně jako konj. a opt. praes.: *πε-παιδεύ-κ-ω, -κ-ῃς . . .*, *πε-παιδεύ-κ-οι-μι, -κ-οι-ς . . .*, častěji však opisně (part. pf. + konj. [opt.] slovesa *εἶναι*).

Pf. vyjadřuje **stav přítomný,** vzešlý z děje minulého. Pozorujte rozdíl i v češtině: *ἐποίουν* dělal jsem, *ἐποίησα* udělal jsem, *πεποίηκα* mám uděláno, hotovo.

Formy pf. se vyznačují **zdvojkou (reduplikací).** Počíná-li kmen slovesa **jednoduchou souhláskou** nebo skupinou souhlásek **ražené a plynné** kromě skupiny *-γν-* (§ 6, 174), zdvojí se počáteční souhláska, k níž se připojí reduplikační samohláska *ε* (srv. lat. pe-puli, ce-cini). Na př. *ποιῶ*: *πε-ποίη-κ-α*, *τιμῶ*: *τε-τίμη-κ-α*, *δρῶ*: *δέ-δρα-κ-α*, *μισθῶ*: *με-μίσθω-κ-α*, *φιλῶ*: *πε-φίλη-κ-α* (je-li na počátku kmene aspiráta, je redupl. souhláska neaspirovaná).

1. *Δημοσθένης ἔλεγέ ποτε πρὸς τοὺς Ἀθηναίους· „Ἀεὶ ὑμῖν τὰ βέλτιστα συμβεβούλευκα“.* 2. *Ἐπειδὴ ὁ φίλος ἐδεδειπνήκει, διελεγόμην αὐτῷ.* 3. *Ὁ πόλεμος ἁπάντων ἡμᾶς ἀπεστέρηκεν· καὶ γὰρ πενεστέρους πεποίηκε καὶ πολλοὺς κινδύνους ὑπομένειν ἠνάγκασεν.* 4. *Πίστευε, ὦ νεανία, τῷ καλῶς σοι συμβεβουλευκότι!* 5. *Μὴ πιστεύετε, ὦ Ἀθηναῖοι, τοῖς πεπιστευκόσι Φιλίππῳ!* 6. *Τοὺς τετελευτηκότας μὴ κακῶς λέγε, ἀλλὰ μακάριζε!* 7. *Ἀλέξανδρος τῶν Μακεδόνων ἦν βασιλεύς· Ἀριστοτέλης ἐπεπαιδεύκει αὐτόν.*

δειπνῶ, εῖν obědvám
δια-λέγομαι (s dat.) rozmlouvám
ἀπο-στερῶ, εῖν (*τινά τινος*) zbavuji něk. něč., připravuji něk. o něco
πένης, ητος chudý
κακῶς λέγω (s ak.) špatně mluvím o někom
μακαρίζω blahoslavím
ὁ Μακεδών, όνος Makedon
ὁ Ἀριστοτέλης, ους Aristoteles, řecký filosof

Srovnejte: dialektika, dialektický.

Otázky a úkoly.

1. Perfektum vyjadřuje stav přítomný, vzešlý z minulého děje. Co vyjadřuje plusquamperfektum? — 2. U kterých sloves a v kterých časech jste už poznali reduplikaci? Jaký rozdíl jste tu pozorovali v reduplikační samohlásce? — 3. Časujte ind. impf., aor., pf. a plpf. slovesa τιμῶ. — 4. Nahraďte ve 4. a 5. větě participium pf. participiem praes. a vysvětlete významový rozdíl!

52.

Pf. a plpf. akt. bez příznaku -κ- (silné). Slovesa souhlásková.

§ 21—23; 174; 175.3; 196.2; 203; 208.

1. **Silné pf.** (bez příznaku **κ**) tvoří většina sloves, jejichž kmen je zakončen **souhláskou** (za neaspirovanou souhl. hrdelnou, retnou nebo zubnou bývá v pf. a plpf. akt. často příslušná **aspiráta**). Na př.

γράφω (kmen *γραφ-*): *γέ-γραφ-α*, *βλάπτω* (kmen *βλαβ-*): *βέ-βλαφ-α*
φυλάττω (km. *φυλακ-*) **φυλακ-jω*: *πε-φύλαχ-α* (ale: *φεύγ-ω*: *πέ-φευγ-α*).

Slovesa však, jejichž kmen se končí souhl. **zubnou, plynnou n. nosovou,** tvořívají **perfektum slabé** (s příznakem **κ**). Na př.

πείθω (km. *πειθ-*): *πέ-πει-κ-α* (místo **πέ-πειθ-κ-α*)
φαίνω (km. *φαν-*): *πέ-φαγ-κ-α*

2. **Kmen perfektní** se liší často od kmene praes. **kvalitou** samohlásky téhož plného stupně (**ε — ο**) nebo rozdílem **stupně** (stupeň plný — stupeň oslabený nebo zánikový). Na př.:

πέμπω (km. *πεμπ-*): *πέ-πομφ-α* (srv. *πομπή* průvod)
κλέπτω (**κλέπ-jω*): *κέ-κλοφ-α* (srv. *κλοπεύς* zloděj)
λείπω (km. *λειπ-*): *λέ-λοιπ-α*

} samohláska **ο** jen v pf. a plpf. akt.

τείνω (**τέν-jω;* srv. *lat.* ten—do): *τέ-τα-κ-α* (*α* za $\overset{\circ}{\nu}$, zánikový stupeň).

3. Začíná-li kmen slovesný a) **skupinou souhlásek** (mimo případy uvedené v cv. 51), zůstává jen **reduplikační samohláska** *ε*. (Nezaměňujte s augmentem; redupl. samohlásku podržuje proto infinitiv i participium!) V plpf. v těchto případech není augment.

Začíná-li kmen slovesa b) **samohláskou,** projevuje se reduplikace **zdloužením náslovné hlásky.** Někdy se nadto zdvojuje ještě celá po-

čáteční hlásková skupina (t. ř. **attická reduplikace**). Pokud je na počátku **α** nebo **ο**, má plpf. augment časový. Na př.:

a) *στρατεύω* konám výpravu: *ἐ-στράτευ-κ-α* (plpf.: ***ἐ***-*στρατεύ-κ-η*)
στέλλω (**στέλ-jω*) : *ἔ-σταλ-κ-α* (**α** za oslabenou samohlásku **ε**)
σπείρω (**σπέρ-jω*) : *ἔ-σπαρ-κ-α* (,, ,, ,,)
φθείρω (**φθέρ-jω*) : *ἔ-φθαρ-κ-α* (,, ,, ,,)

b) *ἄγω* (km. *ἀγ-*) : ***ἦχ-α***
ἀκούω : *ἀκ-**ήκο-α*** (plpf. *ἠκ-ηκό-η*)
ὀρύττω (**ὀρύχ-jω*) kopám: *ὀρ-**ώρυχ-α*** (plpf. *ὠρ-ωρύχ-η*)

4. **V časování** není rozdílu mezi slabým a silným perfektem.

1. *Προμηθεὺς κεκλοφὼς πῦρ ἐξ οὐρανοῦ τοῖς ἀνθρώποις ἐκόμισεν.* 2. *Οἱ πολέμιοι νικηθέντες ἐβόων· „Νῦν ἤδη πάντα λέλοιπεν.“* 3. *Ταῦτ' ἔστιν, ὦ Καλλίκλεις, ἃ ἐγὼ ἀκηκοὼς πιστεύω ἀληθῆ εἶναι.* 4. *Θεμιστοκλῆς εἰκότως σωτὴρ τῆς πατρίδος ὠνομάζετο· τῇ γὰρ βουλῇ αὐτοῦ πιστεύοντες οἱ Ἀθηναῖοι τὴν πόλιν κατελελοίπεσαν καὶ ναυμαχίαν ποιεῖσθαι ἐτετολμήκεσαν, ᾗ τοὺς Πέρσας ἐνίκησαν.* 5. *Τίνι ἀποθνήσκοντι ἔστι λέγειν, ὅτι οὐδένα βέβλαφεν;*

ὁ Προμηθεύς, έως Prométheus
κλέπτω kradu
τὸ πῦρ, ός oheň
ὁ οὐρανός, οῦ nebe
κομίζω dopravuji, nesu
ὁ Καλλικλῆς, έους Kallikles, athénský boháč, hostitel sofistů, rozmlouvající osoba Platónova dialogu Gorgias
εἰκότως přirozeně, případně
ὁ σωτήρ, ῆρος spasitel
κατα-λείπω opouštím, zanechávám
ναυμαχίαν (*ἡ ναυμαχία*) *ποιοῦμαι* boj na moři podnikám
ἔστι (přízvuk!) lze
ἀπο-θνήσκω umírám

Srovnejte: pompa, kleptomanie, Uránie, naumachie.

Otázky a úkoly.

1. S kterým pádem se pojí βλάπτω v 5. větě a proč? Která jiná slovesa příbuzného významu mají stejnou vazbu? — 2. Časujte v řečtině: Důvěřuji svým rodičům. Jaký je tu významový rozdíl mezi πιστεύω a πεπίστευκα? — 3. Pozorujte různé časy ve větě 4. a vysvětlete významový rozdíl mezi nimi.

Posuďte, proč je ve vedlejší vztažné větě ind. aor. a nikoliv ind. plpf. Jaký čas by byl v této vztažné větě v latině a jaký rozdíl pozorujete mezi plpf. v latině a v řečtině? — 4. Časujte: ἔπεμπον, ἔπεμψα, πέπομφα, ἐπεπόμφη!

53.

Pf. a plpf. med. a pass. sloves samohláskových.

§ 186—187; 193.

Ind. pf. *πε-παίδευ-μαι med.* vychoval jsem si, *pass.* jsem vychován
πε-παίδευ-σαι
πε-παίδευ-ται

πε-παιδεύ-μεθα
πε-παίδευ-σθε
πε-παίδευ-νται

Ind. plpf. *ἐ-πε-παιδεύ-μην med.* byl jsem si vychoval, *pass.* byl jsem vychován
ἐ-πε-παίδευ-σο
ἐ-πε-παίδευ-το

ἐ-πε-παιδεύ-μεθα
ἐ-πε-παίδευ-σθε
ἐ-πε-παίδευ-ντο

Impt. pf. 2. sg. *πε-παίδευ-σο*
2. pl. *πε-παίδευ-σθε*

Inf. pf. *πε-παιδεῦ-σθαι* vychovati si; býti vychován

Part. pf. *πε-παιδευ-μένος, η, ον* vychovav si; jsa vychován

Konj. a opt. pf. se tvoří opisně [part. pf. + konj. (opt.) slovesa *εἶναι*]; někdy též 3. os. pl. ind. pf. a plpf.

1. *Πλάτων λέγει εἰρωνικῶς· „Πρωταγόρας τῇ φωνῇ κηλεῖ τοὺς ἀνθρώπους· οἱ δὲ ἄνθρωποι κατὰ τὴν φωνὴν ἥττονται κεκηλημένοι.“* 2. *Σωκράτης ἔλεξεν ἐν τοῖς δικασταῖς· „Οὐκ ἀκούσεσθε ἐμοῦ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, λόγους κεκαλλιεπημένους οὐδὲ κεκοσμημένους.“* 3. *Τηλεμάχου πορευομένου, ἵνα τὸν πατέρα ζητοίη, πολλοὶ ἤγηντο τοῦτον ἤδη τετελευτηκέναι.* 4. *Οἱ νέοι ἐν τοῖς πατρῴοις νόμοις ἐπεπαίδευντο.*

ὁ Πλάτων, ωνος Platón, athénský filosof
εἰρωνικῶς šibalsky (*ἡ εἰρωνεία, ας*)
ὁ Πρωταγόρας, ου Protagoras, řecký sofista
ἡ φωνή, ῆς hlas
κηλῶ, εῖν kouzlím, okouzluji
κατὰ τὴν φωνήν za hlasem
ἕπομαι (s dat.) následuji
ἀκούω τινός τι slyším něco od někoho
ἐν τοῖς δικασταῖς před soudem
καλλιεπῶ, εῖν uhlazeně mluvím
ὁ Τηλέμαχος, ου Télemachos, syn Odysseův
ἡγοῦμαι, εῖσθαι domnívám se (pf. *ἥγημαι* jsem toho mínění, že)
πατρῷος 3 po otcích zděděný, otcovský

Srovnejte: ironie, fonetika, gramofon, telefon.

Otázky a úkoly.

1. Časujte v ind. plpf. pass. sloveso κοσμῶ! — 2. Vyjádřete větu 4. řecky ve formě přací! — 3. Vyložte optativ ve větě 3! — 4. Napište tvary pf. pass. sloves τιμῶ, φιλῶ, μισθῶ!

54.

Pf. a plpf. med., pass. sloves souhláskových.

§ 194—195; 196.3; 203; 209—210.

	km. *φυλακ-*	km. *γραφ-*	km. *πειθ-*	km. *φαν-*
Ind.	*πε-φύλαγ-μαι*	*γέ-γραμ-μαι*	*πέ-πεισ-μαι*	*πέ-φασ-μαι*
	πε-φύλαξαι	*γέ-γραψαι*	*πέ-πεισαι*	*πέ-φαν-σαι*
	πε-φύλακ-ται	*γέ-γραπ-ται*	*πέ-πεισ-ται*	*πέ-φαν-ται*
	πε-φυλάγ-μεθα	*γε-γράμ-μεθα*	*πε-πείσ-μεθα*	*πε-φάσ-μεθα*
	πε-φύλαχ-θε	*γέ-γραφ-θε*	*πέ-πεισ-θε*	*πέ-φαν-θε*
	πε-φυλαγ-μένοι εἰσίν	*γε-γραμ-μένοι εἰσίν*	*πε-πεισ-μένοι εἰσίν*	*πε-φασ-μένοι εἰσίν*
Inf.	*πε-φυλάχ-θαι*	*γε-γράφ-θαι*	*πε-πεῖσ-θαι*	*πε-φάν-θαι*

Při styku koncové kmenové souhlásky se souhláskami přípon osobních (v pf. není mezi nimi čas. příznaku *ε/ο* jako v praes.: srv. *παιδεύ-**ο**-μαι*, *παιδεύ-**ε**-ται*) dochází k **hláskovým změnám;** jsou způsobovány:

a) připodobňováním **(asimilací)** a sbližováním hlásek styčných; na př. *γέ-γραπ-ται* < **γέ-γραφ-ται*, *γέ-γραμ-μαι* < **γέ-γραφ-μαι*, *πέ-πεισαι* < **πέ-πει(σ)-σαι* < **πέ-πειθ-σαι*;

b) vyrovnáváním **(analogií)**; na př.:
πε-φύλαγ-μαι (podle *λέ-λεγ-μαι* k *λέ-γω*), *πέ-πεισ-μαι* místo **πέ-πειθ-μαι* podle *πέ-πεισ-ται* (*θ-τ* > *σ-τ*), *πέ-φασ-μαι* místo **πέ-φαν-μαι* podle *πέ-πεισ-μαι*.

V 2. os. ind. a impt. pl. v příponě *-σθε* a u inf. v příponě *-σθαι* zaniká *σ* mezi souhláskami raženými, na př. *γέ-γραφ-θε* < **γέ-γραφ-σθε*.

Podobné změny jako v pf. jsou i v plpf. těchto sloves.

3. os. ind. pf. (plpf.) se tvoří opisně [part. + *εἰσίν* (*ἦσαν*)].

1. *Ἡ εἰς Ἅιδου εἴσοδος ὑπὸ Κερβέρου ἐλέγετο πεφυλάχθαι.* 2. *Ὅτ' Ἀλέξανδρος εἰς Αἴγυπτον ἐπορεύετο, πολλὰς χώρας ἤδη κατέστραπτο.* 3. *Ἡ πόλις ἐτετείχιστο.* 4. *Ταῦτα γέγραπται, ἵνα πιστεύσητε.* 5. *Περὶ τῆς τῶν Ἀθηναίων ἐν Σικελίᾳ συμφορᾶς τὸ πρῶτον λόγος ἀσαφὴς διέσπαρτο καὶ ἠπίστουν οἱ ἀκούσαντες.* 6. *Κλέαρχος τοῖς ἄλλοις ἡγεῖτο κατὰ τὰ παρηγγελμένα, οἱ δ' εἵποντο.* 7. *Τῶν Ἑλλήνων διὰ τῆς Ἀρμενίας πορευομένων πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν ἐλείποντο ἅτε τοὺς ὀφθαλμοὺς διεφθαρμένοι.* 8. *Ἐπειδὴ τὴν ἐμαυτοῦ γνώμην ἀποπέφασμαι, καὶ σὺ τὴν σαυτοῦ ἀπόφηναι.*

ἡ εἴσοδος, ου vchod, přístup
ὁ Κέρβερος, ου Kerberos, tříhlavý pes, hlídač v podsvětí
τειχίζω opevňuji
τὸ πρῶτον nejprve
ἡ Σικελία, ας Sicílie
δια-σπείρω roztrušuji
ἀ-πιστῶ, εῖν nevěřím, nedůvěřuji
ὁ Κλέαρχος, ου Klearchos, velitel řeckých oddílů ve vojsku Kýra Ml.
ἡγοῦμαί τινι táhnu v čele, vedu
παρ-αγγέλλω nařizuji, přikazuji
ἡ Ἀρμενία, ας Arménie
δια-φθείρω hubím, ničím, kazím

Srovnejte: spermatozoa, diaspora.

Pozn.: *ἅτε ὀφθαλμοὺς* (ak. vztahový) *διεφθαρμένοι*: part. příslovečné (důvodové) [§ 408.3] přeložte větou důvodovou. U part. důvodového bývá *ἅτε* (o důvodu skutečném) nebo *ὡς* (o důvodu subjektivním; protože prý).

Otázky a úkoly.

1. Proč se asi udrželo σ v příponě 2. os. sg. ind. pf. a plpf. (-σαι, -σο), ačkoli v ind. praes. a impf. zaniklo (παιδεύῃ < **παιδεύ-ε-σαι, ἐ-παιδεύου* < **ἐ-παιδεύ-ε-σο*)? — 2. Časujte v pf. (plpf.): οἶος (= samotěn) λέ-*

λειμ-μαι (λείπ-ω)! — 3. Pozorujte výraz οἱ ἀκούσαντες ve větě 5. a posuďte, jakou schopnost má člen v řečtině (uveďte příklady)! — 4. Utvořte a časujte ind. pf. a plpf. slovesa ἀγγέλλω!

55.

Futurum kmene perf. (futurum III.). Adjektiva slovesná.

§ 187; 193; 195.

Futurum III. (celkem vzácné) se tvoří od kmene perf. podobným způsobem jako futurum med. od kmene praes. Obdobně se tvoří i opt., inf. a part. Srv. na př. *παιδεύ-σ-ο-μαι* a *πε-παιδεύ-σ-ο-μαι* (budu vychován). Podobně u kmenů souhláskových: *πε-πράξετα.* (bude uděláno), *γε-γράψεται* (bude napsáno), *λε-λείψεται* (bude zanecháno).

Vyjadřuje se jím **stav budoucí** vzešlý z děje budoucího.

Adjektiva slovesná jsou dvojího druhu:

1. **-τός, -τή, -τόν** (srv. lat. part. pf. pass.):
   λυ-τός (*λύ-ω*) značí a) uvolněný (solūtus), b) uvolnitelný (podobně v latině invictus a) nepřemožený, b) nepřemožitelný)
   παιδευ-τός a) vychovaný b) vychovatelný
   τιμη-τός a) ctěný b) ctihodný

2. **-τέος, -τέα, -τέον:**
   λυ-τέος ten, kdo má být uvolněn (srv. lat. gerund. solvendus)
   παιδευ-τέος ten, kdo má býti vychován

Všimněte si též *neosobní vazby: λυτέον ἐστίν* (= solvendum est) jest nutno uvolniti; *πειστέον* (*πειθ-*; srv. *πέ-πει**σ**-ται*) *ἐστίν* (= oboediendum est) jest nutno uposlechnouti; *ἐμοὶ* (dat. auctoris) *τοῦτο ποιητέον* (srv. *πε-ποίη-ται*) *ἐστίν* (=mihi faciendum est) jest mi nutno to učinit, musím to učinit.

1. *Κέλευσον, καὶ πεπράξεται.* 2. *Φίλος ἡμῖν οὐδεὶς λελείψεται.* 3. *Πειστέον ἐστίν.* 4. *Πειστέον τοῖς νόμοις.* 5. *Πρῶτον οὖν σκεπτέον, τί τῶν βασιλευόντων ἔργον ἐστίν.* 6. *Ἐλαβητέον ἐστὶ τὸ ἀδικεῖν μᾶλλον ἢ τὸ ἀδικεῖσθαι.* 7. *Ἡ δικαιοσύνη πανταχοῦ φυλακτέα ἐστίν.* 8. *Ἡρακλεῖ θαυμαστὴ ἦν τοῦ σώματος ἰσχύς.*

σκέπτομαι uvažuji, rozjímám
τὸ ἔργον, ου úkol
εὐλαβοῦμαι, εἶσθαι pečuji, mám se na pozoru, varuji se
πανταχοῦ všude

Srovnejte: skepse, skeptický, skeptik, skepticismus.

Otázky a úkoly.

1. Objasněte významový rozdíl mezi πράξεται, πραχθήσεται, πεπράξεται! — 2. Slovo skepse a skeptický pochází od σκέπτομαι. V jakém významu se užívá dnes těchto slov proti původnímu významu slovesa σκέπτομαι? — 3. Utvořte ind. fut. III. (a časujte) a inf. fut. III. sloves γράφω, λείπω! — 4. Přeložte: Všechno má být jasně řečeno.

56.

Opakování V.

1. *Ἔστι Δίκης ὀφθαλμός, ὃς τὰ πάνθ' ὁρᾷ.* 2. *Λέγε μὲν τὰ ἥδιστα, πρᾶττε δὲ τὰ συμφέροντα.* 3. *Τῶν δυστυχούντων εὐτυχὴς οὐδεὶς φίλος.* 4. *Καλὸν οὐκ ἔστι τὰ ψευδῆ λέγειν.* 5. *Σωκράτην οἱ φίλοι οὐκ ἔπειθον ἐκ τοῦ ἄστεως φεύγειν· ἐνόμιζε γὰρ χρηστοῦ ἀνδρὸς εἶναι τοῖς νόμοις πείθεσθαι.* 6. *Ἀνδρείως μάχεσθε, ὦ στρατιῶται, ἵνα οἱ πολέμιοι νικηθῶσιν.* 7. *Ζεὺς Ἡρακλέα καὶ Τάνταλον γεννήσας τὸν μὲν διὰ τὴν ἀρετὴν ἀθάνατον ἐποίησεν, τὸν δὲ διὰ τὴν κακίαν ταῖς μεγίσταις τιμωρίαις ἐκόλασεν.* 8. *Δημοσθένης λέγει· „Μὴ μόνον ἐν τοῖς ψηφίσμασι καὶ ταῖς ἐπιστολαῖς πολεμεῖτε Φιλίππῳ, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔργοις."* 9. *Ὀλίγοι ἐσθλοὶ κρείττονες πολλῶν κακῶν.* 10. *Περὶ τῶν τότε πραχθέντων ἔχων ἔτι πολλὰ λέγειν, καὶ ταῦθ' ἡγοῦμαι ἱκανά.* 11. *Ἐκδιδάσκει πάνθ' ὁ γηράσκων χρόνος.* 12. *Οἱ ἄνθρωποι πολλάκις αὐτοὶ αὑτοῖς πολέμιοί εἰσιν.* 13. *Ἃ πέπραχας, ἐπαίνου ἄξιά ἐστιν.*

ἡ Δίκη, ης Spravedlnost
συμ-φέρω snášim; přispívám, prospívám
οὐκ ἔπειθον (impf. snahové) nemohli přemluviti
ὁ Ζεύς (*Διός, Διί, Δία, Ζεῦ*) Zeus (§ 118.5)
ὁ Τάνταλος, ου Tantalos
γεννῶ, ᾶν plodím, rodím
ἀ-θάνατος 2 nesmrtelný
ἡ κακίᾱ, ας špatnost, zločinnost
ἡ τῑμωρίᾱ, ας msta, trest
τὸ ψήφισμα, ατος nález, návrh
ἡ ἐπιστολή, ῆς list

ὀλίγοι málokteří, nemnozí
ἐσθλός 3 statný; šlechetný, hodný
ἱκανός 3 dostatečný
ἔχω (s inf.) mohu
ἐκ-διδάσκω poučuji

Srovnejte: muka Tantalova, epištola, epistolografie, oligarchie.

Otázky a úkoly.

1. Skloňujte: ἡ καλλίων χώρα! — 2. Časujte (ind., opt.): σιωπῶ, οὐ φοβοῦμαι! — 3. Časujte (ind., konj., opt.): ἔγραψα, ἐπείσθην! — 4. Přeložte a časujte: Nejen sobě, nýbrž i jiným se chci líbiti (ἀρέσκειν).

57.

Slovesa ražená: kmeny hrdelné § 307.

Slovesa s kmenem zakončeným hrdelnou souhláskou (i u sloves *-ττω* jde o kmen hrdelný) mívají:

praes.	fut.	aor. akt.	pf. akt., pass.	aor. pass.	adj. verb.
-κω *-γω* *-χω* *-ττω*	*-ξω*	*-ξα*	*-χα, -γμαι*	*-χθην*	*-κτός* *-κτέος*

Řecká slovesa říkáme v t. zv. stupnicích (§ 307), v nichž jsou seřazeny tvary sloves podle tabulky. (U sloves samohl. stáž. se říká i inf. praes. akt. — Má-li sloveso tvar odchylný nebo tvary s různým významem, vřazují se na své místo do stupnice.) Na př.: *φυλάττω, φυλάξω, ἐφύλαξα, πεφύλαχα, πεφύλαγμαι, ἐφυλάχθην, φυλακτός.* (Srov. cv. 16, 27, 21, 52, 54, 44, 55.)

Nejčastější jsou: *ἄγω, ἀλλάττω* měním, *ἄρχω, δέχομαι, διώκω, ὀρύττω* kopám, *πρᾶττω, συλλέγω, σφάττω, ταράττω, τάττω, φεύγω, φυλάττω.*

Pamatujte:

ἄγω: aor. akt. sil. *ἤγαγον* (*ἀγαγεῖν*);
φεύγω: aor. akt. sil. *ἔφυγον* (*φυγεῖν*), pf. *πέφευγα*;
πρᾶττω: pf. intrans. *πέπρᾱγα εὖ, κακῶς* = mám se dobře, špatně,
pf. trans. *πέπρᾱχα* = vykonal jsem, mám hotovo.

1. *Οἱ γονεῖς ἐπιμελοῦνται, ὅπως οἱ παῖδες εὖ πράξουσιν.* 2. *Ὁ ἡγεμὼν οὐδὲν ἔπραττεν, ὅπως θάνατον φεύξεται.* 3. *Ὁ δίκαιος ἀνὴρ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ὑποτέταχε τοῖς τῆς πόλεως νόμοις.* 4. *Ἐνέσεισέ τις Διογένει δοκὸν καὶ εἶτα ἐβόα· „Φύλαξαι!“ Ὁ δὲ Διογένης ἔπληξεν αὐτὸν τῇ βακτηρίᾳ, καὶ πλήξας ἐβόησεν· „Φύλαξαι!“* 5. *Ἀδύνατόν ἐστιν θάνατον ἀποφυγεῖν.* 6. *Ἡ γλῶττα πολλοὺς εἰς ὄλεθρον ἤγαγεν.* 7. *Τῷ τυράννῳ ἀδύνατόν ἐστι καὶ τῆς τυραννίδος ἀπαλλαγῆναι.* 8. *Οἱ Ἀθηναῖοι ὑπὸ τῶν Συρακοσίων νικηθέντες κακῶς ἐπεπράγεσαν.* 9. *Κρέων ἐπέταξε τοῖς δούλοις τὸ Πολυνείκους σῶμα εὖ φυλάξαι.*

οὐδέν πράττω nikterak neusiluji
ὑπο-τάττω podřizuji
ἐν-σείω τινί τι vrážím do někoho něčím
ὁ (ἡ) δοκός, οῦ břevno, trám
ὁ Διογένης, ους Diogenes, kynický filosof
εἶτα potom, až potom
πλήττω udeřuji
ἡ βακτηρία, ας hůl
ἀπο-φεύγω unikám
ὁ ὄλεθρος, ου záhuba
ὁ τύραννος, ου samovládce
ἡ τυραννίς, ίδος tyrannida
οἱ Συρᾱκόσιοι, ων Syrakusané
ὁ Κρέων, οντος Kreon, vládce v Thébách po smrti Oidipových synů
ἐπι-τάττω nařizuji
ὁ Πολυνείκης, ους Polyneikes, syn Oidipův

Srovnejte: hypotaxe, parataxe, seismograf, bakterie, tyran.

Otázky a úkoly.

Vyhledejte v mluvnici od uvedených sloves (kmen hrdelný) t. zv. stupnice (§ 307) a napište jej!

58.

Slovesa ražená: kmeny retné § 307.

Slovesa s kmenem zakončeným retnou souhláskou (sem náleží i slovesa -πτω) mají:

praes.	fut.	aor. akt.	pf. akt., pass.	aor. pass. sil., slabý	adj. verb.
-πω -βω -φω -πτω	-ψω	-ψα	-φα, -μμαι	-πην -βην, -φθην -φην	-πτός -πτέος

Na př. *γράφω, γράψω, ἔγραψα, γέγραφα, γέγραμμαι, ἐγράφην, γραπτός; ῥῖπτω, ῥῖψω, ἔρριψα, ἔρριφα, ἔρριμμαι, ἐρρίφθην, ῥῖπτός.* (Srov. cv. 16, 27, 21, 52, 54, 44, 55.)

Nejčastější jsou:

βλάπτω, γράφω, θάπτω, κλέπτω, κόπτω, κρύπτω, λείπω (aor. sil. viz cv. 21), *πέμπω, ῥίπτω, σκάπτω* kopám, *στρέφω, τρέπω, τρέφω, τρίβω* tru, *τύπτω* biji.

1. *Ἥφαιστος ἐρρίφθη ὑπὸ τοῦ Διὸς ἐξ οὐρανοῦ.* 2. *Δημοσθένης Αἰσχίνου κατηγόρησε λέγων αὐτὸν μάλιστα βεβλαφέναι τὴν πόλιν*) 3. *Πρὸ τοῦ ἔργου λογίζου καὶ πρὸς τὸ ἔργον τραποῦ!* 4. *Ὁ εἰς φυγὴν τραπεὶς τρόπαιον οὐχ ἱδρύσει.* 5. *Οἱ τῶν Σπαρτιατῶν παῖδες οὐκ ἰδίᾳ, ἀλλὰ δημοσίᾳ ἐπαιδεύθησαν καὶ ἐτράφησαν· οἱ δὲ συντεθραμμένοι σύσσιτοι ὠνομάζοντο.* 6. *Οἱ Μακεδόνες ἐστρατεύσαντο ὡς κατακόψοντες τὴν πόλιν ἡμῶν.* 7. *Ῥώμη μὲν μετὰ νοῦ ὠφέλησεν, ἄνευ δὲ τούτου πολλάκις ἔβλαψεν* (aor. gnomický; přel. praes. § 363.4). 8. *Προμηθεὺς ἐξ οὐρανοῦ τὸ πῦρ ἔκλεψεν.* 9. *Διογένης ἐβούλετο τὸ ἑαυτοῦ σῶμα ἄθαπτον ῥιφθῆναι.* 10. *Εὐριπίδης ἐν Μακεδονίᾳ ἐτέθαπτο.* 11. *Ἐρρίφθω ὁ κύβος!*

ὁ Ἥφαιστος, ου Héfaistos, bůh ohně
ῥῖπτω házím, vrhám
ὁ Αἰσχίνης, ου Aischines, řečník, polit. odpůrce Démosthenův
κατ-ηγορῶ, εῖν (s gen.) žaluji
λογίζομαι uvažuji
τὸ τρόπαιον (*-παῖον*), *ου* vítězné znamení
ἰδίᾳ soukromě
δημοσίᾳ na státní útraty
συν-τρέφω společně živím, vychovávám
σύσ-σῖτος 2 druh u stolu, spolustolovník
κατα-κόπτω pobíjím, rozbíjím, rozdrcuji
ἡ ῥώμη, ης síla (tělesná)
ἄ-θαπτος 2 nepohřbený
ὁ Εὐρῑπίδης, ου Euripides, athén. tragický básník
ἡ Μακεδονία, ας Makedonie
ὁ κύβος, ου kostka

Srovnejte: kategorický, kategorie, trofej, sysilie, kubický, kubistický, kubismus.

Otázky a úkoly.

Vyhledejte v mluvnici (§ 307) stupnice sloves s relným kmenem a napište je!

59.

Slovesa ražená: kmeny zubné § 307.

Slovesa s kmenem zakončeným souhláskou zubnou (také některá slovesa -ζω mají kmen zubný) mají:

praes.	fut.	aor. akt.	pf. akt., pass.	aor. pass.	adj. verb.
-τω -δω -θω -ζω	-σω	-σα	-κα, -σμαι	-σθην	-στός -στέος
-ίζω	-ιῶ, -ιεῖς				

Na př. *πείθω, πείσω, ἔπεισα, πέπεικα, πέπεισμαι, ἐπείσθην, πειστέος;*

κομίζω, κομιῶ, ἐκόμισα, κεκόμικα, κεκόμισμαι, ἐκομίσθην, κομιστέος. Srov. cv. 17, 39, 27, 51, 54, 44, 55.)

Nejčastější jsou:

ᾄδω, ἁρπάζω, γυμνάζω, θαυμάζω, ὀνομάζω, πείθω, σῴζω (viz cv. 61), *φείδομαι* šetřím, *ψεύδω, βαδίζω* vykračuji, *κομίζω, λογίζομαι, ὀργίζομαι* hněvám se.

Pamatujte: *πείθω* má dvě pf.: *πέπεικα* přemluvil jsem, mám přemluveno, *πέποιθα* důvěřuji.

1. *Ἐὰν οἱ πολέμιοι τὴν πόλιν ἁρπάσωσιν, καὶ αἱ τέχναι διαφθαρήσονται.* 2. *Τὰ τῆς ἀκροπόλεως ἱερὰ ὑπὸ τῶν Περσῶν ἁνηρπάσθη.* 3. *Πᾶσαι αἱ πόλεις ἐπείσθησαν βασιλεῖ ἐπιτάξαντι.* 4. *Ἐπὶ μὲν ἐπῶν ποιήσει Ὅμηρον ἔγωγε μάλιστα τεθαύμακα, ἐπὶ δὲ τραγῳδίᾳ Σοφοκλέα.* 5. *Οἱ Ἀθηναῖοι οὔτε συμμάχων αὐτοῖς ὄντων οὔτε σίτου, ᾤοντο ἀνδραποδισθήσεσθαι.* 6. *Πυθαγόρας πρῶτος ἑαυτὸν φιλόσοφον ὠνόμασεν.* 7. *Αἱ παλαιαὶ πόλεις ὑφ' ἡρώων τινῶν κτισθῆναι λέγονται.* 8. *Πλούτῳ πεποιθὼς ἄδικα μὴ πειρῶ ποιεῖν!* 9. *Ἀλέξανδρος ὅτε στρατευσάμενος κατεστρέψατο τὴν τῶν Περσῶν ἀρχήν, ἐκέλευσε τοὺς Ἕλληνας ψηφίσασθαι αὐτὸν εἶναι θεόν. Ἄλλοι μὲν οὖν ἄλλα ἐψηφίσαντο, Λακεδαιμόνιοι δὲ τάδε· „Ἐπειδὴ Ἀλέξανδρος βούλεται θεὸς εἶναι, ἔστω θεός!“*

ἡ ἀκρόπολις, εως horní město, vyšehrad (obyč. o athén. hradu)
ἀν-αρπάζω uchvacuji, plením
τὰ ἔπη, ῶν epos, epická báseň
ἡ ποίησις, εως tvoření
ἡ τραγῳδία, ας tragédie
ὁ Σοφοκλῆς, έους Sofokles, athén. tragický básník
ἀνδραποδίζω uvádím do otroctví, zotročuji.
ὁ Πῡθαγόρᾱς, ου Pythagoras, řecký filosof
ὁ φιλό-σοφος, ου milovník moudrosti, filosof
κτίζω zakládám
πειρῶμαι, ᾶσθαι zkouším, pokouším se
ἄ-δικος 2 nespravedlivý
ψηφίζομαι hlasuji

Srovnejte: tragédie, poesie, filosof, empirie.

Otázky a úkoly.

Vyhledejte v mluvnici (§ 307) stupnice příslušných sloves s kmenem zubným a napište je!

60.

Slovesa plynná § 307.

Slovesa s kmenem zakončeným plynnou souhláskou mají:

praes.	fut.	aor. II.	pf. akt., pass.	aor. pass. slabý, sil.	adj. verb.
-λλω			-μαι		-τός
-μω	-ῶ, -εῖς	-α	-κα,	-θην, -ην	
-νω			-σμαι		-τέος
-ρω			(-*νμαι)		

Na př.:

ἀγγέλλω,	ἀγγελῶ,	ἤγγειλα,	ἤγγελκα,	ἤγγελμαι,	ἠγγέλθην,
αἴρω,	ἀρῶ,	ἦρα,	ἦρκα,	ἦρμαι,	ἤρθην,
σπείρω,	σπερῶ,	ἔσπειρα,	ἔσπαρκα,	ἔσπαρμαι,	ἐσπάρην,
κρῑ́νω,	κρῑνῶ,	ἔκρῑνα,	κέκρῑκα,	κέκρῑμαι,	ἐκρῑ́θην,

Adj. verb.: *ἀγγελτός*, —, *σπαρτός*, *κρῑτός*.

(Srov. cv. 39, 43, 52, 54, 44, 55.)

Nejčastější jsou:

ἀγγέλλω, αἴρω zvedám, *αἰσχῡ́νω* hanobím, *ἀμῡ́νω, ἀποκρῑ́νομαι, ἀποκτείνω, βάλλω, ἐγείρω* budím, *καθαίρω* čistím, *κλῑ́νω* kloním, *κρῑ́νω, μαίνομαι* šílím, *σπείρω, στέλλω* posílám, *σφάλλω, τείνω* napínám, *φαίνω, φθείρω.*

Pamatujte:

βάλλω, βαλῶ, ἔβαλον, βέβληκα, βέβλημαι, ἐβλήθην, βλητός házím
φαίνω má dvě pf.: *πέφαγκα* objevil jsem, *πέφηνα* jsem najevě,
dva aor. pass.: *ἐφάνθην* byl jsem objeven, *ἐφάνην* objevil jsem se
τείνω, pf. *τέτακα, τέταμαι*, aor. pass. *ἐτάθην*
ἀποκτείνω, aor. *ἀπέκτεινα*, pf. *ἀπέκτονα*
μαίνομαι, pf. *μέμηνα* šílím
φθείρω, pf. *ἔφθαρκα* i *ἔφθορα* (zvl. ve složeninách).

1. *Ἀνὴρ Πέρσης ὑπὸ Ξέρξου ἀποσταλεὶς πρὸς Λεωνίδαν ἀπήγγειλε τὰ ἐντεταλμένα λέγων· „Βασιλεὺς τὰ ὅπλα ἐξαιτεῖται.“ Ὁ δὲ Λεωνίδας ἀπεκρίνατο· „Ἄγγειλον βασιλεῖ· σύμμαχοι μὲν ὄντες ὑμῖν χρησιμώτεροι ἐσόμεθα σὺν τοῖς ὅπλοις ἢ ἄνοπλοι, μάχεσθαι δὲ ἀναγκασθέντες σὺν τοῖς ὅπλοις κάλλιον ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγωνιούμεθα. Καὶ ἢ ἀμυνούμεθα ἢ διαφθαρησόμεθα.“* 2. *Αἴας ἐμάνη καὶ μεμηνὼς ἀπέσφαξεν τοὺς ἐν τῷ στρατοπέδῳ βοῦς νομίζων τούτους τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνας εἶναι.* 3. *Εἴ σε ἠρώτησα, τί ἄν μοι ἀπεκρίνω;* 4. *Ἐφοβούμην, μὴ ψευδὴς φανείης.* 5. *Οἱ τοῦ Φιλίππου πρέσβεις ἀπεχώρησαν πρὶν τοὺς Ἀθηναίους ἀποκρίνασθαι.* 6. *Τίς οὐκ ἀμυνεῖται ὑπὲρ τῆς πατρίδος;* 7. *Δημοσθένους λέξαντος· „Ἀποκτενοῦσί σε οἱ Ἀθηναῖοι, ὦ Φωκίων, ἐὰν μανῶσιν,“ οὗτος ἀπεκρίνατο· „Ἐμὲ μὲν ἀποκτενοῦσιν, ἐὰν μανῶσιν, σὲ δέ, ἐὰν σωφρονῶσιν.“*

ἀπο-στέλλω odesílám
ὁ Λεωνίδας, ου Leonidas, spartský král, vůdce u Thermopyl
ἀπ-αγγέλλω zvěstuji, ohlašuji
ἐν-τέλλομαι ukládám, nařizuji
τὰ ἐντεταλμένα nařízení, rozkazy
ἐξ-αιτῶ, εῖν vyžaduji
ἄν-οπλος 2 neozbrojený, beze zbraně
ὁ Αἴας, αντος Ajas, Řek před Trójou
μαίνομαι šílím
ἀπο-σφάττω zabodávám, usmrcuji
τὸ στρατόπεδον, ου tábor, ležení
οἱ πρέσβεις, εων (podle *αἱ πόλεις*) poslové, vyslanci (sg. *ὁ πρεσβευτής, οῦ*)
ἀπο-χωρῶ, εῖν odcházím
ὁ Φωκίων, ωνος Fokion, Athéňan
σωφρονῶ, εῖν jsem rozumný

Srovnejte: apoštol, mánie.

Otázky a úkoly.

Vyhledejte v mluvnici (§ 307) stupnice uvedených sloves plynných a napište je!

61.

Slovesa, která v některých časech přibírají σ § 184.3b.4; 197.2.3; 307.

Slovesa — jako na př. *ἀκούω, κελεύω, σπένδω* konám úlitbu, *σῴζω, καίω* (*κᾰ́ω*) pálím, *κλαίω* (*κλᾰ́ω*) pláči, *ἁρμόττω* (-ζω) spojuji, ***πλάττω*** hnětu, tvořím, *σείω* otřásám — mají *σ* v **pf. pass.** před *-μαι*, v **aor. pass.** před *-θην*, ve **fut. pass.** před *-θήσομαι*, v **adj. verb.** před *-τός* buď všude nebo jen v některých z těchto tvarů. (Většinou jde o analogii.)

pf. pass.	aor. pass. (i fut. pass.)	adj. verb.
ἤκουσμαι	*ἠκούσθην*	*ἀκουστός*
κεκέλευσμαι	*ἐκελεύσθην*	*κελευστός*
ἔσπεισμαι	*ἐσπείσθην*	—
σέσω(σ)μαι	*ἐσώθην*	—
κέκαυμαι	*ἐκαύθην*	*ἄκαυ(σ)τος*
κέκλαυμαι	*ἐκλαύσθην*	—
ἥρμοσμαι	*ἡρμόσθην*	*ἁρμοστός*
πέπλασμαι	*ἐπλάσθην*	*πλαστός*
σέσεισμαι	*ἐσείσθην*	*σειστός*

1. *Ἄγγειλον ἡμῖν τὰ κεκελευσμένα!* 2. *Ἐσείσθη ἡ Ἑλλὰς ὑπὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου.* 3. *Πύρρος νικήσας τοὺς Ῥωμαίους ἑτοῖμος ἦν σπείσασθαι αὐτοῖς· οἱ δ' ἔλεξαν, ὅτι σπείσοιντο μέν, εἰ ἀποχωρήσειεν ἐκ τῆς Ἰταλίας, εἰ δὲ μή, πολεμήσοιεν.* 4. *Πολυνείκης ὑπ' Ἀντιγόνης τῆς ἀδελφῆς κλαυσθεὶς ἐτάφη.* 5. *Ὦ γύναι, παῦσαι κλαίουσα!* 6. *Οἱ πολιορκούμενοι πόλιν οὐκ ἔσωσαν καίπερ ἀνδρείως μαχόμενοι.* 7. *Μὴ ἀπίητε, πρὶν ἂν ἀκούσητε, ὡς τὸ Ἥρας ἱερὸν κατεκαύθη.* 8. *Θηραμένης τοὺς στρατηγοὺς ἀπέκτεινεν, ἵνα αὐτὸς σωθείη.* 9. *Ἄνθρωπος ὑπὸ Προμηθέως πλασθῆναι ἐλέγετο.*

σείω otřásám
Πελοποννησιακός 3 peloponnéský
ὁ Πύρρος, ου Pyrrhos, král epirský v 3. stol. př. n. l.
ἑτοῖμος 3 i 2 (*ἕτοιμος*) hotovy, odhodlaný, ochotný
σπένδομαί τινι činím, uzavírám smlouvu s
ἡ ἀδελφή, ῆς sestra
κλαίω pláči, oplakávám
παύομαι ποιῶν ustávám činiti
καίπερ ač
κατα-καίω spaluji
ὁ Θηρᾱμένης, ους Théramenes, athén. státník
πλάττω hnětu (uplácávám), tvořím

Παύομαι κλαίων přestávám naříkat: part. doplňkové podmětné § 405.2.

Καίπερ μαχόμενοι = ač bojují, bojovali a pod. Part. přípustkové mívá u sebe *καί, καίπερ* § 408.6.

Μὴ ἀπίητε, πρὶν ἂν ἀκούσητε = neodcházejte, dokud neuslyšíte! *ἄν* + konj. očekávací.

Srovnejte: enkaustika, plastika, plastický, nekrokaustika.

Otázky a úkoly.

Vyhledejte v mluvnici (§ 307) stupnice probíraných sloves a napište je!

62.

Opakování VI.
Περὶ τοῦ χρυσοῦ δέρατος.

Ἀθάμαντι, τῷ τῆς Βοιωτίας βασιλεῖ, ἐκ Νεφέλης τῆς θεᾶς παῖδες ἦσαν δύο, Φρίξος καὶ Ἕλλη. Ἀκαρπίας δὲ ἐν τῇ χώρᾳ οὔσης πρέσβεις εἰς Δελφοὺς ὁ βασιλεὺς ἔπεμψεν ἐρωτήσοντας, ᾧτινι τρόπῳ αὕτη ἡ ἀτυχία παύσοιτο. Ἰνὼ δέ, ἡ Ἀθάμαντος δευτέρα γυνή, τοῖς Νεφέλης τέκνοις ἐπιβουλεύουσα τοὺς εἰς Δελφοὺς πεμφθέντας ἔπεισεν ἀγγεῖλαι τῷ βασιλεῖ· „Ἡ ἀκαρπία, ὦ βασιλεῦ, παύσεται, ἐὰν ὁ παῖς σου Διὶ σφαγῇ!“ Ἀκούσας ταῦτα ὁ δυστυχὴς πατήρ, ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἀναγκασθείς, ἑτοῖμος ἦν Φρίξον ἀποκτεῖναι. Νεφέλη δὲ καὶ Φρίξον καὶ Ἕλλην σώσουσα χρυσοῦν κριὸν ἔπεμψεν. Ὁ δὲ κριὸς τὰ τέκνα ἀνήρπασε καὶ ἔφερεν. Ἕλλη δὲ φοβουμένη ἔπεσεν εἰς θάλατταν, ἣ ἀπ' ἐκείνης Ἑλλήσποντος ὠνομάσθη.

Φρίξος ἐκομίσθη εἰς τὴν Κολχίδα καὶ σωθεὶς τὸν μὲν κριὸν ἔθυσεν, τὸ δὲ χρυσοῦν δέρας αὐτοῦ ἐν τῷ Ἄρεως ἱερῷ ἀνάθημα ἐποίησεν. Αἰήτης, ὁ Κολχίδος βασιλεύς, ἵνα μηδεὶς ἐν τῇ Κολχίδι φανῆναι τολμήσειεν καὶ

τὸ δέρας κλέψειεν, τοὺς Κόλχους ἐκέλευσεν πάντας τοὺς ξένους σφάξαι καὶ τὸ χρυσοῦν δέρας ὑπὸ δεινῶν ταύρων καὶ ὑπ' ἀύπνου δράκοντος φυλάττεσθαι.

τὸ δέρας, ατος kůže, rouno
ὁ Ἀθάμᾱς, αντος Athamas, myth. král v Orchomenu v Bojótii
ἡ Βοιωτία, ας Bojótie, kraj v stř. Řecku
ἡ Νεφέλη, ης božská manželka Athamantova (*ἡ νεφέλη* oblak)
ὁ Φρίξος, ου, ἡ Ἔλλη, ης Frixos a Hellé, děti Athamanta a Nefely
ἡ ἀκαρπία, ας neúroda
ἡ Ἰνώ, οῦς Ínó, druhá manželka Athamantova
ὁ κριός, οῦ beran
ἔπεσον (πῑ́πτω) upadl jsem
ὁ Ἑλλήσποντος, ου Hellespont, mořská úžina mezi Propontidou a mořem Aigejským (Dardanely)
ἡ Κολχίς, ίδος Kolchis na jihových. pobřeží Černého moře
ὁ Ἄρης, Ἄρεως Áres, bůh války (skloňování § 255.3)
τὸ ἀνάθημα, ατος obětní dar
ὁ Αἰήτης, ου Aiétes, král kolchidský
οἱ Κόλχοι, ων obyvatelé Kolchidy
ὁ ξένος, ου cizinec
ὁ ταῦρος, ου býk
ἄ-υπνος 2 bez spánku
ὁ δράκων, οντος had, drak

Srovnejte: anathema, xenofobie, drak.

Otázky a úkoly.

Vyberte slovesa tohoto článku, která náleží do skupin, probíraných v cvičeních 57—61!

63.

Slovesa -μι: ind. praes. akt., med. a pass.

§ 217. II. III., 226, 227, 235, 238.

1. Některá slovesa mají kmen praes. rozšířen t. zv. zdvojkou iótovou. Ind. praes. akt.

sg. 1.	*δί-δω-μι* dávám	*τί-θη-μι* kladu	*ἵ-η-μι* posílám	*ἵ-στη-μι* stavím
2.	*δί-δω-ς*	*τί-θη-ς*	*ἵ-η-ς*	*ἵ-στη-ς*
3.	*δί-δω-σι(ν)*	*τί-θη-σι(ν)*	*ἵ-η-σι(ν)*	*ἵ-στη-σι(ν)*
pl. 1.	*δί-δό-μεν*	*τί-θε-μεν*	*ἵ-ε-μεν*	*ἵ-στα-μεν*
2.	*δί-δο-τε*	*τί-θε-τε*	*ἵ-ε-τε*	*ἵ-στα-τε*
3.	*δι-δό-ᾱσι(ν)*	*τι-θέ-ᾱσι(ν)*	*ἱ-ᾶσι(ν)*	*ἱ-στᾶ-σι(ν)*

Ind. med. a pass.: sg. *-μαι, -σαι, -ται* pl. *-μεθα, -σθε, -νται*

δί-δο-μαι τί-θε-μαι ἵ-ε-μαι ἵ-στα-μαι

2. Některá slovesa mají kmen praes. rozšířený kmenotvornou příponou *-νῡ̆-* (*-νν̆ῡ-*); jsou to t. zv. slovesa ný-ová:

Ind. praes. akt.: sg. *δείκ-νῡ-μι, δείκ-νῡ-ς, δείκ-νῡ-σι(ν)*

pl. *δείκ-νῦ-μεν, δείκ-νῦ-τε, δεικ-νύ̄-ᾱσι(ν).*

Ind. praes. med. a pass.: *δείκ-νῦ-μαι, -σαι, -ται, -μεθα, -σθε, -νται.*

1. *Τῶν ἀγαθῶν καὶ καλῶν οὐδὲν ἄνευ πόνου καὶ ἐπιμελείας θεοὶ διδόασιν ἀνθρώποις.* 2. *Οἱ διδάσκαλοι παρατιθέασι τοῖς παισὶν ἀναγιγνώσκειν ποιητῶν ἀγαθῶν ποιήματα.* 3. *Ἐν Ἅιδου παντὶ τῷ ἀνθρώπῳ δικαία ζημία ὑπὸ δικαστῶν τίθεται.* 4. *Οἱ κόλακες πολλάκις οὐ τυγχάνουσιν, οὗ μάλιστα ἐφίενται.* 5. *Τῶν ἀγαθῶν πρῶτον τίθεμεν ἀνδρείαν καὶ δικαιοσύνην.* 6. *Οἱ ἀλλοτρίας γῆς ἐφίενται, πολλάκις τὴν ἰδίαν προίενται.* 7. *Ἀτυχίαι τοὺς ἀνθρώπους σωφρονεστέρους καθιστᾶσιν.* 8. *Παρὰ μὲν τοῖς Ἀθηναίοις ἐπὶ τοῖς παισὶν δοῦλοι ἐφίστανται παιδαγωγοί, παρὰ δὲ τοῖς Σπαρτιάταις ἄνδρες ἐλεύθεροι.* 9. *Χρόνος δίκαιον ἄνδρα δείκνυσι μόνος.* 10. *Χαλεπῶς ἀρετὴ ἄνευ παραδείγματος δείκνυται.*

ἡ ἐπι-μέλεια, ας péče, starost
δίδωμι dávám
παρα-τίθημι předkládám
ἀνα-γιγνώσκω čtu
τίθημι kladu
τυγχάνω (s gen.) dosahuji
ἐφ-ίημι vysílám, dovoluji
ἐφ-ίεμαι (s gen.) ženu se za, toužím po
ἀλλότριος 3 cizí
ἴδιος 3 vlastní
προ-ίημι vysílám (napřed)
προ-ίεμαι ztrácím
ἵστημι stavím
καθ-ίστημι činím, ustanovuji
ἐφ-ίστημι ustanovuji
ὁ παιδ-αγωγός, οῦ vychovatel
ἐλεύθερος 3 svobodný
δείκνῡμι ukazuji
ἵημι posílám

Srovnejte: alotria, idiom, idiomatický, pedagog.

Otázky a úkoly.

1. Vyjádřete 3. větu v plurálu! — 2. Dejte 6. a 7. větu do singuláru! — 3. Přeložte podle 8. věty: Athéňané ustanovují za vychovatele otroky, Sparťané muže svobodné.

64.

Slovesa -μι: impt., inf., part. praes. akt., med. a pass.; impf.
§ 226—227, 235.

1. *Αὐτίκα δίδου· δὶς γὰρ δίδωσιν, ὅστις ταχὺ δίδωσιν.* 2. *Μὴ προδίδου τὸν φίλον ἐν κινδύνῳ!* 3. *Κῦρος τοὺς παρὰ βασιλέως πρέσβεις πάντας οὕτω διατιθεὶς ἀπεπέμπετο, ὥστε αὐτῷ μᾶλλον φίλους εἶναι ἢ βασιλεῖ.* 4. *Τὴν σαυτοῦ σωφροσύνην παράδειγμα τοῖς ἄλλοις καθίστη!* 5. *Κῦρος πέμψας κήρυκας εἰς τοὺς Ἴωνας ἐπειρᾶτο αὐτοὺς ἀπὸ Κροίσου ἀφιστάναι.* 6. *Ἀλκιβιάδης ἔπαυσε τοὺς συμμάχους τῶν Ἀθηναίων ἀφισταμένους.* 7. *Ἐν ταῖς τῶν Ἀθηναίων ἐκκλησίαις ἐδίδοτο λέγειν τῷ βουλομένῳ.* 8. *Φωκίων τὰ δῶρα ὑπ' Ἀλεξάνδρου διδόμενα δέξασθαι οὐκ ἐβούλετο.* 9. *Μήτ' αὐτὸς ἀδίκει μήτ' ἄλλῳ ἐφίει ἀδικεῖν!* 10. *Μὴ προίεσθε, ὦ φίλοι, τὴν ἀρετὴν πλούτου ἐφιέμενοι!* 11. *Ἡ Λεωνίδου γυνὴ παραδιδοῦσα τῷ υἱῷ τὴν ἀσπίδα ἔλεγεν· „Ἢ ταύτην ἢ ἐπὶ ταύτης!“* 12. *Ἐν Δελφοῖς πολλὰ ἀναθήματα ἐδείκνυτο.* 13. *Τὴν εὔνοιαν οὐ λόγῳ, ἀλλ' ἔργῳ δεῖ ἐπιδείκνυσθαι.*

αὐτίκα ihned, hned
προ-δίδωμι zrazuji
δια-τίθημι (s ak.) nakládám s
ἀπο-πέμπομαι odesílám od sebe, propouštím
ὥστε tak že
οἱ Ἴωνες, ων Iónové
ἀφ-ίστημι odvracím
ἀφ-ίσταμαι (s gen.) odpadám od
ὁ Ἀλκιβιάδης, ου Alkibiades, státník a vojevůdce athén.
παύω zastavuji, zadržuji
ἡ ἐκκλησίᾱ, ας sněm
παρα-δίδωμι předávám, odevzdávám
ὁ υἱός, υἱοῦ (υἱέος) syn
ἐπι-δείκνῡμι ukazuji, dokazuji
ἡ εὔ-νοια, ας náklonnost, přízeň

Věty účinkové (§ 381—382): spojky *ὥστε, ὡς* = tak, že; až, že až, jen aby.

1. (*οὐ*+) indikativ — účinek skutečný:
   Οἱ πολέμιοι κραυγὴν ἐποίουν, ὥστε οἱ Ἕλληνες ἤκουον (... křičeli, že je Ř. slyšeli).
2. (*μή*+) infinitiv — účinek možný nebo žádaný:
   Οἱ πολέμιοι κραυγὴν ἐποίουν, ὥστε τοὺς Ἕλληνας ἀκούειν (... že je mohli, museli slyšeti)

3. infinitiv může být i o účinku skutečném: . . . že je slyšeli.

6. věta: *ἔπαυσε ἀφισταμένους* — zastavil odpadající = zastavil odpadání spojenců.

Srovnejte: epideikse (epideixe), epideiktický.

Otázky a úkoly.

1. Vyjádřete 1. a 2. větu v plurálu! — 2. Přeložte: Naši vojáci (tak) bojovali, že vítězili nad nepřáteli. — 3. Dejte 9. větu do plurálu! — 4. Vyjádřete 10. větu v singuláru!

65.

Slovesa -μι: ind. aor. akt. a med. § 228, 229, 231, 237.11.

Ind. aor. akt.

δω-, δο-	*θη-, θε-*	*ῆ-, ἑ-*
ἔ-δω -κα dal jsem, -κας, -κε(ν)	*ἔ-θη* -κα položil jsem, -κας, -κε(ν)	*ῆ* -κα poslal jsem, -κας, -κε(ν)
ἔ-δο -μεν, -τε, -σαν	*ἔ-θε* -μὲν, -τε, -σαν	*εἶ* -μεν, -τε, -σαν

Ind. aor. med.:

ἐ-δό-μην (*ἔ-δου . . .*) dal jsem si, *ἐ-θέ-μην* (*ἔ-θου . . .*) položil jsem si *εἶ-μην* (*εἶ-σο . . .*) pustil jsem se do

ἵστημι: akt.: *ἔ-στη-σα* postavil jsem, med.: *ἐ-στη-σά-μην* postavil jsem si

δείκνῡμι: akt.: *ἔ-δειξα* ukázal jsem, med.: *ἐ-δειξά-μην* — podle km. hrdelných.

1. *Ἐν ταῖς Θερμοπύλαις οὐδεὶς τῶν Λακεδαιμονίων παρέδωκεν ἑαυτὸν τοῖς πολεμίοις, ἀλλὰ πάντες ἐτελεύτησαν μαχόμενοι ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος.* 2. *Οἱ Λακεδαιμόνιοι τῶν Μεσσηνίων δουλωθέντων τοὺς μὲν τῶν ἀνδρῶν γεωργεῖν ἠνάγκασαν, τοὺς δ' ἀπέδοντο, τοὺς δ' ἀπέκτειναν.* 3. *Οἱ Ἐφέσιοι πολιορκούμενοι ὑπὸ Κροίσου ἀνέθεσαν τὴν πόλιν τῇ Ἀρτέμιδι.* 4. *Πιττακὸς ἀδικηθεὶς ὑπ' Ἀλκαίου τοῦ ποιητοῦ ἀφῆκεν αὐτὸν οὐ κολάσας.*

5. *"Οτε οἱ Τρῶες ταῖς τῶν Ἑλλήνων ναυσὶν ἐπέθεντο, Πάτροκλος αὐτοῖς φόβον ἐνέθηκεν.* 6. *Λύσανδρος τῶν Ἀθηνῶν κρατήσας εὐθὺς μετέστησε τὴν πολιτείαν καὶ τριάκοντα ἄρχοντας ἐν ἄστει κατέστησεν.* 7. *Δαρεῖος Κῦρον πάσης τῆς δυνάμεως στρατηγὸν ἀπέδειξεν.*

παρα-δίδωμι ἐμαυτόν vzdávám se
οἱ Μεσσήνιοι, ων Messéňané.
δουλῶ, οῦν zotročuji, podmaňuji
γεωργῶ, εῖν rolničím, vzdělávám půdu
ἀπο-δίδομαι prodávám
οἱ Ἐφέσιοι, ων Efesané, obyv. Efesu
ἀνα-τίθημι věnuji, zasvěcuji (srov. *ἀνάθημα*)
ὁ Πιττακός, οῦ Pittakos, vládce na Lesbu
ὁ Ἀλκαῖος, ου básník Alkaios
ἀφ-ίημι propouštím
ἐπι-τίθεμαι (s dat.) útočím, napadám
ὁ Πάτροκλος, ου Patroklos, přítel Achilleův
ὁ Λύσανδρος, ου Lysandros, spartský vojevůdce
εὐθύς ihned
ἐν-τίθημι vkládám, naháním
μεθ-ίστημι přestavuji, měním
ἡ πολῑτεῖᾱ, ας zřízení, ústava
ἀπο-δείκνῡμι ustanovuji, určuji

Srovnejte: politika, politický

Otázky a úkoly.

1. Přeložte a časujte: Nevzdal jsem se. — 2. Přeložte a časujte písemně: Prodával jsem, ale neprodal jsem. — 3. Vyhledejte aoristy sloves -μι v uvedených větách a utvořte k nim tutéž osobu imperfekta!

66.

Slovesa -μι : konj. a opt. praes.; aor. akt. a med. § 226—229, 235.

1. Praesens.

Konjunktiv: přízvuk vždy průtažný, protože první z hlásek stažených měla přízvuk (*δι-δώ-ω, τι-θή-ω, ἱ-ή-ω, ἱ-στή-ω*).

akt.: *δι-δῶ, -δῷς... τι-θῶ, -θῇς... ἱ-ῶ, -ῇς... ἱ-στῶ, -στῇς...*
med. a pass.: *δι-δῶ-μαι, τι-θῶ-μαι, ἱ-ῶ-μαι, ἱ-στῶ-μαι,*
-δῶ... -θῇ... -ῆ... -στῇ...

Optativ: přízvuk je na slabice s *-ι-*:

akt.	*δι-δοίη-ν*	*τι-θείη-ν*	*ἱ-είη-ν*	*ἱ-σταίη-ν*
med. a pass.:	*δι-δοί-μην*	*τι-θεί-μην*	*ἱ-εί-μην*	*ἱ-σταί-μην*

δείκνῡμι: konj. a opt. jako u *παιδεύω*:

δεικ-νῦ́-ω — *δεικ-νῦ́-ωμαι* *δεικ-νῦ́-οι-μι* — *δεικ-νῦ-οί-μην*

2. Aorist.

Konj. a opt. jako v praesentu, ale beze zdvojky, u *ἵστημι* jako u *παιδεύω*, u *δείκνῡμι* podle kmenů hrdelných.

Konj. akt.	*δῶ, δῷς . . .*	*θῶ, θῇς . . .*	*ὦ, ᾖς . . .*
med.	*δῶ-μαι, δῷ . . .*	*θῶ-μαι, θῇ . . .*	*ὦ-μαι, ᾖ . . .*
Opt. akt.	*δοίη-ν, -ς . . .*	*θείη-ν, -ς . . .*	*εἵη-ν, -ς . . .*
med.	*δοί-μην, δοῖ-ο . . .*	*θεί-μην, θεῖ-ο . . .*	*εἱ-μην, εἶ-ο . . .*
Inf. akt.	*δοῦ-ναι*	*θεῖ-ναι*	*εἶ-ναι*
med.	*δό-σθαι*	*θέ-σθαι*	*ἕ-σθαι*
Part. akt.	*δούς* (gen. *δόντος*)	*θείς* (gen. *θέντος*)	*εἵς* (gen. *ἕντος*)
	δοῦσα (gen. *δούσης*)	*θεῖσα* (gen. *θείσης*)	*εἷσα* (gen. *εἵσης*)
	δόν (gen. *δόντος*)	*θέν* (gen. *θέντος*)	*ἕν* (gen. *ἕντος*)
med.	*δό-μενος* 3	*θέ-μενος* 3	*ἕ-μενος* 3
Impt. akt.	*δό-ς, δό-τε*	*θέ-ς, θέ-τε*	*ἕ-ς, ἕ-τε*
med.	*δοῦ, δό-σθε*	*θοῦ, θέ-σθε*	*οὗ, ἕ-σθε*

1. *Οἱ Ἀθηναῖοι πέμψαντες εἰς Δελφοὺς ἠρώτησαν τὸν θεόν, εἰ παραδοῖεν ἑαυτοὺς τοῖς Πέρσαις.* 2. *Αἴσχιστον Ἕλληνι Ἕλληνας ἀποδόσθαι.* 3. *Οἱ Ἀθηναῖοι ἐψηφίσαντο, ἐάν τις τυραννίδι ἐπιτιθῆται, καθαρὸν εἶναι τὸν ἀποκτείναντα.* 4. *Τὸν Ὅμηρον τιθεῖμεν ἂν πρῶτον τῶν ποιητῶν.* 5. *Πολλάκις αὐτοὶ οἱ θέμενοι τοὺς νόμους μετατίθενται.* 6. *Μὴ ἀφρόνως μεταθῶμεν, ἃ οἱ πατέρες καλῶς κατεσκευάκασιν.* 7. *Μὴ παρῇς τὸν καιρόν!* 8. *Ἄφελς τὰ φανερὰ μὴ δίωκε τἀφανῆ!* 9. *Λέγουσιν Ἀθηνᾶν αὐτὴν τὴν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλὴν φύλακα πάσης τῆς πολιτείας καταστῆσαι.* 10. *Ἡρακλῆς δύο στήλας ἔστησε μνημεῖα τῆς πορείας.* 11. *Ἀλέξανδρος ἐν Ἰλίῳ θύων (ἔλεξεν) πρὸς τὸν ἱερέα· „Δεῖξόν μοι τὸ Ἀχιλλέως δόρυ!“*

ἐπι-τίθεμαι (s dat.) usiluji o
νόμους τίθημι zákony dávám
μετα-τίθημι překládám, měním
ἄ-φρων 2 nerozumný, nerozvážný
κατα-σκευάζω zřizuji, zařizuji
παρ-ίημι dovoluji, propouštím
ὁ καιρός, οῦ vhodný čas, příležitost
φανερός 3 zjevný, zřejmý
ἀφανής 2 nezjevný, neviditelný
ὁ Ἄρειος πάγος pahorek Áreův
ἡ στήλη, ης sloup
τὸ μνημεῖον, ου pomník, památka
ἡ πορεία, ας cesta, výprava
τὸ Ἴλιον, ου Ílion, Trója

Srovnejte: metathese, thema, thematika, these, bibliotéka, bibliotekář, glyptotéka, hypotéka, apotéka, hypothesa, hypothetický, diathese, stéla, areopag.

Otázky a úkoly.

1. Časujte písemně: ἐδιδόμην — ἐδόμην. — 2. Užijte v 7. větě děje nedokonavého! — 3. Určete a přeložte: θώμεθα, ἵστασο, ἕς, θέμενος, ἰείην ἄν, δείξασα. — 4. Jaký je rozdíl: ἵστασο — ἵστασο?

67.

Slovesa -μι: ostatní časy mimo *ἔστην, ἕστηκα* § 231, 237.11; *κεῖμαι* § 222.

Ostatní časy se tvoří jako u *παιδεύω*.

Pamatujte: *ἵστημι* má aor. akt. *ἔ-στη-σα* postavil jsem
med. *ἐ-στη-σά-μην* postavil jsem si
pass. *ἐ-στά-θην* byl jsem postaven

1. *Οἱ ἀδικήσαντες δίκην δώσουσιν.* 2. *Φίλιππος λέγει· „Τοὺς μέλλοντας προδώσειν μάλιστα φιλῶ, τοὺς δὲ προδεδωκότας μάλιστα μισῶ."* 3. *Μέγα ἐστὶν καὶ τὸ μικρὸν ἐν καιρῷ δοθέν.* 4. *Αἴας αὐτὸς ἑαυτὸν ἀπέκτεινε τῷ ξίφει, ὃ Ἕκτωρ ποτὲ αὐτῷ ἐδεδώκει.* 5. *Δᾶτις ὑπὸ Δαρείου ἐπέμφθη πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν ἐπιθησόμενος.* 6. *Ἀρίων ὑπὸ δελφῖνος κομισθεὶς ἐπὶ γῆν ἐξετέθη.* 7. *Οὔποτε τῶν ἀλλοτρίων ἐφησόμεθα.* 8. *Οὐδενὸς κέρδους προετέα τὰ κοινά.* 9. *Ξέρξης ἐπηγγείλατο τοῖς Ἀθηναίοις, εἰ προσθεῖντο αὐτῷ, ἀναστήσειν τὰ ἱερὰ καὶ κυρίους αὐτοὺς καταστήσειν τῆς Ἑλλάδος.* 10. *Ἀλκιβιάδης στρατηγὸς ἀποδειχθεὶς εὐθὺς πολλοὺς Ἕλληνας συμμάχους ἐποίησε τοῖς Ἀθηναίοις.*

11. *Ὦ ξεῖν', ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῇδε*
κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

δικην δίδωμι pokutu platím, jsem trestán
ὁ Ἕκτωρ, ορος, Hektór, trojský hrdina
ὁ Δᾶτις, ιδος Datis, pers. vojevůdce
ὁ Δαρεῖος, ου Dareios, perský král
ὁ Ἀρίων, ονος Arión, mythický pěvec
ὁ δελφίς, ῖνος delfín
ἐκ-τίθημι odkládám, vysazuji
ἐπ-αγγέλλομαι slibuji
προσ-τίθεμαι (s dat.) připojuji se
ἀν-ίστημι (vzhůru) stavím
ὁ κύριος, ου pán
ὁ ξεῖνος (= *ὁ ξένος*) cizinec
τῇδε zde, tady
κεῖμαι ležím
τὸ ῥῆμα, ατος výrok, rozkaz, zákon
κεῖνος = *ἐκεῖνος* 3

Srovnejte: „kyrie" — část mše; kyrie eleison (= *ἐλέησον* od *ἐλεῶ* — smilovávám se).

Otázky a úkoly.

1. Vyjádřete 1. větu v praesentu, impf., aor., pf.! — 2. Vyjádřete 3. větu v plurálu! — 3. Proměňte 5. větu ve větu účelovou! — 4. Přeložte podle 6. věty: Arión byl prý delfínem vysazen na zem. — 5. Co může značiti tvar εἶμην?

68.

Aoristy: ἔστην, ἔβην, ἔφθην § 228, 239a, **ἀπέδρᾱν** § 214.6, 240. (Stupnice § 307.)

Ἵσταμαι = stavím se, má aor. *ἔ-στη-ν* — zastavil (postavil) jsem se

Ind.: *ἔ-στη-ν, -ς, —, -μεν, -τε, -σαν*

Konj.: *στῶ, στῇς . . .*

Opt.: *σταίη-ν, -ς, —, σταῖ-μεν, σταῖ-τε, σταῖ-εν*

Impt.: *στῆ-θι* (slož. *ἀνά-στᾱ*), *στῆ-τε*

Part.: *στᾰ́ς* (gen. *στάντος*), *στᾶσα* (gen. *στάσης*), *στᾰ́ν* (gen. *στάντος*)

Inf.: *στῆ-ναι*

Jako *ἔστην* se časují aoristy:
ἔβην — vykročil jsem (*βαίνω*)
ἔφθην — předstihl jsem (*φθάνω*)

Podobně: *ἀπ-έδρᾱν* (*α*-purum!) — utekl jsem (*ἀπο-διδρᾰ́σκω*)

1. *Ἐπεὶ Δαρεῖος ἐτελεύτησεν, κατέστη εἰς βασιλείαν Ἀρταξέρξης.* 2. *Ἀρχιμήδης ἔλεξεν· „Δός μοι, ποῦ στῶ, καὶ τὴν γῆν κινήσω.“* 3. *Αἱ Ἰωνικαὶ πόλεις Τισσαφέρνους ἀπέστησαν πρὸς Κῦρον πᾶσαι πλὴν Μιλήτου.* 4. *Οἱ Ἀθηναῖοι ἐφοβοῦντο, μὴ αὐτῶν ἀποσταῖεν οἱ σύμμαχοι.* 5. *Τὴν τύχην, ἐάν τι παρὰ δόξαν συμβῇ, αἰτιώμεθα.* 6. *Δὶς εἰς τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἂν ἐμβαίης.* 7. *Κροῖσος Ἅλυν διαβὰς μεγάλην καταλύσεται ἀρχήν.* 8. *Οἱ πολέμιοι ἀπέδρασαν, πρὶν τοὺς ἡμετέρους ἀντιτάξασθαι.* 9. *Οἱ δεσπόται τοὺς δούλους ἐφύλαττον, μὴ ἀποδραῖεν.* 10. *Μετὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην ἔφθησαν οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς Πέρσας χωρήσαντες εἰς ἄστυ.*

καθ-ίσταμαι nastupuji
ἡ βασιλείᾱ, ας království, král. trůn
ὁ Ἀρταξέρξης, ου Artaxerxes, perský král
ὁ Ἀρχιμήδης, ους Archimédes, slavný matematik
ποῦ kde, kam
κῑνῶ, εῖν hýbám
Ἰωνικός 3 iónský
ὁ Τισσαφέρνης, ους Tisafernes, Peršan
ἡ Μίλητος, ου Milét, ms. v M. Asii
ἡ τύχη, ης náhoda, osud
παρά (s ak.) proti, mimo
ἡ δόξα, ης mínění, očekávání
συμ-βαίνει přihází se
αἰτιῶμαι, ᾶσθαι obviňuji
ἐμ-βαίνω vstupuji
ὁ Ἅλυς, υος Halys, řeka v Malé Asii
ἀπο-διδρᾰ́σκω utíkám (pryč)
ἀντι-τάττομαι řadím se proti
ὁ δεσπότης, ου pán
φθάνω předstihuji
φθάνω σε ποιῶν činím dříve než ty
χωρῶ, εῖν kráčím, přicházím

O participiu ve větě viz Přehled skladby E I.

Srovnejte: statika, -ický, statistika, -ický, statista, apostata, base, diabas (minerál), antitaxe, despota, despotismus, despotický, kino.

Otázky a úkoly.

1. Utvořte aoristy slovesa ἵστημι a určete jejich význam! — 2. Vyjádřete 4. větu v praesentu! — 3. Určete tvar διαβάς v 7. větě; jakou větou lze jej nahradit? — 4. Přeložte: Přicházíme do města dříve než vy. Přišli jsme dříve než vy.

69.

Ἕστηκα, βέβηκα, τέθνηκα § 231—232, 214.1.1, 241.1.3.

Tato slovesa mají kromě pravidelných tvarů některé tvary kratší:

1. *ἕστηκα* — stojím, fut. *ἑστήξω* — budu státi

pf. ind.: pl. 1. *ἕστᾰ-μεν*, 2. *ἕστα-τε*, 3. *ἑστᾶ-σι(ν)*

impt.: *ἕστα-θι*, *ἕστα-τε*

inf.: *ἑστά-ναι*

part.: *ἑστώς* (gen. *-ῶτος*), *ἑστῶσα* (*-ώσης*), *ἑστός* (nebo *ἑστώς*) gen. *-ῶτος*.

plpf.: pl. 1. *ἕστα-μεν*, 2. *ἕστα-τε*, 3. *ἕστα-σαν*

2. *τέθνηκα* — jsem mrtev, fut. *τεθνήξω* — budu mrtev

pf. ind.: pl. 1. *τέθνᾰμεν*, 3. *τεθνᾶσι(ν)*

opt.: *τεθναίην*, impt. *τέθναθι*, inf. *τεθνάναι*

part.: *τεθνεώς* (*-ῶτος*), *τεθνεῶσα* (*-ώσης*), *τεθνεός* (*-ῶτος*)

plpf.: 3. os. pl. *ἐτέθνασαν*.

1. *Οὐδὲν παρ' ἀνθρώποις οὔθ' ἕστηκεν οὔθ' ἑστήξει, ἀλλὰ πάντα κινεῖται καὶ μεθίσταται.* 2. *Οἱ στρατιῶται πολὺν χρόνον περιέστασαν περὶ τὴν τῶν πολεμίων πόλιν.* 3. *Δημοσθένης ἀνδρείως ὑπὲρ τῶν πολιτῶν ἀνθειστήκει Φιλίππῳ.* 4. *Τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου καταλυθέντος οἱ Λακεδαιμόνιοι πάσης τῆς Ἑλλάδος προέστασαν.* 5. *Τί ἕστατε ἀποροῦντες;* 6. *Ἐν τοῖς Σόλωνος νόμοις ζημία ἐπέκειτο, εἴ τις τοὺς τεθνεῶτας κακῶς ἀγορεύοι.* 7. *Οὐ τεθνᾶσιν οἱ ὑπὲρ τῆς πατρίδος τελευτήσαντες.* 8. *Οἱ πολλοὶ τὸν θάνατον δεδοίκασι, νομίζοντες μέγιστον κακὸν εἶναι τὸ τεθνάναι.*

περι-ίσταμαι stavím se kolem
ἀνθ-ίσταμαι stavím se na odpor, odporuji
προ-ίσταμαι stavím se v čelo
ὁ Σόλων, ωνος Solón, zákonodárce athén.
ἐπί-κειμαι jsem ustanoven (pass. k *ἐπιτίθημι*)
ἐπι-τίθημι ukládám, určuji
κακῶς ἀγορεύω (s ak.) špatně mluvím o
δέδοικα bojím se

Srovnejte: epitheton.

Otázky a úkoly.

1. Skloňujte písemně: ἑστηκώς — ἑστώς. — 2. Nahraďte vazbu gen. absolutního ve 4. větě časovou větou! — 3. Ve větách 2., 4., 7., 8. nahraďte kratší tvary slovesné obvyklými tvary!

70.

Ὀνίνημι, πίμπλημι, πίμπρημι, ἄγαμαι, δύναμαι, ἐπίσταμαι § 233.

Podle *ἵστημι* (*ἵσταμαι*) se v praes. a impf. časují:
ὀνίνημι (s ak.) — prospívám, *πίμπλημι* — plním, *πίμπρημι* — pálím
ἄγαμαι (s ak.) — podivuji se, *δύναμαι* — mohu, *ἐπίσταμαι* — umím, vím, znám.

Pamatujte: slovesa *δύναμαι* a *ἐπίσταμαι* mají:

1. v konj. a opt. přízvuk co nejdále od konce:

konj.: *δύνωμαι, δύνῃ . . .*	*ἐπίστωμαι, ἐπίστῃ . . .*
opt.: *δυναίμην, δύναιο . . .*	*ἐπισταίμην, ἐπίσταιο . . .*

2. v 2. os. sg. impf. tvary stažené: *ἐδύνω, ἠπίστω.*

1. *Εἰ δύναμαι, ὀνίνημι τοὺς φίλους.* 2. *Φασὶ τὸν Λύσανδρον πλέον βλάψαι τοὺς Λακεδαιμονίους ἢ ὀνῆσαι· πολλὰ γὰρ χρήματα κομίσας εἰς τὴν Σπάρτην τοὺς πολίτας ἐνέπλησε πλεονεξίας.* 3. *Δᾶτις ὑπὸ Δαρείου ἐπέμφθη ἐπιθήσων δίκην τοῖς Ἀθηναίοις, ὅτι Σάρδεις ἐνέπρησαν.* 4. *Πολλοὶ κακοὶ τὰ ὦτα ὑμῶν ἐνέπλησαν διαβολῶν.* 5. *Ξενοφῶν πρὸς τοὺς στρατηγοὺς ἔλεξεν· „Ταῦτα δὴ πάντες ἐπιστάμεθα, ὅτι βασιλεὺς καὶ Τισσαφέρνης ἡμῖν ἐπιβουλεύουσιν, ὅπως ἡμᾶς διαφθείρωσιν, ἐὰν δύνωνται.“* 6. *Ἃ πράττειν οὐκ ἐπιστάμεθα, παραδῶμεν τοῖς ἐπισταμένοις!* 7. *Οὐδεὶς τὸ μέλλον ἀσφαλῶς ἐπίσταται.* 8. *Τίς τὴν τῶν Ἀθηναίων ἀνδρείαν οὐκ ἂν ἀγάσθείη;* 9. *Λακεδαιμόνιός τις ἀκούσας, ὅτι Φίλιππος Ὄλυνθον κατέσκαψεν· „Ἀλλ’,“ ἔφη, „ἀναστῆσαι τοιαύτην ἐκεῖνος οὐκ ἂν δυνηθείη.“*

ἐμ-πίμπλημι naplňuji
ἡ πλεονεξίᾱ, ας lakota, hrabivost
αἱ Σάρδεις, εων Sardy, hl. ms. Lýdie
ἐμ-πίμπρημι zapaluji
τὸ μέλλον, οντος budoucnost
ἡ Ὄλυνθος, ου Olynthos, město na Chalkidice
κατα-σκάπτω podkopávám, bořím
τοιοῦτος 3 takový

Otázky a úkoly.

1. Převeďte 1. větu do impf. a do futura! — 2. Utvořte podle 1. věty souvětí podmínkové možné a neskutečné!

71.

Opakování VII.
Περὶ τῶν πρὸ τῆς ἐν Σαλαμῖνι μάχης.

Ἐπεὶ οἱ ἐν Σαλαμῖνι Ἕλληνες ἤκουσαν τοὺς Πέρσας τὴν τῶν Ἀθηναίων ἀκρόπολιν ἐμ ρήσαντας, φόβου πάντες ἐνεπλήσθησαν. Καὶ τῶν στρατηγῶν τινες ἔσπευσαν ἐπὶ τὰς ναῦς, ὡς ἀναξόμενοι εἰς τὰς πατρίδας. Οἱ δ' ἄλλοι ἄριστον εἶναι ἔκριναν τὴν νῆσον καὶ τὰ περικείμενα χωρία προέσθαι καὶ πρὸ τοῦ Ἰσθμοῦ ναυμαχεῖν. Ἔνθα Μνησίφιλος ὁ Ἀθηναῖος πρὸς τὸν Θεμιστοκλέα ἔλεξεν· „Ὦ Θεμιστόκλεις, τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τῆς Σαλαμῖνος ἀπιόντων, οὐκέτι ναυμαχήσεις ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Τούτους δ' οὔτε Εὐρυβιάδης κατέχειν δυνήσεται οὔτ' ἄλλος οὐδεὶς ἐπιστήσεται αὐτοὺς πάλιν συναγαγεῖν. Εἰ δύνασαι, πεῖσον τὸν Εὐρυβιάδην ἐνταῦθα μένειν!"

Ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς τῶν στρατηγῶν αὖθις συναχθέντων ἀνέστη καὶ ἔπειθε πάντας μεῖναι. „Ἐπίστασθε δή," ἔφη, „καίπερ τῆς ἡμετέρας πόλεως ἐμπρησθείσης, οἱ Ἀθηναῖοι ἔτι νῦν πόλιν καὶ πατρίδα ἔχουσιν. Ἔχομεν γὰρ διακοσίας ναῦς ἀνδρείων πολιτῶν πεπλησμένας· αὕτη ἐστὶν ἡ ἡμετέρα πατρίς." Τέλος δ' ὁ Θεμιστοκλῆς ἐποίησεν, ὥστε πάντας μεῖναι καὶ ναυμαχῆσαι.

σπεύδω spěchám, pospíchám
ἡ νῆσος, ου ostrov
περί-κειμαι ležím kolem
τὸ χωρίον, ου místo
ὁ Ἰσθμός, οῦ Isthmos, úžina korintská
ναυμαχῶ, εῖν bojuji na moři, svádím námořní bitvu
ὁ Μνησίφιλος, ου Mnésifilos, Athéňan
οὐκέτι (*μηκέτι*) již ne
ὁ Εὐρυβιάδης, ου Eurybiades, spartský vojevůdce
κατ-έχω zadržuji
συν-άγω shromažďuji, sbírám
αὖθις znova, opět
ἀν-ίσταμαι povstávám
τέλος (adv.) konečně

Pozn: Τὰ πρὸ τῆς μάχης to před bitvou, události před bitvou.

Srovnejte: synagoga.

Otázky a úkoly.

1. Vyhledejte v článku slovesa -μι a řekněte jejich stupnice! — 2. Nahraďte v poslední větě infinitivy indikativem!

72.

Aoristy ἐβίων (§ 216.12), **ἔγνων** (§ 214.5), **ἑάλων** (§ 214.1) § 239c, 240.

γιγνώσκω — aor. akt. *ἔγνων* — poznal jsem
βιῶ, οῦν — žiji: aor. *ἐβίων* — prožil jsem
ἁλίσκομαι — jsem jímán: aor. *ἑάλων* — byl jsem zajat.

1. *Ζήνων ὁ φιλόσοφος ὀκτὼ καὶ ἐνενήκοντα ἔτη βιοὺς οὔποτε ἐνόσησεν.* 2. *Οἱ παλαιοὶ αἴσχιστον ἐνόμιζον ἐν ἀμαθίᾳ τὸν βίον καταβιῶναι.* 3. *Τὸ „Γνῶθι σαυτόν" πᾶσίν ἐστι χρήσιμον.* 4. *Δεκάτῳ ἔτει τοῦ πολέμου Ἴλιον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἑάλω.* 5. *Ἀρτάβαζος ἐν Πλαταιαῖς γνοὺς τὸ πρᾶγμα, ὡς ἀποβήσεται, ἀπέδρα ἐκ τῆς μάχης, ἔχων τέτταρας μυριάδας Περσῶν.* 6. *Ὁπότε τῶν Λυκίων τις ἁλοίη κλέπτων, δοῦλος ἐγένετο καὶ ἐλεύθερος ὤν.* 7. *Πρόξενος Βοιώτιος γράψας ἐπιστολὴν μετεπέμψατο Ξενοφῶντα οἴκοθεν, ξένος ὢν ἀρχαῖος· ὁ δὲ Ξενοφῶν ἀναγνοὺς τὴν ἐπιστολὴν ἀνακοινοῦται Σωκράτει περὶ τῆς πορείας.* 8. *Τὸν κακὸν καὶ ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἂν γνοίης.* 9. *Σωκράτης πρὸς τὸν λέξαντα· „Θάνατόν σου κατέγνωσαν Ἀθηναῖοι," „Καὶ ἐκείνων," ἔφη, „ἡ φύσις."*

ὁ Ζήνων, ωνος filosof Zenón
ἡ ἀμαθία, ας neučenost, nevědomost
κατα-βιῶ, οῦν prožívám
ὁ Ἀρτάβαζος, ου Artabazos, perský vojevůdce
αἱ Πλαταιαί, ῶν Plataje, ms. v Bojótii
ἀπο-βαίνει stává se, přihází se
ὁπότε když, kdykoli
οἱ Λύκιοι, ων Lyčané, národ v M. Asii
ὁ Πρόξενος, ου Proxenos, řec. vůdce ve vojsku Kýra Ml.
Βοιώτιος 3 bojótský
οἴκοθεν z domova
ἀρχαῖος 3 starý, dávný
ἀνα-κοινοῦμαι (s dat.) sdílím se o, sděluji
κατα-γιγνώσκω (s gen.) odsuzuji
θάνατον καταγιγνώσκω τινός odsuzuji někoho k smrti
ἡ φύσις, εως příroda, přirozený řád

S rovnejte: archaický, -ismus, archeolog, -ie, -ický, gnose, gnostický, agnosticismus, fysika, fysický.

Otázky a úkoly.

1. Vyjádřete 8. větu v plurálu! — 2. Přeložte a časujte: Poznávám sebe sama. — 3. Přeložte: Neprožijte život v nevědomosti!

73.

Aoristy ἔφῡν, ἔδῡν, ἐπριάμην § 239d, 240 (*ὠνοῦμαι* § 216.16).

φῡ́ομαι — rodím se, aor. *ἔ-φῡ-ν* — zrodil jsem se, vzrostl jsem
δῡ́ομαι — potápím se, aor. *ἔ-δῡ-ν* — potopil jsem se
ὠνοῦμαι, εἶσθαι — kupuji, aor. *ἐ-πριά-μην* — koupil jsem

Pamatujte: 1. 2. os. ind. aor., *ἐ-πρί-ω*, 2. os. impt. *πρί-ω*
2. pf. *πέ-φῡ-κα* = mám původ, jsem povahou
pf. *δέ-δῡ-κα* = jsem potopen, ponořen

1. *Ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ.* 2. *Τὸ ῥόδον ἐκ τοῦ Ἀδώνιδος αἵματος φῦναι λέγεται.* 3. *Ὁ ἐν Δελφοῖς θεὸς ἐμαντεύσατο τῷ Λαΐῳ· „Εἰ παῖδα φύσεις, ὁ φὺς ἀποκτενεῖ σε."* 4. *Ὦ στρατιῶται, ἀνδρείως μάχεσθε ὑπὲρ τῆς χώρας, ἣν ἔφυτε!* 5. *Νέος πεφυκὼς πολλὰ χρηστὰ μάνθανε!* 6. *Κῦρος τὴν στολὴν τὴν Μηδικήν, ἣν ὁ πάππος αὐτὸν ἐνέδυσεν, ἐκδὺς Μήδῳ τινὶ ἔδωκεν.* 7. *Οἱ ἔμποροι ἐλάττονος πριάμενοι πλείονος ἀποδίδονται.* 8. *Τὴν ἀρετὴν οὐ τῶν χρημάτων, ἀλλὰ τοῦ πόνου πρίαιο ἄν.* 9. *Ἐν τῇ ναυμαχίᾳ πολλαὶ τῶν πολεμίων νῆες φεύγουσαι κατέδυσαν.* 10. *Γυνὴ γυναικὶ σύμμαχος πέφυκε.*

ὁ μῦθος, ου báje, slovo, řeč
τὸ ῥόδον, ου růže
ὁ Ἄδωνις, ιδος Adónis, mythický lovec
τὸ αἷμα, ατος krev
φύω plodím, rodím
ὁ Λάϊος, ου Laios, král thébský
ἡ στολή, ῆς šat
Μηδικός 3 médský
ἐν-δῡ́ω oblékám
ἐκ-δῡ́ομαι svlékám (si, se)
ὁ Μῆδος, ου Méd
ὁ ἔμπορος, ου obchodník, kupec
κατα-δῡ́ω potápím, ponořuji

Slovesa odívání a svlékání mají vazbu dvojího akusativu (osobního + věcného): *ἐνδῡ́ω — ἐκδῡ́ω τινά τι* (§ 328,1c).

U sloves oceňování, kupování a prodávání je gen. ceny (§ 331.3): *ὠνοῦμαι — ἀποδίδομαί τί τινος.*

Srovnejte: mythický, mythologie, -ický, mythograf, haemoglobin, anaemie, haematologie, fytografie, fytogeografie, fytochemie, štola.

Otázky a úkoly.

1. Vyjádřete 4. větu v singuláru! — 2. Přeložte a časujte písemně: Kdybych mohl, koupil bych. — 3. Určete a přeložte: φῦσασα, φῦσα, δῦωσι, πρίησθε.

74.

Slovesa -νῡ-μι § 237.

ἄγ-νῡ-μι lámu,	*δείκ-νῡ-μι* ukazuji,	*ζεύγ-νῡ-μι* poutám,
ἀπ-όλ-λῡ-μι hubím, (**ὀλ-νῡ-μι*)	*ὄμ-νῡ-μι* přísahám,	*πήγ-νῡ-μι* upevňuji

1. *Φιλίππου πρὸς τοὺς Ἰλλυριοὺς πολεμοῦντος τοξεύσας τις τὴν κλεῖν κατέαξεν.* 2. *Φίλιππος ἡγεμὼν αὐτοκράτωρ πάσης τῆς Ἑλλάδος ἀπεδείχθη.* 3. *Ὅτε οἱ Ἕλληνες οἱ ἐν ταῖς Θερμοπύλαις τεταγμένοι ἔγνωσαν, ὅτι ἀπολοῦνται — προδότης γὰρ τοῖς Πέρσαις τὴν ὁδὸν ἐδεδείχει — συνεβουλεύοντο, πότερον ἄμεινον εἴη ἀπιέναι ἢ ἀμύνεσθαι.* 4. *Ἐζευγμένου τοῦ Ἑλλησπόντου χειμὼν μέγας διέλυσε τὴν γέφυραν.* 5. *Πύρρος ἐπεὶ τοὺς Ῥωμαίους δὶς μὲν ἐνίκησεν, πολλοὺς δὲ τῶν ἡγεμόνων ἀπώλεσεν, „Ἐὰν ἔτι μίαν," ἔφη, „μάχην νικήσωμεν, ἀπολώλαμεν."* 6. *Ἐὰν μὴ τάχα οἱ σύμμαχοι φανῶσιν, πάντες ὑμεῖς ἀπολεῖσθε.* 7. *Πανταχοῦ ἐν τῇ Ἑλλάδι ὁ νόμος κεῖται τοὺς πολίτας ὀμνύναι ὁμονοήσειν, καὶ πανταχοῦ ὀμνύασι τὸν ὅρκον τοῦτον.* 8. *Κατὰ τοὺς νόμους τοὺς κειμένους ὀμωμόκατε ψηφιεῖσθαι, ὦ ἄνδρες δικασταί!* 9. *Ἀρτεμίσιον ἔχει ἱερὸν Ἀρτέμιδος καὶ δένδρα περὶ αὐτὸ πέφυκε καὶ στῆλαι κύκλῳ λίθου λευκοῦ πεπήγασιν.*

οἱ Ἰλλυριοί, ῶν Illyrové, sídlili sev. od Makedonie
ἡ κλείς, κλειδός (ak. *κλεῖν*) klíč, kliční kost
κατ-άγνῡμι lámu
αὐτοκράτωρ 2 *ορος* sám vládnoucí, neomezený
ἀπ-όλλῡμι hubím, ztrácím
ἀπ-όλλυμαι hynu
ἀπ-όλωλα jsem ztracen, je po mně veta
πότερον — ἤ zda — či
ζεύγνῡμι poutám, spojuji
τὸν Ἑλλήσποντον ζ. stavím most přes Hellespont
ὁ χειμών, ῶνος bouře

διa-λύω rozlučuji, strhávám
ἡ γέφῡρα, ας most
μάχην νικῶ, ᾶν vítězím v boji
ὁμονοῶ, εῖν jsem jednomyslný, svorný
κατά (s ak.) podle
τὸ Ἀρτεμίσιον, ου Artemision, předhoří na ostrově Euboji
τὸ δένδρον, ου strom
ὁ κύκλος, ου kruh, kolo
κύκλῳ kolem, dokola
ὁ λίθος, ου kámen, zvláště mramor
λευκός 3 bílý
πήγνῡμι upevňuji, zarážím

Srovnejte: zeugma, analysa, exorcismus, dendrolog, dendrologie, rhododendron, cyklus, cyklický (kyklický), cyklostyl, cyklistika, cykloidy, cyklon, encyklika, encyklopedie, monolith, chrysolith, lithograf, lithografie, leukocyty, leukaemie.

Otázky a úkoly.

1. Učiňte věty 1., 2. a 4. závislými na ἔλεξαν, ὅτι a užijte optativu středního! — 2. Napište od sloves, uvedených v záhlaví, 3. os. sg. a pl. akt. i pass. tvarů praesentních! — 3. Vyhledejte v mluvnici stupnice šesti nových sloves a napište je (§ 237.10, 11, 12, 15, 16, 17)!

75.

Slovesa -νν̄-μι § 236.

ἀμφι-έ-νν̄-μι oblékám,
κρεμά-νν̄-μι věším,
ζώ-νν̄-μι opasuji,
ῥώ-νν̄-μι posiluji,
κερά-νν̄-μι mísím,
σβέ-νν̄-μι hasím.

1. *Πυθαγόρας ὁ Σάμιος λευκὴν ἐσθῆτα ἡμφίεστο καὶ ἐφόρει στέφανον χρυσοῦν.* 2. *Ἐν Ὀλυμπίᾳ περιεζωσμένοι ἐν τοῖς ἀγῶσι κατὰ παλαιὸν ἔθος ἠγωνίζοντο. Πρῶτος δὲ Ὄρσιππός τις Ὀλύμπια ἑνίκα στάδιον τρέχων γυμνός. Δοκεῖ δὲ τὸ περίζωμα ἐκὼν ἀποβαλεῖν γνούς, ὡς περιεζωσμένου ἀνδρὸς τρέχειν ῥᾴων ἐστὶν ἀνὴρ γυμνός. Ἠγωνίζοντο δὲ ἐνταῦθα τὸ πένταθλον. Τοῦτο τὸ πένταθλον περιέχει δὲ τάδε· ἅλμα, ποδωκείην, δίσκον, ἄκοντα, πάλην.* 3. *Οἱ Θρᾷκες οὐκ ἐκεράννυσαν ὕδατι τὸν οἶνον ὥσπερ οἱ Ἕλληνες.* 4. *Καῖσαρ τοῖς λῃσταῖς, ὑφ' ὧν ἑάλω, πολλάκις σὺν γέλωτι ἠπείλει κρεμᾶν αὐτούς.* 5. *„Ἔρρωσο" ἔγραφον οἱ Ἕλληνες ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς.* 6. *Τοῖς Ξενοφῶντος λόγοις ὁ μὲν τῶν στρατιωτῶν φόβος κατεσβέσθη, ἡ δὲ μάχης ἐπιθυμία ἐρρώσθη.*

Σάμιος 3 samský, z ostrova Samu
ἡ ἐσθής, ῆτος šat
ἀμφιέννῡμι oblékám
φορῶ, εῖν nosím, nosívám
περι-ζώννῡμι opásávám, med. přepásávám se
ὁ Ὄρσιππος, ου Orsippos, olympijský závodník
Ὀλύμπια νικᾶν vítěziti v olympijských hrách
γυμνός 3 nahý
τὸ περί-ζωμα, ατος pás, zástěra
ῥᾴδιός εἰμι τρέχειν snadno běžím
τὸ πέντ-ᾱθλον, ου pětiboj
τὸ π. ἀγωνίζομαι závodím v pětiboji
περι-έχω obsahuji
τὸ ἅλμα, ατος skok, skákání
ἡ ποδ-ώκεια, ας rychlost nohou
ὁ δίσκος, ου kotouč, touš, disk
ὁ ἄκων, ἄκοντος házecí kopí, oštěp
ἡ πάλη, ης zápas, zápolení, prostý zápas
ὁ Θρᾷξ, Θρᾳκός Thrák, obyvatel Thrácie
κεράννῡμι mísím
ὁ Καῖσαρ, αρος Caesar
ὁ γέλως, ωτος smích
ἀπειλῶ, εῖν hrozím
ῥώννῡμι posiluji, pass. sílím, mohutním
ἐρρῶσθαι býti silný, zdráv
κατα-σβέννῡμι hasím, potlačuji
ἡ ἐπι-θῡμίᾱ, ας touha
ἡ μάχης ἐπιθυμία bojechtivost, bojovnost

Konec druhé věty je část epigramu na závodníka: *ἅλμα, ποδωκείην, δίσκον, ἄκοντα, πάλην.* (Tvar *ποδωκείην* = *ποδώκειαν.*) Jsou tu stručně vyjádřeny disciplíny pětiboje: závod ve skoku, v běhu, vrh diskem, oštěpem, prostý zápas.

Srovnejte: zóna, gymnadenie, pentathlon, halma (společenská hra), disk, diskotéka.

Otázky a úkoly.

1. Utvořte od výše uvedených sloves impf., part. a inf. aor. akt.! — 2. Vyhledejte v mluvnici stupnice nově probraných sloves a napište je (§ 236.1, 2, 3, 4, 6, 7)!

76.

A. **Aoristy sloves s kmenem ε (η)** § 239b, 240.

B. **Duál jmen** § 55.2c, 59.1 **a sloves** § 167.2, 168.1, 179.1, 2, 3.

A. *Ῥυῆναι (ἐρρύην),* vytéci, vytrysknouti,	*χαρῆναι (ἐχάρην),* zaradovati se,	*σβῆναι (ἔσβην),* uhasnouti.

1. *Ἐκ τοῦ τραύματος αἷμα ἐρρύη.* 2. *Οἱ Ἀθηναῖοι ἐχάρησαν, ἐπεὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔμελλον σπείσεσθαι.* 3. *Σάρδεων ὑπὸ Κύρου ἁλουσῶν Ἀπόλλων λέγεται ὕδωρ δεινὸν ἐξ οὐρανοῦ πέμψαι, ὥστε ἡ πυρά, ἐφ' ἧς Κροῖσος εἱστήκει, εὐθὺς ἀπέσβη.*

B. **Duál subst. (adj., zájm.).**

	Člen	I. dekl.	II. dekl.	III. dekl.
nom., ak., (vok.)	*τώ*	*-ᾱ*	*-ω*	*-ε*
gen., dat.	*τοῖν*	*-αιν*	*-οιν*	*-οιν*

Duál u sloves.

		Ind. (hl. č.), konj.	Ind. (vedl. č.), opt.	Impt.
2. os.	akt.	*-τον*	*-τον*	*-τον*
3. os.		*-τον*	*-την*	*-των*
2. os.	med., pass.	*-σθον*	*-σθον*	*-σθον*
3. os.		*-σθον*	*-σθην*	*-σθων*

Protože pojem dvojitosti náleží do pojmu mnohosti, nahrazován je duál plurálem. Často podmět v duálu má přísudek (přívlastek, doplněk) v plurálu § 309.3.

4. *Ὀνησίκριτος δυοῖν ὄντοιν αὐτῷ υἱοῖν, ἔπεμψε τὸν πρεσβύτερον εἰς τὰς Ἀθήνας ἀκουσόμενον Διογένους.* 5. *Τί ἐστι φιλία; Μία ψυχὴ ἐν δυοῖν σωμάτοιν.* 6. *Οὐκέτι τρεῖς ἢ τέτταρας σταδίους διειχέτην τὼ φάλαγγε ἀπ' ἀλλήλων, ἡνίκα οἱ Ἕλληνες ἔτρεχον ἐπὶ τοὺς πολεμίους.* 7. *Ἐπεὶ Δαρεῖος ὑπώπτευε τελευτὴν τοῦ βίου, ἐβούλετο τὼ παῖδε ἀμφοτέρω παρεῖναι.* 8. *Δύ' ἐστόν τινε βίω, οἷν ὁ μὲν ἥδιστος ὢν τυγχάνει, δικαιότατος δ' ἕτερος.*

τὸ τραῦμα, ατος rána
ἡ πυρᾱ́, ᾶς hranice
ἀπο-σβέννυμαι uhasínám
ὁ Ὀνησίκριτος, ου Onésikritos, vojevůdce a dějepisee za Alexandra Velikého

πρεσβύτερος 3 (*πρέσβυς*) starší
ἡ φιλία, ας přátelství
δι-έχω (impf. *δι-εῖχον*) odděluji, jsem vzdálen
ἡνίκα když (tu)
ὑπ-οπτεύω podezírám, tuším (s obavou)
ἀμφότερος 3 obojí
τυγχάνω ὤν jsem právě
ἕτερος 3 druhý (jeden z obou)

Srovnejte: traumatologie, traumaplast, krésus (boháč; přes latinský tvar Croesus), asbest, presbyterium, presbytář, heterogenní.

Otázky a úkoly.

1. Napište všechny tvary aoristu ἐχάρην! — 2. Utvořte duál od substantiv σφαῖρα, ἄνθρωπος, τραῦμα; 2. a 3. os. duálu ind., konj., opt. a impt. akt. a pass. (med.) praesentis slovesa γυμνάζω!

77.

Defektivní perfekta s praesentním významem: οἶδα — ἔοικα § 241.4; 203.2.

1. *Σωκράτης· „Ἔοικα," ἔφη, „τῶν ἄλλων αὐτῷ τούτῳ σοφώτερος εἶναι, ὅτι, ἃ μὴ οἶδα, οὐδὲ οἴομαι εἰδέναι, οἱ δὲ οἴονταί τι εἰδέναι οὐκ εἰδότες."* 2. *Λύπην εὔνους οἶδεν ἰᾶσθαι φίλος.* 3. *Γῆν δὲ πάντες ἴσασιν, ὅτι εὖ πάσχουσα εὖ ποιεῖ.* 4. *Χάριν μοι εἶσῃ, ἐάν σοι τὴν ἀλήθειαν ἀποκεκρυμμένην ἐξερευνήσομαι.* 5. *Δημοσθένης κλέπτῃ λέγοντι· „Οὐκ ᾔδη, ὅτι σόν ἐστιν," ἀπεκρίνατο· „Ὅτι δὲ σὸν οὐκ ἔστιν, ᾔδησθα."* 6. *Κῦρος ᾔδει, ὅτι βασιλεὺς μέσον ἔχοι τοῦ Περσικοῦ στρατεύματος.* 7. *Οἱ Ἕλληνες οὐκ ᾔδεσαν Κῦρον τεθνηκότα.* 8. *Νικήσαντες μὲν γὰρ ἁπάντων τούτων ὑμεῖς ὥσπερ πρόσθεν κύριοι ἔσεσθε. Εἰ δὲ ἡττηθήσεσθε, εὖ ἴστε, ὅτι παραδώσετε ταῦτα πάντα τοῖς πολεμίοις.* 9. *Ἐγὼ οὔτε μέγα οὔτε σμικρὸν σύνοιδα ἐμαυτῷ σοφὸς ὤν (σοφῷ ὄντι).* 10. *Σύνιστε πολλοὺς καὶ μεγάλους οἴκους ὑπὸ κολακευόντων ἀναστάτους γιγνομένους.*

ἔοικα, ἐοικέναι podobám se
οἶδα, εἰδέναι vím
ἡ λύπη, ης zármutek
εὖ πάσχω zakouším dobrého, dobře se se mnou zachází
οἶδα χάριν τινί prokazuji (projevuji) někomu vděčnost
ἀπο-κρύπτω skrývám, zatajuji
ἐξ-ερευνῶ, ᾶν vypátrávám, vyšetřuji, vyzvídám

Περσικός 3 perský
ὥσ-περ jako (právě)
πρόσθεν vpředu, dříve, předtím
ἡττῶμαι, ᾶσθαι jsem slabší, podlehám, jsem porážen
μέγα (ak. příslovkový) velmi, velice
σμικρός = μικρός
σμικρόν (ak. příslovkový) málo
σύν-οιδα spolu vím; *τινί τι* vím (jistě) o někom něco
σύν-οιδα ἐμαυτῷ jsem si vědom
ὁ οἶκος, ου obydlí, dům
κολακεύω (s ak.) lichotím, pochlebuji
ἀνά-στατος 2 vyhnaný, podrobený, vyvrácený, zpustošený
γίγνομαι ἀνάστατος jsem pustošen

Pozn. V. 1. *αὐτῷ τούτῳ* právě tím. — V. 3. *γῆν ἴσασιν, ὅτι . . . ποιεῖ*: vl. *ἴσασιν, ὅτι γῆ . . . ποιεῖ* (ale lze i přeložit: „vědí o zemi, že . . .).

Pamatujte:
οἶδα τοὺς ἀνθρώπους θνητοὺς ὄντας: part. doplňkové **předmětné.** § 406.1.
οἶδα θνητὸς ὤν: part. doplňkové **podmětné.** § 407.1b.

Srovnejte: apokryf, anastatický (na př. tisk).

Otázky a úkoly.

1. Dejte do plurálu 4. a 9. větu! — 2. Užijte v 5. a 7. větě druhých tvarů slovesa οἶδα! — 3. Dosaďte do 2. věty místo οἶδεν: věděl by! — 4. V 10. větě místo σύνιστε užijte konjunktivu! — 5. Přeložte: „Učím se, abych věděl!" Totéž v minulém čase! — 6. Které významy má ἴσθι? Co znamená ἴθι?

78.

Opakování VIII.

Περὶ τῆς τοῦ Ξέρξου ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατείας.

Δαρείου τελευτήσαντος Ξέρξης αὐτὸς τὴν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατείαν παρεσκευάζετο. Ἵνα δὲ τὸ ἑαυτοῦ κράτος τοῖς Ἕλλησι δείξαιτο, τόν τε Ἄθων διώρυξε καὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἔζευξε γεφύρᾳ. Ταύτην δ' ἐζευγμένην μέγας χειμὼν διέλυσεν. Ἀλλὰ Ξέρξης αὐτίκα ἐκέλευσεν ἑτέραν γέφυραν ζεῦξαι. Ταύτης δὲ ζευχθείσης ἀνάριθμος στρατιὰ εἰς τὴν Εὐρώπην ἐρρύη. Εἰ καὶ οἱ Ἕλληνες ἥδεσαν ἥττους εἶναι τῶν Περσῶν, οὐκ ἠθύμησαν. Ἐπέδειξαν γὰρ ταῖς ἔν τε Θερμοπύλαις καὶ ἐν Σαλαμῖνι μάχαις, ὅτι ἐν τῇ ναυμαχίᾳ καὶ ἐν τῇ πέζῃ μάχῃ πλήθους κρείττων ἐστὶν ἀρετή. Πολλῶν

δὲ τῶν Περσῶν στρατιωτῶν ἀπολομένων καὶ πολλῶν νεῶν καταδυσῶν Ξέρξης ἔγνω, ὅτι οὐδὲν ἐν τῇ Ἑλλάδι διαπράξει, καὶ εἰς φυγὴν ἐτράπετο. Οἱ δὲ Ἕλληνες μέγα ἐχάρησαν. Ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου ἡ μὲν τοῦ τῶν Περσῶν ὀνόματος λαμπρότης κατέσβηκεν, οἱ δὲ Ἕλληνες ταῖς νικαῖς ἐπιρρωσθέντες ἐτόλμησαν αὐτοὶ τοῖς Πέρσαις ἐπιτίθεσθαι.

ἡ στρατεία, ας válečná výprava, tažení
τὸ κράτος, ους síla, moc
ὁ Ἄθως, Ἄθω Athos, pohoří na Chalkidice
δι-ορύττω prokopávám
ῥέω, ῥεῖν hrnu se, valím se
ἀ-θῡμῶ, εῖν pozbývám mysli, malomyslním
πεζός 3 pěší; o bitvě: pozemní
δια-πρᾶττω provádím, pořizuji
ἡ λαμπρότης, ητος lesk
ἐπι-ρρώννῡμι posiluji, vzmužuji

Pamatujte: *ὁ Ἄθως, τοῦ Ἄθω, τῷ Ἄθῳ, τὸν Ἄθων*: t. zv. **attická deklinace** s km. **-ω**, které je ve všech pádech. Je-li subst. oxytonon, zůstává jím ve všech pádech. (§§ 82, 83.2.)

Otázky a úkoly.

1. Která jsou v článku slovesa -νῡ-μι a -ννῡ-μι? — 2. Vytkněte zvláštní aktivní aoristy! — 3. Určete participia, která jsou v článku! — 4. Určete a přeložte tvary: φῦναι, ἐπρίω, ἀπωλώλεσαν, ἔρρωσθε, ἐρρώσθη, ἀμφιεῖτε, κρέμασαι, ἁλόντες!

79.

Zvláštnosti v augmentu a reduplikaci.

§ 172; 175; 176.

Některá slovesa mají různé (často jen zdánlivé) zvláštnosti v augmentu a v reduplikaci.

1. a) **Augment ει** vznikl stažením ε + ε po vysunutí následné kmenové souhlásky σ nebo *F*. Na př.:

ἔχω (σεχ-): **εἶχον** <* *ἔ-σεχ-ο-ν* (u slož. *ἀν-έχομαι* je augment v předponě: **ἠν-ειχόμην**)

ἕπομαι (σεπ-): **εἱπόμην** <* *ἐ-σεπ-ό-μην*) (sp. asper v *εἱπόμην* podle praes. *ἕπομαι*).

Podobně: **ἐθίζω** navykám: **εἴθιζον**; **ἐῶ**, *ᾶν* nechávám: **εἶων**.

b) **Augment η** se vyskytoval někdy u sloves, jejichž kmen počínal souhláskou *ϝ*. Na př.:

ὁρῶ, *ᾶν* vidím: *ἑώρων* <* *ἠ-ϝορα-ο-ν* (výměnné dloužení; sp. asper v *ἑώρων* podle praes. *ὁρῶ*)

ἐργάζομαι (**ϝεργαζομαι*): *ἠργαζόμην* (vedle **εἰργαζόμην**, srv. 1a).

Pravidelné je: **ὠνοῦμαι** (**ϝωνεομαι*) kupuji si: *ἐ-ωνούμην*; **ὠθῶ** (**ϝωθεω*) strkám; *ἐ-ώθουν*.

2. Některé zvláštnosti v **reduplikaci** pf. lze vysvětliti hláskovými změnami. Na př.:

ὁρῶ: *ἑόρᾱκα* <**ϝε-ϝορᾱ-κ-α* (tvar *ἑώρᾱκα* asi podle impf. *ἑώρων*)

ἐργάζομαι: *εἴργασμαι* <**ϝε-ϝεργασμαι*

Analogií: **δια-λέγομαι** pf. *δι-εἴλεγμαι*

Úplná kmenová redupl. je snad v pf. slovesa *ἐγείρω* (*ἐγερ-*) budím: *ἐγρ-ήγορ-α* bdím (srv. *ἀκ-ήκο-α* k *ἀκούω*) se zánikovým stupněm kmenové slabiky ve zdvojce a plným stupněm (se samohl. -o-) v slabice kmenové.

1. *Εἴπερ ἴσην ῥώμην γνώμῃ, Δημόσθενες, εἶχες,*
οὔποτ' ἂν Ἑλλήνων ἦρξεν Ἄρης Μακεδών.

2. *Τὸν Παρθενῶνα Καλλικράτης εἰργάζετο καὶ Ἰκτῖνος.* 3. *Ἐπειδὴ ἑώρων οἱ βάρβαροι τοὺς πολεμίους προσιόντας, δέος εἶχε πᾶν τὸ στράτευμα.* 4. *Ἐγρήγορας ἢ καθεύδεις;* 5. *Ὅμηρος λέγει· „Ζεὺς ἔβη κατὰ δαῖτα· θεοὶ δ' ἅμα πάντες ἕποντο."* 6. *Ὀλίγον χρόνον ἀλλήλοις διειλέγμεθα.* 7. *Οἱ σοφοὶ τὰ τοῦ βίου ἀναγκαῖα ἠνείχοντο ἀνδρείως.* 8. *Κέρβερος ἐν Ἅιδου πιστὸς φύλαξ ἦν· οὐδένα ἐξιέναι εἴα.* 9. *Πόσου ἐωνεῖτο ὁ πατήρ σου ταῦτα τὰ μῆλα;*

εἰ-περ = *εἰ*
ἴσος 3 (s dat.) rovný, stejný (jako)
ἡ γνώμη, ης rozum
Ἄρης Μακεδών Áres Makedonský (= Filippos)
Παρθενών, ῶνος Parthenón, chrám Athény na athénském vyšehradě
ὁ Καλλικράτης, ους Kallikrates, stavitel Parthenónu
ὁ Ἰκτῖνος, ου Iktinos, stavitel Parthenónu
ἐργάζομαι dělám, vytvářím
ἐπειδή když
τὸ δέος, ους strach
καθεύδω spím
κατὰ δαῖτα (*ἡ δαίς, τός*) na hostinu

ὀλίγον χρόνον (ak. čas. míry) krátký čas (*ὀλίγος* 3 skrovný, krátký)
ἀν-έχομαι vydržuji, snáším
ἐῶ, ἄν nechávám
ἔξ-ειμι, ιέναι vycházím
ὠνοῦμαι, εἶσθαι (s gen.) kupuji zač
τὸ μῆλον, ου jablko

Pamatujte:

1. *ἴσην ῥώμην γνώμῃ*: **dat. stykový** (sociativus) u **sloves** vyjadřujících jakýkoli styk (*δια-λέγομαί τινι, ἕπομαί τινι, μάχομαί τινι*) a **adjektiv** podobného významu (*ὅμοιός τινι* podobný někomu, *ἴσος τινί* rovný někomu) [§ 340].

2. *ἑώρων τοὺς πολεμίους προσιόντας*: **particip. předmětné doplňkové** u sloves smyslového vnímání (bezprostřední vjem) [§ 406].

Srovnejte: isomorfní, isotopy, isobara; dialekt, dialektolog, dialog.

Otázky a úkoly.

1. Utvořte a časujte impf. a pf. sloves ἐγείρω, ἀκούω, διαλέγομαι, ὠνοῦμαι. — 2. Přeložte větu Εἰ εἶχον, ἔδωκα ἄν a časujte ji! — 3. Utvořte sami řeckou větu se slovesem ἀκούω nebo ὁρῶ a s part. doplňkovým!

80.

ζῶ, πεινῶ, διψῶ, χρῶμαι.

§ 191.2.

Vedle sloves stažených **-αω** jsou ještě některá slovesa stažená **-ηω** (kmen -*η*):

ζῶ (*ζῆν*) žiji (*ζή-ω* > *ζέ-ω* > *ζῶ*)

χρῶμαι (*χρῆσθαι*) užívám (*χρή-ο-μαι* [srv. *χρῆ-μα* věc] > *χρέ-ω-μαι* (výměnné dloužení!) > *χρῶμαι*).

Od sloves -*αω* se liší tím, že stažením vzniká *η* nebo *ῃ* tam, kde slovesa -*αω* mají *α* nebo *ᾳ*.

Stejně se časuje také: **πεινῶ** (*πεινῆν*) lačním, **διψῶ** (*διψῆν*) žízním.

1. *Ὅστις ζῆν ἐπιθυμεῖ, πειράσθω νικᾶν.* 2. *Ταντάλου ἐν Ἅιδου ζημία ἦν ἀεὶ πεινῆν καὶ διψῆν.* 3. *Ἀεὶ χρηστοῖς ἀνθρώποις κέχρημαι φίλοις.* 4. *Τῷ ζῆν ἐναντίον ἐστὶ τὸ τεθνάναι.* 5. *Οὐκ ἔστι ἀνδρὶ ἀγαθῷ κακὸν*

οὐδὲν οὔτε ζῶντι οὔτε τελευτήσαντι. 6. *Σωκράτης λέγει· „Φιλοσοφοῦντά με δεῖ ζῆν καὶ ἐξετάζοντα ἐμαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους.“* 7. *Ὅταν ὑπὲρ τῶν σεαυτοῦ μέλλῃς τινὶ συμβούλῳ χρῆσθαι, σκόπει πρῶτον, πῶς τὰ ἑαυτοῦ διῴκησεν.*

ζῶ, ζῆν žiji
ἐπι-θῡμῶ, εῖν toužím, dychtím
πεινῶ, ῆν lačním
διψῶ, ῆν žízním
χρῶμαι, ῆσθαι (s dat.) užívám (srv. cv. 79, pozn. 1)
ἐναντίος 3 protivný, opačný; naproti
φιλοσοφῶ, εῖν miluji moudrost, zabývám se filosofií
ἐξ-ετάζω zkoumám
ὁ σύμ-βουλος, ου rádce
σκοπῶ, εῖν hledím, pozoruji
πῶς jak
δι-οικῶ, εῖν hospodařím, spravuji

Srovnejte: hylozoismus (*ὕλη* = látka, hmota), episkopát, teleskop, diecése.

Otázky a úkoly.

1. Přeložte do řečtiny: Mám tě za učitele.— 2. Časujte: ζῶ βίον μοχθηρόν (ubohý). — 3. Nahraďte ve větě 4. zpodstatnělé infinitivy příslušnými substantivy! — 4. Jaký smysl má věta: Οὐδεὶς οὐχ αὑτὸν φιλεῖ? Srovnejte tuto větu s větou 5. a vysvětlete významový rozdíl!

81.

Slovesa stažená, zdánlivě samohlásková.

§ 192.2.

Některá slovesa stažená *-αω, -εω* jsou jen **zdánlivě samohlásková** (vlastně souhl. *-σ*). Proto také se nedlouží *α, ε* ve fut., aor., pf. jako u jiných sloves *-αω, -εω*:

γελῶ, *ᾶν* směji se (km. *γελασ-*), *γελᾰ́σομαι, ἐγέλᾱσα, γεγέλᾰκα, γεγέλασ-μαι, ἐγελάσ-θην*

σπῶ, *ᾶν* tálinu (km. *σπασ-*, srov. *σπασμός* křeč), *σπᾰ́σω, ἔσπᾱσα, ἔσπακα, ἔσπασ-μαι, ἐσπάσ-θην*

τελῶ, *εῖν* končím (km. *τελεσ-*, srv. *τὸ τέλος* konec), *τελῶ* (*εῖς*), *ἐτέλεσα, τετέλεκα, τετέλεσ-μαι, ἐτελέσ-θην*

ἀρκῶ, *εῖν* stačím (km. *ἀρκεσ-*) *ἀρκέσω, ἤρκεσα*

αἰδοῦμαι, *εῖσθαι* ostýchám se (km. *αἰδεσ-*, srv. *ἡ αἰδώς* stud), *αἰδέσομαι, ᾔδεσ-μαι, ᾐδέσ-θην.*

Podle nich i samohláskové sloveso:

ἐπαινῶ, *εἶν* chválím (km. *ἐπαινε-*, srv. *ὁ ἔπαινος* chvála), *ἐπαινέσομαι, ἐπῄνεσα, ἐπῄνεκα, ἐπῄνημαι(!), ἐπῃνέθην.*

1. *Ἐπαινῶ σε ἐφ᾽ οἷς λέγεις.* 2. *Τίς ἂν αἰδεσθείη ἀναιδῆ ἄνθρωπον;* 3. *Ἀνδρομάχη, ἡ τοῦ Ἕκτορος γυνή, ὡς λέγει Ὅμηρος, ἐγέλασε δακρύουσα.* 4. *Βούλομαί σε, ὦ παῖ, ἐπαινέσαι· ἐπαίνου γὰρ ἄξιος εἶ.* 5. *Μὴ μόνον ἐπαινέσητε τοὺς ἀγαθούς, ἀλλὰ καὶ μιμεῖσθε.* 6. *Κροῖσος ἠρώτησε τὸν ἐν Δελφοῖς θεόν, τί ἂν ποιῶν τὸν βίον εὐδαιμονέστατα διατελέσειεν.*

ἐφ᾽ οἷς = *ἐπὶ τούτοις, ἅ*
ἀν-αιδής 2 nestoudný
ἡ Ἀνδρομάχη, ης Andromacha, postava Homérovy Iliady
δακρύω slzím, pláči
ὁ ἐν Δελφοῖς θεός bůh delfský
δια-τελῶ (*εἶν*) *τὸν βίον* prožívám život

Srovnejte: autarkie; spasma, spasmatický.

Otázky a úkoly.

1. Časujte větu 1. ve všech osobách ind. praes., fut., aor.! — 2. Přeložte: Jest lépe žíti poctivě (= spravedlivě) než příjemně. — 3. Jak bude zníti věta 5., bude-li závislá na slovese δεῖ (jest potřebí)? — 4. Časujte v ind. praes. a aor.: αἰδοῦμαι ἐμαυτὸν καὶ τοὺς ἐμαυτοῦ φίλους.

82.

Slovesa -εω s kmenem jednoslabičným.

§ 191.3; 192.4.

Některá slovesa *-εω* (s kmenem jednoslabičným *-εϝ, -ευ*) mají stažené formy jen tam, kde vznikne *ει*. Časuje se tedy na př. *πλέω* (**πλεϝ-ω*), pluji, takto:

πλέω	**πλεῖς**	**πλεῖ**	*πλέομεν*	**πλεῖτε**	*πλέουσι*
ἔπλεον	**ἔπλεις**	**ἔπλει**	*ἐπλέομεν*	**ἐπλεῖτε**	*ἔπλεον*

Pamatujte stupnice:

πλέω (kmen *πλε(ϝ-)*, *πλευ-* [před souhl.]) pluji, *πλεύσομαι, ἔπλευσα, πέ-πλευκα*

πνέω (kmen *πνε(ϝ-)*, *πνευ-*, srv. *τὸ πνεῦ-μα* dech) vanu, dýchám, *πνεύσομαι, ἔπνευσα, πέ-πνευκα*

χέω (kmen *χε(F-)*, *χευ-*, *χυ-* [stupeň zánikový]) liji f. *χέω* (jako v praes.), *ἔ-χε-α*, *κέ-χυ-κ-α*, *κέχυ-μαι*, *ἐ-χύ-θην*

ῥέω (kmen *(σ)ρε(F-)*, *ῥυ-* [stup. zánikový], *ῥυη-* [km. rozšířený]) teku, *ῥυή-σ-ο-μαι*, *ἐ-ρρύη-ν*, *ἐ-ρρύη-κ-α* (podle *ἔσβην*)

δεῖ (kmen *δε(F-)*, *δε(F)η-*) jest třeba, *δεήσει*, *ἐδέησε*, *δεδέηκε*

δέομαι potřebuji, prosím *δεήσομαι*, *δεδέημαι*, *ἐδεήθην*.

Podle *πλέω* se časuje i **τρέω** třesu se (*τρέσω*, *ἔτρεσα*).

Ve všech osobách mívá stažené formy **δῶ** (*δέω*) váži, hlavně v složenině *κατα-δῶ*, km. *δη-* (srv. *ὑπό-δη-μα* střevíc), *δε-*: *δήσω*, *ἔδησα*, *δέ-δε-κα*, *δέ-δε-μαι*, *ἐ-δέ-θην*.

1. *Ἄγε δὴ ἀποπλέωμεν.* 2. *Τῶν Ἀχαιῶν ἀποπλευσάντων ἀπὸ Τροίας χειμὼν τὰς ναῦς διεσκέδασεν.* 3. *Ἄνεμος βορρᾶς ἐναντίος ἔπνει παντάπασι ἀποκαίων πάντα καὶ πηγνὺς τοὺς ἀνθρώπους.* 4. *Ἑσπέρας γενομένης κατεπλέομεν πρὸς τὴν ἤπειρον.* 5. *Κῦρος ἔτι παῖς ὢν τοῦ οἰνοχόου ποτὲ καλῶς καὶ εὐσχημόνως ἐγχέαντος ἔλεγε πρὸς Ἀστυάγην· „Καὶ ἐγὼ καλῶς ἐγχέω, ὦ πάππε, εἰ ἐπιτρέψεις.“* 6. *Ἀεὶ πάντα ῥεῖ.* 7. *Οἱ πολέμιοι ἔτρεσαν καὶ ἔφυγον.* 8. *Φύσεως καὶ ἀσκήσεως ἡ διδασκαλία δεῖται.* 9. *Δέομαί σου ἀκοῦσαι πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν.* 10. *Καταφυγὴ τις ἡ φιλία ἐστὶν ὥσπερ τοῖς πλέουσι λιμήν.* 11. *Ἀπὸ νεότητος ἀρξαμένους δεῖ μανθάνειν.* 12. *Αἰσχύλος λέγει τὸν Προμηθέα πολὺν χρόνον δεδέσθαι.*

ἀπο-πλέω odplouvám
οἱ Ἀχαιοί, ῶν Achajové
δια-σκεδάννῡμι rozptyluji
ὁ ἄνεμος, ου vítr
ὁ βορρᾶς severák
παντάπᾶσι docela, naprosto
ἀπο-καίω spaluji
ἡ ἑσπέρᾱ, ας večer
κατα-πλέω doplouvám
ἡ ἤπειρος, ου pevnina
ὁ οἰνοχόος (χέω) číšník (ten, kdo nalévá víno)
εὐ-σχήμων 2 slušný, způsobný
πήγνῡμι upevňuji
ἐγ-χέω nalévám
ὁ Ἀστυάγης, ους Astyages, král médský
ὁ πάππος, ου děd
ἐπι-τρέπω svěřuji, dovoluji
τρέω třesu se, trnu
ἡ φύσις, εως přirozené nadání
ἡ ἄσκησις, εως cvičení
ἡ διδασκαλίᾱ, ας vyučování, výchova
ἡ κατα-φυγή, ῆς útočiště
ὁ λιμήν, ένος přístav
ἡ νεότης, ητος mládí
ὁ Αἰσχύλος, ου Aischylos, trag. básník

Pamatujte: *ἄγε . . . ἀποπλέωμεν*: **konj. vybízecí,** posílený imperat. *ἄγε, φέρε* (= nuže).

Srovnejte: pneumatika, pneumatický, pneumonie (zánět plic, *ὁ πνεύμων* plíce), pneumothorax, rýma, reumatismus, diadém, askese, asketický, asketa, limanové ústí.

Otázky a úkoly.

1. Utvořte ind. a opt. aor. pass. sloves δείκνυμι, δίδωμι, δέομαι, δῶ. — 2. Přeložte: Neboj se! Není potřebí, aby ses (strachem) chvěl (aor.). — 3. Větu 7. vyjádřete v čase přít. a budoucím a ve formě přací! — 4. Jaký je rozdíl mezi slovesným a jmenným kmenem u těchto dvojic: ὁ πλοῦς (πλόος) a πλέω, ὁ ῥοῦς (ῥόος) proud a ῥέω, ὁ οἰνο-χόος a χέω?

83.

Opakování IX.

Φίλους κτῶ μὴ πάντας τοὺς βουλομένους, ἀλλὰ τοὺς τῆς σῆς φύσεως ἀξίους ὄντας, μηδὲ μεθ' ὧν ἥδιστα συνδιατρίψεις, ἀλλὰ μεθ' ὧν ἄριστα τὴν πόλιν διοικήσεις. Ἀκριβεῖς ποιοῦ τὰς δοκιμασίας τῶν συνόντων, εἰδὼς, ὅτι πάντες οἱ μή σοι πλησιάσαντες ὅμοιόν σε τοῖς χρωμένοις εἶναι νομιοῦσιν. Πιστοὺς ἡγοῦ μὴ τοὺς ἅπαν ὅ τι ἂν λέγῃς ἢ ποιῇς ἐπαινοῦντας, ἀλλὰ τοὺς τοῖς ἁμαρτανομένοις ἐπιτιμῶντας. Δίδου παρρησίαν τοῖς εὖ φρονοῦσιν, ἵνα περὶ ὧν ἂν ἀμφιγνοῇς ἔχῃς τοὺς συνδοκιμάσοντας. Διόρα καὶ τοὺς τέχνῃ κολακεύοντας καὶ τοὺς μετ' εὐνοίας θεραπεύοντας, ἵνα μὴ πλέον οἱ πονηροὶ τῶν χρηστῶν ἔχωσιν. Ἄκουε τοὺς λόγους τοὺς περὶ ἀλλήλων καὶ πειρῶ γνωρίζειν ἅμα τούς τε λέγοντας, ὁποῖοί τινές εἰσι, καὶ περὶ ὧν ἂν λέγωσιν. Ταῖς αὐταῖς κόλαζε ζημίαις τοὺς ψευδῶς διαβάλλοντας αἴσπερ τοὺς ἐξαμαρτάνοντας.

κτῶμαι, ᾶσθαι (s ak.) dobývám si, získávám si
συν-δια-τρίβω (s dat.) obcuji s někým
ἀκριβής 2 zevrubný, důkladný, přesný
ἡ δοκιμασία, ας zkoumání, zkouška
ἁμαρτάνω chybuji
τὰ ἁμαρτανόμενα to, v čem se chybuje; chyby
ἡ παρρησία, ας volnost slova
εὖ φρονῶ, εἶν dobře smýšlím
συν-δοκιμάζω spolu zkoumám
ἀμφι-γνοῶ, εἶν jsem v nejistotě, na rozpacích

δι-ορῶ, ᾶν prohlížím, prozkoumávám
τέχνη řemeslně
θεραπεύω ošetřuji, slouží
γνωρίζω poznávám
ὁποῖος 3 jaký
ὅσ-περ, ἥ-περ, ὅ-περ který právě
ἐξ-αμαρτάνω chybuji

Povšimněte si: *περὶ ὧν ἂν ἀμφιγνοῆς:* konj. s *ἄν* o ději očekávaném (konj. očekávací).

Srovnejte: akribie, therapie, therapeutický, hydrotherapie, thermotherapie, farmakotherapie.

84.

Slovesa nepravidelná § 213. 1—8.

A) Slovesa -ν-ová.

U některých sloves přistupuje v km. praes. k slovesnému základu hláska *-ν-*; proto se nazývají slovesa *-ν-ová*. Jsou v praesentu zakončena *-νω, -νέω, -άνω*. V ostatních časech je kmen různě obměněn:

βαίνω, δάκνω, ἐλαύνω, κάμνω, τέμνω, τίνω, φθάνω, ἀφικνοῦμαι.

1. *Κῦρος ἀκούσας τοὺς πολεμίους προσιόντας ἀνέβη ἐπὶ τὸν ἵππον καὶ πάντας ἐκέλευσε συνίστασθαι καὶ ὁπλίζεσθαι.* 2. *Οἱ Ἀχαιοὶ Φιλοκτήτην ὑπ' ὄφεως δηχθέντα ἐν νήσῳ τινὶ μόνον κατέλιπον.* 3. *Περικλῆς τοὺς Αἰγινήτας ἐξελάσας τὴν νῆσον τοῖς πένησι πολίταις ἔδωκεν.* 4. *Μὴ κάμῃς φίλον ἄνδρα εὐεργετῶν!* 5. *Ἡρόδοτος λέγει, ὅτι Ἀρισταγόρας, ὁ Μιλήτου τύραννος, εἶχε πίνακα χαλκοῦν, ἐν ᾧ τῆς γῆς ἁπάσης περίοδος ἐνετέτμητο καὶ ἡ θάλαττα πᾶσα καὶ οἱ ποταμοὶ πάντες.* 6. *Προμηθεὺς τοῦ πυρὸς κλαπέντος δίκην πολὺν χρόνον ἔτεισεν.* 7. *Πάντες οἱ Ἕλληνες ἔφθασαν Ὀδυσσέα ἀπὸ Τροίας οἴκαδε νοστήσαντες.* 8. *„Ἆρα ἡ ναῦς, ἧς ἀφικομένης δεῖ τὸν Σωκράτη τελευτᾶν τὸν βίον, ἤδη ἀφῖκται ἐκ Δήλου;" „Οὔπω ἀφῖκται, ἀλλὰ τάχα ἀφίξεται."*

ἀνα-βαίνω ἐπὶ τὸν ἵππον vsedám na koně
συν-ίσταμαι sestavuji se, seřazuji se
ὁ Φιλοκτήτης, ου Filoktétes, jeden z řeckých hrdinů táhnoucích proti Tróji
ὁ ὄφις, εως had
δάκνω kousám
ὁ Αἰγινήτης, ου Aigiňan, obyvatel ostrova Aiginy
ἐξ-ελαύνω (*ἐλαύνω* ženu) vyháním
κάμνω umdlévám

ὁ Ἡρόδοτος, ου Hérodot, řecký dějepisec
ὁ Ἀρισταγόρας, ου Aristagoras, tyrannos miletský
ὁ πίναξ, ακος deska
ἡ περί-οδος, ου obvod
ἐν-τέμνω (*τέμνω* řežu) vyrývám
δίκην (*τινὸς*) *τίνω* odpykávám trest (za)
ὁ Ὀδυσσεύς, έως Odysseus, krá' ithacký
οἴκαδε domů
νοστῶ, εἶν vracím se
ἆρα zda?
ἀφ-ικνοῦμαι, εἶσθαι přicházím
ἡ Δῆλος, ου Délos, ostrov v Egejském moři
οὔπω ještě ne

Pamatujte:

1. *Ἀκούω τοὺς πολεμίους προσιόντας* (part. doplňkové předmětné § 407,2) slyším, že se nepřátelé (skutečně) blíží; *ἔφθασαν Ὀδυσσέα νοστήσαντες* (partic. doplňkové podmětné § 405,1) vrátili se dříve než Odysseus.

2. *Φόβος τῶν πολεμίων* = a) strach nepřátel (gen. podmětový, subiectivus), b) strach před nepřáteli (gen. předmětový, obiectivus) § 330.2; *δίκην πυρὸς κλαπέντος* v 6. větě je gen. předmětový.

Srovnejte: anabase, systém, systematický, perioda, periodický, pyrotechnik, pyrotechnika, nostalgie (*τὸ ἄλγος, ους* bolest), pinakotéka.

Otázky a úkoly.

1. Určete participium ἀκούσας v 1. větě, δηχθέντα v 2. větě, ἐξελάσας v 3. větě! — 2. Vyložte genitiv ἧς ἀφικομένης v 8. větě! — 3. Převeďte 2. větu do passiva! — 4. Převeďte 4. větu do plurálu!

85.

Slovesa -ν- ová (dokončení).

§ 213.9—18.

αἰσθάνομαι, ἁμαρτάνω, αὐξάνω, ἀπεχθάνομαι, λαγχάνω, λαμβάνω, λανθάνω, ἐπιλανθάνομαι, μανθάνω, πυνθάνομαι, τυγχάνω.

1. *Φίλιππος ὁ Μακεδὼν ἔλεγε διὰ χρυσοῦ πολὺ μᾶλλον ἢ διὰ τῶν ὅπλων ηὐξηκέναι τὴν ἰδίαν βασιλείαν.* 2. *Φύσει ἐν παντὶ ἑπόμενος ἡγεμόνι οὐχ ἁμαρτήσῃ.* 3. *Πολλοὶ τὴν ἀλήθειαν κρύπτουσι καὶ κολακεύουσι φοβούμενοι, μὴ ἀπέχθωνται.* 4. *Μηδενὸς φείδου, ἵνα μάθῃς, ἃ ἂν μὴ*

ἐπίστῃ! 5. *Σκοπεῖτε πάντα, ὡς μηδὲν ὑμᾶς λάθῃ!* 6. *Οἱ φιλόπονοι καρπόν τινα τῶν πόνων λήψονται.* 7. *Τῆς μητρὸς μήποτε ἐπιλάθησθε!* 8. *Δίκαια πράττων εὐδαιμονίας τεύξῃ.* 9. *Δόξης ἄνευ πόνων οὐκ ἂν τύχοις, ὡς ᾔσθησαι.* 10. *Ὅσα ἐπυθόμεθα, ταῦτα ὑμῖν λέγειν πειρασόμεθα.* 11. *Τῶν ἀνθρώπων ἄλλος ἄλλης τελευτῆς ἔλαχεν.*

αὐξάνω zvětšuji
ἀπ-εχθάνομαι zprotivuji se
φείδομαι (s gen.) šetřím
λανθάνω (s ak.) jsem skryt, zůstávám utajen komu
φιλό-πονος 2 pracovitý
ὁ καρπός, οῦ plod, odměna
ἐπι-λανθάνομαι (s gen.) zapomínám
ἡ εὐδαιμονίᾱ, ας blaženost, štěstí
αἰσθάνομαι pozoruji
πυνθάνομαι dovídám se
λαγχάνω (s gen.) dosahuji, docházím (losem)

Srovnejte: esthetika, esthetický.

Otázky a úkoly.

1. Určete participium v 2., 3. a 8. větě! — 2. Převeďte 3. a 5. větu do minulého času! — 3. Vyložte dat. ἡγεμόνι v 2. větě! — 4. Převeďte 2. a 8. větu do imperfekta a do aoristu!

86.

B) Slovesa počínavá § 214. 1—7, 9—15.

Slovesa počínavá mají praesentní kmen rozšířen hláskovou skupinou **-σκ-**, která v ostatních časech odpadá.

ἁλίσκομαι, ἀνᾱλίσκω, ἀρέσκω, γηράσκω, γιγνώσκω, ἀποδιδρᾱ́σκω, ἡβάσκω, ἀναμιμνῄσκω, πιπρᾱ́σκω, τιτρώσκω, διδάσκω, εὑρίσκω, ἀποθνῄσκω, πάσχω.

1. *Δίκαιον μὲν ἄνδρα ἐν χρόνῳ γνώσῃ, κακὸν δὲ κἂν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ γνοίης.* 2. *Ἐγνώκαμεν, ὅτι τὸ πείθεσθαι βέλτιστόν ἐστι καὶ ἐν τῇ πόλει καὶ ἐν τῇ στρατιᾷ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ.* 3. *Μῶρος, ὅστις οὐδὲν κακὸν πεπονθὼς ἡγεῖται οὐδὲν κακὸν πείσεσθαι.* 4. *Σπαρτιάτης τις ἐν μάχῃ τρωθεὶς ὑπὸ τοξότου, „Οὐ τοῦτο χαλεπῶς φέρω," ἔφη, „ὅτι ἀποθανεῖν με δεῖ — ἀφικόμην γὰρ ἀποθανούμενος ὑπὲρ τῆς πατρίδος — ἀλλ' ὅτι ἀποθνῄσκω τῇ χειρὶ οὐ χρησάμενος."* 5. *Θάλης ἐρωτηθείς, τί παραδοξότατον δοκοίη*

αὐτῷ, ἀπεκρίνατο· „Τύραννος γεγηρακώς.“ 6. *Πᾶσιν ἀρέσαι ἀδύνατον.* 7. *Ὁ προδότης ἑαυτόν τε καὶ τὴν πατρίδα πέπρακεν.* 8. *Εἰ χρυσὸς ἢ ἄργυρος εὑρεθείη παρὰ Σπαρτιάτῃ, θανάτῳ ἐζημιοῦτο.* 9. *Ἄνδρες στρατιῶται, βούλομαι ὑμᾶς ἀναμνῆσαι, ὧν μεμνημένοι ἀνδρειότεροι ἔσεσθε.* 10. *Ὑφ' ἡδονῆς ὁ φρόνιμος οὐχ ἁλώσεται.* 11. *Ὁ ἀκρατὴς ὕπνου πολλὰ οὐ διδάξεται.* 12. *Ἡρακλῆς ἠβήσας εἰς ἡσυχίαν ἐξέρχεται σκεψόμενος, ποτέραν τῶν βίου ὁδῶν τράπηται.*

μῶρος 3 zpozdilý, bláhový
πάσχω trpím
ὁ τοξότης, ου lučištník
χαλεπῶς φέρω těžce nesu
ἀπο-θνῄσκω umírám
Θάλης, ητος filosof Thales
παρά-δοξος 2 nesmyslný
ἀρέσκω líbím se
πιπρᾱ́σκω prodávám
εὑρίσκω nalézám
ἀνα-μιμνῄσκω (s ak.) připomínám komu
ἀ-κρατής 2 (s gen.) nestřídmý v
ἠβάσκω dospívám
ἡ ἡσυχία, ας klid, samota
ἐξ-έρχομαι vycházím
πότερος 3 který z obou

Pamatujte: *κᾆν* = *καὶ ἄν* (v. 1.).

Srovnejte: paradox, paradoxní, heuristika, anamnese, amnese.

Otázky a úkoly.

1. Vyberte počínavá slovesa, která mají futurum mediální! — 2. Vyberte slovesa s reduplikací v praesentu! — 3. Srovnejte futurum sloves πείθομαι, πάσχω, πυνθάνομαι! — 4. Vyložte optativ δοκοίη v 5. větě! — 5. Určete formu podmínkového souvětí v 8. větě! — 6. Určete konjunktiv τράπηται v 12. větě!

87.

C) Slovesa epsílonová § 215.1—9, 12.

a) Slovesa *γαμῶ, δοκῶ, καλῶ, ὠθῶ* mají kmen v praesentu rozšířený hláskou *-ε-*, které v ostatních č. často odpadá: *δοκέ-ω*, fut. *δόξ-ω* atd.;

b) slovesa *ἄχθομαι, βούλομαι, γίγνομαι, ἐθέλω, δεῖ, δέομαι, μάχομαι* a j. (v cv. 88) mají kmen v ostatních časech rozšířený hláskou *-ε-* (*-η-*): *μάχομαι*, aor. *ἐ-μαχε-σάμην*; *ἐθέλ-ω*, fut. *ἐθελή-σω* atd.

1. *Εἰ οἴει διὰ τὸν πλοῦτον δόξειν ἀγαθὸς εἶναι μηδὲν ἐπιστάμενος, μῶρος εἶ.* 2. *Τὰ δεδογμένα ποιεῖν δεῖ.* 3. *Ἀλέξανδρος τὰς πόλεις, ἃς ἔκτισεν, Ἀλεξανδρίας ἐκάλεσεν.* 4. *Χαίρουσι πάντες, ὅτι οἱ πολέμιοι ἐκ τῆς χώρας ἐώσθησαν.* 5. *Ὁ ἀγαθὸς οὔποτε βουλήσεται ἄλλον ἀδικεῖν.* 6. *Ξέρξης πυθόμενος, ὅτι Ἀρτεμισία ἡ βασίλεια ἐν Σαλαμῖνι ἀνδρειότατα μεμάχηται, „Οἱ μὲν ἄνδρες," ἔφη, „γεγόνασί μοι γυναῖκες, αἱ δὲ γυναῖκες ἄνδρες."* 7. *Ἐὰν οἱ ἄνθρωποι μεταδιδῶσιν ἀλλήλοις, ὅτου ἂν δεηθῶσιν, πολὺ εὐδαιμονέστεροι γενήσονται.* 8. *Οὐ μόνον τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ γεγενήμεθα, ἀλλὰ καὶ τῇ πατρίδι.* 9. *Οὐκ ἐπὶ πᾶσιν, ἅττα ἂν δέῃ πραχθῆναι, πάντας δεήσει παρεῖναι.* 10. *Πότε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πότε τὰ δέοντα ποιεῖν ἐθελήσετε;* 11. *Οὐ δικαίως μοι ἠχθέσθης.* 12. *Ἡρακλῆς Ἥρᾳ διαλλαγεὶς τὴν ἐκείνης θυγατέρα Ἥβην ἔγημεν.*

δοκῶ, εῖν zdám se; míním
καλῶ, εῖν nazývám, volám
ὠθῶ, εῖν strkám, vytlačuji
ἡ Ἀρτεμῑσία, ας Artemisia, královna v Halikarnassu v Malé Asii, bojovala u Salamíny
μετα-δίδωμι (*τινί τινος*) sdílím se (s někým o něco)
δέομαι s gen. potřebuji, prosím
δι-αλλάττομαι s dat. smiřuji se s
ἄχθομαι s dat. horším se na
γαμῶ, εῖν s ak. žením se s
ἡ Ἥβη, ης Héba, bohyně mladosti

Srovnejte: dogma, dogmatický, genese (*ἡ γένεσις, εως*), genetika, monogamie, polygamie, bigamie.

Otázky a úkoly.

1. Vyložte participium v 1., 6. a 12. větě! — 2. Vyložte ak. ἄλλον v 5. větě! — 3. Vyložte konj. s ἄν v 9. větě! — 4. Určete formu podmínkového souvětí v 7. větě!

88.

Slovesa epsílonová (dokončení) § 215. 10, 11, 13—18, 20.

-ερ- (fut. *ἐρήσομαι*), *καθίζω, ἐπιμέλομαι, μέλλω, μένω, νέμω, οἶομαι, ὀφείλω, ὀφλισκάνω, χαίρω.*

1. *Πάντες θαυμασόμεθα τὸν ἄνδρα, ὃς εὖ καὶ δικαίως ἐπιμελήσεται τῆς πόλεως.* 2. *Οὐχ ἁμαρτήσῃ τὸν σοφώτατον σύμβουλον μείνας, τὸν χρόνον.* 3. *Νῦν οὐ μελλητέον, ἀλλὰ πρακτέον.* 4. *Ὡς Ὅμηρος λέγει, διενείμαντο τὴν ἀρχὴν ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Ποσειδῶν καὶ ὁ Πλούτων, ἐπειδὴ*

παρὰ τοῦ πατρὸς παρέλαβον. 5. *Οἱ Ἕλληνες ἐπηγγείλαντο Ἀριαίῳ εἰς τὸν θρόνον τὸν βασίλειον καθιεῖν αὐτόν.* 6. *Ἀλλ᾽ ὡς κεχάρηκα, ὦ φίλε, ὁρῶν σε!* 7. *Ὤφελες, ὦ Πλοῦτε, μήτ᾽ ἐν γῇ μήτ᾽ ἐν θαλάττῃ μήτ᾽ ἐν οὐρανῷ φανῆναι!* 8. *Σωκράτης ἤρετο τοὺς δικαστάς· „Ἆρ᾽ οὐ γέλωτα ὀφλήσαιμι παρ᾽ ἐμαυτῷ γλιχόμενος τοῦ ζῆν;“* 9. *Τίσιν᾽ ἂν ἡ πόλις μείζω χάριν ὀφειλήσειεν ἢ τοῖς ἀνδρείως ὑπὲρ αὐτῆς μαχεσαμένοις;* 10. *Οὐκ ᾠήθη ὁ Ξέρξης μεταμελήσειν αὐτῷ τὸν Ἑλλήσποντον διαβάντι.*

μένω (s ak.) vyčkávám, čekám na
δια-νέμω (*νέμω* dělím, uděluji) rozděluji
ὁ Ποσειδῶν, ῶνος Poseidón, bůh moře
ὁ Πλούτων, ωνος Plutón, bůh podsvětí
παρα-λαμβάνω dostávám (od někoho)
ἐπ-αγγέλλομαι nabízím
ὁ Ἀριαῖος, ου Ariaios, perský velitel vojska Kýra Mladšího
ὁ θρόνος, ου trůn
βασίλειος 3 královský
καθίζω posazuji
ἠρόμην (aor.) otázal jsem se
ἆρ᾽ οὐ (*ἆρα οὐ*) zdali ne, ne?
ὀφλισκάνω jsem vinen, zasluhuji si
γλίχομαι (s gen.) lpím na
ὀφείλω (*χάριν*) jsem povinen (díkem)
μετα-μέλει μοι (s gen.) lituji

Pamatujte:

1. Přání nesplnitelné: *εἴθε* (*εἰ γάρ, ὡς*) *μήποτε ἐφάνης* (ind. hist. času) = *ὤφελες μήποτε φανῆναι* kéž by ses byl nikdy neobjevil! § 372.2.

2. *Μεταμέλει μοι τοῦτο πράξαντι* = *μεταμέλομαι τοῦτο πράξας* = lituji, že jsem to učinil (partic. doplňkové podmětné § 405).

Pozn. V. 7. *Πλοῦτος* zosobněné bohatství.

Srovnejte: trůn.

Otázky a úkoly.

1. Vyložte participium μείνας v 2. větě, ὁρῶν v 6. větě, γλιχόμενος v 8. větě, τοῖς μαχεσαμένοις v 9. větě! — 2. Převeďte 1. větu do minulého času. — 3. Převeďte 2. větu do plurálu!

89.

D) Vícekmenná slovesa § 216.1—2.

Vícekmenná slovesa mají několik kmenů, od nichž se tvoří jednotlivé časy.

ἔχω, παρ-έχω, ἀν-έχομαι, ὑπ-ισχνοῦμαι, ἕπομαι.

1. *Ἦν σωφρονῶμεν, ἐξόμεθα τῶν ὑπαρχόντων καὶ οὐ μεθέντες τὰ σαφῆ θηράσομεν τἀσαφῆ* (= *τὰ ἀσαφῆ*). 2. *Πεισιστράτου τελευτήσαντος Ἱππίας ἔσχε τὴν ἀρχήν.* 3. *Ἐὰν μὴ μάρτυρας παράσχῃς, περὶ ὧν λέγεις, οὐ πείσεις τοὺς δικαστάς.* 4. *Ὅτε οἱ πρέσβεις ἔλεγον, ἐφ' οἷς ἕτοιμοι εἶεν τὴν εἰρήνην ποιεῖσθαι Λακεδαιμόνιοι, τότε ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐκ ἠνέσχεσθε ἀκούσαντες περὶ τῆς τῶν τειχῶν κατασκαφῆς.* 5. *Εἵποντο δ' αὐτοῖς καὶ τῶν Ἑλλήνων τινές, οὐ ταχθέντες ὑπὸ τῶν στρατηγῶν, ἀλλὰ ἁρπαγῆς ἕνεκα.* 6. *Πρόξενος Ξενοφῶντα μετεπέμψατο οἰκοθεν ξένος ὢν ἀρχαῖος· ὑπισχνεῖτο δὲ αὐτῷ, εἰ ἐπίσποιτο, φίλον αὐτὸν Κύρῳ ποιήσειν.* 7. *Κῦρος ὑπέσχετο ἀνδρὶ ἑκάστῳ δώσειν πέντε ἀργυρίου μνᾶς, ἐπὰν εἰς Βαβυλῶνα ἥκωσιν.* 8. *Πρὶν δῆλον εἶναι, πότερον οἱ ἄλλοι στρατιῶται ἕψονται Κύρῳ ἢ οὔ, οἱ περὶ Μένωνα διέβησαν τὸν ποταμὸν ὡς ἑψόμενοι.*

ἔχομαι (s gen.) držím se
ὑπ-άρχω začínám; jsem po ruce, přítomen
τὰ ὑπάρχοντα přítomné, skutečné věci, přítomnost
μεθ-ίημι pouštím (z ruky)
ὁ Πεισίστρατος, ου Peisistratos, athénský tyrannos v 6. stol. před n. l.
ὁ Ἱππίας, ου Hippiás, syn Peisistratův
παρ-έχω poskytuji, zjednávám; s *dvojím ak.:* osvědčuji se
παρ-έχομαι τὸν μάρτυρα opatřuji si, přivádím si svědka
ἡ κατα-σκαφή, ῆς sboření, strhnutí
ἡ ἁρπαγή, ῆς loupení
ὁ ξένος, ου hostinný přítel
ὑπ-ισχνοῦμαι, εἶσθαι slibuji
ἐφ-έπομαι (*τινί*) následuji (někoho), přidružuji se (k někomu)
τὸ ἀργύριον, ου stříbro
ἡ μνᾶ, μνᾶς mina, peněžní hodnota = 100 drachem (436,6 g stříbra)
ἐπᾶν (= *ἐπειδάν*) jakmile
ἡ Βαβυλών, ῶνος Babylón
ἥκω přicházím, přišel jsem, jsem tu
δῆλος 3 zřejmý, zjevný, patrný
πότερον — ἢ οὔ zdali — či ne
ὁ Μένων, ωνος Menón, řecký vojevůdce ve vojsku Kýra Mladšího

Pozn. V. 3. *περὶ ὧν λέγεις* = **περὶ τούτων, ἃ** *λέγεις*: připodobování relativa (assimilace, atrakce relativa § 391.2). — V. 4. *ἔλεγον, ἐφ' οἷς* (= *ἐπὶ οἷς* = za jakých podmínek) *ἕτοιμοι* **εἶεν:** opt. střídný po čase vedl. za ind. (§ 414.2.). — V. 6. *εἰ ἐπίσποιτο, . . . ποιήσειν*: forma očekávací v závislosti, v předvětí je opt. střídný po vedl. čase za konj. s *ἄν* (§ 418.2.). — V. 7. Přímo: *Ἑκάστῳ δώσω . . ., ἐπὰν . . .* **ἥκωμεν:**

v. časová s konj. očekávacím s *ἄν*. V závislosti zůstalo předvětí nezměněno, závětí změněno ve vazbu inf. (§§ 388.2; 418.1; 419.2)

Otázky a úkoly.

1. Převeďte do opačného čísla 1. a 3. větu! — 2. Časujte písemně: Ἀνέξομαι, ἃ ὑπεσχόμην! — 3. Časujte: Εἴθε παράσχοιμι ἐμαυτὸν βελτίω! — 4. Utvořte imperativy aoristu těchto sloves: ἔχω, ἀνέχομαι, ὑπισχνοῦμαι, ἕπομαι! — 5. Povězte, jak by znělo závislé souvětí podm. očekávací v 6. větě přímo!

90.

Pokračování sloves vícekmenných § 216.4—9

πῑ́νω, πῑ́πτω, σκοπῶ, τίκτω, αἱρῶ, km. *ἐρ-.*

1. *Σωκράτης λαβὼν τὴν κύλικα εὐκόλως τὸ φάρμακον ἐξέπιεν.* 2. *Βλάπτει τὸν ἄνδρα θυμὸς εἰς ὀργὴν πεσών.* 3. *Ἤν τις χρήμασι διαφθαρῇ, αἰσχύνῃ περιπεσεῖται.* 4. *Δημοσθένης· „Σκέψασθε τοῦτο, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι," ἔφη, „ὅπως μὴ λόγους ἐροῦσι μόνον οἱ παρ' ἡμῶν πρέσβεις, ἀλλὰ καὶ ἔργον τι δεικνύναι ἕξουσιν."* 5. *Ῥώμη ἀμαθὴς πολλάκις τίκτει, ἔτεκεν, τέξεται βλάβην.* 6. *Οἱ τριάκοντα ἠρέθησαν, ἐπεὶ τὰ μακρὰ τείχη καθῃρέθη.* 7. *Ἐπεὶ οἱ τῶν Ἑλλήνων στρατηγοὶ ἀνῃρέθησαν, Χειρίσοφος πρὸς τοὺς στρατιώτας εἶπεν τάδε· „Καὶ νῦν μὴ μέλλωμεν, ὦ ἄνδρες, ἀλλ' ἤδη αἱρεῖσθε τοὺς ἄρχοντας καὶ ἑλόμενοι ἥκετε εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατοπέδου καὶ αἱρεθέντας ἄγετε!"* 8. *Τὸ καλῶς ῥηθὲν καὶ δὶς καὶ τρὶς ἂν δικαίως ῥηθείη.* 9. *Περὶ μὲν οὖν τούτων τοσαῦτά μοι εἰρήσθω· ὑπὲρ ὧν δέ μοι προσήκει λέγειν, διὰ βραχυτάτων ἐρῶ."*

ἡ κύλιξ, ικος kalich (dvouuchý), pohár, číše
εὔ-κολος 2 klidný
τὸ φάρμακον, ου jed
ἐκ-πῑ́νω vypíjím
ὁ θῡμός, οῦ duch, mysl
πῑ́πτω padám
δια-φθείρω kazím, podplácím, uplácím
περι-πῑ́πτω (τινί) upadám (do něčeho)
σκοπῶ, εῖν (i v med.) pozoruji, uvažuji
παρά (předl. s gen.) od
ἔχω s inf. mohu
ἀμαθής 2 neučený, nevědomý, nerozumný, nesmyslný, hrubý
ἡ βλάβη, ης škoda
οἱ τριάκοντα (τύραννοι) třicet tyrannů
αἱρῶ, εῖν beru, chytám, zajímám, vybírám, volím

αἱροῦμαι, εἵσθαι volím si
καθ-αιρῶ, εἶν strhuji, bořím
ἀν-αιρῶ, εἶν odstraňuji, ničím, usmrcuji
ὁ Χειρίσοφος, ου Cheirisofos, řecký vůdce
ὁ ἄρχων, ἄρχοντος velitel, vůdce
τοσοῦτος, τοσαύτη, τοσοῦτο(ν) tak veliký, v pl. tolik
προσ-ήκει sluší se, přísluší, je povinnost

Pozn. V. 9. *διὰ βραχυτάτων*: t. *λόγων* nejkratšími slovy, zcela stručně.

Srovnejte: periskop, epidiaskop.

Otázky a úkoly.

1. Převeďte do plurálu 3. větu! — 2. Přeložte: Athéňané si zvolili deset vojevůdců! — 3. Časujte: Σκέψωμαι ἢ εἶπω! — 4. Jaký způsob by mohl být ještě po ὅπως ve 4. větě? Použijte ho! — 5. V 7. větě místo časové věty s ἐπεί použijte gen. absolutního! — 6. Větu 3. změňte ve formu reální, irreální i potenciální a přeložte!

91.

Dokončení sloves vícekmenných § 216.10—16.

ἔρχομαι, ἐσθίω, ζῶ, βιῶ, ὁρῶ, τρέχω, φέρω, ὠνοῦμαι.

1. *Λέγεται περὶ Ἀμαζόνων, ὡς τῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐλθουσῶν οὐδεμία πάλιν ἀπῆλθεν.* 2. *Δημοσθένης λέγει· „Ἐφάνην τοίνυν οὗτος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐγώ, καὶ παρελθὼν εἶπον εἰς ὑμᾶς, ἃ μου ἀκούσατε προσχόντες τὸν νοῦν!“* 3. *Ἐτελεύτησε Σωκράτης ὁ Σωφρονίσκου ἔτη ἑβδομήκοντα βεβιωκώς.* 4. *Κῦρος ὁ νεώτερος κατιδὼν ἐν τῇ μάχῃ βασιλέα οὐκ ἠνέσχετο, ἀλλ' εἰπών· „Τὸν ἄνδρα ὁρῶ,“ ἵετο ἐπ' αὐτόν.* 5. *Ξέρξης ἐν Θερμοπύλαις τέτταρας ἡμέρας παρῆκεν ἐλπίζων τοὺς Ἕλληνας ἀποδραμεῖσθαι.* 6. *Αἰνείας τὸν πατέρα ἐπ' ὤμων ἀράμενος ἐκ τῆς καιομένης πόλεως ἐξήνεγκεν.* 7. *Καὶ ὀλίγον μὲν χρόνον ἔμεινεν ἡ ὁμαιχμία, ἔπειτα δὲ διενεχθέντες οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ Ἀθηναῖοι ἐπολέμησαν μετὰ τῶν συμμάχων πρὸς ἀλλήλους.* 8. *Σχεδὸν εὕρηκα, ἃ νομίζω συμφέρειν· ὑμεῖς δ' ἕλοισθε, ὅ,τι καὶ τῇ πόλει καὶ ἅπασι συνοίσειν ὑμῖν μέλλει.* 9. *Σιτία καὶ ποτὰ πριάμενον ἐν ἀγορᾷ ἔξεστιν, πρὶν δέξασθαι αὐτὰ εἰς τὸ σῶμα πιόντα ἢ φαγόντα, συμβουλεύσασθαι, ὅ,τι τε ἐδεστέον ἢ ποτέον καὶ ὅ,τι μή.* 10. *Ἦλθε, ἦλθε χελιδὼν καλὰς ὥρας ἄγουσα καὶ καλοὺς ἐνιαυτούς, ἐπὶ γαστέρα λευκὴ καὶ ἐπὶ νῶτα μέλαινα.*

ἡ Ἀμαζών, όνος Amazonka
ὡς = ὅτι že
πάλιν zpět
ἀπ-έρχομαι odcházím, vracím se
τοίνυν tedy
παρ-έρχομαι předcházím, předstupuji
ὁ Σωφρονίσκος, ου Sófroniskos, otec Sokratův
καθ-ορῶ, ᾶν spatřuji
παρ-ίημι propouštím, nechávám minouti
ἀπο-τρέχω odbíhám, (pryč) utíkám
ὁ ὦμος, ὤμου rámě, plece
ἐκ-φέρω vynášim
ἡ ὁμαιχμία, ας vojenský (válečný) spolek
ἔπειτα později
δια-φέρω roznášim, rozdvojuji
δια-φέρομαι rozdvojuji se, různím se, svářím se
σχεδόν téměř, skoro (vše), asi
τὸ σῖτίον = ὁ σῖτος jídlo, potravina
τὸ ποτόν, οῦ nápoj
ἐσθίω jím
ποτέος 3 (adv. verbální k πίνω) způsobilý k pití
ἡ χελιδών, όνος vlaštovka
ἡ ὥρᾱ, ας (roční) doba, období, jaro
ὁ ἐνιαυτός, οῦ rok, čas
τὸ νῶτον, ου (obyč. v pl.) záda, hřbet
ἐπί (předl. s ak.) na (na otázku kde?)
ἡ γαστήρ, τρός břicho, bříško

Pozn. V. 3. *Σωκράτης* **ὁ** *Σωφρονίσκου* S., **ten** Sófroniskův = syn Sófroniskův (§ 313 pozn.).

Srovnejte: idea, ideál, idealista, idealismus (*ὁρῶ*, km. *ἰδ-*), optik, optika, optický, dioptrie, panoptikum, synopse n. synopsis (přehled), synoptický (přehledný) (*ὁρῶ*, km. *ὀπ-*), panorama, panoramatický, hippodrom, autodrom, monofagismus, monofagista, polyfagie.

Otázky a úkoly.

1. Jak zní 2. os. sg. imperativu aor. akt. od ἦλθον? Stejně přízvukované imperativy jsou: εἰπέ, εὑρέ, ἰδέ, λαβέ; přeložte je a určete, od kterých sloves jsou! — 2. Vyberte participia z vět 2., 3., 4. a 7. a nahraďte je 3. osobou sg. nebo pl. indikativu aor.! — 3. Přeložte a časujte: Kdybych koupil, přinesl bych! — 4. Časujte ἐδήδοκα καὶ πέπωκα! Též v plpf.! Jak přeložíte? — 5. Určete a přeložte tvary: ἰδόντες, ὄψει, φάγωσιν, φαγοῦσιν, ἐληλύθαμεν, δραμεῖται, ἐώνηται, ἐνήνεχθε!

92.

Opakování X.

Λέων καὶ μῦς.

Λέοντος καθεύδοντος μῦς τῷ στόματι ἐπέδραμεν· ὁ δὲ ἐγερθεὶς **καὶ** *συλλαβὼν αὐτὸν ἔμελλεν ἔδεσθαι. Ὁ δὲ μῦς οὕτω ἁλοὺς ἐδεήθη τοῦ λέοντος μὴ φαγεῖν αὐτὸν εἰπών, ὅτι σωθεὶς πολλὰς χάριτας αὐτῷ τείσει. Λέων γελάσας αὐτὸν ἀποδρᾶναι εἴασεν. Ἐπειδὴ ὀλίγῳ χρόνῳ ὕστερον ὁ λέων αἱρεθεὶς ὑπό τινων κυνηγῶν κάλῳ ἐδέθη ἐπί τινι δένδρῳ, τηνικαῦτα ὁ μῦς ἀκούσας αὐτοῦ στένοντος προσδραμὼν τὸν κάλων περιέτρωγε, καὶ λύσας λέοντα εἶπε τάδε· „Σὺ μὲν οὖν τότε μου κατεγέλασας, ὡς μὴ οἰηθεὶς παρ' ἐμοῦ ἀμοιβὴν κομιεῖσθαι· νῦν δ' ἴσθι, ὅτι ἐστὶ καὶ παρὰ μυσὶ χάρις!" Ἃ γὰρ ὁ μῦς ὑπέσχετο, ταῦτα διέπραξεν.*

ὁ *μῦς, μυός* myš
τὸ *στόμα, ατος* ústa, tlama
ἐπι-τρέχω vbíhám
συλ-λαμβάνω polapuji, chytám
τίνω χάριν prokazuji vděčnost, vzdávám dík
γελῶ, ᾶν směji se, usmívám se
ὀλίγῳ χρόνῳ ὕστερον zanedlouho potom
ὁ *κυνηγός, οῦ* lovec
ὁ *κάλως, κάλω* lano, provaz (t. zv. attická deklinace, viz cv. 78)
ἐπί (s dat.) u, k
τηνικαῦτα tehdy, tenkráte
στένω sténám, vzdychám
προσ-τρέχω přibíhám
περι-τρώγω ohryzuji, ohlodávám
κατα-γελῶ, ᾶν (s gen.) vysmívám se
ἡ *ἀμοιβή, ῆς* odplata
κομίζω odnáším; med. odnáším si, dostávám

Pozn. ἐδεήθη **μὴ φαγεῖν**: inf. předmětný žádací, proto **μή** (aby ne), § 398.3 pozn. — *ὡς μὴ οἰηθείς*: part. o důvodu myšleném s *ὡς* § 408.3.

Srovnejte: stomatolog, stomatologie, stomatoskop, stomatotechnika, sylepse (stáhnutí), oligarchie, amoeby (měňavky, nejnižší prvoci; *ἀμοιβή* vl. „výměna"), troglodyt.

Otázky a úkoly.

1. Vyberte všechna participia a určete je i přeložte! — 2. Vyskloňujte písemně: ὁ ἁλοὺς μῦς! — 3. Časujte písemně: ἃ ὑπεσχόμην, ταῦτα διέπραξα! — 4. Která jsou v článku slovesa -v-ová, počínavá, epsilonová a vícekmenná?

93.

Ovce a pes.

Φασὶν, ὅτε φωνήεντα ἦν τὰ ζῷα, τὴν οἶν πρὸς τὸν δεσπότην εἰπεῖν· „Θαυμαστὸν ποιεῖς, ὃς ἡμῖν μὲν ταῖς καὶ ἔριά σοι καὶ ἄρνας καὶ τυρὸν παρεχούσαις οὐδὲν δίδως, ὅ,τι ἂν μὴ ἐκ τῆς γῆς λάβωμεν, τῷ δὲ κυνί, ὃς οὐδὲν τοιοῦτόν σοι παρέχει, μεταδίδως, οὗπερ αὐτὸς ἔχεις σίτου.“ Τὸν κύνα οὖν ἀκούσαντα εἰπεῖν· „Ναὶ μὰ Δία· ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ καὶ ὑμᾶς αὐτὰς σῴζων, ὥστε ὑμᾶς μήτε ὑπ᾽ ἀνθρώπων κλέπτεσθαι μήτε ὑπὸ λύκων ἁρπάζεσθαι, ἐπεὶ ὑμεῖς γε, εἰ μὴ ἐγὼ προφυλάττοιμι ὑμᾶς, οὐδ᾽ ἂν νέμεσθαι δύναισθε, φοβούμεναι, μὴ ἀπόλησθε.“ Οὕτω δὴ λέγεται καὶ τὰ πρόβατα συγχωρῆσαι τὸν κύνα προτιμᾶσθαι.

Čís. 3. Skladatel bajek Aisopos.

Φασὶν: určité sloveso na začátku věty; o přízvuku viz § 19.4. — *θαυμαστὸν ποιεῖς* divně si vedeš, počínáš. — *ὃς . . . οὐδὲν δίδως* : *ὅς* = *ὅτι σὺ*; věta vzt. s povahou věty důvodové (§ 390.2). — *ὅ,τι ἂν μὴ . . . λάβωμεν*: *ὅ,τι ἄν* = *ἐάν τι*; věta vzt. opětovací formy (konj. s *ἄν* pro přítomnost; § 390.5). — *μεταδίδως, οὗπερ . . . ἔχεις σίτου* = *μεταδίδως τούτου τοῦ σίτου, ὅνπερ . . . ἔχεις*: připodobování relativa (§ 391.2). — *τὸν κύνα . . . εἰπεῖν*: závisí na počátečním *φασὶν*. — *ναὶ μὰ Δία* věru při Diovi. — *ὁ . . . σῴζων* ten, který i vás . . .; jsem i . . . ochránce. — *προτιμᾶσθαι* býti více vážen, míti větší cenu.

Srovnejte: zoolog, zoo (zoologická zahrada), zoofag (masožravec), zoofagie, zootherapie, zoolatrie (ctění zvířat), zoolit(h) (zkamenělé zvíře), zoopathologie.

94.

Práce — zdroj blahobytu.

Γεωργός τις, μέλλων καταλύειν τὸν βίον καὶ βουλόμενος τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας πεῖραν λαβεῖν τῆς γεωργίας, προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ἔφη·

„Παῖδες ἐμοί, ἐγὼ μὲν ἤδη τοῦ βίου ὑπέξειμι, ὑμεῖς δέ, ἅπερ ἐν τῇ ἀμπέλῳ μοι κέκρυπται, ζητήσαντες, εὑρήσετε πάντα.“ Οἱ δὲ οὖν οἰηθέντες θησαυρὸν ἐκεῖ που κατορωρύχθαι, πᾶσαν τὴν τῆς ἀμπέλου γῆν μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτὴν κατέσκαψαν. Καὶ θησαυρῷ μὲν οὐ περιέτυχον, ἡ δὲ ἄμπελος, καλῶς σκαφεῖσα, πολλαπλάσιον τὸν καρπὸν ἀνέδωκεν.

Ὁ μῦθος δηλοῖ, ὅτι ὁ κάματος θησαυρός ἐστι τοῖς ἀνθρώποις.

Λαμβάνω πεῖραν τῆς γεωργίας nabývám zkušenosti v rolnictví. — *ὑπέξειμι τοῦ βίου* pomalu odcházím ze života, pomalu se loučím se světem. — **μοὶ** *κέκρυπται* mnou bylo ukryto, (já) jsem ukryl (dat. původce děje § 341.3).

Srovnejte: karpologie (ovocnářství), karpologický.

95.

Ve svornosti síla.

Ἐν τοῖς παλαιοῖς ἦν ἀνὴρ ὑπεργήρως,
εἶχεν δὲ πολλοὺς παῖδας· οἷς ἐπισκήπτων
(ἔμελλε γὰρ δὴ τὸν βίον τελευτήσειν)
ἐκέλευε λεπτῶν, εἴ τις ἔστι που, ῥάβδων
δέσμην ἐνεγκεῖν. Ἤνεγκέ τις φέρων ταύτην.
„Πειρᾶσθε δή μοι, τέκνα, σὺν βίῃ πάσῃ
ῥάβδους κατᾶξαι δεδεμένας σὺν ἀλλήλαις.“
Οἱ δ' οὐ γὰρ ἠδύναντο. „Κατὰ μίαν τοίνυν
πειρᾶσθ' “. Ἑκάστης δ' εὐχερῶς καταγείσης
„Ὦ παῖδες, οὕτως,“ εἶπεν, „ἢν μὲν ἀλλήλοις
ὁμοφρονῆτε πάντες, οὐδ' ἂν εἷς ὑμᾶς
βλάψαι δύναιτο, κἂν μέγιστον ἰσχύῃ·
ἢν δ' ἄλλος ἄλλου χωρὶς ἦτε τὴν γνώμην,
πείσεσθ' ἕκαστος ταὐτὰ τῇ μιᾷ ῥάβδῳ.“

Bajka je psána choliambem (t. ř. kulhavým jambem). Ve verši je pět stop jambických s obměnami (zvl. ve stopách lichých) a šestá stopa má vždy v arsi délku. Schema:

$$\breve{\cup} — \breve{\cup} —,\ \breve{\cup} — \breve{\cup} —,\ \breve{\cup} — — —$$

Ἐν τοῖς παλαιοῖς mezi dávnými (lidmi), před věky. — *ὑπερ-γήρως* velmi starý. — *ἐπι-σκήπτω* ukládám. — *λεπτός* 3 tenký, slabý. — *ἡ ῥάβδος, ου* prut. — Srov.: *δέσμην ῥάβδων, εἴ τις ἔστι* (všimněte si přízvuku!) *που* (t. *ἡ δέσμη, ης* svazek): je-li kde nějaký. — *ἥκω* přicházím. — *βίῃ* (ion.) = *βίᾳ*. — *ἠδυνάμην* = *ἐδυνάμην*. — *κατὰ μίαν* (roz. *ῥάβδον*) jednotlivě. — *πειρᾶσθ'* t. *κατ-ᾶξαι*. — *εὐχερῶς* lehce. — *οὐδ' ἂν εἷς* = *οὐδεὶς ἄν*. — *ὕμας* (z důvodů metrických) = *ὑμᾶς*. — *μέγιστον ἰσχύειν* míti největší moc. — *ἦν ... χωρὶς ἦτε τὴν γνώμην* (ak. vzt.) budete-li se rozcházeti v mínění. — *πείσεσθ'* od *πάσχω*.

96.

O Prométheovi.

Prométheus (t. j. Přemýšlivý) byl synem Titána Iapeta a podle starověkých bájí se velmi zasloužil o člověčenstvo a pokrok ve světě. Byl ostatně pokládán i za stvořitele lidí. Když se olympští bohové ujali vlády nad světem, chtěl Zeus lidské plémě vyhubiti, ale Prométheus je zachránil před záhubou a postaral se o jeho zdokonalení. Oheň, který Zeus lidem odňal, přinesl jim Prométheus opět bez vědomí Diova a naučil je užívat tohoto živlu. Dav lidem paměť, naučil je myslet a z nevědomých a slabých lidí učinil tvory rozumné a vynalézavé. Naučil je stavět domy i lodi, rozumět hvězdnému nebi, umění věšteckému, číst, psát i počítat, naučil je polním pracím i roubovat stromy, zapřahat býky pod jho i koně do vozu, dolovat ze země kovy i drahé kameny, naučil je posléze i léčení.

Zeus se však za odnesení ohně z Olympu mstil jak na Prométheovi, tak na lidstvu. Na lidstvo seslal všeliké strasti a trampoty, nemoci a bolesti, bídu a hlad. Prométhea pak dal upoutati na Kavkaze ke skále, kde mu orel Diův užíral játra. Prométheus hrdinně snášel útrapy, až posléze byl osvobozen jinou populární postavou řeckých bájí, Hérakleem.

Báji o Prométheovi zpracoval a ustálenou podobu i hlubší smysl jí dal první velký skladatel tragedií řeckých **Aischylos** (525/4—456/5) v tragédii „Upoutaný Prométheus".

Postava Prométheova se stala pozdějším věkům symbolem odboje člověka proti bohům a symbolem tvůrčích snah vyrovnati se mocnostem, ovládajícím svět, i když nerovný boj končí pro hrdinu nezdarem. Tento zjev se nazývá prometheismus nebo titanismus a byl jedním z hlavních znaků vrcholných děl světového básnictví v období romantismu.

Čís. 4. Atlas a Prométheus.

Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων τοσαῦτα ἡμῖν λελέχθω. Προμηθεὺς δὲ ἐξ ὕδατος καὶ γῆς ἀνθρώπους πλάσας ἔδωκεν αὐτοῖς καὶ πῦρ λάθρᾳ Διός, ἐν νάρθηκι κρύψας, διὰ οὗ οἱ ἄνθρωποι τέχνας πολλὰς ηὗρον. Ὡς δὲ ᾔσθετο Ζεύς, ὀργισθεὶς ἐπέταξεν Ἡφαίστῳ τὸ σῶμα αὐτοῦ Καυκάσῳ τῷ ὄρει δεσμοῖς σιδηροῖς προσηλῶσαι· τοῦτο δὲ Σκυθικὸν ὄρος ἐστίν. Ἐν τούτῳ δὴ προσηλωθεὶς Προμηθεὺς πόλλα ἔτη ἐδέδετο· καθ' ἑκάστην δὲ ἡμέραν ἀετὸς ἐφιπτάμενος αὐτῷ τοὺς λοβοὺς ἐνέμετο τῶν ἡπάτων αὐξανομένων διὰ νυκτός. Καὶ Προμηθεὺς μὲν πυρὸς κλαπέντος ταύτην τὴν δίκην ἔτισεν, μέχρι Ἡρακλῆς αὐτὸν ὕστερον ἔλυσεν.

Ἡμῖν λελέχθω námi budiž povědělo, povězme (dat. původce děje § 341.3). — Povšimněte si, jak je zde líčen vznik člověka: Prométheus ho stvořil z vody a hlíny. Srovnejte s touto báji vyprávění Starého Zákona o stvoření prvního člověka z hlíny. — *καθ'* (= *κατὰ*) *ἑκάστην ἡμέραν* každodenně. — *δίκη πυρὸς κλαπέντος* trest za ....

Srovnejte: hepatitis, nartex (krabice na masti, deska na zlomený úd, chrámová předsíň).

97.

Ostrov hojnosti.

Pohádkové motivy satiricko-dobrodružné jsou látkou podivuhodné historie, ve které starověký vypravěč v „Pravdivých příbězích" (Lukianos, 2. stol. n. l.) jako „očitý svědek" ohromuje posluchače podivuhodnými dobrodružstvími, která prý prožila posádka jeho lodi v zemích a mořích divů. (Vzpomenete si jistě, jak tento všelidský motiv byl obměňován na své pouti světem: baron Prášil, Gulliver; zpracováno i ve filmu.)

Μετ' οὐ πολὺ δὲ εἰς πέλαγος ἐνεβαίνομεν, οὐχ ὕδατος, ἀλλὰ γάλακτος· καὶ νῆσος ἐν αὐτῷ ἐφαίνετο λευκή, πλήρης ἀμπέλων. Ἦν δὲ ἡ νῆσος τυρὸς μέγιστος, πάνυ συμπεπηγώς, ὡς ὕστερον ἐμφαγόντες ἐμάθομεν, πέντε καὶ εἴκοσι σταδίων τὸ περίμετρον· αἱ δὲ ἄμπελοι βοτρύων πλήρεις, οὐ μέντοι οἴνου, ἀλλὰ γάλα ἐξ αὐτῶν ἀποθλίβοντες ἐπίνομεν. Ἱερὸν δὲ ἐν μέσῃ τῇ νήσῳ ἀνῳκοδόμητο Γαλατείας τῆς Νηρηίδος, ὡς ἐδήλου τὸ ἐπίγραμμα. Ὅσον δ' οὖν χρόνον ἐκεῖ ἐμείναμεν, ὄψου μὲν ἡ γῆ καὶ σιτίου ὑπῆρχε, ποτὸν δὲ τὸ γάλα τὸ ἐκ τῶν βοτρύων.

Μετ' οὐ πολύ zanedlouho, brzy. — *ἐμ-βαίνω εἰς πέλαγος* vjíždím do moře. — *πλήρης* 2 (s gen.) plný. — *ὁ τυρός, οῦ* sýr. — *πάνυ συμ-πεπηγώς* docela ztuhlý. — *ἐμ-φαγόντες* part. aor. od *ἐν-εσθίω* pojídám, zakusuji se. — *μανθάνω* poznávám. — *τὸ περί-μετρον* (ak. vzt.) v obvodu (celkem asi $4^1/_2$ km, vezme-li se průměrná délka stadia 185 m). — *ἀπο-θλίβω* vytlačuji. — *ἀν-οικοδομῶ, εῖν* buduji, stavím. — *ἡ Γαλατεία, ας* jedna z padesáti Nereoven, dcer mořského boha Nerea. Jméno je průhlednou etymologií spojeno s *γάλα* = mléko, patří však ke km. *γαλ-* — lesknouti se (srov. *γαλήνη* hladina vodní). — *ὅσον χρόνον* jak dlouhý čas, pokud. — *ὑπ-άρχω* poskytuji.

Srovnejte: archipelag, Polynésie, epigram.

98.

O Argonautech.

Přečtěte si znovu cv. 62 O zlatém rounu. Tento článek je jeho pokračováním. Argonauty, t. j. plavce na lodi Argó, vedl Iáson, syn Aisonův, z Iolku; poslal jej nevlastní bratr Aisonův Pelias, aby přivezl z Kolchidy zlaté rouno.

Πολλοὺς κινδύνους κινδυνεύσαντες ἀφίκοντο οἱ Ἀργοναῦται εἰς τὴν Κολχίδα. Ἰάσων παρεκάλει Αἰήτην, τὸν τῶν Κόλχων βασιλέα, ἀποδοῦναι τὸ χρυσοῦν δέρας, ὃ Φρίξος ἐν Ἄρεως ἄλσει ἀνέθηκεν. Ὁ βασιλεὺς ἀποδώσειν ἔλεγεν, ὅταν Ἰάσων τοὺς χαλκόποδας ταύρους μόνος καταζεύξῃ. Πρὸς δὲ τούτοις ἐπέταξεν Ἰάσονι σπεῖραι δράκοντος ὀδόντας, ὧν ἐσπαρμένων ἐκ τῆς γῆς ἔλεξεν ἄνδρας ἀναδύσεσθαι καθωπλισμένους. — Μήδεια, ἡ τοῦ βασιλέως θυγάτηρ, ἔρωτι ἁλοῦσα Ἰάσονι φάρμακον παρέδωκεν, ᾧ αὐτὸν ἐκέλευσε τὸ σῶμα χρῖσαι. Ἰάσων τοὺς ταύρους κατέζευξε καὶ τοὺς ἄνδρας ἀνεῖλεν. Ἀλλ' οὐκ ἐδίδου τὸ δέρας Αἰήτης· καὶ τὴν Ἀργὼ ἐμπρῆσαι καὶ ἀποκτεῖναι τοὺς ἐμπλέοντας ἐν νῷ εἶχεν. Τότε Μήδεια νυκτὸς τὸν δράκοντα τὸν τὸ δέρας φυλάττοντα τοῖς φαρμάκοις διέφθειρεν. Ἔχοντες οὖν τὸ χρυσοῦν δέρας ἐπὶ τῆς νεὼς ἐπιβάντες τῇ αὐτῇ νυκτὶ ἐξέπλευσαν.

Κίνδυνον κινδυνεύω (ak. vnitř. předm.) podstupuji nebezpečenství. — *τὸ ἄλσος, ους* (posvátný) háj. — *πρὸς τούτοις* mimo to, k tomu. — *ἡ Μήδεια, ας* Médea, dcera kolchidského krále Aiéta (žije později jako typ kouzelnice). — *ὁ ἔρως, ἔρωτος* touha, láska. — *χρίω* natírám. — *ἀν-εῖλεν* aor. od *ἀν-αιρῶ, εἶν* hubím. — *οὐκ ἐδίδου* (impf. snahové) nechtěl dáti (§ 357.2). — *οἱ ἐμ-πλέοντες* posádka lodi.

Báj o plavbě Argonautů stala se pramenem mnoha uměleckých děl výtvarných i literárních. Nejznámější je Euripidova tragédie Médea, která se dodnes hraje (od r. 1929 v překladu F. Stiebitze), a epos Apollonia Rhodského (asi r. 295—215) *Ἀργοναυτικά* (přeložil Josef Jaroš r. 1924). Historickým podkladem báje je kolonisování černomořského pobřeží za účely obchodními. Podle ruské knihy N. Michajlova a V. Pokšiševského, Putování po sovětském svazu (překlad vydala Dp 1950, str. 144/5), bylo geologickým výzkumem zjištěno, že řeka Ingur, protékající starověkou Kolchidou, je zlatonosná. Kolchové připevňovali kolíky ke dnu ovčí kůži, aby se v husté srsti usadily zlaté částice, jež přinášel dravý proud. Zpráva o tom se dostala do Řecka a stala se jádrem báje o zlatém rounu.

99.

Herakles a Antaios.

Antaios, vládce v Libyi (Afrika), silný obr, byl podle pověsti synem Poseidóna a bohyně Země. Jeho obrovská síla pramenila ze spojení se zemí: v dotyku s ní byl nepřemožitelný, od ní vzdálen ztrácel sílu. Zápasíval s pocestnými, kteří procházeli Libyí, a nelítostně je usmrcoval.

Také Hérakles, ubíraje se přes Libyi do zahrad Hesperidek, byl Antaiem vyzván na souboj. Aby ho zbavil síly, vyzdvihl ho Hérakles při zápase do výšky a zardousil.

Βαδίζων δὲ διὰ Ἰλλυριῶν καὶ σπεύδων ἐπὶ ποταμὸν Ἠριδανόν, ἦκεν Ἡρακλῆς πρὸς νύμφας Διὸς καὶ Θέμιδος. Αὗται μηνύουσιν αὐτῷ Νηρέα. Συλλαβὼν δὲ αὐτὸν κοιμώμενον καὶ παντοίας ἐναλλάσσοντα μορφὰς ἔδησε, καὶ οὐκ ἔλυσε, πρὶν μαθεῖν παρ' αὐτοῦ, ποῦ τυγχάνοιεν τὰ μῆλα καὶ αἱ Ἑσπερίδες. Μαθὼν δὲ Λιβύην διεξῆλει. Ταύτης ἐβασίλευε παῖς Ποσειδῶνος Ἀνταῖος, ὃς τοὺς ξένους ἀναγκάζων παλαίειν ἀνῄρει. Τούτῳ παλαίειν ἀναγκαζόμενος Ἡρακλῆς ἀράμενος ἄμμασι μετέωρον κλάσας ἀπέκτεινε· ψαύοντα γὰρ γῆς ἰσχυρότερον συνέβη αὐτὸν γίγνεσθαι, διὸ καὶ γῆς τινες ἔφασαν τοῦτον εἶναι παῖδα.

Διὰ Ἰλλυριῶν Illyrskem, Illýrií. — *Ἠριδανός*: bájná řeka, vlévající se do Okeanu na nejzazším západě. — *μηνύουσι*: praes. hist.: prozradí, oznámí. — *τὰ μῆλα καὶ αἱ Ἑσπερίδες*: Jednou z prací, které vladař mykénský Eurystheus ukládal Hérakleovi, bylo přinésti zlatá jablka, rostouci na báječném ostrově v Okeanu v zahradách, které hlídaly dcery Noci, nymfy Hesperidky. — *Λιβύη* = Afrika. — Povšimněte si, že pohádkovému hrdinovi nejsou vzdálenosti ničím. — *ἄμμασι κλάσας* sevřením (pažemi) zlomiv = sevřel ho pažemi a zardousil. — *μετέωρον* ve výši. — *συνέβη* + ak. s inf.: dostalo se mu vždy toho, že se stával . . .. — *μανθάνω* dovídám se.

100.

Hérakles a Théseus I.

Κάλλιστον μὲν οὖν ἔχω περὶ Θησέως τοῦτ' εἰπεῖν, ὅτι κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον Ἡρακλεῖ γενάμενος ἐνάμιλλον τὴν αὐτοῦ δόξαν πρὸς τὴν ἐκείνου κατέστησεν. Ἐξ ἀδελφῶν γὰρ γεγονότες, ὁ μὲν ἐκ Διός, ὁ δ' ἐκ Ποσειδῶνος, ἀδελφὰς καὶ τὰς ἐπιθυμίας ἔσχον. Μόνοι γὰρ οὗτοι τῶν προ-

γεγενημένων ὑπὲρ τοῦ βίου τοῦ τῶν ἀνθρώπων ἀθληταὶ κατέστησαν. Συνέβη δὲ τὸν μὲν ὀνομαστοτέρους καὶ μείζους, τὸν δ' ὠφελιμωτέρους καὶ τοῖς Ἕλλησιν οἰκειοτέρους ποιήσασθαι τοὺς κινδύνους. Τῷ μὲν γὰρ Εὐρυσθεὺς προσέταττε τάς τε βοῦς τὰς ἐκ τῆς Ἐρυθείας ἀγαγεῖν καὶ τὰ μῆλα τὰ τῶν Ἑσπερίδων ἐνεγκεῖν καὶ τὸν Κέρβερον ἀναγαγεῖν καὶ τοιούτους ἄλλους πόνους, ἐξ ὧν ἤμελλεν οὐ τοὺς ἄλλους ὠφελήσειν, ἀλλ' αὐτὸς κινδυνεύσειν· ὁ δ' αὐτὸς αὑτοῦ κύριος ὢν τούτους προῃρεῖτο τῶν ἀγώνων, ἐξ ὧν ἤμελλεν ἢ τῶν Ἑλλήνων ἢ τῆς αὑτοῦ πατρίδος εὐεργέτης γενήσεσθαι. Καὶ τόν τε ταῦρον τὸν ἀνεθέντα μὲν ὑπὸ Ποσειδῶνος, τὴν δὲ χώραν λυμαινόμενον, ὃν πάντες οὐκ ἐτόλμων ὑπομένειν, μόνος χειρωσάμενος μεγάλου φόβου καὶ πολλῆς ἀπορίας τοὺς οἰκοῦντας τὴν πόλιν ἀπήλλαξεν.

Γενόμενος κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον Ἡρακλεῖ narodiv se v téže době jako Hérakles. — *τὴν αὑτοῦ δόξαν ἐνάμιλλον κατέστησεν* atd. vyrovnal se svou slávou slávě onoho. — *ἐξ ἀδελφῶν γὰρ γεγονότες* pocházejíce z bratří; jejichž otcové byli bratři. — *ὁ μὲν ἐκ Διός* t. Hérakles. — *ὁ δ' ἐκ Ποσειδῶνος* t. Théseus. — *ἀδελφαὶ* (adj.) *ἐπιθυμίαι* bratrské tužby. — *οἱ προγεγενημένοι* předchůdci, dřívější generace. — *τὸν μὲν* prvního, onoho, t. Héraklea. — *τὸν δὲ* druhého, tohoto, t. Thésea. — *ὀνομαστός* 3 proslulý. — *οἰκεῖος* 3 příslušný, vlastní. — *ἤμελλεν = ἔμελλεν.* — *αὐτὸς αὑτοῦ κύριος ὤν* jsa sám svým pánem. — *προ-αιροῦμαι, εἶσθαι* dávám přednost. — *ἀν-εθέντα* (od *ἀν-ίημι* posílám na svět). — *χειρῶ, οῦν* přemáhám, krotím.

Srovnejte: atlet, atletický, kerber.

101.

Hérakles a Théseus II. (Dokončení.)

Καὶ μετὰ ταῦτα Λαπίθαις σύμμαχος γενόμενος, στρατευσάμενος ἐπὶ Κενταύρους τοὺς διφυεῖς, τούτους μάχῃ νικήσας εὐθὺς μὲν αὐτῶν τὴν ὕβριν ἔπαυσεν. Περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τὸ τέρας τὸ τραφὲν μὲν ἐν Κρήτῃ γενόμενον δ' ἐκ Πασιφάης τῆς Ἡλίου θυγατρός, ᾧ κατὰ μαντείαν δασμὸν τῆς πόλεως δὶς ἑπτὰ παῖδας ἀποστελλούσης, ἰδὼν αὐτοὺς ἀγομένους ἐπὶ θάνατον καὶ πενθουμένους ἔτι ζῶντας, οὕτω ἠγανάκτησεν, ὥσθ' ἡγήσατο κρεῖττον εἶναι τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζῆν ἄρχων τῆς πόλεως τῆς οὕτως οἰκτρὸν τοῖς ἐχθροῖς φόρον ὑποτελεῖν ἠναγκασμένης. Σύμπλους δὲ

γενόμενος, καὶ κρατήσας φύσεως ἐξ ἀνδρὸς μὲν καὶ ταύρου μεμιγμένης, τοὺς μὲν παῖδας διασώσας τοῖς γονεῦσιν ἀπέδωκε, τὴν δὲ πόλιν οὕτως ἀνόμου καὶ δεινοῦ προστάγματος ἠλευθέρωσεν.

Δι-φυής 2 dvojí podoby (o tvorech pololidských, polokoňských). — *τὸ τέρας, ατος* konkrétně: obluda, netvor (myslí se tím Mínótauros, syn Pásifain). — *τὸ τέρας* doplň podle smyslu sloveso: zahubil. — *ἡ Πασιφάη, ης* Pásifaé, choť báječného krále krétského Mínóa. — *ᾧ ... τῆς πόλεως ... ἀποστελλούσης* (gen. abs.) když jemu (tomu netvoru) posílala obec. — *ἰδὼν αὐτοὺς ἀγομένους .. πενθουμένους* při pohledu (spatřiv), jak jsou odváděni ... a oplakáváni ještě za živa (*πενθῶ, εἶν* želím, truchlím). — *φόρον ὑπο-τελῶ, εἶν* platím daň. — *σύμ-πλους γενόμενος* přidav se k plujícím. — *μεμιγμένης = μεμειγμένης* (*μείγνῡμι*). — *ἄ-νομος* 2 nezákonný. — *τὸ πρόσ-ταγμα, ατος* příkaz.

Srovnejte: anomie.

102.

Solónovo šílenství.

Solón, známý athénský státník a zákonodárce (asi 639—559), byl zchudlým šlechticem, který však námořním obchodem nabyl zase majetku. Svými reformami podporoval třídu obchodníků proti rodové šlechtě a sociálními reformami snažil se získat podporu vykořisťovaných tříd občanstva. Z jeho reforem nejdůležitější byla seisachtheia (setřesení platebních břemen dlužnických), jíž půda, odebraná dlužníkům, byla opět vrácena původním majitelům. Také část občanů prodaných pro dluhy do otroctví do ciziny byla na státní útraty vykoupena. Občanstvo rozdělil nově do tříd podle nemovitého majetku a jeho výtěžku. Jelikož svými reformami směřoval k podpoře obchodnictva, vzbudil u rodové šlechty i u lidu nespokojenost.

Solón byl také básníkem. Zachovaly se zlomky z jeho básní, jež měly programový politický účel. Byly to hlavně elegie, básně psané elegickým dvojverším (distichem). (Antická elegie měla obsah rozmanitý, zvána byla podle formy, ne podle obsahu jako elegie moderní, u níž převládá obsah truchlivý.) Jednou takovou elegií, nazvanou „Salamis", nadchl spoluobčany v zájmu obchodnictva k vítěznému boji o ostrov Salamínu, důležité obchodní místo v zálivu Saronském, ležící mezi Attikou a Megarou. Mezi Athénami a Megarou byl totiž stálý spor o tento ostrov. Když pak Athéňané měli trvalý neúspěch, vzdali se myšlenky na přivtělení ostrova a dokonce prý vyhlásili trest smrti pro toho, kdo by dal návrh na výpravu k dobytí ostrova, poněvadž takový návrh byl pokládán za dané situace za škodlivý státu a nepopulární. Athénští velkoobchodníci se však nevzdali myšlenky na dobytí Salamíny. Proto se prý Solón uchýlil ke lsti, aby vůbec mohl na veřejnosti o Salamíně promluviti. Předstíral šílenství a přitom přednesl výše uvedenou elegii, jíž dosáhl uskutečnění svého záměru.

Ἀθηναῖοι καὶ Μεγαρεῖς ἐπολέμουν χρόνῳ μακρῷ περὶ Σαλαμῖνος. Ἡττώμενοι Ἀθηναῖοι νόμον ἐκύρωσαν· „Τῷ ἀγορεύσαντι πλεῖν ἐπὶ Σαλαμῖνος θάνατος ἔστω.“ Σόλων τὸν θάνατον οὐ φοβηθεὶς λύει τὸν νόμον· λύει δὲ ὧδε· Μανίαν ὑποκρίνεται καὶ προελθὼν εἰς ἀγορὰν ἐλεγεῖα ᾖδε· τὰ δὲ ἐλεγεῖα ἦν Ἀρήϊα ἄσματα. Τούτοις ἤγειρεν Ἀθηναίους ἐπὶ τὴν μάχην. Οἱ δὲ κάτοχοι ἐκ Μουσῶν καὶ Ἄρεως αὐτίκα τε ἀνήγοντο ᾄδοντες ὁμοῦ καὶ ἀλαλάζοντες καὶ Μεγαρεῖς κατὰ κράτος ἐνίκων· καὶ πάλιν ἡ Σαλαμὶς Ἀθηναίων κτῆμα ἦν. Σόλων δὲ μάλα ἐθαυμάζετο καὶ τὸν νόμον λύσας τῇ μανίᾳ καὶ τὸν πόλεμον νικήσας τῇ μουσικῇ.

Ἀγορεύσαντι **πλεῖν:** inf. účelový (aby se plulo). — Trest smrti za návrh byl pojištěním proti nemilým návrhům zákona. — *λύει*: praes. hist.: poruší. — *κάτοχοι ἐκ Μουσῶν καὶ Ἄρεως* rozohnění písněmi a Áreem; hendiadycky: válečnými písněmi.

Srovnejte: hypokrit (pokrytec).

103.

Z odboje Messéňanů.

Sparťané napadli Messéňany v 2. polovině 8. stol. př. n. l., aby se zmocnili jejich úrodné země, rozšířili své statky a získali levné pracovní síly. Ač byli v přesile, Messéňané jim dovedli 20 let vzdorovat, než je Sparťané pokořili a proměnili v bezprávné heiloty, kteří musili jako nesvobodná vykořisťovaná třída obdělávat jejich statky. — Ukázka je z první války messénské.

Οἱ Μεσσήνιοι ἐγνωκότες κρείττονας ὄντας τοὺς Λακεδαιμονίους, εἰς τὰ ὄρη ἀνέβησαν ὡς Ἰθώμην φυλάξοντες· ἦν δὲ τοῦτο χωρίον οὐ μέγα, ἀλλ' ἰσχυρόν. Καὶ ὁ δῆμος κατέστησεν Ἀριστόδημον βασιλέα, ὃς πάντων ἄριστος καὶ πολεμικώτατος ἐδόκει. Ὁ δὲ τοῦ πολέμου, ὡς μάλιστα ἐδύνατο, ἐπεμελήθη. Πέμπτῳ ἔτει, ὅτε καιρὸν εἶναι ᾤετο, τοῖς πολεμίοις προσῄει. Ἐνίκησαν δὲ τότε οἱ Μεσσήνιοι. Οἱ δὴ Λακεδαιμόνιοι βαρέως φέροντες τὴν συμφορὰν ἀπέστησαν τοῦ πολέμου ἐπὶ πολὺν χρόνον καὶ ἀπάτην κατεσκεύασαν.

Ἑκατὸν ἄνδρες ἀπεστάλησαν ὑπεισιόντες εἰς τὴν Ἰθώμην. Ἀλλ' Ἀριστόδημος τὰς μηχανὰς διέγνω καὶ τοὺς ἁλόντας Λακεδαιμονίους, οἳ αὐτομολῆσαι ἐψεύσαντο, τάδε λέγων ἀφῆκεν· „Ὑμεῖς ἐληλύθατε τὴν πόλιν αἱρήσοντες. Ἀποθανεῖσθε, ὅταν μὴ αὐτίκα ἐκβῆτε.“

Ἡ Ἰθώμη, ης hora s tvrzí v stř. Messénii. — *ἰσχῡρός* 3 pevný, bezpečný. — *καθ-ίστημι* ustanovuji: *Ἀριστόδημον* ak. předm., *βασιλέα* ak. doplňkový. — *ἡ συμφορᾱ́, ᾶς* porážka. — *ἀφ-ίσταμαί τινος* (aor. *ἀπ-έστην*) upouštím od. — *ἐπὶ πολὺν χρόνον* na dlouhý čas. — *ἡ ἀπάτη, ης* oklamání, lest. — *ὑπ-εισ-ιέναι* tajně vejíti, vlouditi se. — *αἱ μηχαναί, ῶν* lstivé záměry. — *ἀφ-ίημι* propouštím. — *ἐλήλυθα* pf. k *ἔρχομαι*. — *αἱρήσοντες* part. účelové.

Srovnejte: mechanický, mechanika, mechanik, mechanismus, diagnosa.

104.

Peisistratos I.

Athéňan Peisistratos podporoval za své tyrannidy (r. 560—527 př. n. l.) zájmy rolníků, obchodníků a řemeslníků a podryl moc staré rodové šlechty.

Διῴκει δ' ὁ Πεισίστρατος, ὥσπερ εἴρηται, τὰ περὶ τὴν πόλιν μετρίως καὶ μᾶλλον πολιτικῶς ἢ τυραννικῶς· ἔν τε γὰρ τοῖς ἄλλοις φιλάνθρωπος ἦν καὶ πρᾶος, καὶ τοῖς ἁμαρτάνουσιν συγγνωμονικός, καὶ δὴ καὶ τοῖς ἀπόροις προεδάνειζε χρήματα πρὸς τὰς ἐργασίας, ὥστε διατρέφεσθαι γεωργοῦντας. Τοῦτο δ' ἐποίει δυοῖν χάριν, ἵνα μήτε ἐν τῷ ἄστει διατρίβωσιν, ἀλλὰ διεσπαρμένοι κατὰ τὴν χώραν, καὶ ὅπως εὐπορροῦντες τῶν μετρίων καὶ πρὸς τοῖς ἰδίοις ὄντες, μήτ' ἐπιθυμῶσιν μήτε σχολάζωσιν ἐπιμελεῖσθαι τῶν κοινῶν. Ἅμα δὲ συνέβαινεν αὐτῷ καὶ τὰς προσόδους γίγνεσθαι μείζους, ἐξεργαζομένης τῆς χώρας· ἐπράττετο γὰρ ἀπὸ τῶν γιγνομένων δεκάτην.

Τὰ περὶ τὴν πόλιν δι-οικῶ, εἶν vedu správu obce. — *μᾶλλον πολιτικῶς ἢ τυραννικῶς* spíše jako občan než jako samovládce. — *συγ-γνωμονικός* přidej z předcházejícího *ἦν*: rád odpouštěl. — *ἄ-πορος* 2 nuzný, bez prostředků. — *προ-δανείζω* půjčuji. — *ἡ ἐργασία, ας* obdělávání půdy. — *δια-τρέφομαι γεωργῶν* živím se rolnictvím. — *δυοῖν χάριν* z dvou důvodů. — *ἐποίει . . . ἵνα μήτε . . . διατρίβωσιν . . .* je tu po vedl. č. konj. praes.; § 378.2. — *δι-ε-σπαρμένοι κατὰ χώραν* rozptýlení po venkově. — *ὅπως* = *ἵνα*. — *εὐπορροῦντες τῶν μετρίων* v (poměrném) mírném blahobytu. — *καὶ πρὸς τοῖς ἰδίοις ὄντες* majíce soukromý ma-

jetek. — *συμ-βαίνει μοι* (s inf.) daří se mi (,že). — *ἡ πρόσ-οδος, ου* důchod. — *ἡ χώρα ἐξεργάζεται* půda je obdělávána. — *πράττομαι* vybírám (si). — *τὰ γιγνόμενα* to, co se rodí; plodiny. — *ἡ δεκάτη, ης* desátý díl, desátka.

Srovnejte: diatriba.

105.

Peisistratos II. (Dokončení.)

Διὸ καὶ τοὺς κατὰ δήμους κατεσκεύασε δικαστάς, καὶ αὐτὸς ἐξῄει πολλάκις εἰς τὴν χώραν, ἐπισκοπῶν καὶ διαλύων τοὺς διαφερομένους, ὅπως μὴ καταβαίνοντες εἰς τὸ ἄστυ παραμελῶσι τῶν ἔργων. — Τοιαύτης γάρ τινος ἐξόδου τῷ Πεισιστράτῳ γιγνομένης, συμβῆναί φασι τὸ περὶ τὸν ἐν τῷ Ὑμηττῷ γεωργοῦντα τὸ κληθὲν ὕστερον χωρίον ἀτελές. Ἰδὼν γάρ τινα παντελῶς πέτρας σκάπτοντα καὶ ἐργαζόμενον, διὰ τὸ θαυμάσαι τὸν παῖδα ἐκέλευσεν ἐρέσθαι, τί γίγνεται ἐκ τοῦ χωρίου· ὁ δὲ „Ὅσα κακὰ καὶ ὀδύναι" ἔφη, „καὶ τούτων τῶν κακῶν καὶ ὀδυνῶν Πεισίστρατον δεῖ λαβεῖν τὴν δεκάτην." Ὁ μὲν οὖν ἄνθρωπος ἀπεκρίνατο ἀγνοῶν, ὁ δὲ Πεισίστρατος ἡσθεὶς διὰ τὴν παρρησίαν καὶ τὴν φιλεργίαν ἀτελῆ πάντων ἐποίησεν αὐτόν.

Διό proto. — *ὁ δῆμος* zde: okres. — *κατα-σκευάζω* zřizuji. — *δια-λύω τοὺς δια-φερομένους* rozhoduji rozepře (doslova: svářící se). — *κατα-βαίνω* (*εἰς*) sestupuji; přicházím. — *παρ-αμελῶ, εῖν* (s gen.) při tom zanedbávám. — *τὰ ἔργα* polní práce. — *ἡ ἔξ-οδος, ου* východ, cesta. — *ἔξοδός μοι γίγνεται* mám cestu, jsem na cestě. — *συμ-βῆναί φασι* atd. přel.: přihodila se mu prý ta příhoda s rolníkem, obdělávajícím pozemek, později nazvaný „pozemek bez poplatků". — *παντελῶς πέτρας σκάπτειν* dobývati samé kamení. — *ἐργαζόμενον* lopotícího se. — *διὰ τὸ θαυμάσαι* protože se podivil (t. Peisistratos). — srov. *ἐκέλευσεν* (t. Peisistratos) *τὸν παῖδα* (zde: *παῖς* = otrok) *ἐρέσθαι* (*ἠρόμην*). — *τί γίγνεται;* co se rodí? — *ὅσα κακὰ καὶ ὀδύναι* jen samá bída a strast. — *λαβεῖν* (*λαμβάνω*) dostati. — *ἀγνοῶν* aniž ho znal. — *ἡ παρρησία, ας* upřímnost.

Srovnejte: episkop (biskup církve pravoslavné), podobně: archiepiskop (arcibiskup), episkopální, Petr, petrografie.

106.

Věrnost k otčině.

Dareios r. 490 př. n. l. při své výpravě proti Řecku dobyl Eretrije na ostrovu Euboji a všechny obyvatele dal odvléci jako otroky do Persie a usadil je jako pracovní síly na svém statku blízko Súsy. (Z Eretrije připlul k rovině marathónské, kde byl přemožen Athéňany pod vedením Miltiadovým.)

Ὅτε οἱ Ἐρετριεῖς Πέρσας ἐπιπλέοντας ἐπύθοντο, ἀντιπαρεσκευάζοντο. Ἀλλὰ πάντα τὰ παρεσκευασμένα, ὡς λέγει Ἡρόδοτος, ὑπὸ προδοτῶν τινων ἐβλάβη. Καὶ μόνοι καταλελειμμένοι οὐχ ἡῦρον σωτηρίαν οἱ Ἐρετριεῖς. Ἐπεὶ μάχην συνέβαλον, τετραμμένοι εἰς τὴν πόλιν ἐδιώχθησαν· τῶν δὲ πολιορκουμένων ῥᾳδίως περιεγένετο ὁ Πέρσης. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐκεῖνοι ἀνήχθησαν εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ πλησίον Σούσων ἐν χωρίῳ τινὶ ᾠκίσθησαν. Ἀλλὰ βασιλεὺς τούτῳ τῷ τρόπῳ τὸ γένος Ἐρετρικὸν ἀφανιεῖν ἐλπίσας ἐψεύσθη. Ἐν τῇ γὰρ ξένῃ οὕτω πεφυλάχασι τοὺς πατρίους νόμους οἱ Ἐρετριεῖς, ὥστε Ἀλέξανδρος ἐπὶ τοὺς Πέρσας στρατευόμενος τοῖς ἀπογόνοις αὐτῶν ἐνέτυχεν ὡς ἀληθῶς Ἕλλησιν οὖσιν.

Εὐβοίης γένος ἐσμὲν Ἐρέτρικον, ἄγχι δὲ Σούσων

κείμεθα· φεῦ, γαίης ὅσσον ἀφ' ἡμετέρης!

Πυνθάνομαι s vazbou part. doplňkového předmětného. — *ἀντι-παρασκευάζομαι* činím přípravy (chystám se) k odporu. — *τὰ παρεσκευασμένα . . . ἐβλάβη* (*βλάπτω*) přípravy byly zmařeny. — *ὁ Ἡρόδοτος, ου* Hérodotos, (asi 485—425 př. n. l.), dějepisec světových dějin v rámci válek řecko-perských. — *μόνοι κατα-λελειμμένοι* ponecháni sami sobě, opuštěni. — *συμ-βάλλω μάχην* svádím boj. — *τετραμμένοι* od *τρέπω*. — *περι-γίγνομαι* (s gen.) nabývám vrchu, vítězím (nad). — *μετὰ ταῦτα* potom. — *ἀν-άγω* vyvážím, dovážím. — *οἰκίζω* usazuji. — *ἀ-φανίζω* vyhlazuji. — *ἐψεύσθην* (*ψεύδω*) byl jsem zklamán, zmýlil jsem se. — *ἡ ξένη* (roz. *χώρα*) cizina. — *ὁ νόμος* obyčej. — *Ἀλέξανδρος*, t. Veliký (vládl r. 336—323 př. n. l.). Odvlečení Eretrijští si tedy ještě po 150 letech zachovali řeč a řecké obyčeje. — V náhrobním epigramu upravte iónské tvary: *Εὐβοίας*, (*γαίας* =) *γῆς*, *ὅσον* (jak daleko), *ἡμετέρας*.

Srovnejte: symbol, symbolický, epigon.

107.

Konec války peloponnéské I.

Když v obleženém městě již umírali lidé hladem, poslali Athéňané posly, aby vyjednávali o mír s Lakedaimoňany (r. 404 př. n. l.). Při několika pokusech se jednání rozbíjelo o požadavek Lakedaimoňanů, aby Athéňané strhli dlouhé zdi a hradby kolem přístavu Peiraiea. Athéňané konečně poslali Théramena v čele poselství, kterému dali plnou moc k uzavření míru.

Θηραμένης δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πρέσβεις ἐπεὶ ἦσαν ἐν Σελλασίᾳ, ἐρωτώμενοι δέ, ἐπὶ τίνι λόγῳ ἥκοιεν, εἶπον, ὅτι αὐτοκράτορες περὶ εἰρήνης· μετὰ ταῦτα οἱ ἔφοροι καλεῖν ἐκέλευον αὐτούς. Ἐπεὶ δὲ ἦκον, ἐκκλησίαν ἐποίησαν, ἐν ᾗ ἀντέλεγον Κορίνθιοι καὶ Θηβαῖοι μάλιστα, πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι τῶν Ἑλλήνων, μὴ σπένδεσθαι Ἀθηναίοις, ἀλλ' ἐξαιρεῖν. Λακεδαιμόνιοι δὲ οὐκ ἔφασαν πόλιν Ἑλληνίδα ἀνδραποδιεῖν μέγα ἀγαθὸν εἰργασμένην ἐν τοῖς μεγίστοις κινδύνοις γενομένοις τῇ Ἑλλάδι, ἀλλ' ἐποιοῦντο εἰρήνην ἐφ' ᾧ τά τε μακρὰ τείχη καὶ τὸν Πειραιᾶ καθελόντας καὶ τὰς ναῦς πλὴν δώδεκα παραδόντας καὶ τοὺς φυγάδας καθέντας τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν καὶ φίλον νομίζοντας Λακεδαιμονίοις ἕπεσθαι καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ὅποι ἂν ἡγῶνται.

Θηρᾱμένης, ους athén. státník koncem války peloponnéské. — *ἐπὶ τίνι λόγῳ ἥκοιεν* (k jakému vyjádření, k jaké rozpravě) za jakým účelem přišli. — *αὐτοκράτορες* doplň *ἥκοιεν*: že přišli s plnou mocí (k uzavření míru). — (*οἱ ἔφοροι*: nejdůlež. pět úředníků spartských) *καλεῖν ἐκέλευον αὐτούς* zvali je k sobě, dali jim slyšení. — *ἐν τοῖς μεγίστοις κινδύνοις γενομένοις τῇ Ἑλλάδι* (v překl. vynech part.!): t. za válek řecko-perských. — *ἐποιοῦντο* (impf. snahové § 357.2) *εἰρήνην* chtěli učiniti mír. — *ἐφ' ᾧ* za té podmínky, že. — *ὁ Πειραιεύς, ῶς* (§ 118.4) nejdůlež. přístav záp. od Athén. — *τοὺς φυγάδας καθέντας* dovoliti návrat politickým vyhnancům. — *ὅποι ἂν ἡγῶνται* kamkoli je povedou.

Athéňané tedy musili přijmouti podmínky, kterým se stále vzpírali. Podmínky znamenaly úplné vojenské, obchodní i politické oslabení Athén. Tyto podmínky, jakož i ustavení vlády oligarchů, t. zv. 30 tyranů, znamenaly vítězství všech zpátečnických sil té doby, a to vně i uvnitř Athén, nad athénskou republikou, na svou dobu pokrokovou, poněvadž se v ní mohli uplatniti všichni svobodní občané. Byl to krok zpět k zastaralejší formě vládní, jež se udržovala ve Spartě, a podpora athénských aristokratů, příznivých zřízení spartskému, kteří svoje třídní zájmy kladli nad zájem celku.

Srovnejte: eklésie, eklésiastický, thalatokracie.

108.

Konec války peloponnéské II. (Dokončení.)

Θηραμένης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πρέσβεις ἐπανεφέροντο ταῦτα εἰς τὰς Ἀθήνας. Εἰσιόντας δ' αὐτοὺς ὄχλος περιεχεῖτο πολύς, φοβούμενοι μὴ ἄπρακτοι ἥκοιεν· οὐ γὰρ ἔτι ἐνεχώρει μέλλειν διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀπολλυμένων τῷ λιμῷ. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἀπήγγελλον οἱ πρέσβεις ἐφ' οἷς οἱ Λακεδαιμόνιοι ποιοῖντο τὴν εἰρήνην· προηγόρει δὲ αὐτῶν Θηραμένης, λέγων, ὡς χρὴ πείθεσθαι Λακεδαιμονίοις καὶ τὰ τείχη περιαιρεῖν. Ἀντειπόντων δέ τινων αὐτῷ, πολὺ δὲ πλειόνων συνεπαινεσάντων, ἔδοξε δέχεσθαι τὴν εἰρήνην. Μετὰ δὲ ταῦτα Λύσανδρός τε κατέπλει εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ οἱ φυγάδες κατῄεσαν καὶ τὰ τείχη κατέσκαπτον ὑπ' αὐλητρίδων πολλῇ προθυμίᾳ, νομίζοντες ἐκείνην τὴν ἡμέραν τῇ Ἑλλάδι ἄρχειν τῆς ἐλευθερίας.

Ἐπ-ανα-φέρομαι zpět přináším (poselství). — *ὄχλος . . . πολύς, φοβούμενοι* (se strachem, s obavami): vazba podle smyslu. — *ὁ ὄχλος, ου* zástup, dav. — *περιχέω, εῖν* oblévám; med. okolo se hrnu. — *ἄ-πρᾱκτος ἥκω* přicházím s nepořízenou. — *ἐγ-χωρεῖ* jest možno, čas. — *μέλλω* váhám. — *διά* (s ak.) pro. — *τῇ ὑστεραίᾳ* roz. *ἡμέρᾳ*. — *ἐφ' οἷς* za jakých podmínek. — *προ-ηγορῶ, εῖν* mluvím za, jménem. — *συν-επαινῶ, εῖν* schvaluji. — *ἔδοξε* (*τοῖς Ἀθηναίοις*) rozhodli se. — *ὁ Λύσανδρος, ου* spartský vojevůdce. — *ὑπ' αὐλητρίδων* (za doprovodu pištkyň), za zvuku fléten. — *ἡ προ-θῡμίᾱ, ας* ochota, nadšení. — *ἄρχειν* býti začátkem. —

Srovnejte: ochlokracie.

109.

O synech Xenofontových.

Významný attický historik **Xenofón** (asi 430—355), který se účastnil tažení Kýra Mladšího proti jeho bratru Artaxerxovi, králi perskému, a po smrti Kýrově v bitvě u Kunax r. 401 před n. l. se zasloužil o návrat řeckého námezdného vojska, byl — ač Athéňan — přívržencem Sparťanů a obdivovatelem jejich krále Agésilaa. Za t. zv. „korintské" války bojoval u Koroneje r. 394 před n. l. proti vojsku protispartské ligy, v níž byli i Athéňané. Ti proto nad Xenofontem vynesli rozsudek vyhnanství a zabavili jeho statky. V náhradu za to mu Sparťané darovali statek u Skilluntu nedaleko Olympie, kde žil věnuje se činnosti spisovatelské. Ale i odtud byl vypuzen a uchýlil se do Korinta, kde pokračoval v literární práci. Když se pak změnou politických poměrů Sparta s Athénami smířila a uzavřela s nimi spolek proti rostoucí moci Théb, o kterou

se zasloužili dva znamenití thébští státníci Pelopidas a Epameinondas, byl v Athénách nález o Xenofontově vyhnanství zrušen. Xenofón se sice sám nevrátil do Athén, ale oba své syny, Grylla a Diodora, poslal po vypuknutí války do vlasti, aby sloužili ve vojsku athénském jako jezdci. R. 362 před n. l. došlo k bitvě mezi Thébany a Sparťany u Mantineje na Peloponnésu, která skončila nerozhodně, ale znamenala vlastně konec thébské hegemonie v Řecku. V této bitvě padl Epameinondas a na straně spartské padl také syn Xenofontův Gryllos.

Ψηφισαμένων Ἀθηναίων βοηθεῖν Λακεδαιμονίοις, Ξενοφῶν ἔπεμψε τοὺς παῖδας εἰς τὰς Ἀθήνας στρατευσομένους ὑπὲρ τῶν Λακεδαιμονίων. Καὶ γὰρ ἐπεπαίδευντο αὐτόθι ἐν τῇ Σπάρτῃ. Ὁ μὲν οὖν Διόδωρος οὐδὲν ἐπιφανὲς πράξας ἐκ τῆς μάχης ἀνασῴζεται, καὶ αὐτῷ υἱὸς ὁμώνυμος γίγνεται τῷ ἀδελφῷ. Ὁ δὲ Γρύλλος τεταγμένος κατὰ τοὺς ἱππέας — ἦν δὲ ἡ μάχη περὶ τὴν Μαντίνειαν — ἰσχυρῶς ἀγωνισάμενος ἐτελεύτησεν. Ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ καὶ Ἐπαμεινώνδας ἔπεσεν. Τηνικαῦτα δὴ καὶ τὸν Ξενοφῶντά φασι θύειν ἐστεμμένον. Ἀπαγγελθέντος δ' αὐτῷ τοῦ θανάτου ἀποστεφανώσασθαι· ἔπειτα μαθόντα, ὅτι γενναίως, πάλιν ἐπιθέσθαι τὸν στέφανον. Ἔνιοι δὲ οὐδὲ δακρῦσαί φασιν αὐτόν· „Ἀλλὰ γάρ," εἰπεῖν, „ἤδειν θνητὸν γεγεννηκώς."

Στρατευσομένους: part. fut. účelové. — *ὑπὲρ τῶν Λακεδαιμονίων* pro Lakedaimoňany, po boku Laked. — *ὁμώνυμος τῷ ἀδελφῷ* . . . jako bratr, s bratrem. — *κατὰ τοὺς ἱππέας* mezi . . .. — *φασὶ θύειν*: přeložte minulým časem: prý obětoval. — *ἐστεμμένον*: Obětující si před bohoslužbou zdobil hlavu věncem; také obětní zvíře bylo ověnčeno. Zvyk věnčení byl velmi v Řecku rozšířen. Olivový věnec byl na př. vítěznou cenou při závodech, zlatým věncem byli veřejně věnčeni zasloužilí občané. Ale i řečníci předstupovali před shromáždění lidu s věncem na hlavě a jím se zdobili i účastníci hostiny. Také mrtví byli pohřbíváni s věncem. Věnec měl odvraceti od ověnčeného nepříjemnost, škodu nebo pohromu a věřilo se, že vegetativní síla rostliny se věncem přenáší na člověka a dodává mu sil k úspěchu. — *ὅτι γενναίως*: doplňte *ἐτελεύτησεν*. — *ἤδειν* (t. *αὐτὸν*) *θνητὸν γεγεννηκώς*.

110.

Krypteia.

Obyvatelstvo spartského státu se dělilo na tři třídní skupiny: 1. *Dóry* či *Sparťany*, třídu vládnoucí, jedinou plnoprávnou třídu, majitele velkostatků, 2. *perioiky*, domácí obyvatele měst rozmanitého původu, kteří byli osobně svobodni, ale musili odvádět

Sparťanům daň; zabývali se hlavně řemeslem a obchodem; 3. *heilóty*, nesvobodné podmaněné původní obyvatele a jejich potomky. Tito byli úplnými nevolníky, zbavenými majetku, kteří pro Sparťany obdělávali půdu a tak svou prací je vydržovali. Nelišili se vlastně mnoho od otroků. Nepatřili však žádnému jednotlivému majiteli, nýbrž státu, proto nemohli býti od pána, jemuž byli přiděleni, ani prodáni ani propuštěni na svobodu. Jejich postavení bylo velmi bědné, proto se často proti svým otrokářům bouřili. Sparťané se jejich vzpour obávali a hleděli se nepohodlných heilótů zbavovati. Jedním z prostředků, namířených proti heilótům, byla i tak zv. *krypteia*, jakási tajná služba. Vybraní mladí Sparťané vycházeli na venkov, kde se skrývali a tajně slídili po heilótech a nejnebezpečnější z nich úkladně ubíjeli. Proto eforové při nastoupení úřadu vypovídali vždy heilótům válku, aby jejich usmrcení bylo beztrestné. Sparťané tento nelidský způsob zacházení s heilóty považovali za součást vojenského výcviku a přípravy na válku.

Ἡ δὲ καλουμένη κρυπτεία παρὰ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἦν τοιαύτη· Τῶν νέων οἱ ἄρχοντες διὰ χρόνου τοὺς μάλιστα νοῦν ἔχειν δοκοῦντας εἰς τὴν χώραν ἄλλον ἄλλοσε ἐξέπεμπον, ἔχοντας ἐγχειρίδια καὶ τροφὴν ἀναγκαίαν, ἄλλο δὲ οὐδέν· οἱ δὲ μεθ' ἡμέραν μὲν εἰς ἀδήλους τόπους διασπειρόμενοι ἀπέκρυπτον ἑαυτοὺς καὶ ἀνεπαύοντο, νύκτωρ δὲ κατιόντες εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν εἱλώτων τὸν ἁλισκόμενον ἀπέσφαττον. Πολλάκις δὲ καὶ τοῖς ἀγροῖς ἐπιπορευόμενοι, τοὺς κρατίστους αὐτῶν ἀνῄρουν. Ὥσπερ καὶ Θουκυδίδης ἱστορεῖ τοὺς ἐπ' ἀνδρείᾳ προκριθέντας ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν στεφανώσασθαι μὲν ὡς ἐλευθέρους γεγονότας καὶ περιελθεῖν τὰ τῶν θεῶν ἱερά, μικρὸν δὲ ὕστερον ἅπαντας ἀφανεῖς γενέσθαι, πλείονας ἢ δισχιλίους ὄντας, ὡς μήτε παραχρῆμα μήτε ὕστερον ἔχειν τινα λέγειν, τίνι τρόπῳ διεφθάρησαν. Ἀριστοτέλης δὲ μάλιστά φησι καὶ τοὺς ἐφόρους, ὅταν εἰς τὴν ἀρχὴν καταστῶσι, πρῶτον τοῖς εἵλωσι καταγγέλλειν πόλεμον, ὅπως εὐαγὲς ᾖ τὸ ἀνελεῖν.

Καλουμένη tak zvaná. — *τῶν νέων*: spojte jako gen. celkový (§ 330.7) s *τοὺς μάλιστα . . . δοκοῦντας*. — *διὰ χρόνου* čas od času. — *τοὺς μάλιστα νοῦν ἔχειν δοκοῦντας* kteří se zdáli býti nejvyspělejší, nejchytřejší. — *μεθ'* (= *μετὰ*) *ἡμέραν* za dne. — *τῶν εἱλώτων τὸν ἁλισκόμενον* koho z heilótů dopadli, toho. — *ἐπιπορευόμενοι τοῖς ἀγροῖς* procházejíce venkovem. — *τοὺς ἐπ'* (= *ἐπὶ*) *ἀνδρείᾳ προκριθέντας* kteří byli vybráni pro statečnost (kteří se vyznamenali . . .). — *ὡς ἐλευθέρους γεγονότας* jako již svobodní. — *μικρὸν ὕστερον* nedlouho potom. — *ὡς μήτε . . . ἔχειν τινὰ λέγειν* takže nikdo nemohl tvrditi. — *οἱ ἔφοροι*: nejdůležitější spartský úřad, sbor pěti eforů, volených na rok.

Vzdělaný Skyth Anacharsis, který v 6. stol. před n. l. se vydal na cesty, aby poznal svět, navštívil prý též Athény a stýkal se s athénským státníkem a básníkem Solónem (o něm viz čl. 102). Starověký spisovatel Lukianos (v 2. stol. n. l.) vložil v dialogu nazvaném po Anacharsiovi oběma do úst rozhovor o athénské výchově. Solón vyloživ o vzdělání duševním, líčil dále Anacharsiovi tělesnou výchovu athénské mládeže v gymnasiích (cvičištích) — článek 111 — a ukončil tuto partii výkladem o účelu a smyslu této výchovy — článek 112.

111.

Athénská tělesná cvičení.

Τὰ δὲ σώματα, ὅπερ μάλιστα ἐπόθεις ἀκοῦσαι, ὧδε γυμνάζομεν· ποικίλα τὰ γυμνάσια ἐπινοήσαντες καὶ διδασκάλους ἑκάστων ἐπιστήσαντες τὸν μὲν πυκτεύειν, τὸν δὲ παγκρατιάζειν διδάσκομεν, ὡς τούς τε πόνους καρτερεῖν ἐθίζοιντο καὶ ὁμόσε χωρεῖν ταῖς πληγαῖς μηδὲ ἀποτρέποιντο δέει τῶν τραυμάτων. Τοῦτο δὲ ἡμῖν δύο τὰ ὠφελιμώτατα ἐξεργάζεται ἐν αὐτοῖς, θυμοειδεῖς τε παρασκευάζον εἰς τοὺς κινδύνους καὶ προσέτι ἐρρῶσθαι καὶ καρτεροὺς εἶναι. Καὶ μὴν καὶ δρομικοὺς εἶναι ἀσκοῦμεν τοὺς νέους, εἰς μῆκός τε διαρκεῖν ἐθίζοντες καὶ εἰς τὸ ἐν βραχεῖ ὠκύτατον ἐπικουφίζοντες. Ἀλλὰ καὶ ὑπεράλλεσθαι τάφρον εἰ δέοι, ἢ εἴ τι ἄλλο ἐμπόδιον, καὶ πρὸς τοῦτο ἀσκοῦνται ἡμῖν, ἔτι καὶ μολυβδίδας ἐν ταῖν χεροῖν ἔχοντες. Εἶτα περὶ ἀκοντίου βολῆς εἰς μῆκος ἁμιλλῶνται. Εἶδες δὲ καὶ ἄλλο τι ἐν τῷ γυμνασίῳ χαλκοῦν περιφερές, ἀσπίδι μικρᾷ ἐοικός· ἐκεῖνο τοίνυν ἄνω τε ἀναρριπτοῦσιν εἰς τὸν ἀέρα καὶ εἰς τὸ πόρρω φιλοτιμούμενοι, ὅστις ἐπὶ μήκιστον ἐξέλθοι καὶ τοὺς ἄλλους ὑπερβάλοιτο· καὶ ὁ πόνος οὗτος ὤμους τε αὐτῶν κρατύνει καὶ τόνον τοῖς ἄκροις ἐντίθησιν.

Τὸν μὲν πυκτεύειν, τὸν δὲ παγκρατιάζειν διδάσκομεν jednoho ... rohování, druhého pankratiu. — *ὡς*: účelové. — *εἰς τὸ ἐν βραχεῖ* (t. *χρόνῳ*) *ὠκύτατον* k nejrychlejšímu výkonu v krátkém čase. — *εἰ δέοι ὑπεράλλεσθαι* kdyby bylo třeba .... — *εἴ τι ἄλλο ἐμπόδιον*: t. *εἴη*. — *μολυβδίδας*: olověné koule, obyč. zvány *οἱ ἁλτῆρες*, o váze 2—6 kg, tvaru rozmanitého; jejich účelem bylo dodati skoku většího švihu a jistoty při odrazu i při doskoku; bylo to vlastně totéž jako naše „činky". — *εἰς τὸ πόρρω* do dálky. — *ὅστις ἐπὶ μήκιστον ἐξέλθοι* kdo nejdále vyjde, dostihne (t. dohodí).

Srovnejte: aerodrom, aerodynamika, aerofobie, aeroplán, aerohydroplán, aerostatika, aerotherapie, akrobat, akrobatický, akrobacie, akrofobie (chorobný strach z hloubky), akrostich, akronym (*ἄκρον* + *ὄνομα*; umělá zkratka ze začátečních písmen n. slabik slov názvu).

112.

Mládež — naděje vlasti.

Ταῦτ' ἔστιν, ὦ Ἀνάχαρσι, ἃ τοὺς νέους ἡμεῖς ἀσκοῦμεν, οἰόμενοι φύλακας ἡμῖν τῆς πόλεως ἀγαθοὺς γενήσεσθαι καὶ ἐν ἐλευθερίᾳ βιώσεσθαι δι' αὐτούς, κρατοῦντες μὲν τῶν δυσμενῶν, εἰ ἐπίοιεν, φοβεροὶ δὲ τοῖς περιοίκοις ὄντες, ὡς ὑποπτήσσειν τε καὶ ὑποτελεῖν ἡμῖν τοὺς πλείστους αὐτῶν. Ἐν εἰρήνῃ τε αὖ πολὺ ἀμείνοσιν αὐτοῖς χρώμεθα περὶ μηδὲν τῶν αἰσχρῶν φιλοτιμουμένοις μηδ' ὑπ' ἀργίας εἰς ὕβριν τρεπομένοις, ἀλλὰ περὶ τὰ τοιαῦτα διατρίβουσι καὶ ἀσχόλοις οὖσιν ἐν αὐτοῖς. Καὶ ὅπερ ἔφην τὸ κοινὸν ἀγαθὸν καὶ τὴν ἄκραν πόλεως εὐδαιμονίαν, τοῦτ' ἔστιν, ὁπότε εἴς τε εἰρήνην καὶ εἰς πόλεμον τὰ ἄριστα παρεσκευασμένη φαίνοιτο ἡ νεότης, περὶ τὰ κάλλιστα ἡμῖν σπουδάζοντες.

Ταῦτ' ἔστιν: o přízvuku srov. § 15.4 b, *β*. — *οἰόμενοι γενήσεσθαι*: roz. *αὐτούς* (= *τοὺς νέους*). — *βιώσεσθαι*: změna podmětu, který je k tomuto slovesu *ἡμᾶς*. — *δι'* (= *διὰ*) *αὐτοὺς* jejich zásluhou. — *εἰ ἐπίοιεν*: předvětí podm. souvětí potenciálního. — *ὡς ὑποπτήσσειν . . .*; *ὑποτελεῖν . . . τοὺς πλείστους*: věta účinková (takže . . .). — *χρώμεθα αὐτοῖς* máme je. — part. *φιλοτιμουμένοις, τρεπομένοις, διατρίβουσι, οὖσιν* rozveďte větou důvodovou (poněvadž . . .). — *περὶ τὰ τοιαῦτα*: t. cvičeními v gymnasiích. — *ἀσχόλοις οὖσιν ἐν αὐτοῖς* poněvadž se zaměstnávají sami sebou. — *ὅπερ ἔφην . . .* co právě jsem jmenoval jako . . .. — *ὁπότε φαίνοιτο παρεσκευασμένη . . .*: part. doplňkové podmětné: když zjevně je připravena . . . (§ 405.1). — *τὰ ἄριστα* adverbiálně. — *ἡ νεότης . . . σπουδάζοντες*: vazba podlě smyslu, jako by tu stálo místo *νεότης*: *οἱ νέοι*.

Přehled skladby.

A. **Věty hlavní.**

I. Věty oznamovací.

1. Indikativ vyjadřuje děj skutečný (záporka *οὐ*):
γράφω — píši, *γράψω* — budu psáti, *ἔγραψα* — napsal jsem.

2. Optativ + *ἄν* — děj možný (záp. *οὐ*):
γράφοιμι ἄν — psal bych, *γράψαιμι ἄν* — napsal bych.
V češtině: kondicionál, mohu + inf., asi, možná že, snad + fut.

3. Indikativ histor. času (impf., aor., plpf.) + *ἄν* — děj neskutečný (záp. *οὐ*); přihlíží se k vidu, nikoliv k času.
ἔγραφον ἄν — psal bych, byl bych psal,
ἔγραψα ἄν — napsal bych, byl bych napsal.

II. Věty žádací.

a) Věty rozkazovací.

1. Konjunktiv vybízecí — v 1. os. pl.:
γράφωμεν! — pišme! *μὴ γράφωμεν!* — nepišme!
2. Imperativ — rozkaz:
γράφε! — piš! *γράφετε!* — pište!
3. Zákaz je vyjádřen: *μή* + impt. praes. — o ději trvacím
μή + konj. aor. — o ději dokonavém.
μὴ γράφε! — nepiš! *μὴ γράψῃς!* — nenapiš!
μὴ γράφετε! — nepište! *μὴ γράψητε!* — nenapište!

b) Věty přací: částice *εἴθε, εἰ γάρ, ὡς* = kéž.

1. (*μή* +) optativ — přání splnitelné:
εἴθε γράφοις! — kéž píšeš! *εἴθε γράψαις!* — kéž napíšeš!
2. (*μή* +) ind. histor. času — přání nesplnitelné:
εἴθε ἔγραφες! — kéž bys psal! *εἴθε ἔγραψας!* — kéž bys (byl) napsal!
Za ind. impf. bývá *ὤφελον* + inf. praes., za ind. aor. *ὤφελον* + inf. aor.:
ὤφελε ζῆν! — kéž by žil! *ὤφελε μὴ ἀποθανεῖν!* — kéž by nebyl zemřel!
Ὤφελον = ind. aor. sil. od *ὀφείλω* mám.

III. Věty tázací (otázky přímé).

1. doplňovací: *Τίς λέγει*; Kdo (to) mluví? *Τί γράφεις*; Co píšeš?
2. zjišťovací: částice *ἆρα* — zda(li), *ἆρ' οὐ, οὐ* — (zda) ne? co pak ne-?
ἆρα μή, μή — snad ne-? že ne-?
πότερον — ἤ, *θ — ἤ* } zda — či
Jsou v nich způsoby vět oznamovacích.

Konjunktiv rozvažovací — jen v 1. os. sg. nebo pl.:

Τί πράττω; Co mám dělat? *Ποῖ φύγωμεν*; Kam (máme) utéci?

P. **Věty vedlejší.**

Časy: 1. hlavní: ind. praes., pf., fut.
konj. a optativ přací nebo možnosti
imperativ.

2. vedlejší (historické): ind. impf., aor., plpf.
opt. střídný (zástupný).

I. Věty důvodové.

Spojky: *ὅτι, διότι, ὡς* — poněvadž, protože, ježto
ἐπεί — když, *ἐπειδή* — když, poněvadž
ὅτε, ὁπότε — když, ježto.

1. (*οὐ* +) indikativ nebo optativ + *ἄν*:

Ἐπεὶ βούλεσθε, λέξω ὑμῖν. Když (Protože) chcete, řeknu vám.
Λέγε, ὦ φίλε, ὡς οὐδεὶς ἄλλος κάλλιον ἂν λέγοι ἢ σύ.
Mluv, příteli, protože nikdo jiný by lépe nemluvil než ty.

2. optativ střídný — po čase vedlejším:

Ἐκόλαζόν σε, ὅτι ταῦτα οὐ πράττοις. Trestali tě, protože (prý) to neděláš (nedělals).

II. Věty žádací.

1. **Věty účelové:** spojky *ἵνα, ὡς, ὅπως* — aby, (*ἵνα, ὡς ὅπως*) *μή* — aby ne; po čase hlavním — konjunktiv, po čase vedlejším — optativ:

Γράφω σοί, ἵνα χαίρῃς. Píši ti, abys měl radost.
Ἔγραφόν σοι, ἵνα χαίροις. Psal jsem ti, abys měl radost.

2. **Věty snahové:** spojky *ὡς, ὅπως* — aby (záp. *μή*).

Je v nich: a) indikativ futura,
b) způsoby vět účelových.

Ἐπιμελοῦμαι, ὅπως βελτίων γενήσομαι (*γένωμαι*). Starám se, abych se stal lepším.

Ἐπεμελούμην, ὅπως βελτίων γενήσομαι (*γενοίμην*). Staral jsem se, abych se stal lepším.

3. **Věty obavné:** spojky *μή* = aby ne = že, *μή οὐ* = že ne (= aby). Mají způsoby vět účelových:

Φοβοῦμαι, μή τι κακὸν πράττῃς. Bojím se, že děláš něco špatného (abys nedělal).

Ἐφοβούμην, μή τι κακὸν πράττοις. Bál jsem se, že děláš něco špatného (abys nedělal).

III. **Věty účinkové:** spojky *ὡς, ὥστε* — tak, že; mají

1. (*οὐ* +) indikativ — o účinku skutečném:
Οἱ πολέμιοι ἐβόων, ὥστε οἱ ἡμέτεροι ἤκουον.
Nepřátelé křičeli, že je naši (skutečně) slyšeli.

2. (*μή* +) infinitiv — o účinku možném nebo nutném (někdy i žádaném):
Οἱ πολέμιοι ἐβόων, ὥστε τοὺς ἡμετέρους ἀκούειν.
Nepřátelé křičeli, že je naši mohli (museli) slyšeti (jen aby je naši slyšeli).

3. infinitiv může být i o účinku skutečném (že je naši slyšeli).

IV. **Věty podmínkové.**

Spojky: *εἰ, ἐάν* (= *ἄν, ἤν*) — jestliže, -li, jestliže by, kdyby; záporka *μή*. Věta hlavní je závětí (Z), věta vedlejší — předvětí (P).

1. **forma skutečnosti** (reální:) P : *εἰ* + ind; Z : ind. nebo impt.
Εἰ ἔχεις, δίδως (δίδου!). Jestliže máš, dáváš (dávej!).
Εἰ ἔσχες, ἔδωκας. Jestliže jsi dostal, dal jsi.

2. **forma očekávací** (futurální): P: *ἐάν* + konj. praes., aor. Z: ind. fut. nebo impt.
Ἐὰν ἔχῃς (σχῇς), δώσεις — δίδου! Budeš-li mít (Dostaneš-li), dáš — dávej!

3. **forma možnosti** (potenciální): P : *εἰ* + opt. praes. nebo aor.; Z : opt. praes. nebo aor.
Εἰ ἔχοις (σχοίης), διδοίης ἄν (δοίης ἄν). Jestliže bys měl (dostal), dával (dal) bys.

4. **forma neskutečná** (irreální): P : *εἰ* + ind. hist. času; Z : ind. hist. času + *ἄν*.
Εἰ εἶχες (ἔσχες), ἐδίδους ἄν (ἔδωκας ἄν). Kdybys (byl) měl (dostal), dával (dal) bys, byl bys dával (dal).

Je možné spojení kteréhokoliv předvětí s kterýmkoliv závětím (t. zv. forma smíšená). Nejdůležitější je forma opětovací (iterativní), která vyjadřuje opětovaný děj a) v přítomnosti: P : *ἐάν* + konj. praes. nebo aor.
Z : ind. praes.
b) v minulosti: P : *εἰ* + opt. praes. nebo aor.
Z : ind. impf.

Ἐὰν ἔχῃς (*σχῇς*), *δίδως*. Kdykoliv máš (dostaneš), dáváš.
Εἰ ἔχοις (*σχοίης*), *ἐδίδους*. Kdykoliv jsi měl (dostal), dával jsi

V. **Věty přípustkové.**

Spojky: *εἰ καί, ἐὰν καί* — byť i, třebas
καὶ εἰ, καὶ ἐάν — i když, i kdyby
οὐδ' εἰ, οὐδ' ἐάν — ani kdyby.

Mají způsoby jako předvětí podmínková.

Εἰ καὶ πλείους ἡμῶν ἔσονται, νικήσομεν αὐτούς. Třebas budou četnější než my, přemůžeme je.

Καὶ ἐὰν πλείους ἡμῶν ὦσιν, νικήσομεν αὐτούς. I když budou četnější než my, přemůžeme je.

Οὐδ' εἰ πλείους ἡμῶν ἦσαν, οὐκ ἂν ἐνίκων ἡμᾶς. Ani kdyby byli četnější než my, nepřemáhali by nás.

VI. **Věty časové.**

Spojky: *ὅτε, ὁπότε, ἡνίκα, ἐπεί, ἐπειδή, ὡς* — když
ὡς, ἐπεί (*τάχιστα*) — jakmile
ἕστε, ἕως, μέχρι (*οὗ*) — pokud, dokud ne, až
ἐν ᾧ (*χρόνῳ*) — zatím co, *ἐξ* (*ἀφ'*) *οὗ* — od té doby co
πρίν, πρότερον — *ἤ* — dříve než, dokud ne, až.

1. Indikativ praesentu — děj přítomný, ind. impf. (aor.) — děj minulý.
Ὅτε δύναμαι, βοηθῶ τοῖς φίλοις. Když mohu, pomáhám přátelům.
Ὅτε ἐδυνάμην, ἐβοήθουν τοῖς φίλοις. Když jsem mohl, pomáhal jsem přátelům.

2. Způsoby jako v předvětí očekávacím:
Ὅταν (= *Ὅτε ἄν*) *δύνωμαι, βοηθήσω τοῖς φίλοις*. Když budu moci, pomohu (budu pomáhat) přátelům.

3. Způsoby jako v předvětích opětovacích:
konj. + *ἄν* — o ději opět. v přítomnosti
opt. — o ději opět. v minulosti.
Ὅταν δύνωμαι, βοηθῶ τοῖς φίλοις. Kdykoliv mohu, pomáhám přátelům.
Ὅτε δυναίμην, ἐβοήθουν τοῖς φίλοις. Kdykoliv jsem mohl, pomáhal jsem přátelům.

Vazba spojky πρίν (*πρότερον -ή*)

a) infinitiv — je-li řídicí věta kladná:

Οἱ πολέμιοι ἔφυγον πρὶν μάχην γενέσθαι. Nepřátelé uprchli dříve, než nastala bitva.

b) indikativ (zejm. aor.) — o ději skutečném
konjunktiv očekávací + *ἄν* o ději očekávaném } je-li řídicí věta záporná:

Οἱ πολέμιοι οὐκ ἔφυγον, πρὶν ἡ μάχη ἐγένετο. Nepřátelé neuprchli dříve, dokud nenastal boj.

Οἱ πολέμιοι οὐ φεύξονται, πρὶν ἂν μάχη γένηται. Nepřátelé neuprchnou, dokud se nestrhne bitva.

Vazba infinitivní bývá i tehdy, když je řídicí věta záporná.

Po čase vedlejším může být místo konj. + *ἄν* optativ střídný.

C. **Vedlejší věty vztažné.**

Jsou uvedeny vztažnými zájmeny nebo vztažnými příslovci. Mají způsoby a záporky té věty, kterou zastupují. Věty vzt. účelové mají ind. fut.

D. **Infinitiv ve větě bývá:**

1. **podmětem:** *Δεῖ ἐργάζεσθαι.* Je třeba pracovati.

2. **předmětem:** a) inf. úsudkový — u sloves myšlení a projevování:

Ὁ ἄγγελος ἀγγέλλει νίκην προσέρχεσθαι. Posel oznamuje, že se blíží vítězství.

b) inf. žádací — u sloves učení, chtění, pobízení, zakazování a pod.:

Οἱ νέοι μανθάνουσιν ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι. Mladí se učí vládnouti i podřizovati se vládě.

3. **příslovečným určením:** a) inf. účelový:

Παραδίδωμι ὑμῖν τὴν πόλιν φυλάττειν. Svěřuji vám obec, abyste ji chránili.

b) inf. účinkový:

Ἐποίησα ὑμᾶς νικῆσαι τὸν πολέμιον. Způsobil jsem, že jste přemohli nepřítele.

c) inf. vztahový, n. zřetelový:

Ἀνὴρ δεινὸς λέγειν. Muž schopný v mluvení, schopný řečník.

Členem se infinitiv zpodstatňuje:

Τὸ μανθάνειν τοῖς νέοις χρήσιμόν ἐστιν. Učení je mládeži užitečné (věcí užitečnou).

E. **Participium ve větě.**

Participium praesentu vyjadřuje děj současný, part. aoristu děj předčasný, part. futura děj následný.

I. **Participium spojité** (shoduje se s podmětem nebo předmětem věty):

1. **přívlastkové:** určuje vlastnost podst. jména; členem se zpodstatňuje:
ὁ παρὼν καιρός — přítomný (vhodný) čas.
ὁ λέγων — řečník, *ὁ ἀκούων* — posluchač.

2. **doplňkové:**

a) **podmětné:** rozvíjí a doplňuje podmět:

τυγχάνω ὤν — náhodou (právě) jsem
φθάνω σε ποιῶν — činím dříve než ty
παύομαι λέγων — přestávám mluviti
χαίρω ἀκούων — rád poslouchám
φαίνομαι πράττων — zjevně dělám
ἄρχομαι λέγων — začínám mluviti
λανθάνω ποιῶν — tajně (skrytě) činím

Překládáme je často slovesem určitým a určité sloveso příslovcem.

b) **předmětné:** rozvíjí a doplňuje předmět; je po slovesech vnímání, myšlení a projevování:

ὁρῶ σε ἀποροῦντα: 1. vidím tě v rozpacích
2. vidím, že jsi (jak jsi) v rozpacích
3. jsi, jak vidím, v rozpacích
4. vidím tvoje rozpaky.

Po slovese trpném nebo při témže podmětu se mění v part. podmětné:

φαίνεται φίλος ὤν — zdá se (jeví se), že je přítelem
ὁμολογεῖ φίλος ὤν — souhlasí (potvrzuje), že je přítelem.

3. **příslovečné,** na př.:

časové: *ταῦτα λέγων θορύβου ἤκουσεν* — říkaje to (když to říkal), uslyšel hluk

způsobové: *Πλάτων γράφων ἀπέθανεν* — Platon zemřel při psaní (píše)

důvodové: obyč. s částicí *ἅτε, οἷα, οἷον* pro důvod skutečný, *ὡς, ὥσπερ* pro d. myšlený: *Κῦρος, ἅτε παῖς ὤν, ἥδετο τῇ στολῇ* — K. se radoval z šatu, jsa (protože byl) chlapcem

účelové: part. fut., někdy s částicí *ὡς*: *πέμπει τινὰ ἀγγελοῦντα* — pošle někoho, aby oznámil

podmínkové (záp. *μή*): *ἀτυχήσεις μὴ πονῶν* — budeš nešťasten, nebudeš-li pracovat

přípustkové: částice *καί, καίπερ*: *συμβουλεύω σοι καίπερ νεώτερος ὤν* — radím ti, ač jsem mladší.

II. Participium nespojité.

Genitiv absolutní (viz cv. 20): participium překládáme větou časovou, důvodovou, podmínkovou, přípustkovou, nebo pádem předložkovým:

Κύρου βασιλεύοντος οἱ Πέρσαι ἰσχυροὶ ἦσαν. Když vládl Kyros, (Za vlády Kyrovy) Peršané byli silní.

Ἡμέρας προσιούσης ἐφάνησαν οἱ πολέμιοι. Když se blížil den, (S příchodem dne) objevili se nepřátelé.

F. Řeč nepřímá.

Řeč nepřímá podržuje způsoby vět v řeči přímé. Pamatujte:

1. ve větách oznamovacích je po čase vedlejším optativ střídný za indikativ, ale optativ možnosti (opt. + *ἄν*) a ind. neskutečnosti (ind. hist. času + *ἄν*) zůstávají vždy beze změny;

2. hlavní věty oznamovací (po slovesech mínění a mluvení) a hlavní věty žádací mají vazbu infinitivní;

3. věty vedlejší zůstávají beze změny; jen po čase vedlejším může být optativ střídný místo indikativu nebo konjunktivu + *ἄν*.

Ἔλεγον, ὅτι οἱ πολέμιοι φαίνοιντο — že se objevují (místo *φαίνονται*).

Εὖ ἴστε, ὅτι, ἐάν τις εἰς τὴν Ἑλλάδα μέλλῃ ἰέναι, πρὸς ἑσπέραν δεῖ πορεύεσθαι. Dobře víte, že chce-li někdo jíti do Řecka, musí jíti k západu.

Ἔλεγεν, ὅτι ἕτοιμος εἴη ἡγεῖσθαι αὐτοῖς, ἔνθα πολλὰ καὶ ἀγαθὰ λήψοιντο (místo *λήψονται*). Říkal, že je ochoten je vésti tam, kde získají mnoho dobrého.

Dodatky a připomínky k textu:

1. K str. 5, cvičení 1. uprav: Z, ζ = z (pův. zd).
2. **Hrdelné** souhlásky (kmeny) se nazývají v nových mluvnicích zadopatrové.
3. Vykřičníků a uvozovek je použito v řeckých textech jako pomůcky pro zvýraznění textu nebo upozornění na důležitost či zvláštnost jevu; řečtina je neměla.
4. Str. 59—60 k cv. 37: Tvar πόλεως je utvořen od dlouhého stupně *πολῃj-ος (s výměnou délek); proto zůstal přízvuk na třetí slabice od konce. Podle gen. sg. πόλεως je přízvukován i gen. pl. πόλεων.

Seznam zkratek.

adj.	adjektivum	na př.	na příklad
adv.	adverbium, adverbiálně	neosob.	neosobný, neosobně
ak.	akusativ	neskl.	nesklonný
akt.	aktivum, aktivně	nestaž.	nestažený
aor.	aorist	neutr.	neutrum
a pod.	a podobně	nom.	nominativ
atd.	a tak dále	obr.	obrázek
athén.	athénský	obyč.	obyčejný, obyčejně
atp.	a tak podobně	obv.	obvyklý
cv.	cvičení	opt.	optativ
č.	čas	os.	osoba
dat.	dativ	pass.	passivum
du.	duál	part.	participium
dvojhl.	dvojhláska	pf.	perfektum
f.	femininum	pl.	plurál
fut.	futurum	plpf.	plusquamperfektum
gen.	genitiv	podm.	podmínkový
gen. abs.	genitiv absolutní	pozn.	poznámka
hl.	hlavní, hlavně	praes.	praesens
impt.	imperativ	předl.	předložka
impf.	imperfektum	pův.	původní, původně
ind.	indikativ	roz.	rozuměj
inf.	infinitiv	samohl.	samohláska
intr.	intransitivní, intransitivně	sev.	severní
j.	jiný	sil. (aor.)	silný (aorist)
již.	jižní	sg.	singulár
km.	kmen, kmeny	souhl.	souhláska, souhláskový
kompar.	komparativ	srov.	srovnej
kond.	kondicionál	staž.	stažený
konj.	konjunktiv	stol.	století
konj. rozv.	konjunktiv rozvažovací	str.	stránka
m.	místo	střed.	střední
mask.	maskulinum	subst.	substantivum
med. (ak.)	medium (akusativní)	super.	superlativ
ms.	město	t.	totiž
n.	nebo	t. j.	to jest
n. l.	našeho letopočtu	trans.	transitivní

A

A, α = *ἄλφα, τό* (nesklonné) a, á

ἀ-βατος 2 neschůdný

ἀγαθός 3 dobrý, *ἀγ. μάχεσθαι* statečný v boji; *τὸ ἀγαθόν* dobro, *τὰ ἀγαθά* dobré věci, dobro

ἄγαμαι obdivuji se (*τινά* někomu)

Ἀγαμέμνων, ονος, ὁ Agamemnón, vůdce Řeků před Trójou

ἄγαν příliš

ἀγανακτῶ, εῖν mrzí mě

ἀγάπη, ης, ἡ láska

ἀγαπῶ, ᾶν rád vidím, miluji, mám rád, vážím si

ἀγγέλλω oznamuji, zvěstuji

ἄγγελος, ου, ὁ posel

ἄγε! nuže!

ἀγέλη, ης, ἡ stádo

ἀ-γνοῶ, εῖν neznám

ἄγνῡμι lámu

ἀγορᾱ́, ᾶς, ἡ shromáždění, náměstí, tržiště

ἀγορεύω mluvím veřejně, ve shromáždění, řečním; hlásám; *ἀγ. κακῶς* (s ak.) špatně mluvím o

ἀγρός, οῦ, ὁ pole, venkov, venkovská usedlost

ἄγχι (s gen.) blízko

ἄγω vedu, ženu; *ἄγω Ὀλύμπια* konám olympijské hry

ἀγών, ῶνος, ὁ zápas, závod

ἀγωνίζομαι závodím, zápasím (*πρός* s ak. proti někomu)

ἀδελφή, ῆς, ἡ sestra

ἀδελφός 3 bratrský

ἀδελφός, οῦ, ὁ bratr

ἄ-δηλος 2 skrytý, tajný

ἄ-δικος 2 nespravedlivý, nečestný

ἀ-δικῶ, εῖν (s ak.) křivdím; *ἀδικοῦμαι* trpím, snáším křivdu

ἀ-δύνατος 2 nemožný

ᾄδω zpívám, opěvuji

Ἄδωνις, ιδος, ὁ Adónis, mythický lovec

ἀεί vždy, ustavičně

ἀετός, οῦ, ὁ orel

ἄήρ, ἀέρος, ὁ vzduch

Ἀθάμᾱς, αντος, ὁ myth. král v Orchemonu v Bojótii

ἀ-θάνατος 2 nesmrtelný

ἄ-θαπτος 2 nepohřbený

Ἀθηνᾶ, ᾶς, ἡ Athéna, bohyně moudrosti

Ἀθῆναι, ῶν, αἱ Athény, hl. ms. Attiky

Ἀθηναῖος 3 athénský; *οἱ Ἀθηναῖοι* Athéňané

Ἀθήνηθεν z Athén

ἀθλητής, οῦ, ὁ závodník, zápasník
ἆθλον, ου, τό závod
ἀ-θῡμῶ, εῖν pozbývám mysli, malomyslním
Ἄθως, Ἄθω, ὁ Athos, pohoří na Chalkidice
Αἴᾱς, αντος, ὁ Ajas, Řek před Trójou
Αἰγινήτης, ου, ὁ Aginňan, obyvatel ostrova Aginy
Αἰγύπτιος 3 egyptský; *οἱ Αἰγύπτιοι* Egypťané
Αἴγυπτος, ου, ἡ Egypt
Ἅιδης, ου, ὁ Hádes, bůh podsvětí; *εἰς Ἅιδου (οἰκίαν)* do podsvětí, *ἐν Ἅιδου (οἰκίᾳ)* v podsvětí
αἰδοῦμαι, εῖσθαι stydím se, ostýchám se
Αἰήτης, ου, ὁ Aietes, král v Kolchidě
αἷμα, ατος, τό krev
Αἰνείας, ου, ὁ Aineias (Aeneas), trojský hrdina, praotec Římanů
αἱρῶ, εῖν beru, chytám, zajímám, vybírám, volím; *αἱροῦμαι* volím si
αἴρω zvedám, zdvihám
αἰσθάνομαι pozoruji, všímám si
Αἰσχίνης, ου, ὁ Aischines, řečník, politický protivník Démosthenův
αἴσχιστος 3 super. k *αἰσχρός*
αἰσχῑων 2 kompar. k *αἰσχρός*
αἰσχρός 3 hanebný
Αἰσχύλος, ου, ὁ Aischylos, tragický básník
αἰσχῡ́νη, ης, ἡ stud, hanba
αἰσχῡ́νω hanobím
αἰτίᾱ, ας, ἡ příčina, důvod, vina
αἴτιος 3 vinný; původce, příčina
αἰτιῶμαι, ᾶσθαι obviňuji
αἰτῶ, εῖν (τινά τι) žádám (někoho o něco)
ἀ-καρπίᾱ, ας, ἡ neúroda
ἀκοντίζω vrhám kopí, oštěp
ἀκόντιον, ου, τό oštěp
ἀκούω (τινός τι) slyším (od někoho něco); poslouchám někoho
ἀ-κράτεια, ας, ἡ nestřídmost
ἀ-κρατής 2 (s gen.) nestřídmý, nemírný (v něčem)
ἀκριβής 2 zevrubný, důkladný, přesný
ἀκρό-πολις, εως, ἡ horní město, vyšehrad (obyč. o athén. hradu)
ἄκρον, ου, τό vrch; konec, končetina
ἄκρος 3 vrchní, horní, vrcholný; nejvyšší
ἄκων, ἄκοντος, ὁ házecí kopí, oštěp
ἀλαλάζω volám „alala", zdvihám válečný pokřik
ἄλγος, ους, τό bolest
Ἀλέξανδρος, ου, ὁ Alexandros Veliký, král makedonský
ἀλήθεια, ας, ἡ pravda
ἀληθεύω pravdu mluvím
ἀληθής 2 pravdivý
ἁλίσκομαι jsem jímán, zajímán
Ἀλκαῖος, ου, ὁ Alkaios, lyrický básník z ostrova Lesbu
Ἀλκιβιάδης, ου, ὁ Alkibiades, státník a vojevůdce athén.
ἀλλά ale, avšak
ἀλλάττω (-σσ-) měním

ἀλλήλων (gen.) sebe vespolek, navzájem

ἄλλος, ἄλλη, ἄλλο jiný; ἄλλοι jiní, οἱ ἄλλοι ostatní, τὰ ἄλλα ostatní věci

ἄλλοσε jinam

ἀλλότριος 3 cizí

ἅλμα, ατος, τό skok, skákání

ἅλς, ἁλός, ὁ sůl

ἄλσος, ους, τό (posvátný) háj

ἀλτῆρες, ων, οἱ olověné koule, činky (viz μολυβδίς)

Ἅλυς, υος, ὁ Halys, řeka v M. Asii

ἅμα spolu, zároveň; (s dat.) spolu s

Ἀμαζών, όνος, ἡ Amazonka

ἀ-μαθής 2 neučený, nevědomý, nerozumný, nesmyslný, hrubý

ἀ-μαθίᾱ, ας, ἡ neučenost, nevědomost

ἁμαρτάνω (s gen.) chybůji (v něčem), proviňuji se; τὰ ἁμαρτανόμενα chyby

ἀμείνων 2 kompar. k ἀγαθός: lepší, schopnější, statnější

ἀμελῶ, εῖν (ἀ-μελής 2 nedbalý) nedbám

ἀμιλλῶμαι, ᾶσθαι závodím

ἄμμα, ατος, τό uzel, smyčka; sevření pažemi

ἀμοιβή, ῆς, ἡ odplata, výměna

ἄμπελος, ου, ἡ vinný keř, vinná réva, vinice, vinohrad

ἀμῡ́νω bráním; (s dat.) pomáhám; ἀμῡ́νομαι (s ak.) bráním se (komu); ἀμῡ́νομαι ὑπὲρ τῆς πατρίδος bráním vlast

ἀμφί (s ak.) okolo; οἱ ἀμφὶ Ξέρξην družina Xerxova; u číslovek: asi

ἀμφι-γνοῶ, εῖν jsem v nejistotě, na rozpacích

ἀμφι-έννῡμι oblékám

ἀμφότερος 3 obojí; ἀμφοτέρω oba dva

ἀνα-βαίνω vystupuji; ἀν. ἐπὶ τὸν ἵππον vsedám na koně

ἀνα-βιβάζω naloďuji

ἀνα-γιγνώσκω čtu

ἀναγκάζω nutím

ἀναγκαῖος 3 nutný

ἀνάγκη, ης, ἡ nutnost, osud

ἀν-άγω vedu vzhůru, vyvádím; vyvážím, dopravuji; (o lodi:) pouštím na moře; ἀν-άγομαι pouštím se na moře, vyplouvám, pluji na moře, odplouvám, odjíždím

ἀνα-γράφω zapisuji, zaznamenávám

ἀνα-δίδωμι vydávám

ἀνα-δῡ́ομαι vynořuji se; vyrůstám (o ozbrojených mužích ze zasetých dračích zubů)

ἀνά-θημα, ατος, τό obětní dar

ἀν-αιδής 2 nestoudný

ἀν-αιρῶ, εῖν odstraňuji, ničím, hubím, usmrcuji

ἀν-αιτίᾱ, ας, ἡ nevina

ἀνᾱλίσκω vynakládám

ἀνα-κοινοῦμαι, οῦσθαι (s dat.) sdílím se o, sděluji

ἀνα-μιμνῄσκω připomínám

ἀνα-παύομαι odpočívám, jsem v klidu

ἀν-άριθμος 2 nesčíslný, nesmírný

ἁν-αρπάζω uchvacuji, plením; unáším

ἀνα-ῤῥῑ́πτω, εῖν vyhazuji

ἀνά-στατος 2 vyhnaný, podrobený, vyvrácený, zpustošený; *γίγνομαι ἀνάστατος* jsem pustošen

ἀνα-σῴζομαι zachraňuji se, šťastně se vracím

ἀνα-τίθημι dávám v oběť, zasvěcuji, věnuji

ἀνα-τρέπω obracím, převracím

Ἀνάχαρσις, εως, ὁ Anacharsis, moudrý Skyth, vrstevník a přítel Solónův

ἀνδραποδίζω porobuji, zotročuji

ἀνδρεία, ας, ἡ mužnost, statečnost

ἀνδρεῖος 3 statečný, mužný, chrabrý

Ἀνδρομάχη, ης, ἡ Andromacha, manželka Hektora, obránce Tróje (postava Homérovy Iliady)

ἄνεμος, ου, ὁ vítr

ἄνευ (s gen.) bez

ἀν-έχομαι vydržuji, snáším

ἀνήρ, ἀνδρός, ὁ muž

ἀνθ-ίστημι stavím proti; *ἀνθίσταμαι* na odpor se stavím, odporuji

ἄνθρωπος, ου, ὁ člověk

ἀν-ίημι vypouštím

ἀν-ίστημι znovu stavím; *ἀνίσταμαι* povstávám, vstávám

ἀνιῶ, ᾶν trápím, trýzním, mučím

ἄ-νοια, ας, ἡ nerozum, pošetilost

ἀν-οικοδομῶ, εῖν buduji, stavím

ἄ-νομος 2 nezákonný

ἄν-οπλος 2 = *ἄ-οπλος* 2 neozbrojený, bez zbraně

ἄ-νους 2 nerozumný

Ἀνταῖος, ου, ὁ Antaios, syn Poseidóna a Země (*Γῆ*)

Ἀνταλκίδας, ου, ὁ Antalkidas, Sparťan

ἀντί (s gen.) místo

Ἀντιγόνη, ης, ἡ Antigona, dcera Oidipova

ἀντι-λέγω odporuji, mluvím proti, (s inf.) navrhuji (aby)

ἀντι-παρα-σκευάζομαι připravuji se na odpor

ἀντι-τάττομαι řadím se proti

Ἀντώνιος, ου, ὁ Antonius, člen druhého triumvirátu v Římě, odpůrce Ciceronův

ἄν-υδρος 2 bez vody

ἄνω vzhůru, do výše

ἄξιος 3 hodný; *ἐπαίνου ἄξιος* hodný chvály

ἀπ-αγγέλλω zvěstuji, ohlašuji, oznamuji; vyřizuji (poselství)

ἀπ-αγορεύω zakazuji (*μή* s inf. — aby)

ἀπ-αλλάττω (*-σσ-*) *τινά τινος* zbavuji, zprošťuji někoho něčeho

ἅπᾶς, ἅπᾶσα, ἅπᾶν veškerý, celý, každý

ἀπάτη, ης, ἡ oklamání, lest, podvod

ἀπ-έδρᾶν (*ἀποδρᾶναι*) od *ἀποδιδράσκω*

ἀπ-εικάζω připodobňuji, přirovnávám

ἀπειλῶ, εῖν hrozím

ἄπ-ειμι, εῖναι jsem vzdálen, chybím

ἄπ-ειμι, ιέναι odejdu, odcházím

ἀπ-έρχομαι odcházím, vracím se
ἀπ-εχθάνομαι zprotivuji se
ἄ-πιστος 2 nespolehlivý
ἀ-πιστῶ, εῖν nevěřím, nedůvěřuji
ἁ-πλοῦς 3 jednoduchý
ἀπό (s gen.) od, z
ἀπο-βαίνω odcházím; ἀποβαίνει vychází, dopadá
ἀπο-βάλλω odhazuji, ztrácím
ἀπό-γονος, ου, ὁ potomek
ἀπο-δείκνῦμι ustanovuji, určuji
ἀπο-διδρᾰ́σκω utíkám (pryč)
ἀπο-δίδωμι vydávám; ἀποδίδομαι prodávám
ἀπο-θλῖβω vytlačuji, tlačím
ἀπο-θνῄσκω umírám
ἀπο-καίω spaluji
ἀπο-κρῑ́νομαι odpovídám
ἀπο-κρύπτω skrývám, zatajuji
ἀπο-κτείνω zabíjím
ἀπο-λαύω (s gen.) požívám, okoušim
ἀπο-λείπω opouštím, zanechávám
ἀπ-όλλῦμι hubím; ztrácím; ἀπόλλυμαι hynu
Ἀπόλλων, ωνος, ὁ Apollón, bůh věštění a básnictví
ἀπο-λογοῦμαι, εῖσθαι bránim se, hájim se
ἀπο-λύω zbavuji něčeho; ἀπολύομαι (s gen.) zbavuji se
ἀπο-πέμπομαι odesílám od sebe, propouštím
ἀπο-πλέω, εῖν odplouvám
ἀ-πορίᾱ, ας, ἡ nedostatek, nesnáz, obtíž
ἄ-πορος 2 neprůchodný, nesnadný; bez prostředků, nuzný
ἀπο-ῤῥῖπτω odhazuji, zahazuji
ἀ-πορῶ, εῖν jsem bezradný
ἀπο-σβέννῦμι zháším; med. uhasínám, zanikám
ἀπο-σκιάζω stíním, vrhám stín
ἀπο-στέλλω odesílám
ἀπο-στερῶ, εῖν (τινά τινος) zbavuji (někoho něčeho), připravuji (někoho o něco)
ἀπο-στεφανοῦμαι, οῦσθαι odkládám věnec
ἀπο-σφάττω zabodávám, usmrcuji, zabíjím
ἀπο-τρέπω odvracím
ἀπο-τρέχω odbíhám, (pryč) utíkám
ἀπο-φαίνομαι τὴν γνώμην vyslovuji své mínění
ἀπο-φεύγω unikám
ἀπο-χωρῶ, εῖν odcházím
ἄ-πρᾱκτος 2 s nepořízenou
ἅπτομαι (s gen.) dotýkám se (něčeho)
ἆρα zdali; ἆρ' οὐ zdali ne
ἀργίᾱ, ας, ἡ nečinnost, lenost, zahálka
Ἀργοναῦται, ῶν, οἱ Argonauti, plavci na lodi Argó
ἀργύριον, ου, τό stříbro
ἀργυροῦς 3 stříbrný
Ἀργώ, οῦς, ἡ Argó, loď, na níž se Iáson vypravil do Kolchidy pro zlaté rouno
Ἄρειος πάγος, ου, ὁ pahorek Áreův v Athénách
ἀρέσκω líbím se

ἀρετή, ῆς, ἡ statečnost, ušlechtilost, ctnost

Ἄρήϊος (Ἄρειος) 3 Áreův, válečný, bojovný

ἀρήν, ἀρνός, ὁ, ἡ ovce, jehně, beránek

Ἄρης, Ἄρεως, ὁ Áres, bůh války; meton.: válka, boj; Ἄρης Μακεδών Áres makedonský (=Filipos)

Ἀριαῖος, ου, ὁ Ariaios, perský velitel ve vojsku Kýra Mladšího

ἀριθμός, οῦ, ὁ počet

Ἀρισταγόρας, ου, ὁ Aristagoras, tyrannos miletský

ἀριστεύω (s gen.) vynikám (nad, mezi)

Ἀριστογείτων, ονος, ὁ Aristogeiton, Athéňan, který se pokusil odstranit tyranny Peisistratovce

Ἀριστόδημος, ου, ὁ Aristodémos, král v Ithome v Messénii

ἄριστος 3 super. k ἀγαθός: nejlepší, nejschopnější, nejstatečnější

Ἀριστοτέλης, ους, ὁ Aristoteles, řecký filosof a polyhistor, učitel Alexandra Velikého

Ἀρίων, ονος, ὁ Arión, mythický pěvec

Ἀρκαδία, ας, ἡ Arkadie, krajina na Peloponnésu

ἀρκῶ, εῖν stačím

Ἀρμενία, ας, ἡ Arménie, krajina v M. Asii

Ἁρμόδιος, ου, ὁ Harmodios, Athéňan, který se pokusil odstranit Peisistratovy syny

ἁρμόττω (-ζω) spojuji

ἁρπαγή, ῆς, ἡ loupení

ἁρπάζω unáším, loupím, uchvacuji

Ἀρτάβαζος, ου, ὁ Artabazos, perský vojevůdce

Ἀρταξέρξης, ου, ὁ Artaxerxes, syn a nástupce Dareiův

Ἄρτεμις, ιδος, ἡ Artemis, bohyně lovu

Ἀρτεμισία, ας, ἡ Artemisia, královna v Halikarnassu v M. Asii

Ἀρτεμίσιον, ου, τό Artemision, předhoří na ostrově Euboji

ἀρχαῖος 3 starý, dávný

ἀρχή, ῆς, ἡ začátek; vláda, úřad, říše

Ἀρχιμήδης, ους, ὁ Archimédes, slavný matematik v Syrakusách

ἄρχω jsem první, jsem začátkem; (s gen.) vládnu

ἄρχων, οντος, ὁ vládce, vůdce, velitel, náčelník, představený, úředník (archón)

ἀ-σαφής 2 nejasný, neurčitý

ἀ-σθενής 2 slabý

Ἀσίᾱ, ας, ἡ Asie, Malá Asie

ἄσκησις, εως, ἡ cvičení

ἀσκῶ, εῖν (τινά τι) cvičím (někoho v něčem)

ᾄσμα, ατος, τό zpěv, píseň

ἄσμενος 3 rád

ἀσπίς, ίδος, ἡ štít

ἄστυ, εως, τό (hlavní) město

Ἀστυάγης, ους, ὁ Astyages, král médský

ἀ-σφαλής 2 bezpečný, jistý

ἄ-σχολος 2 činný, zaměstnávající se
ἄτε ježto (obyč. u part.) o důvodu skutečném
ἀ-τελής 2. bez cíle, konce; prostý poplatků
Ἀτρείδης, ου, ὁ Atreovec, syn Atreův: Agamemnon n. Menelaos
ἀ-τυχής 2 nešťastný
ἀ-τυχίᾱ, ας, ἡ neštěstí, nehoda
ἀ-τυχῶ, εἶν jsem nešťasten, mám nezdar
αὖ opět, zase, dále
αὖθις zase, znova, opět
αὐλητρίς, ίδος, ἡ pištkyně
αὐξάνω množím, zvelebuji; αὐξάνομαι rostu, dorůstám
ἄ-υπνος 2 beze spánku
αὐτίκα ihned
αὐτόθι tam
αὐτοκράτωρ 2, ορος sám vládnoucí, neomezený, zplnomocněný
αὐτο-μολῶ, εἶν přebíhám (jako zběh)
αὐτός, αὐτή, αὐτό sám; ὁ αὐτός, ἡ αὐτή (αὐτή), τὸ αὐτὸ týž; (s dat.) týž jako (viz κατά); αὐτοῦ, -ῆς, -ῶν jeho, její, jejich
ἀ-φανής 2 nezjevný, neviditelný; zmizelý, nezvěstný
ἀ-φανίζω činím nezjevným, vyhlazuji
ἀφ-ίημι odesílám, propouštím
ἀφ-ικνοῦμαι, εἶσθαι přicházím
ἀφ-ίστημι odvracím; med. (s gen.) odpadám od (aor. ἀπέστην); zanechávám, upouštím od
ἄ-φρων 2 nerozumný, nerozvážný
Ἀχαιοί, ῶν, οἱ Achajové, u Homéra Řekové vůbec
ἄχθομαι (s dat.) horším se (na)
Ἀχιλλεύς, έως, ὁ Achilleus, nejstatečnější Řek před Trójou

B

Β, β = βῆτα, τό (neskl.) b
Βαβυλών, ῶνος, ἡ Babylón
βαδίζω vykračuji si, kráčím, ubírám se
βαίνω ubírám se, jdu; βέβηκα stojím
βακτηρία, ας, ἡ hůl
βάλλω házím; zasahuji
βάρβαρος 2 barbarský, cizí, nevzdělaný
βάρβαρος, ου, ὁ cizinec (zvl. o Peršanech)
βαρύς 3 těžký
βάσανος, ου, ἡ zkušební kámen
βασιλείᾱ, ας, ἡ království
βασίλειᾱ, ας, ἡ královna
βασίλεια, ων, τά královský palác
βασίλειος 3 královský
βασιλεύς, έως, ὁ král
βασιλεύω (s gen.) kraluji, vládnu
βέβαιος 3.2 pevný, jistý
βέβηκα (od βαίνω) stojím
βέλτιστος 3 super. k ἀγαθός: nejlepší, nejdokonalejší
βελτίων 2 kompar. k ἀγαθός: lepší (mravně), dokonalejší
βίᾱ, ας, ἡ (ión. βίη) síla
βίος, ου, ὁ život
βιῶ, βιοῦν žiji
βλαβερός 3 škodlivý
βλάπτω (s ak.) škodím

βοηθῶ, εῖν (s dat.) pomáhám
Βοιωτία, ας, ἡ Bojótie, krajina v stř. Řecku
Βοιώτιος 3 bojótský
βολή, ῆς, ἡ vrh
βορρᾶς = βορέας, ᾶ, ὁ severák
βουλεύω radím, med. *βουλεύομαι* radím se
βουλή, ῆς, ἡ rada
βούλομαι (2. os. sg. *βούλει*) chci
βοῦς, βοός, ὁ, ἡ býk, kráva
βότρυς, υος, ὁ hrozen
βοῶ, ᾶν volám, křičím
βραδύς 3 pomalý
βραχύς 3 krátký
Βυζάντιον, ου, τό Byzantion, ms. na Bosporu, později Konstantinopolis, Cařihrad

Γ

Γ, γ = γάμμα, τό (neskl.) g
γαῖη = γαῖα = γῆ země, *ἡ*
γάλα, γάλακτος, τό mléko
Γαλατεία, ας, ἡ Galateia, mořská nymfa, dcera Nereova
γαλήνη, ης, ἡ jas, klidná hladina vodní
γάμος, ου, ὁ sňatek
γαμῶ, εῖν (s ak.) žením se s; *γαμοῦμαι* vdávám se
γάρ neboť, totiž
γαστήρ, γαστρός, ἡ žaludek, břicho
γέ věru, jistě, aspoň
γείτων, ονος, ὁ soused
γελῶ, ᾶν směji se, usmívám se
γέλως, ωτος, ὁ smích
γένεσις, εως, ἡ narození, stvoření
γενναίως čestně
γεννῶ, ᾶν plodím, rodím
γένος, ους, τό rod, pokolení
γέρων, οντος, ὁ stařec
γέφῡρα, ας, ἡ most
γεωργία, ας, ἡ vzdělávání půdy, rolnictví, zemědělství
γεωργός, οῦ, ὁ rolník, zemědělec
γεωργῶ, εῖν jsem rolníkem, obdělávám půdu
γῆ, γῆς, ἡ země; *Γῆ* bohyně Země, matka Antaiova
γηράσκω stárnu
γίγᾶς, αντος, ὁ obr; *Γίγᾶς* Gigant
γίγνομαι stávám se, vznikám; *γίγνεταί τι* něco se rodí; *τὰ γιγνόμενα* plodiny
γιγνώσκω poznávám
γλίχομαι (s gen.) lpím na
γλυκύς 3 sladký
γλῶττα, ης, ἡ (-σσ-) jazyk (v ústech); řeč
γνώμη, ης, ἡ mínění
γνωρίζω poznávám
γνώριμος 2.3 známý
γονεύς, έως, ὁ rodič, otec; obyč. pl. *οἱ γονεῖς* rodiče
γράφω píši
Γρύλλος, ου, ὁ Grylos, syn Xenofontův
γυμνάζω cvičím
γυμνάσιον, ου, τό (tělesné) cvičení, tělocvik; cvičiště, tělocvična, škola
γυμνής, ῆτος, ὁ lehkooděnec
γυμνός 3 nahý

γυνή, γυναικός, ἡ (vok. *ὦ γύναι*) žena, manželka; *τῆς γυναικός ἐστιν* ženě náleží, je povinností ženy a pod.
γῦψ, γῡπός, ὁ sup

Δ

Δ, δ = *δέλτα, τό* (neskl.) d
δαίς, δαιτός, ἡ hostina, *κατὰ δαῖτα* na hostinu
δάκνω kousám (též o hadím uštknutí)
δακρύω slzím, pláči
Δαρεῖος, ου, ὁ Dareios, perský král
δασμός, οῦ, ὁ poplatek, daň
Δᾶτις, ιδος, ὁ Datis, perský vojevůdce
δέ ale, pak, však, a (nebo se nepřekládá)
δέδοικα (= *δέδια*) bojím se
δεῖ, δεῖν je třeba (s inf.: aby n. inf.)
δείκνῡμι ukazuji
δεινός 3 hrozný, strašný
δειπνῶ, εῖν obědvám
δέκα deset
δεκάτη, ης, ἡ desátý díl, desátek
δελφίς, ῖνος, ὁ delfín
Δελφοί, ῶν, οἱ Delfy, ms. ve Fókidě v střed. Řecku se slavnou věštírnou Apollónovou; *ὁ ἐν Δελφοῖς θεός* delfský bůh = Apollón
δένδρον, ου, τό strom
δέομαι, δεῖσθαι (s gen.) potřebuji, žádám, prosím
δέος, δέους, τό strach, bázeň
δέρας, ατος, τό kůže, rouno
δέσμη, ης, ἡ svazek
δεσμός, οῦ, ὁ pouto
δεσπότης, ου, ὁ pán
δέχομαι přijímám
δή již, ovšem, přece, právě, tedy, pak
Δῆλος, ου, ἡ Délos, ostrov v Egejském (Aigejském) moři
δῆλος 3 zřejmý, zjevný, patrný
δηλῶ, οῦν objevuji, vyjevuji, ukazuji, dávám na jevo, dokazuji
Δημήτηρ, Δήμητρος, ἡ Démétér, bohyně úrody
δῆμος, ου, ὁ lid (jen svobodní občané); kraj, okres; část fyly
Δημοσθένης, σθένους, ὁ Démosthenes, nejslavnější řecký řečník
δημόσιος 3 veřejný, obecní; *δημοσίᾳ* na státní útraty, jménem obce
δημοτικός 3 demokratický (v antickém slova smyslu)
διά (s gen.) skrze; (s ak.) skrze, pro, prostřednictvím; vinou, zásluhou
δια-βαίνω překročuji, přecházím
δια-βάλλω osočuji
δια-βολή, ῆς, ἡ pomluva
δια-γιγνώσκω rozeznávám, poznávám
δίαιτα, ης, ἡ život, způsob života, živobytí, strava
δια-λέγομαι (s dat.) rozmlouvám
δι-αλλάττω (-σσ-) vyměňuji, smiřuji; med. (s dat.) smiřuji se s
δια-λύω luštím, řeším; rozlučuji, rozrušuji, zrušuji, rozbořuji, strhávám

δια-νέμω rozděluji
δια-πρᾶττω (*-ησσ-*) provádím, pořizuji
δι-αρκῶ, εῖν dostačuji, vydržuji, vytrvávám
δια-σκεδάννῡμι rozptyluji, rozmetávám
δια-σπείρω rozsévám, roztrušuji, rozptyluji
δια-σῴζω zachraňuji
δια-τελῶ, εῖν (*τὸν βίον*) prožívám život
δια-τίθημι (s ak.) nakládám, zacházím s někým
δια-τρέφω vyživuji
δια-τρῖβω roztírám; trávím čas, zdržuji se, pobývám; *περί τι διατρ.* zabývám se, obírám se, zaměstnávám se něčím
δια-φέρω převádím, roznáším, různím; (s gen.) liším se od; *διαφέρομαι* nesrovnávám se, rozdvojuji se, svářím se
δια-φθείρω hubím, ničím; kazím, podplácím, uplácím
διδασκαλία, ας, ἡ vyučování, výchova
διδάσκαλος, ου, ὁ učitel
διδάσκω (s ak.) učím
δίδωμι dávám; *δίδωμι δίκην* platím pokutu, jsem trestán
δι-έξ-ειμι, ιέναι procházím
δι-έχω odděluji; jsem vzdálen
δικάζω soudím
δίκαιος 3 spravedlivý
δικαιοσύνη, ης, ἡ spravedlnost
δικαστής, οῦ, ὁ soudce; *ἐν τοῖς δικασταῖς* před soudem
δίκη, ης, ἡ pokuta, trest; *Δίκη* Spravedlnost
διό (= *διὰ ὅ*) proto, pročež
Διογένης, ους, ὁ Diogenes, kynický filosof
Διόδωρος, ου, ὁ Diodoros, syn Xenofontův
δι-οικῶ, εῖν 1. různě obývám, 2. hospodařím, spravuji
Διόνῡσος, ου, ὁ Dionýsos, bůh přírodní vegetace, zvláště dárce vinné révy
δι-ορύττω (*-σσ-*) prokopávám
δι-ορῶ, ᾶν prohlížím, prozkoumávám
δι-πλοῦς 3 dvojitý, dvojnásobný
δίσκος, ου, ὁ kotouč, touš, disk
δι-φυής 2 dvojí podoby (o Kentaurech, tvorech pololidských, polokoňských)
δίψα, ης, ἡ žízeň
διψῶ, ῆν žízním
διώκω pronásleduji
δοκιμασία, ας, ἡ zkoumání, zkouška
δοκός, οῦ, ὁ (*ἡ*) břevno, trám
δοκῶ, εῖν zdám se; míním; *δοκεῖ* (*μοι*) zdá se (mi); *ἔδοξεν* (*αὐτῷ*) rozhodl se, (*αὐτοῖς*) rozhodli se, usnesli se
δόξα, ης, ἡ sláva; mínění, zdání
δόρυ, δόρατος, τό kopí, dřevce
δουλεύω otročím, sloužím
δοῦλος, ου, ὁ otrok, sluha
δουλῶ, οῦν zotročuji, podmaňuji
δράκων, οντος, ὁ had, drak, saň

δρομικός 3 schopný běhu
δρῶ, δρᾶν jednám, činím
δύναμαι mohu
δύναμις, εως, ἡ síla, moc
δύο (δυοῖν) dva, dvě
δυσ-μενής 2 zlovolný, nepřátelský; ὁ δ. protivník, nepřítel
δυσ-τυχής 2 nešťastný
δυσ-τυχῶ, εῖν jsem nešťasten, mám nezdar
δύ̃ω ponořuji, potapím; med. δύ̃ομαι ponořuji se, potápím se
δῶ, δεῖν váži, poutám
δῶρον, ου, τό dar

E

E, ε = ἒ ψῑλόν, τό (ἒ neskl., ψῑλόν sklonné) ě
ἑᾶλων (ἥλων), ἁλῶναι od ἁλίσκομαι
ἐάν (ἤν, ἄν) jestliže, -li, kdykoli
ἑαυτοῦ, -ῆς, -ῶν 1. sebe, 2. svůj (k 3. os. sg., pl.)
ἔβην, βῆναι vykročil jsem, od βαίνω
ἐβίων, βιῶναι od βιῶ, οῦν
ἐγείρω budím, povzbuzuji; ἐγρήγορα bdím
ἐγ-κράτεια, ας, ἡ zdrženlivost, střídmost
ἐγ-κρατής 2 mající moc (v rukou); zdrženlivý, střídmý
ἔγνων, γνῶναι od γιγνώσκω
ἐγ-χειρίδιον, ου, τό mečík, dýka; rukověť
ἐγ-χέω, εῖν nalévám
ἐγ-χωρῶ, εῖν dopouštím; ἐγχωρεῖ jest dovoleno, možno, čas
ἐγώ já
ἔγωγε já aspoň (zesílený tvar osob. zájm. 1. os. sg.)
ἔδῡν, δῦναι od δύ̃ομαι
ἐθέλω (= θέλω) chci
ἐθίζω navykám; med. zvykám si
ἔθος, ους, τό zvyk
εἰ jestliže, -li, kdyby; kdykoli; (v např. ot.) zdali
εἴθε (μή)! kéž (ne)!
εἴκοσι(ν) dvacet
εἰκότως přirozeně, případně
εἰκών, όνος, ἡ obraz
εἵλως, ωτος, ὁ heilót, spartský otrok
εἰμί, εἶναι jsem
εἶμι, ἰέναι půjdu
εἴ-περ = εἰ
εἰρήνη, ης, ἡ mír; εἰρήνην ποιοῦμαι uzavírám mír
εἰρωνεία, ας, ἡ výsměch, ironie
εἰρωνικῶς šibalsky
εἰς (s ak.) do, k, v, na (opak ἐκ, ἐξ)
εἷς, μία, ἕν jeden, jedna, jedno
εἴσ-ειμι, ιέναι vejdu, vstoupím; vcházím, vstupuji
εἰσί(ν) jsou, bývají
εἴσ-οδος, ου, ἡ vchod, přístup
εἶτα potom, dále
ἐκ, ἐξ (s gen.) z (opak εἰς)
ἕκαστος 3 každý
ἑκατόν sto
ἐκ-βαίνω vycházím, odcházím
ἐκ-βάλλω vyhazuji, vyháním
ἐκ-διδάσκω poučuji
ἐκ-δῡ́ω svlékám; ἐκδῡ́ομαι svlékám si, se

ἐκεῖ tam
ἐκεῖνος, ἐκείνη, ἐκεῖνο onen, ona, ono
ἐκ-κλησίᾱ, ας, ἡ shromáždění, sněm; ἐκκλησίαν ποιεῖν svolávati shromáždění, sněm
ἐκ-κόπτω vysekávám, kácím
ἐκ-λείπω vynechávám, opouštím; intr. přestávám, mizím; ἥλιος ἐκλείπει slunce se zatmívá
ἐκ-πέμπω odesílám, vysílám
ἐκ-πῑ́νω vypíjím
ἐκ-πλέω, εῖν odplouvám, pluji pryč
ἐκ-πλήττω (-σσ-) děsím, lekám
ἐκ-φέρω vynáším
ἐκ-τείνω napínám, roztahuji
ἐκ-τίθημι odkládám, vysazuji
Ἕκτωρ, ορος, ὁ Hektór, trojský hrdina, postava Homérovy Iliady
ἑκών 3 (-όντος, -ούσης, -όντος) ochotně, dobrovolně, rád
ἐλαία, ας, ἡ oliva
ἐλᾱ́ττων (-σσων) 2 kompar. k μικρός: menší, lehčí
ἐλαύνω ženu; intr. jedu
ἐλάχιστος 3 super. k μικρός: nejmenší, nejlehčí
ἐλεγεῖον, ου, τό elegické dvojverší, distichon; pl. τὰ ἐλεγεῖα elegické verše, elegie
ἐλευθερίᾱ, ας, ἡ svoboda
ἐλεύθερος 3 svobodný
ἐλευθερῶ, οῦν osvobozuji
ἐλεῶ, εῖν mám slitování
Ἑλλάς, άδος, ἡ Hellas, Řecko
Ἕλλη, ης, ἡ sestra Frixova (viz tam); spadla se zlatého berana do moře (Hellespontos)
Ἕλλην, ηνος, ὁ Hellen, Řek
Ἑλληνικός 3 hellenský, řecký
Ἑλληνίς, ίδος f. řecká
Ἑλλήσποντος, ου, ὁ mořská úžina mezi Propontidou a mořem (Aigejským) Egejským (Dardanelly)
ἐλπίζω doufám
ἐλπίς, ίδος, ἡ naděje, očekávání
ἐμαυτοῦ, -ῆς sebe; svůj (k 1. os. sg.)
ἐμ-βαίνω vstupuji
ἐμ-βάλλω vhazuji; ἐμβ. φόβον nahánim strach
ἐμός 3 můj
ἔμ-πειρος 2 zkušený, znalý
ἐμ-πίμπλημι plním, naplňuji
ἐμ-πίμπρημι zapaluji
ἐμ-πλέω, εῖν v tom pluji; οἱ ἐμπλέοντες posádka lodi
ἐμ-πόδιος 2 v cestě (vl. před nohama) stojící (ležící), překážející
ἔμ-πορος, ου, ὁ kupec, obchodník
ἐν (s dat.) v, mezi, na, u
ἐν-αλλάττω (-σσ-) střídám, vyměňuji
ἐν-άμιλλος 2 (s dat.) rovný (někomu)
ἐν-αντίος 3 protivný, opačný
ἔν-δοξος 2 slavný, proslulý
ἐν-δῡ́ω oblékám
ἕνεκα (s gen., klade se za slovo) kvůli, pro
ἐν-εσθίω pojídám, vkusuji se, zakusuji se

ἔνθα δή tu tedy
ἐνιαυτός, οῦ, ὁ rok, čas
ἔνιοι 3 někteří, několik
ἐνίοτε někdy, občas
ἐν-σείω (*τινί τι*) vrážím (do někoho něčím)
ἐννέα devět
ἐνταῦθα zde, tam; tu, tehdy
ἐν-τέλλομαι ukládám, nařizuji; *τὰ ἐντεταλμένα* nařízení, rozkazy
ἐν-τέμνω vyrývám
ἐν-τίθημι vkládám, nahánim, dodávám
ἐν-τυγχάνω (s dat.) narážím (na), zastihuji, setkávám se (s)
ἐξ viz *ἐκ*
ἕξ šest
ἐξ-αιρῶ, εῖν vybírám, odstraňuji, vyhlazuji
ἐξ-αιτῶ, εῖν vyžaduji
ἐξ-αμαρτάνω chybuji
ἔξ-ειμι, ιέναι odejdu, odcházím
ἐξ-ελαύνω vyháním
ἐξ-εργάζομαι dokonávám, dohotovuji; provádím, vykonávám, způsobuji; i pass. *ἡ χώρα ἐξεργάζεται* půda je obdělávána
ἐξ-ερευνῶ, ᾶν vypátrávám, vyšetřuji, vyzvídám
ἐξ-έρχομαι odebírám se, vycházím
ἔξ-εστι(ν) je možno, lze
ἐξ-ετάζω zkoumám
ἔξ-οδος, ου, ἡ východ, cesta (ven)
ἔξω ven, zvenčí; (s gen.) mimo
ἔοικα, ἐοικέναι podobám se
ἐπ-αγγέλλομαι nabízím, slibuji
ἔπαινος, ου, ὁ chvála
ἐπ-αινῶ, εῖν chválím
Ἐπαμεινώνδας, ου, ὁ Epameinondas, thébský státník a vojevůdce 4. stol. př. n. l.
ἐπᾶν (= *ἐπειδάν*) jakmile, až, kdykoli
ἐπ-ανα-φέρω vztahuji, povznáším; med. zpět přinášim (poselství)
ἐπεί když
ἐπειδή když
ἔπ-ειμι, ιέναι přicházím, přijdu; postupuji, táhnu proti někomu, napadám
ἔπειτα potom, později
ἔπεσον (*πίπτω*) upadl jsem
ἐπί (s gen.) na; (s dat.) na, u, k, pro, za; *ἐφ' ᾧ* za té podmínky, *ἐφ' οἷς* za jakých podmínek; (s ak.) na, proti, k; *ἐπὶ τὴν μάχην* k bitvě
ἐπι-βαίνω (*ἐπί* s gen.) nastupuji (na)
ἐπι-βουλεύω (s dat.) strojím úklady (někomu)
ἐπι-βουλή, ῆς, ἡ úklad
ἐπί-γραμμα, ατος, τό nápis
ἐπι-δείκνῡμι ukazuji, dokazuji
ἐπι-θῡμίᾱ, ας, ἡ žádost, tužba, touha; *μάχης ἐπιθυμία* bojovnost
ἐπι-θῡμῶ, εῖν (s gen.) toužím, dychtím, bažím (po)
ἐπί-κειμαι, κεῖσθαι přiléhám, jsem ustanoven; pass. k *ἐπι-τίθημι*
ἐπι-κουφίζω nadlehčuji, posiluji, vzpružuji
ἐπι-λανθάνομαι (s gen.) zapomínám
ἐπι-μέλεια, ας, ἡ péče, starost
ἐπι-μέλομαι = *ἐπι-μελοῦμαι*

ἐπι-μελοῦμαι, εἴσθαι (s gen.) starám se, pečuji, dbám

ἐπι-νοῶ, εἶν mám na mysli, vymýšlím

ἐπι-πλέω, εἶν tam pluji, připlouvám k, proti

ἐπι-πορεύομαι přicházím, docházím, procházím

ἐπι-ρρώννῡμι posiluji, vzmužuji

ἐπι-σκήπτω ukládám

ἐπι-σκοπῶ, εἶν dohlížím, přehlížím, navštěvuji

ἐπι-σκότησις, εως, ἡ zatmění

ἐπίσταμαι umím, vím, znám

ἐπιστήμων 2 znalý

ἐπι-στολή, ῆς, ἡ dopis

ἐπι-τάττω (-σσ-) (s inf.) ukládám, nařizuji (aby)

ἐπι-τίθημι určuji, ukládám; vkládám; *ἐπιτίθεμαι* (s dat.) útočím, napadám, usiluji o

ἐπῑ-τιμῶ, ᾶν (s dat. os. a ak. věci) vytýkám (někomu něco), káráň

ἐπι-τρέπω svěřuji, dovoluji

ἐπι-τρέχω vbíhám

ἐπι-φανής 2 zjevný, znamenitý

ἔπλεον (*πλέω*) pluli

ἕπομαι (s dat.) následuji

ἔπος, ους, τό slovo, řeč; *τὰ ἔπη* epos, epická báseň

ἐπριάμην, πρίασθαι (s gen.) koupil jsem (zač)

ἑπτά sedm

ἐργάζομαι dělám, pracuji; *ἐργ. ἀγαθόν* prokazuji dobro; vytvářím; obdělávám

ἐργασίᾱ, ας, ἡ provozování (zaměstnání), vzdělávání půdy

ἔργον, ου, τό čin, dílo, úkol; *τὰ ἔργα* polní práce

ἐρέσθαι (inf. k *ἠρόμην*) otázati se

Ἐρετριεύς, έως, ὁ Eretrijan, obyvatel ms. Eretrije na Euboji

Ἐρετρικός 3 eretrijský

ἐρήσομαι (viz *ἔρέσθαι*) zeptám se

Ἐρινύς, ύος, ἡ Erinye, bohyně pomsty

ἔριον, ου, τό vlna

ἔρις, ἔριδος, ἡ svár

Ἑρμαῖ, ῶν, οἱ hermovky, sloupy s poprsím původně snad Hermovým, pak i jiných bohů i lidí

Ἑρμῆς, οῦ, ὁ Hermes, posel bohů

ἐρρύην, ῥυῆναι od *ῥέω*

ἐρρῶσθαι býti silný, zdráv (viz *ῥώννῡμι*)

Ἐρύθεια, ας, ἡ Erytheia, myth. ostrov

ἔρχομαι kráčím, jdu, přicházím

ἔρως, ἔρωτος, ὁ touha, láska

ἐρωτῶ, ᾶν táži se

ἔσβην, σβῆναι od *σβέννυμαι*

ἑσθής, ῆτος, ἡ šat

ἐσθίω jím

ἐσθλός 3 šlechetný, hodný, řádný

ἑσπέρᾱ, ας, ἡ večer; západ

Ἑσπερίς, ίδος, ἡ obyč. pl.: nymfy Hesperidky, dcery Noci, které střehly zlatá jablka, věnovaná od Héry Diovi při svatbě

ἕστηκα, ἑστηκέναι = *ἑστάναι* stojím (od med. ak. *ἵσταμαι*)

ἔστην, στῆναι od med. ak. *ἵσταμαι*

ἐστὶ(ν) jest, bývá
ἔστι(ν) = *ἔξεστι(ν)* lze
ἑταῖρος, ου, ὁ druh, přítel
ἕτερος 3 druhý (jeden z dvou)
ἔτι ještě
ἑτοῖμος (*ἕτοιμος*) 3 i 2 hotový, odhodlaný, ochotný
ἔτος, ους, τό rok
εὖ dobře, *ἄμεινον* lépe, *ἄριστα* nejlépe
εὐ-αγής 2 nevinný, prostý viny, beztrestný
εὐ-γενής 2 urozený, ušlechtilý
εὐ-δαιμονίᾱ, ας, ἡ blaženost
εὐ-δαίμων 2 blažený, bohatý
εὐ-εργέτης, ου, ὁ dobrodinec
εὐ-εργετῶ, εῖν (s ak.) prokazuji dobrodiní
εὐθῡ́νω řídím
εὐθύς ihned
εὐ-κλεής 2 slavný
εὔ-κλεια, ας, ἡ sláva
εὔ-κολος 2 klidný
εὐλαβοῦμαι, εῖσθαι pečuji, mám se na pozoru, varuji se
εὔ-νοια, ας, ἡ přízeň, náklonnost
εὔ-νους 2 dobromyslný, nakloněný, oddaný
εὐ-πορῶ, εῖν mám zdar, (*τινὸς*) mám (něčeho) dostatek, *εὐπ. τῶν μετρίων* mám přiměřený majetek
Εὐρῑπίδης, ου, ὁ Euripides, trag. básník athén.
εὑρίσκω hledám, nalézám, nacházím
Εὐρυβιάδης, ου, ὁ Eurybiades, spartský vojevůdce
Εὐρυσθεύς, έως, ὁ Eurystheus, myth. král mykénský
Εὐρώπη, ης, ἡ Evropa
εὐ-σχήμων 2 slušný, způsobný
εὐ-τυχής 2 šťastný
εὐ-τυχῶ, εῖν mám štěstí
εὐφραίνω těším, obveseluji
εὐ-χερής 2 zručný, obratný, rychlý; *εὐχερῶς* lehce
εὔχομαι přeji si, modlím se, slibuji
εὖχος, ους, τό přání
ἐᾶ, ἐᾶν nechávám
ἑφ-έπομαι (*τινί*) následuji (někoho), přidružuji se (k někomu)
Ἐφέσιοι, ων, οἱ Efesané, obyvatelé ms. Efesu
ἔφθην, φθῆναι od *φθάνω*
ἔφη (viz *φημί*) pravil
ἔφηβος, ου, ὁ jinoch
ἐφ-ίημι vysílám, dovoluji; *ἐφίεμαι* (s gen.) toužím (po něčem), ženu se (za něčím)
ἐφ-ἵπταμαι = *ἐπι-πέτομαι* přilétávám
ἐφ-ίστημι přistavuji; činím představeným, ustanovuji
ἔφ-ορος, ου, ὁ dohlížitel, dozorce; strážce; *οἱ ἔφοροι* ve Spartě nejvyšší úřad, sbor pěti eforů
ἔφῡν, φῦναι od *φύομαι*
ἐχάρην, χαρῆναι od *χαίρω*
ἔχθιστος 3 super. k *ἐχθρός*
ἐχθίων 2 kompar. k *ἐχθρός*
ἐχθρός, οῦ, ὁ nepřítel (osobní)
ἐχθρός 3 nepřátelský, nepříznivý

ἔχω držím, mám; ἔχομαι (s gen.) držím se; ἐν νῷ ἔχω mám v úmyslu, zamýšlím; χάριν ἔχω (s dat.) jsem vděčen; ἔχω (s inf.) mohu

ἐῶ, ᾶν nechávám

Z

Ζ, ζ = ζῆτα, τό (neskl.) dz

ζεύγνῡμι poutám, spojuji, (o mostu) stavím; τὸν Ἑλλήσποντον ζ. stavím most přes H.

Ζεύς, Διός, ὁ Zeus

Ζέφυρος, ου, ὁ Zefýros, bůh záp. větru; záp. vítr

ζηλῶ, οῦν horlivě následuji, horlivě napodobuji

ζημίᾱ, ας, ἡ trest

ζημιῶ, οῦν trestám

Ζήνων, ωνος, ὁ filosof Zenón

ζητῶ, εῖν hledám, pátrám

ζυγόν, οῦ, τό jho, jařmo

ζῶ, ζῆν žiji

ζώννῡμι opasuji

ζῷον, ου, τό živočich, zvíře

H

Η, η = ἦτα, τό (neskl.) ē

ἤ než

ἡβάσκω dospívám

Ἥβη, ης, ἡ Hébé, bohyně mladosti

ἡγεμών, όνος, ὁ vůdce, velitel

ἡγοῦμαι, εἴσθαι (s dat.) táhnu v čele, vedu; (s dvojím ak.) pokládám, uznávám; domnívám se, mám za to; pf. ἥγημαι jsem toho mínění

ἤδη již

ἤδη δή již tedy

ἥδιστος 3 super. k ἡδύς

ἡδίων 2 kompar. k ἡδύς

ἥδομαι (ἥσθην potěšil jsem se) těším se

ἡδονή, ῆς, ἡ rozkoš

ἡδύς 3 příjemný, libý

ἦθος, ους, τό zvyk, obyčej, mrav; povaha

ἥκιστα nejméně

ἥκω přicházím, přišel jsem, jsem tu

Ἠλέκτρα, ας, ἡ Elektra, dcera Agamemnona a Klytaimestry, sestra Orestova

ἡλικιώτης, ου, ὁ vrstevník

ἥλιος, ου, ὁ slunce; Ἥλιος Hélios, bůh slunce

ἡμεῖς my

ἡμέρᾱ, ας, ἡ den

ἡμέτερος 3 náš

ἥμισυς 3 poloviční

ἦν (εἰμί, εἶναι) byl, a, o

ἡνίκα když

ἧπαρ, ἥπατος, τό játra

ἤπειρος, ου, ἡ pevnina

ἦρ, ἦρος, τό jaro, vesna

Ἥρα, ας, ἡ Héra, manželka Diova

Ἡρακλῆς, κλέους, ὁ Hérakles, řecký heros

Ἠριδανός, οῦ, ὁ Eridanos, myth. řeka někde v sev.-záp. Evropě

Ἡρόδοτος, ου, ὁ Hérodotos, řecký dějepisec

ἠρόμην (ἐρέσθαι) zeptal jsem se, otázal jsem se

ἥρως, ωος, ὁ héros

ἦσαν (*εἰμί, εἶναι*) byli, y, a
ἡσυχίᾱ, ας, ἡ klid, samota
ἧττον (*-σσ-*) méně
ἥττωμαι (*-σσ-*), *ᾶσθαι* (*τινός*) jsem slabší, podléhám (někomu), jsem poražen (někým)
ἥττων 2 (*-σσ-*) kompar. ke *κακός*: horší, slabší
Ἥφαιστος, ου, ὁ Héfaistos, bůh ohně a kovářství

Θ

Θ, θ = *θῆτα, τό* (neskl.) th
θάλαττα, ης, ἡ (*-σσ-*) moře
Θάλης, ητος, ὁ Thales, iónský filosof
θάνατος, ου, ὁ smrt; *Θάνατος* bůh smrti
θάπτω pohřbívám
θαρρῡ́νω dodávám odvahy, posiluji
θαυμάζω (s ak.) podivuji se (někomu)
θαυμαστός 3 divný, podivný, nepochopitelný
θεᾱ́, ᾶς, ἡ bohyně
θεῖος 3 božský
θέλω (= *ἐθέλω*) chci
Θέμις, ιδος, ἡ Themis, bohyně práva a řádu
Θεμιστοκλῆς, κλέους, ὁ Themistokles, athén. státník
θεός, οῦ, ὁ, ἡ bůh, bohyně
θεραπεύω sloužím, ošetřuji
θεράπων, οντος, ὁ sluha, služebník
Θερμοπύλαι, ῶν, αἱ Thermopyly, průsmyk v stř. Řecku
θεῶμαι, ᾶσθαι dívám se, přehlížím
Θηβαῖος 3 thébský; *οἱ Θηβαῖοι* Thébané
θήρ, θηρός, ὁ zvíře
Θηρᾱμένης, ους, ὁ Theramenes, athén. státník
θηρίον, ου, τό zvíře
θηρῶ, ᾶν lovím
θησαυρός, οῦ, ὁ poklad
Θησεύς, έως, ὁ Théseus, athén. héros
θνητός 3 smrtelný, pomíjející
Θουκῡδίδης, ου, ὁ Thukydides, řecký historik
Θρᾷξ, Θρᾳκός, ὁ Thrák, obyvatel Thrácie
θρίξ, τριχός, ἡ (dat. pl. *θριξί*) vlas
θρόνος, ου, ὁ trůn
θυγάτηρ, θυγατρός, ἡ dcera
θῡμο-ειδής 2 srdnatý
θῡμός, οῦ, ὁ duch, mysl
θυσίᾱ, ας, ἡ oběť
θύω obětuji
θώρᾱξ, ᾱκος, ὁ krunýř

I

I, ι = *ἰῶτα, τό* (neskl.) i, í
Ἰάσων, ονος, ὁ Iáson; vedl výpravu Argonautů do Kolchidy pro zlaté rouno
ἰᾱτρός, οῦ, ὁ lékař
ἴδιος 3 i 2 svůj vlastní; *τὰ ἴδια* vlastní, soukromý majetek; *ἰδίᾳ* soukromě
ἱδρύω stavím
ἱερεύς, έως, ὁ kněz
ἱερόν, οῦ, τό svatyně; oběť

Ἰθάκη, ης, ἡ Ithaka, ostrov v Iónském moři, vlast Odysseova

Ἰθώμη, ης, ἡ Ithome, hora s tvrzí v stř. Messénii

ἵημι posílám; *ἵεμαι* ženu se

ἱκανός 3 dostatečný

Ἰκτῖνος, ου, ὁ Iktinos, stavitel Parthenónu

Ἴλιον, ου, τό Ilion, Trója

Ἰλλυριός, οῦ, ὁ Illyr, obyvatel Illyrie; pl. Illyrové (sev. od Epiru a Makedonie)

ἵνα aby, (*ἵνα*) *μή* aby ne

Ἰνώ, οῦς, ἡ Ino, druhá manželka Athamantova

Ἱππίας, ου, ὁ Hippias, syn Peisistratův

ἱππεύς, έως, ὁ jezdec

ἵππος, ου, ὁ kůň

ἴσθι (*εἰμί, εἶναι*)! buď!

Ἰσθμός, οῦ, ὁ Isthmos, úžina korintská

ἴσος 3 (s dat.) rovný, stejný (jako)

ἵστημι stavím (aor. *ἔστησα*); *ἵσταμαι* 1. pass. jsem stavěn (aor. *ἐστάθην*), 2. a) med. dat. stavím si (aor. *ἐστησάμην*), b) med. akus. stavím se (aor. *ἔστην* postavil, zastavil jsem se, pf. *ἕστηκα* stojím)

ἱστορῶ, εῖν vypravuji

ἰσχῠρός 3 silný, pevný, bezpečný

ἰσχῡ́ς, ῡ́ος, ἡ síla

ἰσχῡ́ω mám sílu, moc

Ἰταλία, ας, ἡ Itálie

ἰχθῡ́ς, ῡ́ος, ὁ ryba

Ἰωλκός, οῦ, ἡ Iolkos, sídlo thessalských Minyů; z Iolku vyplula loď Argo

ἰῶμαι, ἰᾶσθαι léčím

Ἴωνες, ων, οἱ Iónové

Ἰωνικός 3 iónský

K

K, κ = κάππα, τό (neskl.) k

καθ-αιρῶ, εῖν snímám, strhuji, bořím

καθαίρω čistím

καθαρός 3 čistý, bez viny

καθ-εύδω i *καθεύδω* spím

καθ-ίζω posazuji

καθ-ίστημι postavuji, (s dvoj. ak.) ustanovuji, činím; sesílám, opouštím; *κ. δόξαν* docházím slávy; med. nastupuji

καθ-οπλίζω ozbrojuji

καθ-ορῶ, ᾶν spatřuji

καί a, i, také; (u part.) ač

καὶ δὴ καί a ovšem i, obzvláště pak

καίπερ ač (často u part.)

καιρός, οῦ, ὁ vhodná doba

Καῖσαρ, αρος, ὁ Caesar

καίω (*κᾰ́ω*) pálím

κακίᾱ, ας, ἡ špatnost

κάκιστος 3 super. ke *κακός*

κακῐ́ων 2 kompar. ke *κακός*

κακό-νους 2 zlomyslný, protivný, zlo zamýšlející

κακός 3 zlý, špatný

καλλιεπῶ, εῖν uhlazeně mluvím

Καλλικλῆς, κλέους, ὁ Kallikles, athén. boháč, hostitel sofistů

Καλλικράτης, ους, ὁ Kallikrates, stavitel Parthenónu

κάλλιστος 3 super. ke *καλός*

καλλίων 2 kompar. ke *καλός*

κάλλος, ους, τό krása

κᾰλός 3 krásný, čestný, ušlechtilý, správný, dobrý

καλῶ, εἶν, volám, nazývám; zvu

κάλως, κάλω, ὁ lano, provaz

κάματος, ου, ὁ únava, námaha, (úsilná) práce

Καμβύσης, ου, ὁ Kambyses, perský král

κάμνω umdlévám

κᾶν = καὶ ἄν, καὶ ἐάν

καρπός, οῦ, ὁ plod, úroda, výnos, užitek

καρτερός 3 silný, udatný, pevný, vytrvalý, mocný

καρτερῶ, εἶν vytrvávám, odolávám, odhodlaně snáším

κατά (s gen.) po (shora dolů); (s ak.) po, *κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν* po zemi i po moři; podle, *κατὰ κράτος* podle síly, (se) vší silou, ze všech sil; mezi; *κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον (Ἡρακλεῖ γενέσθαι)* (naroditi se) v téže době (jako H.)

κατα-βαίνω (*εἰς*) sestupuji, přecházím

κατα-βιῶ, οῦν (*τὸν βίον*) prožívám

κατ-αγγέλλω vyhlašuji

κατα-γελῶ, ᾶν (*τινός*) vysmívám se (někomu)

κατα-γιγνώσκω (s gen.) odsuzuji (někoho)

κατ-άγνῡμι lámu

κατα-δύω ponořuji, potápím

κατα-δῶ, εἶν svazuji, poutám

κατα-ζεύγνῡμι dávám do vazby, zapřahám

κατ-αισχῡ́νω zahanbuji, zneucťuji

κατα-καίω spaluji

κατα-κόπτω pobíjím, rozbíjím, rozdrcuji

κατα-λείπω opouštím, zanechávám

κατα-λύω ruším, ničím, ukončuji

κατα-πλέω, εἶν připlouvám, doplouvám

κατα-σβέννῡμι hasím, potlačuji

κατα-σκάπτω podkopávám, strhuji, překopávám

κατα-σκαφή, ῆς, ἡ sboření, stržení

κατα-σκευάζω chystám, připravuji, upravuji, zřizuji

κατα-στρέφομαι podrobuji si

κατα-φυγή, ῆς, ἡ útočiště

κάτ-ειμι, ιέναι sestupuji, vycházím, navracím se

κατ-έχω zadržuji

κατ-ηγορῶ, εἶν (*τινὸς*) žaluji (někoho)

κατ-ορύττω (*-σσ-*) zakopávám

κάτ-οχος 2 pevně držený; nadšený, rozohněný

Καύκασος, ου, ὁ Kavkaz

κεῖμαι, κεῖσθαι ležím; jsem pochován; *ὁ νόμος κεῖται* zákon je dán

κεῖνος 3 = *ἐκεῖνος* 3 onen

κελεύω (s ak. a inf.) rozkazuji (někomu, aby); pobádám

κενός 3 prázdný, jalový

Κένταυρος, ου, ὁ Kentaur, myth. tvor, půl člověk, půl kůň

κέντρον, ου, τό bodec, žahadlo
κεράννῡμι mísím
κεραυνός, οῦ, ὁ hrom, blesk
Κέρβερος, ου, ὁ Kerberos, tříhlavý pes, hlídač v podsvětí
κερδαίνω získávám
κέρδος, ους, τό zisk
κεφαλή, ῆς, ἡ hlava
κηλῶ, εῖν kouzlím, okouzluji
κῆρυξ, υκος, ὁ hlasatel
Κικέρων, ωνος, ὁ Cicero, nejslavnější řečník římský
κινδῡνεύω podstupuji nebezpečí
κίνδῡνος, ου, ὁ nebezpečenství; nebezpečný boj, zápas
κῑνῶ, εῖν hýbu, pohybuji
κλαίω (κλᾶω) pláči
κλάω lámu
Κλέαρχος, ου, ὁ Klearchos, velitel řeckých oddílů ve vojsku Kýra Mladšího
κλείς, κλειδός, ἡ (ak. *κλεῖν*, později *κλεῖδα*) klíč, kliční kost
κλέπτης, ου, ὁ zloděj
κλέπτω kradu
κλῑ́νω kloním
κλοπεύς, έως, ὁ zloděj
κνημῖς, ῖδος, ἡ holeň, holínka, chránítko na holeň
κοιμῶμαι, ᾶσθαι uléhám k spánku, spím
κοινός 3 společný; obecní; *τὰ κοινά* společný, obecní majetek
κολάζω trestám
κολακεύω (s ak.) lichotím, pochlebuji
κόλαξ, κος, ὁ pochlebník
Κολχίς, ίδος, ἡ Kolchis, země na jih.-vých. pobřeží Černého moře
Κόλχοι, ων, οἱ Kolchové, obyvatelé Kolchidy
κομίζω dopravuji, nesu, odnáším; med. odnáším si, dostávám; *χάριν κομίζομαι* získávám vděčnost
κόπτω strkám, tluku, bijí
Κορίνθιος 3 korintský, *οἱ Κορίνθιοι* Korinťané
κόρυς, θος, ἡ přilba
κόσμος, ου, ὁ ozdoba; svět
κοσμῶ, εῖν zdobím
κράνος, ους, τό přilba
κρατήρ, ῆρος, ὁ měsidlo, nádoba
κράτιστος 3 super. k *ἀγαθός*: nej lepší, nejmocnější
κράτος, ους, τό síla, moc
κρατῡ́νω posiluji
κρατῶ, εῖν (s gen.) vládnu, ovládám; přemáhám, vítězím (nad), zmocňuji se
κραυγή, ῆς, ἡ křik
κρείττων 2 (-σσ-) kompar. k *ἀγαθός*: lepší, mocnější
κρεμάννῡμι věším
Κρέων, οντος, ὁ Kreón, vládce v Thébách po smrti Oidipových synů
Κρήτη, ης, ἡ Kréta
κρῑ́νω (ἐκ) soudím, posuzuji (podle)
κριός, οῦ, ὁ beran
Κροῖσος, ου, ὁ Kroisos, lydský král
κρυπτεῖᾱ, ας, ἡ krypteia, úkladné pobíjení heilotů
κρύπτω kryji, tajím, zakrývám
κρύφα tajně

κτῆμα, ατος, τό statek, jmění, majetek
κτίζω zakládám
κτῶμαι, ᾶσθαι (s ak.) dobývám, získávám si
κυβερνήτης, ου, ὁ kormidelník
κύβος, ου, ὁ kostka
κύκλος, ου, ὁ kruh, kolo; *κύκλῳ* kolem, dokola
κύλιξ, ικος, ἡ kalich (dvouuchý), pohár, číše
κυν-ηγός, οῦ, ὁ lovec
κῦριος, ου, ὁ pán
Κῦρος, ου, ὁ Kýros 1. Starší, perský král; 2. Mladší, perský princ
κῦρῶ, οῦν potvrzuji, ustanovuji, rozhoduji
κύων, κυνός, ὁ, ἡ pes

Λ

Λ, λ = λάμβδα (λάβδα), τό (neskl.)
λαγχάνω (s gen.) dosahuji, docházím (losem)
λάθρᾳ tajně, potají; s gen. os.: bez vědomí někoho
Λᾱΐος, ου, ὁ Laïos, král thébský
Λακεδαιμόνιος 3 lakedaimonský; *οἱ Λακεδαιμόνιοι* Lakedaimoňané
Λακεδαίμων, ονος, ἡ Lakónie, země i ms. (Sparta) na Peloponnésu
λαμβάνω beru, jímám; dostávám
λαμπάς, άδος, ἡ pochodeň
λαμπρός 3 skvělý
λαμπρότης, ητος, ἡ lesk
λανθάνω jsem skryt (*τινά* před někým), konám tajně, bez vědomí (někoho)
λᾱός, οῦ, ὁ lid (i v pl.; proti představeným)
Λαπίθαι, ῶν, οἱ Lapithové, myth. kmen thessalský
λέγω mluvím, říkám; *κακῶς λ.* (s ak.) špatně mluvím (o někom)
λειμών, ῶνος, ὁ louka
λείπω zanechávám, opouštím
λεπτός 3 tenký, slabý
λευκός 3 bílý
λέων, οντος, ὁ lev
Λεωνίδας, ου, ὁ Leonidas, spartský král, jenž padl v hrdinném boji u Thermopyl
λῃστής, οῦ, ὁ lupič
Λιβύη, ης, ἡ Libye, země v sev. Africe; Afrika
λίθος, ου, ὁ kámen
λιμήν, ένος, ὁ přístav
λῖμός, οῦ, ὁ hlad
λοβός, οῦ, ὁ lalok, lalůček (u jater)
λογίζομαι uvažuji
λόγος, ου, ὁ slovo, řeč; záměr, podmínka, návrh
λούω myji, koupám
Λύκιοι, ων, οἱ Lyčané, sídlili v M. Asii
λύκος, ου, ὁ vlk
λυμαίνομαι pustoším
λῦπη, ης, ἡ zármutek, žal
Λῦσανδρος, ου, ὁ Lysandros, laked. vojevůdce kol r. 400 př. n. l.
λῦσιτελῶ, εῖν (s dat.) prospívám

λύω uvolňuji, rozvazuji, ruším, porušuji (*νόμον* zákon)
λῷστος 3 super. k *ἀγαθός*: nejlepší, nejprospěšnější
λῴων 2 kompar. k *ἀγαθός*: lepší, prospěšnější

M

M, μ = μῦ, τό (neskl.) m
μά (neskl.) při (při přísaze:) *μὰ Δία* při Diovi
μάθημα, ατος, τό nauka, věda
μαθητής, οῦ, ὁ žák
μαίνομαι šílím
μακαρίζω blahoslavím
Μακεδονία, ας, ἡ Makedonie
Μακεδών, όνος, ὁ Makedonec
μᾱκρός 3 dlouhý, velký
μάλα (*μᾶλλον, μάλιστα*) velmi (více, nejvíce)
μάλιστα nejvíce
μᾶλλον — ἤ více — než
μανθάνω (s ak.) učím se (něčemu); dovídám se
μανίᾱ, ας, ἡ šílenství
μαντεία, ας, ἡ věštba
μαντεύομαι věštím
Μαντίνεια, ας, ἡ Mantineia, ms. na Peloponnésu
Μαραθών, ῶνος, ὁ Marathón, krajina v sev.-vých. Attice
μάρτυς, υρος, ὁ svědek
μάτην marně
μάχαιρα, ας, ἡ meč, nůž
μάχη, ης, ἡ boj, bitva
μάχομαι (s dat.) bojuji, svádím boj (s někým, proti někomu)
μέγα (ak. přísl.) velmi, velice
Μεγαρεύς, έως, ὁ Megařan, obyvatel ms. Megar
μέγας, μεγάλη, μέγα veliký
μέγιστος 3 super. k *μέγας*: největší
μεθ-ίημι pouštím (z ruky)
μεθ-ίστημι měním
μείγνῡμι (*μίγνῡμι*) mísím
μείζων 2 kompar. k *μέγας*
μείων 2 kompar. k *μικρός*: menší, lehčí
μέλᾱς, μέλαινα, μέλαν černý
μέλιττα, ης, ἡ včela
μέλλω chci, hodlám, váhám
μέν — δέ (sice —) ale
μέντοι ovšem
μένω zůstávám; (trans.) vyčkávám, čekám (na)
Μένων, ωνος, ὁ Menón, řecký vojevůdce ve vojsku Kýra Ml.
μέρος, ους, τό část, díl
μέσος 3 střední, prostřední; *τὸ μέσον* střed
Μεσσηνία, ας, ἡ Messénie, krajina v jih.-záp. Peloponnésu
Μεσσήνιος 3 messénský, subst. Messéňan, obyvatel Messénie
μεστός 3 plný
μετά (s gen.) s; (s ak.) po
μετα-δίδωμι (*τινί τινος*) sdílím se (s někým o něco), dávám podíl (někomu na něčem), uděluji (někomu z něčeho)
μετα-μέλει μοι (s gen.) lituji
μετα-μορφῶ, οῦν přeměňuji
μετά-νοια, ας, ἡ pozdní poznání, lítost

μετα-πέμπομαι obesílám si, povolávám k sobě
μετα-τίθημι překládám, měním
μετ-έωρος 2 do výše zdvižený, ve výši
μέτριος 3 i 2 mírný, přiměřený; *τὰ μέτρια* skrovný majetek
μετρῶ, εῖν měřím
μέχρι (s gen.) až, až do
μή ne; v ot. zdali; ve vět. účel. aby ne
μηδέ (*οὐδέ*) a ne, ani
Μήδεια, ας, ἡ Médea, dcera kolchidského krále Aieta
μηδ-είς, μηδε-μία, μηδ-έν (*οὐδείς*) žádný, á, é; nikdo, nic
μηδέν (*οὐδέν*) nic; v platnosti adv. nijak
Μηδικός 3 médský
Μῆδος, ου, ὁ Méd
μηκέτι (*οὐκέτι*) ještě ne
μήκιστος 3 nejdelší
μῆκος, ους, τό délka, dálka
μῆλον, ου, τό jablko
μήν věru, vskutku, dále
μήν, μηνός, ὁ měsíc (kalendářní)
μηνύω vyjevuji, prozrazuji
μή-ποτε (*οὔ-ποτε*) nikdy
μήτε — μήτε (*οὔτε — οὔτε*) ani — ani
μήτηρ, μητρός, ἡ matka
μηχανή, ῆς, ἡ stroj, prostředek, úskok
Μίδας, ου, ὁ Midas, myth. král frýžský
μιαίνω poskvrňuji
μῑκρός 3 malý, krátký
Μίλητος, ου, ἡ Milétos, ms. v M. Asii
Μιλτιάδης, ου, ὁ Miltiades, athén. vojevůdce, vítěz u Marathónu
Μίλων, ωνος, ὁ Milon, zápasník z Krotona v Itálii
μιμοῦμαι, εῖσθαι napodobuji
Μῖνως, ω, ὁ Minos, myth. král krétský
Μῑνώταυρος, ου, ὁ Mínótauros, obluda v krétském labyrintě, půl býk půl člověk
μισθός, οῦ, ὁ mzda, odměna
μισθῶ, οῦν najímám, pronajímám
μισῶ, εῖν nenávidím
μνᾶ, μνᾶς, ἡ mina, peněžní hodnota = 100 drachem (436,6 g stříbra)
μνημεῖον, ου, τό pomník, památka
Μνησίφιλος, ου, ὁ Mnesifilos, Athéňan
μολυβδίς, ίδος, ἡ olověná koule (činka)
μόνος 3 jediný, sám
μορφή, ῆς, ἡ podoba
Μοῦσα, ης, ἡ Musa, bohyně básnictví; meton.: píseň, zpěv; bylo prý devět Mus
μουσική, ῆς, ἡ (t. *τέχνη*) hudba, zpěv, umění hudby a zpěvu
μοχθηρός 3 ubohý
μῦθος, ου, ὁ slovo, řeč; bajka, báje, pověst
μῦς, μυός, ὁ mys
μῶρος 3 zpozdilý, bláhový

N

N, ν = νῦ, τό (neskl.) n
ναί ano, věru, jistě, opravdu
ναὶ μὰ Δία při Diovi
Νάξος, ου, ἡ Naxos, největší ostrov v Kykladách
νάρθηξ, ηκος, ὁ lodyha nartheku (okoličnaté rostliny), prut, hůl
ναυ-αγῶ, εῖν ztroskotávám
ναυ-μαχία, ας, ἡ námořní bitva; *ναυμαχίαν ποιοῦμαι* podnikám boj na moři
ναυ-μαχῶ, εῖν bojuji na moři
ναῦς, νεώς, ἡ loď
ναύτης, ου, ὁ lodník, plavec
νεᾱνίᾱς, ου, ὁ mladík
νεκρός 3 mrtvý
νέμω 1. uděluji, 2. pasu; *νέμομαι* spásám, vyžírám
νέος 3 mladý, čerstvý, *οἱ νέοι* mladí (lidé), mládež
νεότης, ητος, ἡ mládí, mládež, mladé mužstvo
νεῦρον, ου, τό šňůra, tětiva, šlacha, nerv
Νεφέλη, ης, ἡ Nefele, božská manželka Athamantova (*ἡ νεφέλη* oblak, mrak)
Νηρεύς, έως, ὁ Nereus, mořský bůh, znalý věštění a schopný proměňovati se v různé podoby (jako Proteus)
Νηρηίς, ίδος, ἡ Nereovna, dcera mořského boha Nerea. Měl 50 dcer, nejznámější je Thetis, matka Achilleova
νῆσος, ου, ἡ ostrov
νίζω myji
νίκη, ης, ἡ vítězství
νῑκῶ, ᾶν vítězím, přemáhám; *ν. μάχην* vítězím v boji; *ν. Ὀλύμπια* vítězím ve hrách olympijských
νομίζω domnívám se, (s dvoj. ak.) pokládám
νόμισμα, ατος, τό nařízení; peníz, peníze
νόμος, ου, ὁ zákon, zvyk, obyčej
νόσος, ου, ἡ nemoc
νοστῶ, εῖν vracím se
νοσῶ, εῖν jsem nemocen
νοῦς, νοῦ, ὁ rozum; *ἐν νῷ μοί ἐστι* mám v úmyslu
νύκτωρ za noci, v noci
νύμφη, ης, ἡ nymfa, víla
νῦν nyní; *οἱ νῦν* nynější lidé, dnešní generace
νύξ, νυκτός, ἡ noc
νῶτον, ου, τό (obyč. pl.) záda, hřbet

Ξ

Ξ, ξ = ξῖ, τό (neskl.) x, ks
ξεῖνος, ου, ὁ = ξένος cizinec
ξένη, ης, ἡ cizina
ξένος, ου, ὁ cizinec; host, hostinný přítel; žoldnéř, námezdní voják
Ξενοφῶν, ῶντος, ὁ Xenofón, dějepisec, žák Sokratův
Ξέρξης, ου, ὁ Xerxes, perský král
ξίφος, ους, τό meč

O, o = *ὄ μῑκρόν, τό* (*ὄ* neskl., *μῑκρόν* sklonné) o

ὁ, ἡ, τό pův. ukaz. zájm. ten, ta, to, pak člen; *ὁ δέ* ten pak, a on; *ὁ μέν — ὁ δέ* jeden — druhý

ὅδε, ἥδε, τόδε tento, tato, toto

ὁδός, οῦ, ἡ cesta

ὀδούς, όντος, ὁ zub

ὀδύνη, ης, ἡ trápení, muka

Ὀδυσσεύς, έως, ὁ Odysseus, král ithacký; po dobytí Tróje bloudil deset let

οἶδα, εἰδέναι vím; *οἶδα χάριν τινί* prokazuji (projevuji) někomu vděčnost

οἴκαδε domů

οἰκεῖος 3 domácí, rodinný, příbuzný, vlastní

οἰκία, ας, ἡ dům, příbytek

οἰκίζω usazuji

οἴκοθεν z domova

οἶκος, ου, ὁ obydlí, dům

οἰκτρός 3 žalostný

οἰκῶ, εῖν bydlím

οἶνος, ου, ὁ víno

οἰνο-χόος, ου, ὁ (*χέω*) číšník (= ten, kdo nalévá víno)

οἴομαι (2. os. sg. *οἴει*) myslím, domnívám se; mám za to, že

οἷος 3 jediný

οἷς, οἰός, ἡ (ak: *οἶν*) ovce

ὀκτώ osm

ὄλεθρος, ου, ὁ záhuba

ὀλίγοι 3 málokteří

ὀλίγος 3 skrovný, krátký; *ὀλίγῳ χρόνῳ ὕστερον* zanedlouho potom

Ὀλυμπία, ας, ἡ Olympie, ms. na Peloponnésu, kde se pořádaly olympijské hry

Ὀλύμπια, ων, τά olympijské hry

Ὀλυμπιάς, άδος, ἡ olympiáda, čtyřletí, podle něhož Řekové od r. 776 počítali pořadí let (1.—4. rok první, druhé... olympiády)

Ὀλύμπιος 3 olympský

Ὄλυνθος, ου, ἡ Olynthos, ms. na Chalkidice

ὁμ-αιχμία, ας, ἡ vojenský (válečný) spolek

Ὅμηρος, ου, ὁ Homér, nejstarší evropský básník epický

ὁμῑλία, ας, ἡ společnost, styk; obcování, přátelství

ὄμνῡμι přísahám

ὅμοιος 3 (i *ὁμοῖος*), (s dat.) podobný, rovný, stejný

ὁμολογῶ, εῖν souhlasím, uznávám, přiznávám

ὁμόσε naproti, vstříc

ὁμο-νοῶ, εῖν jsem jednomyslný, svorný

ὁμοῦ zároveň

ὁμο-φρονῶ, εῖν jsem svorný, svorného smýšlení

ὁμ-ώνυμος 2 stejného jména (s dat. = jako)

Ὀνησίκριτος, ου, ὁ Onesikritos, vojevůdce a dějepisec za Alexandra Velikého

ὀνίνημι (s ak.) prospívám

ὄνομα, ατος, τό jméno

ὀνομάζω jmenuji, nazývám

ὀνομαστός 3 proslulý

ὀξύς 3 ostrý
ὁπλίζω ozbrojuji
ὁπλῖτης, ου, ὁ těžkooděnec
ὅπλον, ου, τό zbraň
ὁποῖος 3 jaký (asi), jakýkoli
ὁπότε když (právě)
ὅπου kde
ὅπως aby
ὀργή, ῆς, ἡ hněv
ὀργίζω k hněvu popuzuji; *ὀργίζομαι* hněvám se, rozhorluji se
Ὀρέστης, ου, ὁ Orestes, syn Agamemnonův a Klytaimestřin. Zabil matku, aby pomstil smrt otcovu
ὀρθός 3 přímý, správný
ὅρκος, ου, ὁ přísaha
ὄρνις, ὄρνιθος, ὁ, ἡ pták
ὄρος, ους, τό hora, pohoří
Ὄρσιππος, ου, ὁ Orsippos, olympijský závodník
ὀρύττω (*-σσ-*) kopám
ὁρῶ, ᾶν vidím, zřím
ὅς, ἥ, ὅ jenž, který
ὅσος, ὅση, ὅσον jak veliký (v pl. kolik)
ὅσ-περ, ἥ-περ, ὅ-περ který právě, jenž právě
ὅσ-τις, ἥ-τις, ὅ-τι kterýkoli, kdokoli, některý
ὀστοῦν, οῦ, τό kost
ὅταν (= *ὅτε* + *ἄν*) kdykoli
ὅτε když, kdy
ὅτι že
ὅτι (u superl.) co
οὐ, οὐκ, οὐχ, (na konci věty:) *οὔ* ne
οὗ kde (vzt.)
οὐδέ (*μηδέ*) a ne; ani
οὐδ-είς, οὐδε-μίᾰ, οὐδ-έν (*μηδείς*) žádný, á, é; nikdo, nic
οὐδέν, μηδέν (v platnosti adv.) nijak
οὐκ-έτι (*μηκέτι*) již ne, ještě ne
οὐ μόνον — ἀλλὰ καί nejen — ale (nýbrž) i
οὖν tedy, proto
οὔ-ποτε (*μή-ποτε*) nikdy
οὔ-πω (*μή-πω*) ještě ne
οὐρανός, οῦ, ὁ nebe
οὖς, ὠτός, τό ucho
οὔτε — οὔτε (*μήτε — μήτε*) ani — ani
οὗτος, αὕτη, τοῦτο ten, ta, to
οὕτω, οὕτως tak
ὀφείλω jsem povinen; *χάριν ὀφ.* jsem p. díkem (*ὤφελον* s inf. označuje přání nesplnitelné)
ὀφθαλμός, οῦ, ὁ oko
ὄφις, ὄφεως, ὁ had
ὀφλισκάνω jsem vinen, zasluhuji si
ὄχλος, ου, ὁ zástup, množství, dav
ὄψις, ὄψεως, ἡ pohled, zrak
ὄψον, ου, τό příkrm (obyč. vařené maso jako příkusek k chlebu)

Π

Π, π = πῖ, τό (neskl.) p
παγ-κρατιάζω pěstuji zápolení všeho druhu (pankration, t. j. spojení pěstního zápasu s křížkováním)
πάθος, ους, τό utrpení, bolest, choroba, vzrušení
παιδ-αγωγός, οῦ, ὁ průvodce (dětí), vychovatel, učitel

παιδεύω vychovávám
παῖς, παιδός, ὁ chlapec, hoch; otrok
παλαιός 3 dávný, starý; *οἱ παλαιοί* staří, dávní (obyvatelé)
παλαίω (s dat.) zápasím, potýkám se (s někým)
πάλη, ης, ἡ zápas, zápolení, prostý zápas
πάλιν zpět, opět, znovu
παντάπᾶσι docela, naprosto
πανταχοῦ všade
παν-τελής 2 zcela dokončený; *παντελῶς* dokonce, docela, veskrze
παντοῖος 3 všeliký, rozmanitý
πάνυ docela, velmi
πάππος, ου, ὁ děd
παρά (s gen.) od; (s dat.) u; (s ak.) proti
παρ-αγγέλλω nařizuji, přikazuji
παρά-δειγμα, ατος, τό vzor
παράδεισος, ου, ὁ obora, sad
παρα-δίδωμι podávám, odevzdávám, vydávám; předávám, *π. ἐμαυτόν* vzdávám se
παρά-δοξος 2 nesmyslný
παρα-καλῶ, εἶν přivolávám, vyzývám, vybízím (*ἐπί* s ak., *εἰς* s ak., s inf. k, aby)
παρα-κελεύομαι (s dat.) vybízím
παρα-λαμβάνω dostávám od někoho
παρ-αμελῶ, εἶν (s gen.) při tom nedbám
παρα-σκευάζω připravuji; *τὰ παρεσκευασμένα* přípravy
παρα-τίθημι předkládám
παρα-χρῆμα (neskl.) při věci, okamžitě, ihned, hned tehdy
πάρ-ειμι, εἶναι jsem přítomný
παρ-έρχομαι předcházím, předstupuji
παρ-έχω poskytuji, zjednávám; (s dvojím ak.) osvědčuji se; *παρέχομαι τὸν μάρτυρα* opatřuji si, přivádím si svědka
παρθένος, ου, ἡ panna, dívka
Παρθενών, ῶνος, ὁ Parthenón, chrám Athény na athén. vyšehradě
παρ-ίημι propouštím, nechávám minouti; dovoluji
Πάρις, ιδος, ὁ Paris, syn trojského krále Priama
παροιμίᾱ, ας, ἡ přísloví
παρρησίᾱ, ας, ἡ volnost slova; upřímnost (v řeči)
πᾶς, πᾶσα, πᾶν všechen, každý, celý
Πασιφάη, ης, ἡ Pasifae, choť myth. krále Minoa
πάσχω trpím; *εὖ πάσχω* zakouším dobrého, dobře se se mnou zachází
πατήρ, πατρός, ὁ otec
πάτριος 3 i 2 otcovský, domácí
πατρίς, ίδος, ἡ vlast
Πάτροκλος, ου, ὁ Patroklos, přítel Achilleův
πατρῷος, -ῴα, -ῷον po otcích zděděný, otcovský
Παυσανίας, ου, ὁ Pausanias, Sparťan, vítěz nad Peršany u Plataj

παύω zastavuji, zadržuji; *παύομαι* ustávám; *παύομαι λέγων* ustávám mluviti

πεζός 3 pěší; o bitvě: pozemní

πείθω přemlouvám; *πείθομαι* (s dat.) posloucham, věřím

πεινῶ, ῆν lačním

πεῖρα, ας, ἡ pokus, zkouška, zkušenost, znalost

Πειραιεύς, ῶς, ὁ Peiraieus, nejdůlež. přístav záp. od Athén

πειρῶμαι, ᾶσθαι zkouším, pokouším se

Πεισίστρατος, ου, ὁ Peisistratos, athén. tyrannos v 6. st. př. n. l.

πέλαγος, ους, τό moře

πέλεκυς, εως, ὁ sekera

Πελίας, ου, ὁ syn Poseidonův, nevlastní bratr Aisona, otce Iasonova; poslal Iasona pro zlaté rouno

Πελοποννησιακός 3 peloponnéský

πέμπω posílám

πένης, ητος chudý

πενθῶ, εῖν želím, truchlím; oplakávám

πέντ-ᾱθλον, ου, τό pětiboj (skok, běh, vrh diskem, vrh oštěpem, prostý zápas)

πέντε pět

πέπλος, ου, ὁ říza

πέρ právě

περί (s gen.) o; (s dat.) stran; (s ak.) okolo, u, o; *περὶ Μαντίνειαν* u Mantineje

περι-αιρῶ, εῖν kolem snímám, bořím

περι-βάλλω obhazuji

περι-γίγνομαι (s gen.) nabývám vrchu (nad), vítězím

περί-ειμι, ιέναι obejdu, obcházím, chodím koldokola

περι-έρχομαι obcházím

περι-έχω obsahuji

περί-ζωμα, ατος, τό pás, zástěra

περι-ζώννῡμι opásávám, přepásávám

περι-ίστημι stavím kolem; *περιίσταμαι* stavím se kolem

περί-κειμαι ležím kolem

Περικλῆς, κλέους, ὁ Perikles, athén. státník

περί-μετρον, ου, τό obvod

περί-οδος, ου, ἡ obvod

περί-οικος 2 kolem bydlící, sousední; *οἱ περίοικοι* sousedé; u Sparťanů zvláštní vrstva obyvatelstva

περι-πίπτω (*τινί*) upadám (do něčeho)

περι-τρώγω ohryzuji, ohlodávám

περι-τυγχάνω (*τινί*) narážím (na něco), přicházím (na něco)

περι-φερής 2 okrouhlý, kulatý

περί-φοβος 2 ustrašený

περι-χέω, εῖν oblévám; med. okolo se hrnu

Περσεφόνη, ης, ἡ Persefona, manželka Plutónova

Πέρσης, ου, ὁ Peršan, *οἱ Πέρσαι, ῶν* Peršané

Περσικός 3 perský

πέτρα, ας, ἡ skála

πήγνῡμι činím pevným, upevňuji, postavuji, zarážím
πιέζω tísním, soužím
πικρός 3 trpký
πίμπλημι plním
πίμπρημι pálím
πίναξ, ακος, ὁ deska
πῑ́νω piji
πιπρᾱ́σκω prodávám
πῑ́πτω padám
πιστεύω důvěřuji
πιστός 3 věrný, spolehlivý
Πιττακός, οῦ, ὁ Pittakos, vládce v Mytileně na Lesbu
Πλαταιαί, ῶν, αἱ Plataje, ms. v Bojótii
πλάττω (*-σσ-*) hnětu (plácám), tvořím
Πλάτων, ωνος, ὁ Platón, řecký filosof, žák Sokratův
πλεῖστος 3 super. k *πολύς*
πλείων, πλέον kompar. k *πολύς*
πλεονεξίᾱ, ας, ἡ lakota, hrabivost
πλέω, εῖν pluji
πληγή, ῆς, ἡ rána, úder
πλῆθος, ους, τό množství
πλήν (s gen.) kromě, až na; *πλὴν ὅτι* ledaže
πλήρης 2 plný
πληρῶ, οῦν naplňuji
πλησιάζω blížím se
πλησίος 3 blízký; *πλησίον* (s gen.) blízko
πλήττω (*-σσ-*) udeřuji
πλοῦς, πλοῦ, ὁ plavba
πλούσιος 3 bohatý
πλοῦτος, ου, ὁ bohatství
Πλούτων, ωνος, ὁ Plutón, bůh podsvětí
πνεῦμα, ατος, τό dech
πνεύμων, ονος, ὁ plíce
πνέω, εῖν vanu, dýchám
ποδ-ώκεια, ας, ἡ rychlost nohou
ποθῶ, εῖν toužím, žádám
ποῖ; kam?
ποίημα, ατος, τό báseň
ποίησις, εως, ἡ tvoření
ποιητής, οῦ, ὁ básník
ποικίλος 3 pestrý, rozmanitý
ποιμήν, ένος, ὁ pastýř
ποῖος 3 jaký
ποιῶ, εῖν činím, dělám
πολεμικός 3 bojovný
πολέμιος, ου, ὁ nepřítel (válečný)
πόλεμος, ου, ὁ válka
πολεμῶ, εῖν (s dat.) válčím
Πολιάς, άδος, ἡ Polias, přijmí bohyně Athény jako ochránkyně města
πολιορκῶ, εῖν obléhám
πόλις, εως, ἡ obec, město, stát
πολῑτείᾱ, ας, ἡ správa obce; ústava
πολῑ́της, ου, ὁ občan
πολῑτικός 3 občanský
πολλάκις často
πολλα-πλάσιος 3 mnohonásobný, mnohokrát větší
πολλοί 3 mnozí
Πολυνείκης, ους, ὁ Polyneikes, syn Oidipův
πολύ-πους 2 *ποδος* mnohonožec
πολύς, πολλή, πολύ mnohý
πομπή, ῆς, ἡ (slavnostní) průvod

πονηρός 3 namáhavý, obtížný, špatný
πόνος, ου, ὁ námaha, práce
πονῶ, εῖν pracuji
πορεία, ας, ἡ cesta, výprava
πορεύομαι ubírám se, kráčím, táhnu, konám pochod; π. ἔξω τάξεως vystupuji z řady
πόρρω kupředu, dále, daleko
Ποσειδῶν, ῶνος, ὁ Poseidón, bůh moří
ποταμός, οῦ, ὁ řeka
πότε kdy; ποτὲ kdysi, jednou
ποτέος 3 (adj. verb. k πίνω) způsobilý k pití
πότερον — ἤ zda — či; πότερον — ἢ οὔ zdali — či ne
πότερος 3 který z obou
ποτόν, οῦ, τό nápoj
ποῦ; kde? ποὺ někde
πούς, ποδός, ὁ noha
πρᾶγμα, ατος, τό skutek, čin, věc; τὰ χαλεπὰ πράγματα obtížné poměry, postavení
πρᾶξις, εως, ἡ skutek, jednání
πρᾶος 3 příznivý, laskavý, mírný
πράττω (πρήσσω) konám, jednám; usiluji; οὐδὲν πράττω nikterak neusiluji; πράττομαι vybírám (si)
πρέπω sluším, hodím se; πρέπει sluší se
πρέσβεις, εων, οἱ poslové, vyslanci (sg. πρεσβευτής, οῦ, ὁ)
πρεσβύτερος 3 (πρέσβυς) starší, πρεσβύτατος nejstarší
πρίν dříve než
πρό (s gen.) před
προ-αιροῦμαι, εῖσθαι (s ak.) dávám přednost (něčemu)
προ-βάλλω předhazuji
πρόβατον, ου, τό ovce
προ-γίγνομαι dříve se rodím; οἱ προγεγενημένοι předchůdci, dřívější generace
πρό-γονος, ου, ὁ předek; obyč. pl. οἱ πρόγονοι předkové
προ-δανείζω (předem) půjčuji, zakládám
προ-δίδωμι zrazuji
προ-δότης, ου, ὁ zrádce
προ-έρχομαι vycházím ven, předstupuji
προ-ηγορῶ, εῖν mluvím za někoho, jménem někoho
προ-θῡμία, ας, ἡ ochota, horlivost
πρό-θῡμος 2 ochotný
προ-ίημι posílám napřed, vydávám; προίεμαι od sebe vydávám, ztrácím
προ-ίστημι stavím v čelo; προίσταμαι stavím se v čelo
προ-κρίνω vybírám, vyvoluji
Προμηθεύς, έως, ὁ Prométheus, syn Titána Iapeta, mythický příznivec lidstva
Πρόξενος, ου, ὁ Proxenos, řecký vůdce ve vojsku Kýra Mladšího
προ-πύλαια, ων, τά brána na záp. straně athén. Akropole
πρός (s gen.) k, při; (s dat.) k, u: πρὸς τούτοις mimo to, k tomu; (s ak.) k, proti, pro, vzhledem k
προσ-αγορεύω nazývám
προσ-άγω přivádím

προσ-βάλλω naproti házím

πρόσ-ειμι, ιέναι (s dat.) přicházím, blížím se; postupuji proti, dorážím na

προσ-έρχομαι přicházím, blížím se

προσ-έτι nadto, mimo to ještě

προσ-έχω tam řídím; *πρ. νοῦν* (s dat.) věnuji pozornost, pozorně si všímám

προσ-ήκει sluší se, přísluší, je povinnost

προσ-ηλῶ, οῦν (s dat.) přibíjím, přikovávám (k něčemu)

πρόσθεν vpředu, dříve, předtím

προσ-καλῶ, εῖν přivolávám, povolávám

πρόσ-οδος, ου, ἡ příchod, příjem, důchod

πρόσ-ταγμα, ατος, τό příkaz

προσ-τάττω (-σσ-) přiřazuji, nařizuji

προσ-τίθημι přikládám; *προστίθεμαι* (s dat.) připojuji se k

προσ-τρέχω přibíhám

προσ-φέρω přináším

προ-τῑμῶ, ᾶν výše (více, nad jiné) si cením, vážím; pass. mám přednost před někým

προ-φυλάττω (-σσ-) jsem na stráži před něčím, hlídám, ochraňuji

Πρωταγόρας, ου, ὁ Protagoras, řecký sofista

πρῶτος 3 první; *πρῶτον, τὸ πρῶτον* nejprve

Πυθαγόρας, ου, ὁ Pythagoras, řecký filosof

Πῡθίᾱ, ας, ἡ Pýthia, jméno kněžky v Delfách

πυκτεύω zápasím pěstí, rohuji, boxuji

πυνθάνομαι dovídám se

πῦρ, πῡρός, τό oheň

πυρᾶ, ᾶς, ἡ hranice

Πύρρος, ου, ὁ Pyrrhos, král epirský

πώ-ποτε někdy

πῶς jak

P

P, ῥ = ῥῶ, τό (neskl.) r

ῥάβδος, ου, ἡ prut

ῥᾴδιος 3 snadný; *ῥᾴδιός εἰμι τρέχειν* snadno, lehce běžím

ῥᾷστος 3 super. k *ῥᾴδιος*

ῥᾷων 2 kompar. k *ῥᾴδιος*

ῥέω, ῥεῖν teku, hrnu se, valím se

ῥῆμα, ατος, τό výrok, zákon, rozkaz

ῥήτωρ, ορος, ὁ řečník

ῥῑ́πτω házím, vrhám, metám

ῥόδον, ου, τό růže

Ῥόδος, ου, ἡ Rhodos, ostrov již. od Karie v M. Asii

ῥοῦς, ῥοῦ, ὁ proud

ῥυθμός, οῦ, ὁ pravidelnost, rytmus

Ῥωμαῖοι, ων, οἱ Římané

ῥώμη, ης, ἡ síla (tělesná)

Ῥώμη, ης, ἡ Řím

ῥώννῡμι posiluji, pass. sílím, mohutním; *ἐρρῶσθαι* býti silný, zdráv

Σ

Σ, σ, ς = σῖγμα (σίγμα), τό (neskl.) s

Σαλαμῖς, ῖνος, ἡ Salamína, ostrov v Saronském zálivu
Σαπφώ, οῦς, ἡ Sapfó, řecká básnířka z ostrova Lesbu
Σάμιος 3 samský, z ostrova Samu
Σάρδεις, εων, αἱ Sardy, hl. ms. Lýdie
σαφής 2 jasný, zřejmý, zřetelný
σβέννῡμι hasím; *σβέννυμαι* hasnu
σεαυτοῦ, -ῆς sebe; svůj (k 2. os. sg.)
Σειληνός, οῦ, ὁ Seilenos (Silén), pěstoun Dionýsův
σείω otřásám
σελήνη, ης, ἡ měsíc, luna
Σελλασία, ας, ἡ Sellasie, ms. na Peloponnésu
σεμνός 3 vznešený, úctyhodný
σημεῖον, ου, τό znamení
σιγή, ῆς, ἡ mlčení; *σιγῇ* mlčky, potichu; *σιγὴν ἔχω* zachovávám mlčení, mlčím
σίδηρος, ου, ὁ železo
σιδηροῦς 3 železný
Σικελία, ας, ἡ Sicílie
σῖτίον, ου, τό jídlo, pokrm, potravina
σῖτος, ου, ὁ obilí; jídlo, pokrm (pl. obyč. *τὰ σῖτα*)
σκάπτω kopu, okopávám
σκέπτομαι uvažuji, rozjímám
σκιᾶ, ᾶς, ἡ stín
σκοπῶ, εῖν (i v med.) hledím, pozoruji, uvažuji
σκότος, ου, ὁ n. *ους, τό* tma
Σκυθικός 3 skythský
σμῑκρός = *μῑκρός* 3; *σμικρόν* (ak. přísl.) málo
Σόλων, ωνος, ὁ Solón, athén. básník a státník 6./5. stol. před n. l.
σός 3 tvůj
Σοῦσα, ων, τά Susy, zimní sídlo perských králů
σοφίᾱ, ας, ἡ moudrost, vědění
Σοφοκλῆς, κλέους, ὁ Sofokles, tragický básník athén.
σοφός 3 moudrý
Σπάρτη, ης, ἡ Sparta, ms. v Lakónice
Σπαρτιάτης, ου, ὁ Sparťan, pl. *οἱ Σπαρτιᾶται, ῶν* Sparťané
σπασμός, οῦ, ὁ křeč
σπείρω seji
σπένδω konám úlitbu; *σπένδομαι* (s dat.) činím, uzavírám smlouvu (s někým)
σπεύδω pospíchám, spěchám
σπουδάζω (*περί τι*) snažím se, horlivě usiluji (o něco); horlivě se zabývám (něčím)
σπουδαῖος 3 horlivý, snaživý
σπῶ, ᾶν táhnu
στάδιον, ου, τό (pl. obyč. *οἱ στάδιοι*) míra délková, průměrně asi 185 m; byla to vlastně míra pohyblivá v mezích 177—192 m, olympijské stadion bylo nejdelší
στάσις, εως, ἡ rozbroj
στέλλω posílám
στένω sténám, vzdychám
στέργω miluji, mám rád
στέφανος, ου, ὁ věnec
στεφανῶ, οῦν věnčím
στέφω věnčím
στήλη, ης, ἡ sloup

στολή, ῆς, ἡ šat
στόμα, ατος, τό ústa, tlama
στρατεία, ας, ἡ válečná výprava
στράτευμα, ατος, τό vojsko
στρατεύω vedu vojsko; *στρατεύομαι* (*ἐπί* s ak.) konám válečnou výpravu (proti); táhnu do pole
στρατηγός, οῦ, ὁ vojevůdce
στρατιά, ᾶς, ἡ vojsko
στρατιώτης, ου, ὁ voják
στρατόπεδον, ου, τό tábor, ležení
στρατός, οῦ, ὁ vojsko
στρέφω otáčím, překrucuji
σύ ty
συγ-γενής 2 příbuzný
συγ-γνωμονικός 3 rád odpouštějící
συγ-χωρῶ, εῖν scházím se, shoduji se; připouštím, přisvědčuji, uznávám
συλ-λαμβάνω polapuji, chytám
συλ-λέγω sbírám
συμ-βαίνω spolu kráčím; *συμβαίνει* přihází se, stává se, sbíhá se; je možno, daří se
συμ-βάλλω spolu házím, snáším; *συμβάλλω μάχην* svádím boj
συμ-βουλεύω radím
σύμ-βουλος, ου, ὁ rádce
σύμ-μαχος, ου, ὁ spojenec
συμ-πήγνῡμι činím pevným, tuhým; *συμπεπηγώς* ztuhlý
σύμ-πλους 2 spoluplující; *ὁ σύμπλους* společník v plavbě; *σ. γίγνομαι* přidávám se k plujícím
συμ-πόσιον, ου, τό hostina
συμ-πρᾶττω (*-πρήσσω*, s dat.) pomáhám
συμ-φέρω snáším; přispívám, prospívám
συμ-φορᾱ́, ᾶς, ἡ příhoda (příznivá i nepříznivá); nehoda, pohroma, neštěstí, porážka
σύν (s dat.) s
συν-άγω sbírám, shromažďuji
συν-δια-τρῑ́βω (s dat.) obcuji (s někým)
συν-δοκιμάζω spolu zkoumám
σύν-ειμι, εἶναι (s dat.) stýkám se, obcuji
σύν-ειμι, ἰέναι scházím se, sejdu se
συν-επαινῶ, εῖν schvaluji
συν-ίστημι sestavuji; *συνίσταμαι* sestavuji se, seřazuji se
σύν-οιδα, ειδέναι spolu vím; *τινί τι* vím (jistě) o někom něco; *σύνοιδα ἐμαυτῷ* jsem si vědom
συν-τρέφω společně živím, vychovávám
Συρᾱκόσιοι, ων, οἱ Syrakusané
Συρία, ας, ἡ Sýrie
συσ-σῑ́τιον, ου, τό společný oběd
σύσ-σῑτος, ου, ὁ druh u stolu, spolustolovník
σφαῖρα, ας, ἡ koule
σφάλλω viklám, přivádím do záhuby, do neštěstí
σφάττω zabíjím
σχεδόν téměř, skoro, asi
σχολάζω (s inf.) mám kdy (inf. n. aby)
σῴζω chráním, ochraňuji, zachraňuji
Σωκράτης, ους, ὁ Sokrates, řecký filosof

σῶμα, ατος, τό tělo
σωτήρ, ῆρος, ὁ ochránce, zachránce
σωτηρίᾱ, ας, ἡ záchrana, spása
Σωφρονίσκος, ου, ὁ Sófroniskos, otec Sokratův
σωφρονῶ, εῖν jsem rozumný
σωφροσύνη, ης, ἡ rozumnost, skromnost, uměřenost
σώφρων 2 rozumný

T

T, τ = ταῦ, τό (neskl.) t
τάλᾱς, τάλαινα, τάλαν ubohý
Τάνταλος, ου, ὁ Tantalos, otec Pelopův a Niobin. Za rouhání byl v podsvětí trestán věčným hladem a žízní (muka Tantalova)
τάξις, εως, ἡ řada
ταράττω (-σσ-) znepokojuji, děsím
τάττω (-σσ-) řadím
ταῦρος, ου, ὁ býk
τάφρος, ου, ἡ příkop
τάχα rychle, ihned, brzy
ταχύ (ak. neutra) rychle, ihned
ταχύς 3 rychlý
τὲ — καί i — i, jak — tak
τείνω napínám
τειχίζω opevňuji
τεῖχος, ους, τό zeď, hradba
τέκνον, ου, τό dítě
τελευταῖος 3 poslední
τελευτή, ῆς, ἡ konec, smrt
τελευτῶ, ᾶν končím; (*τὸν βίον*) končím život, umírám, dokonávám
τέλος, ους, τό konec, cíl
τέλος (adv.) konečně
τελῶ, εῖν končím
τέμνω řeži, utínám
τέρας, ατος, τό znamení; nestvůra, obluda, netvor (o Minotaurovi)
τέτταρες, τέτταρα (-σσ-) čtyři
τέχνη, ης, ἡ umění, řemeslo; *τέχνῃ* řemeslně
τῇδε zde, tady
Τηλέμαχος, ου, ὁ Télemachos, syn Odysseův
τηνικαῦτα tehdy, tenkráte
τὶ něco; *τὶ* (ak.) trochu
τίθημι kladu; *τίθημι νόμους* dávám zákony
τίκτω plodím, rodím
τῑμή, ῆς, ἡ čest, pocta, hodnost, vláda
τῖμιος 3 ctěný, vážený
τῑμῶ, ᾶν ctím
τῑμωρία, ας, ἡ msta, trest
τῑμωροῦμαι, εῖσθαι (s ak.) trestám, mstím se
τίνω splácím, trpím, podstupuji; *τ. δίκην* odpykávám trest; *τ. χάριν* prokazuji vděčnost, vzdávám dík
τις, τι někdo, něco; některý
τίς; τί; kdo? co? který, á? které?
Τισσαφέρνης, ους, ὁ Tisafernes, Peršan
τιτρώσκω zraňuji
τοίνυν tedy
τοιοῦτος, τοιαύτη, τοιοῦτο(ν) takový
τόλμη, ης, ἡ odvaha
τολμῶ, ᾶν odvažuji se (*πάντα* všeho)

τόνος, ου, ὁ napětí, pružná síla
τοξεύω střílím (z luku)
τοξότης, ου, ὁ lučištník
τόπος, ου, ὁ místo
τοσόσδε, τοσήδε, τοσόνδε tak veliký (pl. tolik)
τοσοῦτος, τοσαύτη, τοσοῦτο(ν) tak veliký (pl. tolik)
τότε tehdy
τραγῳδίᾱ, ας, ἡ tragédie
τραῦμα, ατος, τό rána, poranění
τρεῖς, τρία (*τριῶν*) tři
τρέπω obracím, *τρέπομαι* obracím se; *ἐτρεψάμην* obrátil jsem od sebe, zahnal jsem, *ἐτραπόμην* obrátil jsem se na útěk
τρέφω živím, vydržuji, vychovávám
τρέχω běžím, pádím
τρέω, εῖν třesu se, hrozím se, ve strachu utíkám
τρῑ́βω tru
τρι-πλοῦς 3 trojitý, trojnásobný
Τροία, ας, ἡ Trója
τρόπαιον (*-παῖον*), *ου, τό* vítězné znamení
τρόπος, ου, ὁ způsob, mrav, povaha; *ἄλλον τρόπον* jiným způsobem
τροφή, ῆς, ἡ potrava
τρόφος, ου, ὁ pěstoun, vychovatel
Τρώς, ωός, ὁ (gen. pl. *Τρώων*) Trójan
τυγχάνω (s gen.) dosahuji; právě jsem; *τυγχάνω ὤν* právě jsem
τύπτω biji
τυραννικός 3 samovládcům příslušný, násilný, pánovitý
τυραννίς, ίδος, ἡ tyrannida
τύραννος, ου, ὁ samovládce
τυρός, οῦ, ὁ sýr
τυφλός 3 slepý
τύχη, ης, ἡ náhoda, osud

Y

Y, υ = ῦ (*ῠ*) *ψῑλόν, τό* (*ῦ, ῠ* neskl., *ψιλόν* sklonné) y, ý
Ὑάκινθος, ου, ὁ Hyakinthos, jinoch, kterého Apollón z neopatrnosti zabil diskem. Z krve mrtvého prý vzrostla květina.
ὕβρις, εως, ἡ zpupnost
ὑγίεια, ας, ἡ zdraví
ὑγιής 2 zdravý
ὕδωρ, ὕδατος, τό voda
υἱός, οῦ, (έος), ὁ syn
ὕλη, ης, ἡ látka, hmota; les
ὑμεῖς vy
ὑμέτερος 3 váš
Ὑμηττός, οῦ, ὁ (*-σσ-*) Hymétos, pohoří v Attice jih.-vých. od Athén
ὑπ-άρχω začínám; jsem po ruce, přítomen; poskytuji; *τὰ ὑπάρχοντα* přítomné, skutečné věci, přítomnost
ὑπ-είσ-ειμι, ιέναι nepozorovaně vstoupím, vstupuji
ὑπ-έξ-ειμι, ιέναι zvolna ustoupím, ustupuji, pomalu odcházím (*τοῦ βίου* ze života, se světa)
ὑπέρ (s gen.) za; (s ak.) nad
ὑπερ-άλλομαι přeskakuji
ὑπερ-βάλλω (i med.) v házení předstihuji

ὑπερ-γήρως velmi starý, prastarý
ὑπ-ισχνοῦμαι, εἶσθαι slibuji
ὕπνος, ου, ὁ spánek
ὑπό (s gen.) od, ze; (s dat.) u; (s ak.) k
ὑπό-δημα, ατος, τό střevíc
ὑπο-κρῑ́νομαι odpovídám; hraji (na divadle); předstírám
ὑπο-λαμβάνω domnívám se
ὑπο-λογίζομαι (s ak.) myslím (na)
ὑπο-μένω vyčkávám, podstupuji
ὑπ-οπτεύω podezírám, tuším (s obavou)
ὑπο-πτήσσω krčím se ze strachu, bojím se, podřizuji se
ὑπο-τάττω (-σσ-) podřizuji
ὑπο-τελῶ, εῖν jsem poplatný, platím daň
ὕστεραῖος 3 následující, příští; obyč. *ἡ ὑστεραία* (roz. *ἡμέρα*) zítřek, nazítří
ὕστερον později

Φ

Φ, φ = φῖ, τό (neskl.) f
φαίνω jevím, *φαίνομαι* jevím se (s part. doplňkovým podm.: patrně, zjevně, zřejmě)
φάλαγξ, αγγος, ἡ šik
φανερός 3 zjevný, patrný, zřejmý
φάρμακον, ου, τό bylina hojivá n. škodlivá, lék, jed; kouzelný prostředek, kouzlo
φείδομαι (s gen.) šetřím
φέρω nesu; snáším; *χαλεπῶς φ.* těžce nesu
φεῦ! běda!
φεύγω (s ak.) utíkám, unikám
φημί, φάναι říkám, mluvím, oznamuji, tvrdím, míním
φθάνω předstihuji; *φθάνω σε ποιῶν* činím dříve než ty
φθείρω hubím, ničím, kazím
φιλ-άνθρωπος 2 vlídný, lidu (svobodnému) příznivý, prospěšný
φιλ-εργίᾱ, ας, ἡ pracovitost
φιλίᾱ, ας, ἡ přátelství
Φίλιππος, ου, ὁ Filippos, král makedonský, otec Alexandra Velikého
φιλο-κερδής 2 ziskuchtivý
Φιλοκτήτης, ου, ὁ Filoktétes, účastník výpravy proti Tróji, majitel šípů Hérakleových
φιλο-μαθής 2 učelivý, horlivý v učení
φιλό-πονος 2 pracovitý
φίλος 3 milý, drahý, vzácný, vítaný
φίλος, ου, ὁ přítel
φιλό-σοφος, ου, ὁ milovník moudrosti, filosof
φιλοσοφῶ, εῖν miluji moudrost; zabývám se filosofií
φιλο-τῑμοῦμαι, εῖσθαι ctižádostivě si vedu, horlivě se zasazuji; závodím
φιλῶ, εῖν miluji, mám rád
φλυᾱρῶ, εῖν hraji si jen, dělám marné věci (vl. tlachám)
φοβερός 3 hrozný, strašný, nahánějící strach
φόβος, ου, ὁ strach
φοβοῦμαι, εῖσθαι bojím se, lekám se
Φοίνῑκες, ων, οἱ Foiničané
φονεύω zabíjím

φόρος, ου, ὁ poplatek, daň
φορῶ, εῖν nosím, nosívám
Φρίξος, ου, ὁ Frixos, syn Athamanta a Nefely; zlatý beran jej odnesl do Kolchidy
φρόνιμος 2 rozumný
φρονῶ, εῖν jsem při smyslech, myslím; *εὖ φρονῶ* (s dat.) dobře smýšlím (s někým)
Φρύξ, Φρυγός, ὁ Frýg, obyvatel Frýgie v M. Asii
φυγάς, άδος, ὁ, ἡ uprchlík, vyhnanec
φυγή, ῆς, ἡ útěk
φύλαξ, ακος, ὁ strážce
φυλάττω (-σσ-) střežím, hlídám
φύσις, εως, ἡ příroda, přirozené nadání; tvor
φῦω plodím, rodím; *φῦομαι* rodím se, vznikám
Φωκίων, ωνος, ὁ Fókión, athén. státník
φωνή, ῆς, ἡ hlas; *κατὰ τὴν φωνήν* za hlasem
φωνήεις 3 řečí obdařený, schopný mluvy

X

X, χ = *χῖ, τό* (neskl.) ch
χαίρω (*τινί, ἐπί τινι*) těším se, raduji se (z něčeho); *χαῖρε!* buď zdráv! buď vítán!
χαλεπός 3 obtížný, nesnadný
χαλκό-πους 2 *ποδος* kovonohý
χαλκοῦς 3 kovový, měděný
χαρίζομαι (*τινί τι*) zavděčuji se (někomu něčím)
χάρις, χάριτος, ἡ vděk; *πατρὸς χάριν* kvůli otci
χειμών, ῶνος, ὁ zima, bouře; *χειμῶνος* (gen. času) v zimě
χείρ, χειρός, ἡ ruka (dat. pl. *χερσίν*)
Χειρίσοφος, ου, ὁ Cheirisofos, řecký vůdce
χείριστος 3 super. ke *κακός*: nejhorší, nejslabší, nejnižší
χειρῶ, οῦν (i med.) přemáhám, podrobuji, krotím
χείρων 2 kompar. ke *κακός*: horší, slabší, nižší
χελιδών, όνος, ἡ vlaštovka
Χερσόνησος (*-ρρόνησος*), *ου, ἡ* Chersonés, jméno několika poloostrovů, nejznám. Ch. thrácký mezi Hellespontem a sev.-vých. mořem Egejským
χέω, εῖν liji
χιών, όνος, ἡ sníh
χλαμύς, ύδος, ἡ plášť
χολή, ῆς, ἡ žluč
χρή, χρῆναι je třeba
χρῆμα, ατος, τό věc, pl. peníze, zboží, jmění
χρήσιμος 3 i 2 užitečný, prospěšný
χρηστός 3 užitečný, hodný, řádný, dobrý, ušlechtilý, poctivý
χρῖω natírám
χρόνος, ου, ὁ čas, doba; *ἐπὶ πολὺν χρόνον* na dlouhý čas; *ὀλίγον χρόνον* (ak. čas. míry) krátký čas; *διὰ χρόνου* čas od času
χρῡσός, οῦ, ὁ zlato
χρῡσοῦς 3 zlatý

χρῶμαι, χρῆσθαι (s dat.) užívám; mám

χώρᾱ, ας, ἡ země, krajina, venkov

χωρίον, ου, τό místo; pozemek

χωρίς (s gen.) odděleně od; *χωρίς εἰμι τὴν γνώμην* (ak. vzt.) rozcházím se v mínění

χωρῶ, εῖν kráčím, přicházím, jdu, postupuji

Ψ

Ψ, ψ = ψῖ, τό (neskl.) ps

ψαύω dotýkám se

ψευδής 2 lživý

ψεῦδος, ους, τό lež

ψεύδω klamu, *ἐψεύσθην* byl jsem oklamán, zmýlil jsem se; *ψεύδομαι* lžu

ψηφίζομαι hlasuji pro něco, usnáším se

ψήφισμα, ατος, τό nález, návrh

ψῑλός 3 prostý; krátký

ψῡχή, ῆς, ἡ duše

Ω

Ω, ω = ὦ μέγα, τό (ὦ neskl., *μέγα* sklonné) ó

ὦ! ó! obyč. u vok.

ὧδε takto, takovým způsobem

ᾠδή, ῆς, ἡ píseň, zpěv

ὠθῶ, εῖν strkám, vytlačuji

Ὠκεανός, οῦ, ὁ Okeanos (oceán), moře, proudící okolo země

ὠκύς 3 rychlý

ὦμος, ου, ὁ rámě, plece

ὠνοῦμαι, εῖσθαι (s gen.) kupuji (zač); aor. *ἐπριάμην*

ὥρᾱ, ας, ἡ (roční) doba, období, jaro

ὡς jak, jako; jak! (při zvolání); co (u superl.); spojka: jakmile, takže, aby, (= *ὅτι*) že; (u part.) o dův. myšleném; (u part. fut.) o účelu

ὥσ-περ jako právě

ὥστε (tak)že

ὠφέλιμος 2 i 3 prospěšný

ὤφελον viz *ὀφείλω*

ὠφελῶ, εῖν (s ak.) prospívám

Obsah

(NN = Jindřich Niederle, František Groh, Václav Niederle: Mluvnice řeckého jazyka, 15. vydání 1946;
NV = Jindřich Niederle, Václav Niederle, Ladislav Varcl: Mluvnice řeckého jazyka 1956)

Úvodní poznámky 3

1. Abeceda § 1 (= NV § 3), výslovnost § 2, 5 (= NV § 13, 14, 17, 20); přízvuk § 8—14 (= NV § 23—30); přídech § 3 (= NV § 21—22). . 5

2. II. deklinace: maskulina (paroxytona, oxytona) § 72. 73. 1—2 (= NV § 121; 122.1, 2, 4). Člen § 59 (= NV § 116). 7
NN § 9 = NV § 24
NN § 16—19 = NV § 32—35
NN § 20.1; 59 = NV § 36.1; 116
NN § 319.1 = NV § 347.1

3. 1. II. deklinace: maskulina (properispómena) § 72 (= NV § 121). 2. Ind., impt., inf. préz. akt. παιδεύω § 185 (= NV § 262) 8
NN § 183.1 = NV § 261.1
NN § 194. 1,4 = NV § 274.1; 276.1
NN § 204 = NV § 284
NN § 180 = NV § 257
NN § 147.1 = NV 218.1
NN § 47 = NV § 71

4. 1. II. deklinace: maskulina (proparoxytona) § 72 (= NV § 121). 2. Ind., impt., inf. préz. med., pas. § 186, 187 (= NV § 263, 264). 10
NN § 351 = NV § 405
NN § 352 = NV § 406
NN § 355 = NV § 410
NN § 317, 318 = NV § 345, 346

5. 1. II. deklinace: neutra § 72 (= NV § 121). Člen § 59 (= NV § 116). 2. Deponentia § 186, 354 (= NV § 263; § 409) 12
NN § 309.1 = NV § 337.1

6. 1. Impf. akt. § 185 (= NV § 262). — 2. I. deklinace: -η, -ης sg. § 63 (= NV § 132). Člen § 59 (= NV § 116) 13
NN § 5.2b = NV § 17.2.b
NN § 170, 171.1—2 = NV § 247, 248.1—2

7. 1. I. deklinace: α pūrum sg., pl. § 62, 64, 65 (= NV § 131, 133, 134). Člen § 59 (= NV § 116). —
2. Impf. med. § 186 (= NV § 263), pas. § 187 (= NV § 264). . . 15
NN § 176.1 = NV § 253.1
NN § 316.1b = NV § 344.1b
NN § 18.4 = NV § 34.4
NN § 316.2 = NV § 344.2
NN § 19.1 = NV § 35.1
NN § 18.3 = NV § 34.3

8. 1. Adjektiva -ος, -η (-ᾱ), -ον § 75.1,2 (= NV § 141). —
2. Adverbia -ως § 141 (= NV § 208) 16

9. 1. I. deklinace: kmenové α přechází v sg. v η
§ 63; 64.2 (= NV § 132, 133.2). —
2. Ind. fut. akt. sloves samohláskových nestažených
§ 183.1,2; 185 (= NV § 261.1,2; § 262) 18
NN § 414.1 = NV § 435.1 NN § 383 = NV § 443
NN § 384 I. = NV § 444 I.

10. 1. I. deklinace: maskulina § 66, 67 (= NV § 135, 136). —
2. II. deklinace: feminina § 56.1; 74 (= NV § 113, 114; § 123). —
3. Ind. fut. med. § 183.1,3; 186 (= NV § 261.1; § 265; § 263). . . 19

11. Opakování I 20

12. 1. Konj. préz. akt., med. a pas. § 185—187 (= NV § 262—264). —
2. Adj. dvojvých. § 76 nebo trojvých. i dvojvých. § 77 (= NV § 142, 143). —
3. Vztažné zájmeno § 156 (= NV § 227) 21
NN § 371.1 = NV 428.1

13. 1. Opt. préz. akt., med., pas. § 185—187 (= NV § 262—264); opt. fut. akt. a med. § 185—186 (= NV § 262—263). —
2. Věty účelové § 378 (= NV § 438) 22
NN § 372.1 = NV § 429.1 NN § 370.1 = NV § 427.1
NN § 375 II.4 = NV § 432 II.4

14. Infinitiv žádací § 395, 397—399 (= NV § 456, 458—460) 24
NN § 397 = NV § 458 NN § 398 = NV § 459
NN § 399 = NV § 460

15. Infinitiv úsudkový § 398.1 (= NV § 459.1) 25
NN § 414 = NV § 435 NN § 394.2; § 415.1 =
NN § 394.1; § 415.2 = NV § 455.2; § 477.1
NV § 455.1; § 477.2 NN § 415, pozn. = NV § 477,
NN § 325.1 = NV § 360.1 pozn.

16. 1. III. deklinace: kmeny hrdelné (= zadopatrové) a retné
§ 90—91 (= NV § 153—154). —
2. Fut. kmenů hrdelných (= zadopatrových) a retných
§ 194—196.1; 197.1 (= NV § 274—276.1,2; § 277.1). 26

17. 1. III. deklinace: kmeny zubné prosté
§ 92—93.1,2 (= NV § 155—156.1,2).
2. Futurum kmenů zubných
§ 194—196.1; 197 (= NV § 274—276.1,2; § 277) 28

18. III. deklinace: kmeny zubné, pokračování
§ 93.3 (= NV § 156.3,4,5); paroxytona -ις, -υς
§ 93.4 (= NV § 156.6) 29
NN § 114 = NV § 178 NN § 100.3 = NV § 163.3

19. III. deklinace: kmeny zubné -ντ
§ 96—98 (= NV § 159—161) 30
NN § 320.1,2 (πᾶς, πᾶσα, πᾶν) = NV § 348.1,2

20. Part. préz. akt., med., pas.; part. fut. akt. a med.
§ 185—187 (= NV § 262—264) 31
NN § 409 = NV § 470

21. 1. III. dekl.: kmeny plynné -λ, -ϱ
§ 107, 108.1—4 (= NV § 170—171.1—4). —
2. Aorist silný (II.) § 199—200 (= NV § 279—280) 33

NN § 22a, b, c = NV § 82a, b, c NN § 108.4 = NV § 171.4
NN § 194.1 = NV § 274.1 NN § 384 IV. = NV § 444 IV.
NN § 373.2 = NV § 430.2

22. 1. III. deklinace: dokončení kmenů plynných -λ, -ϱ
§ 108.5 (= NV § 171.5). —
2. Věty rozkazovací § 371.2,3 (= NV § 428.2,3) 34

23. Opakování II 35

24. 1. Stupňování adjektiv I. a II. deklinace
§ 134; 135.1; 136.1 (= NV § 201; 202.1; 203.1). —
2. Stupňování adverbií adjektivních
§ 141; 142 (= NV § 208—209). —
3. Zájmena ukazovací § 153, 154, 155 (= NV § 224, 225, 226); zájmeno 3. osoby § 145 (= NV § 216); ἄλλος § 148 pozn. (= NV § 223 pozn.)
NN § 335.1 = NV § 380, 381 NN § 330.7 = NV § 374 . . . 36

25. Zájmena osobní § 143, 144 (= NV § 213, § 215); zvratná § 146 (= NV § 217); přivlastňovací § 147 (= NV § 218); vespolné § 148 (= NV § 223) 39

26. III. deklinace: kmeny nosové § 101, 102, 103, 104;
§ 135.2 (= NV § 164, 165, 166, 167; § 202.2) 41

27. Aktivní aorist sloves samohláskových a ražených
§ 185, 195, 196.1 (= NV § 262, 275; 276.2) 42
NN § 99 (skloňování part. aor.) = NV § 162

28. 1. Mediální aorist sloves samohláskových a ražených
§ 186, 195, 196 (= NV § 263, 275; 276.2). —
2. Zájmena tázací § 149, 150 (= NV § 219, 220) 44

29. Slovesa stažená -έω: aktivum préz., impf., fut., aor.
§ 188; 189.2; 193; § 30, 31, 32 (= NV § 267; § 268.2; § 273; § 49, 50, 52) 46

30. 1. Slovesa stažená -έω: medium a pasivum préz., impf., fut., aor.
§ 188, 189.2, 193 (= NV § 267; § 268.2; § 273). —
2. Zájmeno nepřímo tázací § 149 (= NV § 219). —
3. Věty obavné § 380 (= NV § 440) 48

31. III. deklinace: kmeny sykavé
§ 109; 110.1 (= NV § 173; § 174.1) 49
NN § 34.3b (přízvuk při odsouvání) = NV § 54.3b

32. III. deklinace: maskulina kmenů sykavých a adjektiva
§ 111, 112, 113.2 (= NV § 175 176, 177.2) 51
NN § 135.3; § 136.2 (stupňování adjektiv) = NV § 202.3; § 203.2a

33. 1. Slovesa stažená -όω: préz., impf., fut., aor.
§ 188, 189,3. 190, 193 (= NV § 267, 268.3; § 269; § 273).

2. Stažená substantiva a dvojvýchodná adjektiva II. deklinace
§ 78, 79, 136.2b (= NV § 124, 125; § 146; § 203.2b) 53

34. 1. Slovesa stažená -άω: préz., impf., fut., aor.
§ 188, 189.1; 190, 193 (= NV § 267, 268.1; § 269; § 273). —
2. Stažená substantiva I. deklinace
§ 68, 69 (= NV § 137, 138). —
3. Zájmeno neurčité τις, τι
§ 149, 151 (= NV § 219; § 221) 54

35. 1. Slovesa stažená -άω, dloužící kmenové ᾰ v ᾱ
§ 192.1 (= NV § 272.1). —
2. Stažená trojvýchodná adjektiva I. a II. deklinace
§ 80, 81; 136.2b (= NV § 144; § 145; § 203.2b) 56
NN § 389 = NV § 449 NN § 388.3a = NV § 448.3a

36. Opakování III. 58
NN 390.5 = NV § 451.5

37. III. deklinace: kmeny -ι, -υ
§ 114, 115 (= NV § 178, 179.1; 181, 182) 59

38. 1. Adjektiva III. deklinace -ύς, -εῖα, -ύ
§ 114, 116 (= NV § 178; § 183). —
2. Adverbia § 141, 142 (= NV § 208, 209) 61

39. Atické futurum, futurum sloves -ίζω a futurum sloves plynných
§ 192.3; 198; 204; 205; 206 (= NV § 272.3; § 278; § 284—286). . 62
NN § 408 = NV § 469

40. III. deklinace: kmeny -ευ, -αυ, -ου
§ 117, 118, 119 (= NV § 184—186) 63

41. 1. Μέγας, μεγάλη, μέγα - πολύς, πολλή, πολύ
§ 128 (= NV § 195). —
2. Komparativ -ίων, superlativ -ιστος
§ 137 (= NV § 204) 64
NN § 15.4b = NV § 31.4b

42. Různokmenné stupňování adjektiv ἀγαθός, κακός, μικρός
§ 138 (= NV § 205) 65

43. 1. III. deklinace: kmeny -οι, -ω
§ 120, 121 (= NV § 187, 188). —
2. Aorist akt. a med. plynných sloves
§ 205, 207 (= NV § 285; § 287). —
3. Φημί § 218, 219 (= NV § 304, 305) 66

44. Aorist pasivní slabý (-θην), silný (-ην)
§ 187, 196.4; 197; 201, 202, 203.1; 211 (= NV § 264; § 276.5; § 277; § 281—283.1; § 291) 68

45. Futurum pasivní slabé (-θήσομαι) a silné (-ήσομαι)
§ 187; 201, 202; 211 (= NV § 264; § 281; § 282; § 291) 69

46. 1. Εἰμί a složeniny § 224, 225 (= NV § 310; § 311). —
2. Podmínkové souvětí formy očekávací (futurální)
§ 384.II (= NV § 444.II) 70

47. Číslovky základní
§ 162, 163 (= NV § 234; § 235) 71

48. 1. Číslovky řadové
§ 162; 164 (= NV § 234; § 236). —
2. Forma opětovací
§ 385 (= NV § 445) 72
NN § 327.4a = NV § 365.4a

49. Εἰμι a složeniny
§ 220—221 (= NV § 306—307) 73
NN § 336.2 = NV § 383.b

50. Opakování IV 74

51. Pf. a plpf. akt. s příznakem -κ- (slabé):
slovesa samohlásková
§ 173; 174; 185; 193 (= NV § 250; § 251; § 262; § 273) 75
NN § 6 = NV § 18 NN § 174 = NV § 251

52. Pf. a plpf. akt. bez příznaku -κ- (silné):
slovesa souhlásková
§ 21—23; 174; 175.3; 196.2; § 203.1; 208 (= NV § 81—83; § 251, § 252.3; § 276.3; § 283.1; § 288) 77

53. Pf. a plpf. med. a pas. sloves samohláskových
§ 186—187; § 193 (= NV § 263—264; § 273) 79

54. Pf. a plpf. med. a pas. sloves souhláskových
§ 194—195; 196.3; 203.1; 209—210 (= NV § 274—275; § 276.4; § 283.1; § 289—290) 80
NN § 408.3 = NV § 469.3

55. 1. Futurum kmene perfektního (futurum III.)
§ 187 (= NV § 264). —
2. Adjektiva slovesná
§ 187; 193; 195 (= NV § 264; § 273; § 275) 82

56. Opakování V 83
NN § 118.5 = NV § 185.5

57. Slovesa ražená: kmeny hrdelné (= zadopatrové)
§ 307 (= NV § 332) 84
NN § 307 = NV § 332

58. Slovesa ražená: kmeny retné
§ 307 (= NV § 332) 85
NN § 363.4 = NV § 420.4 NN § 307 = NV § 332

59. Slovesa ražená: kmeny zubné
§ 307 (= NV § 332) 87
NN § 307 = NV § 332

60. Slovesa plynná
§ 307 (= NV § 332) 88
NN § 307 = NV § 332

61. Slovesa, která v některých časech přibírají σ
§ 184.3b,4; 197.2,3; 307 (= NV § 266.3b,4; § 277.2,3; § 332) . . 90
NN § 405.2 = NV 466.2 NN § 408.6 = NV 469.6

62. Opakování VI 91
NN § 255.3 = NV § 176.2 pozn.; § 185.3 pozn. 1

63. Slovesa -μι: ind. préz. akt., med. a pas.
§ 217.II.III.; § 226—227, 235, 238 (= NV § 303.II.III.; § 312—313; § 321—322) 92

64. Slovesa -μι: impt., inf., part. préz. akt., med. a pas.; impf. § 226—227; 235 (= NV § 312—313; § 321—322). 94
NN § 381—382 = NV § 441—442

65. Slovesa -μι: ind. aor. akt. a med.
§ 228—229, 231, 237.11 (= NV § 314—315; § 317; § 324.2) . . . 95

66. Slovesa -μι: konj. a opt. préz. akt., med., pas.; konj., opt., inf., impt., part. aor. akt., med.
§ 226—229; § 235, 238 (= NV § 312—315; § 321—322). 96

67. 1. Slovesa -μι: ostatní časy mimo ἔστην, ἕστηκα
§ 231, 237.11 (= NV § 317; § 324.2). —
2. Κεῖμαι § 222 (= NV § 308) 98

68. Aoristy: ἔστην, ἔβην, ἔφθην
§ 228, 239a (= NV § 314; § 326a);
ἀπέδρᾱν § 214.6; § 240 (= NV § 295.8; § 327).
Stupnice § 307 (= NV § 332) 99

69. Ἕστηκα § 231—232 (= NV § 317—318); τέθνηκα, βέβηκα, § 214.14; 241.1,3 (= NV § 295.15; § 328.1,3) 101

70. Ὀνίνημι, πίμπλημι, πίμπρημι, ἄγαμαι, δύναμαι, ἐπίσταμαι
§ 233—234 (= NV § 319—320) 102

71. Opakování VII 103

72. Aoristy ἐβίων § 216.12 (= NV § 298b,5),
ἔγνων § 214.5 (= NV § 295.7),
ἑάλων § 214.1 (= NV § 295.11):
§ 239c, 240 (= NV § 326c, § 327) 104

73. Aoristy ἔφῡν, ἔδῡν, ἐπριάμην
§ 239d, 240 (= NV § 326d, § 327);
[ὠνοῦμαι § 216.16 (= NV § 298b,9)] 105
NN § 328.1c = NV § 363 II. 1.c
NN § 331.3b = NV § 371b; 2

74. Slovesa -νῡ-μι
§ 237 (= NV § 324) 106
NN § 237.10, 11, 12, 15, 16, 17 = NV § 324.1, 2, 3, 6, 7, 8

75. Slovesa -ννῡ-μι
§ 236 (= NV § 325) 107
NN § 236.1—4, 6, 7 = NV § 325.1—4, 6, 7

76. 1. Aoristy sloves s kmenem -η (-ε)
§ 239b; 240 (= NV § 326b; § 327). —
2. Duál jmen § 55.2c; 59.1 (= NV § 112.2c; § 116.1) a sloves § 167.2; 168.1; 179.1,2,3 (= NV § 240.2; § 256.1,2,3) . . . 108
NN § 309.3 = NV § 337.3

77. Defektivní perfekta s prézentním významem: οἶδα - ἔοικα
§ 241.4; 203.2 (= NV § 329; § 283.2) 110
NN § 406.1 = NV § 467.1
NN § 407.1b = NV § 468.1b

78. Opakování VIII 111
NN § 82; 83,2 (Atická deklinace) = NV § 126; § 127.2

79. Zvláštnosti v augmentu a reduplikaci
§ 172, 175, 176 (= NV § 249; § 252—253) 112
NN § 340 = NV § 392 NN § 406.1 = NV § 467.1

80. ζῶ, πεινῶ, διψῶ, χρῶμαι
§ 191.2 (= NV § 271) 114

81. Slovesa stažená, zdánlivě samohlásková
§ 192.2 (= NV § 272.2) 115

82. Slovesa -έω s kmenem jednoslabičným
§ 191.3; 192.4 (= NV § 270.2; § 272.4) 116

83. Opakování IX 118

84. Slovesa nepravidelná § 213.1—8 (= NV § 294.1—8).
A) Slovesa -ν-ová 119
NN § 407.2 = NV § 468.2 NN § 405.1 = NV § 466.1
NN § 330.2 = NV § 370

85. Slovesa -ν-ová (dokončení)
§ 213.9—18 (= NV § 294.9—12, 14—19) 120

86. B) Slovesa počínavá
§ 214.1—7, 9—15 (= NV § 295.1—3, 7—17) 121

87. C) Slovesa epsílonová
§ 215.1—4 (= NV § 296.1—4). —
Slovesa s rozšířením kmenů ostatních časů
§ 215.5—9, 12 (= NV § 297.1—5, 8) 122

88. Slovesa s rozšířením kmenů ostatních časů (dokončení)
§ 215.10—11, 13—18, 20 (= NV § 297.6—7, 9—14, 16) 123
NN § 372.2 = NV § 429.2 NN § 405 = NV § 466

89. D) Vícekmenná slovesa § 216.1—2 (= NV § 298.a)1—2) 124
NN § 391.2 = NV § 452.2 NN § 414.2 = NV § 435.2
NN § 418.2 = NV § 479.2 NN § 388.2 = NV § 448.2
NN § 418.1 = NV § 479.1 NN § 419.2 = NV § 480.2

90. Pokračování sloves vícekmenných
§ 216.4—9 (= NV § 298.a) 4—7; b) 1—2). 126

91. Dokončení sloves vícekmenných
§ 216.10—16 (= NV § 298.b) 3—9) 127
NN § 313 pozn. = NV § 341 pozn.

92. Opakování X 129
NN § 398.3 pozn. = NV § 459.3 pozn.
NN § 408.3 = NV 469.3

93. Ovce a pes 130
NN § 19.4 = NV § 35.4 NN § 390.5 = NV § 451.5
NN § 390.2 = NV § 451.2 NN § 391.2 = NV § 452.2

94. Práce — zdroj blahobytu 130
NN § 341.3 = NV § 391.3

95. Ve svornosti síla 131
96. O Prométheovi 132
NN § 341.3 = NV § 391.3
97. Ostrov hojnosti 134
98. O Argonautech 135
NN § 357.2 = NV § 414.2
99. Hérakles a Antaios 136
100. Hérakles a Théseus I 136
101. Hérakles a Théseus II (Dokončení) 137
102. Solónovo šílenství 138
103. Z odboje Messéňanů 139
104. Peisistratos I 140
NN § 378.2 = NV § 438.2
105. Peisistratos II (Dokončení) 141
106. Věrnost k otčině 142
107. Konec války peloponéské I 143
NN § 357.2 = NV § 414.2 NN § 118.4 = NV § 185.4
108. Konec války peloponéské II (Dokončení) 144
109. O synech Xenofontových 144
110. Krypteia 145
NN § 330.7 = NV § 374
111. Athénská tělesná cvičení 147
112. Mládež – naděje vlasti 148
NN § 15.4b, β = NV § 31.4b, β NN 405.1 = NV § 466.1
Přehled skladby 148
Připomínky a dodatky k cvičením, textům a mluvnickým výkladům . 156
Seznam zkratek 157
Seznam obrázků 159
Slovník řecko-český 162
Obsah 201
Obrazové přílohy . . . . . čís. 5—23

JAROSLAV HNÁTEK, MILOŠ LUKÁŠ,
RUDOLF TRNKA, DR. ČESTMÍR VRÁNEK, zasl. učitel,
DOC. DR. ZDENĚK VYSOKÝ, DR. DRAHOMÍRA WITTICHOVÁ

CVIČEBNICE JAZYKA ŘECKÉHO

Obálku navrhla Marie Tůmová — 2., fototypické vydání — Stran 210 — Edice: Učebnice pro střední všeobecně vzdělávací školy. — Odpovědný redaktor: Dr. Pavel Kucharský. — Technický redaktor: Karel Limprecht. — Reprodukováno z 1. vydání. — Vytiskl Mír, novinářské závody, n. p., závod 1, Praha 1, Václavské nám. 15. — AA 11,83 — VA 12,96 — Tematická skupina a podskupina 12/12. — Vydalo Státní pedagogické nakladatelství, n. p., v Praze roku 1969 jako svou publikaci č. 98-69-15. — Cena vázaného výtisku Kčs 13,50. 101/23, 815

1243

15-508-69 Kčs 13,50